محمد بن قاسمؒ

لیکوال: نسیم حجازی

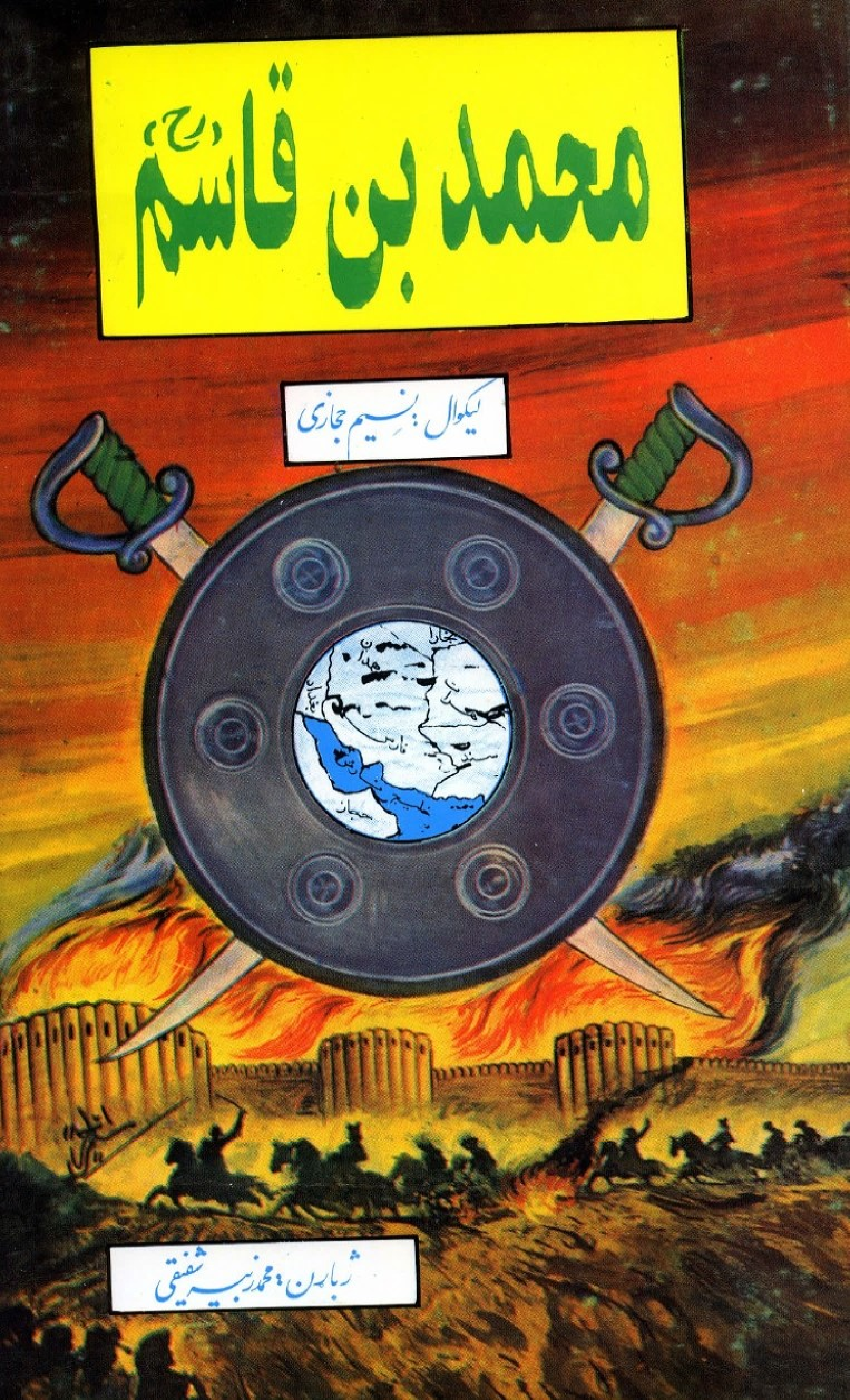

ژباړن: محمد زبیر شفیقی

د لیکوال لنډه پیژندنه

د مرحوم نسیم حجازي اصلي نوم محمد شریف ؤ، د مې په ۱۹ مه ۱۹۱٤ کال سوجان پور د ګور داسپور په ضلعه کې د چودري محمد ابراهیم کره زیږیدلی.

د لاهور له اسلامیه کالج نه فارغ شو له مختلفو ورځپاڼو او اونیزو خپرونو سره یې ژورنالستیک کار کړی دی او د دوو درجنو څخه زیاتې ډیر ارځښتناك تاریخي ناولونه یې لیکلي چې په اسلامي نړۍ کې زیات شهرت لري او د نړۍ په زیاتو ژوندیو ژبو ژباړل شوي دي.

مهم آثر یې دا دي: داستان مجاهد، شاهین، محمد بن قاسم، د تورو شپو مسافر، وروستی جګړه، قیصر او کسری، د حجاز قافله، یوسف بن تاشفین، ویني او خاوري... معظم علي، او توره ماته شوه، کلیسا او اور، پردي علاوه ځو طنزي داستانونه هم لري چې خپاره شوي دي.

د افغان جهاد په اړه یې ناول کنبلي خو نیمګړی پاتې شو.

محمد بن قاسم یې د شهکارو آثارو څخه دی.

بسم الله الرحمن الرحیم

محمد بن قاسم (رح)

(تاریخی داستان)

لیکوال: نسیم «حجـــازی»
ژباړن: محمد زبیر «شفیقی»

د کتاب پیژندنه

نوم : محمد بن قاسم «رح»

لیکوال : نسیم «حجازی»

ژباړن : محمد زبیر «شفیقی»

کمپوز او ډیزاین : عبدالهادی او یما «خدری»

د چاپ نیټه : ۱۳۷۷ کال د وږی میاشت

خپرندوی : افغان نشراتی مرکز

د چاپ شمیر : ۱۰۰۰ توکه

چاپ : دانش کتابخانه، ډهکی نعلبندی قصه خوانی - پشاور

اهداء:

هغه ځوانانو ته چې د خپل مستقبل لپاره اندیښمن دي خو د لاس تر زنې کیناستلو پرځای له حوادثو سره د ټکر اراده او همت لري.

«شفیقي»

د خپروونکی یادښت

په تیرو دوو لسیزو کې د ګران هیواد فرهنګي زیرمو ته هغه زیانونه واړول شول چې جبیره کول یې کلونه کلونه وخت غواړي. د هیواد لوی لوی کتابتونونه، فرهنګي مرکزونه، موزیمونه او آرشیفونه یا خو په مکمل ډول نیست او نابود شول او یا هم دومره زیانمن شول چې بیرته یې پخواني حالت ته راوستل ناممکن ښکاري.

زموږ د دغو معنوي شتمنیو بیا رغونه د هیواد د هر بچي په غاړه درونده بار اچوي، او ښایي چې ټول د خپل وس په اندازه په هغه کې برخه واخلي. دا کار نه په یوه کس کیږي او نه هم د یوه ارګان او نه هم د دولتي چارواکو په وس کې دی، بلکې د هیواد په درد دردمن هر افغان دنده ده.

د «افغان نشراتي مرکز» په همدې نیکه هیله د خو تنو مخلصو او مسلمانو فرهنګ دوستانو، چې سپیڅلي اسلامي او افغاني جذبې او د افغانستان له فرهنګ او ادبیاتو سره مینې دې کار ته هڅولي دي، په شخصي پانګه په کار پیل کوي، چې غواړي د نړۍ او هیواد هغه شاهکار او ارزښتناک آثار چې د هیوادوالو غمیزې په درد دوا شي، چاپ او هیواد والو ته وړاندې کړي.

د نامتو لیکوال نسیم حجازي شاهکار ناول «محمد «رح» بن قاسم» چې د محترم ورور محمد زبیر شفیقي په قلم په خوږه پښتو ترجمه شوي دي د دې مرکز لخوا د لومړني چاپ کتاب وياړ ترلاسه

کوی چې موږ یې هم په نیک فال نیسو او هیله لرو چې الله «ج» په دې لار کې توفیق را په نصیب کړي.

د نسیم حجازي په ناول خبری کول ترځان ډیر لوړ گڼو، خو دومره وایو چې د دې اثر لوستل نه یوازې ځوان نسل ته توصیه کوو بلکې د وخت ضرورت یې گڼو. ښایي هر ځوان د دې ناول په آیینه کې خپل تیر برم ته ځیر شي او خپل راتلونکې د هغه په رڼا کې وټاکي.

له ټولو درنو لوستونکو نه تمه لرو چې خپل رغنده وړاندیزونه له موږ ونه سپموي او په دې پاکه هیله چې وکولی شو خپلې دې سلسلې ته دوام ورکړو، او دا چې زموږ کار او زحمت د اسلام او هیواد په نیکې راشي، د ناول لوستلو ته مو رابولو، دا تاسې او دا هم د «محمد بن قاسم» د سند د فتحې تاریخي داستان.

په مینه او درنښت

افغان نشراتي مرکز

سنبله ۱۳۷۷

د ژباړن سریزه

الحمد لله دا دی د څو ځوانو او د اسلام او وطن د خواخوږو ورونو په همت او همکاری د مرحوم نسیم حجازی دوهم تاریخی ناول محمد بن قاسم «رح» پښتو ژباړه ستاسو په وړاندی یږدم.

د دی تاریخی داستان نه دمخه «شاهین»، خپور شو او «شاهین» ماته د «ځوان سالار» د چاپ او خپریدو او د مرحوم حجازی د پاتی آثارو د ژباړی شیمه او حوصله راکړه.

زه دا کرښې داسې مهال لیکم چې څو شیبې وړاندی می د محمد بن قاسم «رح» داستان وروستي سرلیك «مړلویدل» لوستی، زه د خپلو احساساتو او جذباتو انځور گری او ترجمانی دلته نشم کولی، د دغه شاهکار داستان په اړه یوازی دومره ویلی شم چی ما په همدی لړه موده کی څلور ځله لوستی او څلور ځله می د اوښکو په بدرگه لوستی دی.

زه د ستر لیکوال مرحوم نسیم حجازی د تاریخی ناولونو ژباړی ته هم خپل همدی احساس هڅولی یم چی کله یی ما پر لوستلو پیل کړی د اسلام له عظمته ډکه ماضی یې مخې ته راته ایښې، د مسلمانانو عروج او زوال عوامل یی په ډیره خوږه ژبه او رنگینو تصویرونو کی په گوته کړی دی چی د ده آثارو ته ابدیت او عظمت وربخښی، د ده هر داستان که د ماضی تفسیر دی د حال یو روښانه تصویر او د راتلونکی یو څرگند تعبیر هم دی.

زه یوازې دومره وایم چې که مې په ژباړه کې هغه احساس لوستونکي ته ور انتقال کړای شو چې د دې داستانونو په لوستلو کې له ما سره پیدا شوی دی، نو زه به دا خپلو هیوادوالو ته یو خدمت وبولم او د یوې معنوي توبنې په حیث یې گڼم، خو که پردې نه یم توانیدلی تر هر چا رومبی د مرحوم لیکوال له اروانه بخښنه غواړم. له خپلو لیکوالو او مشرانو ورونو څخه مې هم دا هیله تکراروم چې ماته د ژباړې کمزورې راپه گوته کړي ترڅو د دغه شهکار آثارو په نورو داستانونو کې هغه مراعات کړم.

د افغان نشراتي مرکز له مسوولینو نه د زړه له کومې مننه کوم چې محمد بن قاسم «رح» داستان ته یې د خپل فعالیت د پیل ویاړ وباخښه، له پروردگار نه د دغه مرکز د پیاوړتیا او پرمختیا غوښتونکی یم.

پهدرناوی

محمدزبیرشفیقی

الفاروق پلازنگ قصه خوانی د سهار ورځپاڼې دفتر

د ۱۳۷۷ کال د زمري ۲۷/۲۶ مه شپه

ربیع الدین لودین کتابتون
کتاب پر لیسې شمېره

رومبی خبرې

هغه تول لیکونه چی د «مجاهد داستان» له لیکلو نه وروسته ماته را رسیدلی دی زما ددی دعوی تصدیق کوی چی د مسلمانانو ماضی تاریخ اوس هم دقیس او فرهاد له افسانو نه زیات په زړه پورې دی ، دتیر شوی پسرلی یاد په دی خزان ځپلی چمن کی په بوټو او ونو کی د ودې او غوړیدو هیله را پیدا کولی شی دماضی په گردونو کی پټ خاپونه موږ ته دراتلونکی لوری په گوته کولی شی.

ما ښایی پخپله دا سلام دتاریخ کومه بله پاڼه اړولی وای. خو کومو ښاغلیو چی زه د داستان مجاهد غوندې د بل ناول ، لیکلو ته تشویقولم په هغوی کی دزیاترو غوښتنه دا وه چی زه د محمد بن قاسم په باب خامخا باید څه ولیکم .

شیخ محمد احسن چی د «داستان مجاهد »بشپړمتن ولوست زما دراتلونکی اثر لپاره یی د «سند فاتح» سر لیك وړاندی کړ.

د ۱۹٤٥ تر مارچ پوری ما د ځوان سالار دژوند دداستان لیکلو پریکړه نه شوای کولی . او غلی غلی به می داحسن صاحب ، سلیم پانی پتی صاحب او نورو دوستانو شکایتونه اوریدل ، له عماد الدین محمد بن قاسم سره زما مینه او عقیدت تر دوستانو کم نه ؤ خو زما ددوه زړه توب لامل یوازی دا ؤ چی دځمکی هغه مخ چی داسلامی نری دغه اولس کلن اتل دخپل بخت اس پری زغلولی ماته د خیال له هر اسمان نه لوړ تر نظر راتلو.

دوستانوله مانه دعزم او همت دهغه سمندر انځور غوښت چی په ستورویی کمندونه اچول.

په هر صورت دمارچ نه وروسته ما دا کار پیل کړ ، او اوس دهغو دوستانو هیله تر سره کوم چی دوی ددی انځور لپاره زما قلم غوره کړی ؤ .

که په دې تصوير کې څه ښيګڼه تر سترګو کيږي ، نو دا له محمد بن قاسم سره زما دعقيدت او اخلاص ثمر او يا دهغو دوستانو د پاملرنې اغيزه وبولئ چې دوی دنظر دذوق دتسکين خيال زه ددې تصوير په کښلو کې غوزه رنګ کارولو ته تشويقولم.

ددې کتاب لومړی برخه «ناهيد» دهغې تجلي داستان دی چې غزني دهندوستان تاريخ بدل کړی ، او دوهمه برخه «زلمی سالار» داسلام دتاريخ دهغه لر داستان دی چې دعربو له افق نه را ښکاره شو دسند پر آسمان وځليد. او په غرمه مهال ولويد.

دلته دمير جعفر خان جمالي صاحب په اړه له څه ويلو پرته ښايي زما ږومبی خبرې بشپړې نه وي ، مير صاحب ددې کتاب دبشپړولو لپاره ماته هغه ټولې اسانتياوې برابرې کړې چې د «داستان مجاهد» دليکلو په وخت کې مې يې هيله درلوده . او زه د «تشکر» په رسمي الفاظو دنيکي دمننې دهغو احساساتو توهين نه غواړم چې دهغه په باب زما په زړه کې دي.

نسيم حجازی

کويټه داکتوبر ۳ مه ۱۹۴۵ م کال

ابو الحسن

دهندوستان د لویدیځو غاړو په مهمو بندرونو او دسراندیپ «اوسنی سریلانکا» په سواحلو دعربو دسوداګری قافلې تلې راتلې، دجاهلیت په زمانه کې څو عرب سوداګر د «سراندیپ» په جزیره کې میشته شول . کله چی په عربو کی دنړی دین «اسلام» آوازې اوچتې شوې نو دغه عرب سوداګر دخپل پخوانی دین پریښودوته حاضر نه شول . خو کله ئې چې درومیانو او ایرانیانو په مقابل کې د عربو دفتحو کیسې واوریدې قومی تعصب یی راویښ شو . ایران تر عربو متمدن هیواد بلل کیده او دهند په تجارتی بازارونو کې دایراني مالونو ببه هم لوړه وه . همدارنګه هندوستان ایران یو څواکمن ګاونډی باله . او دعربو په پرتله ئی ایرانی سوداګرو ته دقدر په سترګه کتل ، که به له شام نه کوم تجارتی کاروان راغی نو دروما دپخوانی هیبت تر تاثیر لاندی به هندوانو دعربو په پرتله دهغوی هم ډیر درناوی کاوه . خو دحضرت ابو بکر «صدیق» او حضرت عمر فاروق «رض» دویاړمنو بریالیتوبونو له امله په ګاونډیو هیوادونو کی دعربو په اړه ددرناوی او احترام جذبی را اوچتی شوی.

دهندوستان او «سراندیپ» په جزیره کی پرتو عرب نژادو سوداګرو دایران او روم پر خلاف د عربو بریاوی دخپل قوم بری ګڼه او پری خوښیدل ، ورورو دعربو دنوی دین په اړه هم ددوی په زړونو کی نفرت او کرکې ځای مینې او محبت ته پریښود ، په هغه وخت کی به چی څوک عربو ته ولاړل د «اسلام» په نعمت ماړه بیرته را ستنیدل.

عبد الشمس دعربي سوداګرو مشر ؤ ، دهغه کورنۍ له اوږدې مودې راهیسې په سراندیپ کې اوسیدله ، دی په همدې جزیره کې زیږیدلی ؤ او په همدې ځای کې ئې دیوی بلې عرب نژادې کورنۍ له یوې پیغلې سره واده کړی ؤ . دهغه ژوند له ځوانۍ تر بوډاتوبه دهمدې جزیرې دځنډو په شاو خوا کې تیریده ، هغه ته دا هم نه وه معلومه چې دده دکورنۍ نور خلك دعربو دکوم ځای هستوګن دی او چیرته اوسي . دده په زړه کې هم دعربو او دعربو دنوي دین مینه هغه وخت په غورځنګ شوه چې د «یرموك» او «قادسیې» دسوبو خبرونه په نړۍ کې راغبرګ شول. دهمدغو فتحو خبرونو دسراندیپ واکمن دې ته وهڅاوه چې له عربي نژاده سوداګرو سره اړیکې پیدا کړي ، عبد الشمس او ملګري یې خپل دربارته ور وبلل او ګران بیه سوغاتو نه ئې ورکړل.

په «٤٥» م کال دسراندیپ واکمن «راجه» مړ شو او زوی یې پر ځای پر تخت کښیناست ، ځوان راجه عبد الشمس را وغوښت او ورته ونې ویل چې ډیره موده کیږي چې کوم عربي سوداګر سراندیپ ته نه دی راغلی زه دعربو له وضعې نه ځان خبرول غواړم ، له ماسره ستاسي دقوم دنوي دین مینه پیدا شوې ، که ته هلته ځې نو دسفر ټولې اړتیاوې او آسانتیاوې به درته برابرې کړم.

عبد الشمس ورته وویل:

ستا له خولې زما دزړه خبره را ووته ، زه بالکل تیار یم . او له پنځو تنو عربي سوداګرو پرته نور ټول له عبد الشمس سره سفر ته تیار شول .

لس ورځې وروسته په بندر کې کښتۍ سفر ته تیاره وه او سوداګرو له خپل بال بچ سره خدای پاماني کوله ، دعبد الشمس میرمن وفات شوی وه . هغه په زړه دصبر ډبره کیښوده او له خپلې یوازینۍ لور سره یې خدای پاماني کوله ، دهغه دلور نوم سلمی ؤ . سلمی په ښار کې دحسن یو مثال ؤ چې بل سیال یې نه ؤ ، پردې سر بیره هغه دآس په زغلولو او لامبو کې هم بې سیاله وه.

دعبد الشمس د رخصتیدو نه شل ورځې وروسته د «کاتیا واړ» دسوداګرو یوه کښتۍ په بندر ودریده ، عبد الشمس او دهغه دوه تنه نور

دسفر ملګري تري را ښکته شول او دا خبري ئې راوړ چې ددوی کښتی ډوبه شوه او نور ملګري يې هم اوبو يووړل که د« کاتياواړ» سوداګر نه وای نو دوی به هم اوس دکبانو خوراك شوي وای.

راجه هم دغه خواشينوونکې خبر واوريد د سندي سوداګرو مشر دليپ سنګ نوميده ، راجه ورورغوښت او ددري تنو دژغورلو پر سر ئې دري پيلان انعام ورکړل ، هغوی چې راجه دومره مهربانه ولید په سراندیپ کې يې داوسیدو هیله وکړه ، راجه په خوښی ددوی هیله ومنله او له شاهي خزانې نه ئې دوی ته دکورونو دجوړولو پیسي ورکړي . دلیپ سنګ دراجه سره څو کاله په وفاداري تير کړل او بيا دده دسمندري بيړيو مشر وټاکل شو .

* * * * *

(۲)

ددي پيښي نه دري کاله وروسته ابوالحسن لومړنی مسلمان ؤ چې دسوداګري او اسلام دتبليغ جذبې دغه لري پرتی جزيري ته راوست ، دڅو هفتو سفر نه وروسته يو سهار ابو الحسن او ملګرو ئې دسرانديپ سمسور او ښکلي ساحل وليد ، بندر ته نژدي نارينه ، ښځې او ماشومان په وړوکيټو کې سپاره شول او دابو الحسن استقبال ته ورغلل . په يوه کښتی کې ابو الحسن دجزيري دنورو پوستو او نيم برينډو ښځو په منځ کې يو بل څوك هم وليدل دهغه رنګ سور او سپين ؤ دجزيري له اوسيدونکو سره يې توپير درلود ، هغې دنورو کښتيو نه وړاندي لويي دسوداګري کښتی ته درسيدو په خاطر په دوو دمزبوطو متهو خاوندانو پارو وهونکو پټکي کولي او بيا ددوی کښتی ترټولو دمخه د «لوی جهاز» سره ولګيده.

نجلي ابو الحسن ته وکتل خو هغه مخ تري واړاوه ، دده دملګرو هم نيم برينډي ښځي ښې ونه ايسيدي ، ټولو مخونه بلي خواته واړول ، ښايسته نجونو دغه بی پروائي خپل توهين وباله او په محلي ژبه ئې څه سره وويل .

يو ځل نا څاپه لاندي په اوبو کې غوغا شوه ، چې ددوی ورته پام شو همغې ښکلي نجلي په اوبو کې غوټي وهلي او دکښتی په لور ئې دچيغو او فريادونو سره سره چا پروا ونه کړه ، ابو الحسن لومړي اوبو ته زينه وغورځوله خو چې وئې ليدل نجلي دډوبيدو په خطر کې ده نو ئې له جامو

سره اوبو ته ځان ورروغورځاوه خو نجلی ډوبه شوه ... په دی وخت کی نوری کښتی هم لویی سوداگری کښتی ته را رسیدلی وی او دکرسندو خنداگانو توپان ؤ . ابو الحسن دری ځلی په اوبو کې غوټې ووهلې خو مایوس شو او د رسی په زینه یی پښه کیښوده ، غوښتل یی کښتی ته پورته شی چی یوه ملګری ئی وویل هغه دکښتی هغه بلی خواته ده ډوبیږی لکه چی کوم خطرناك کب نیولی ده .

کوربه خلکو، ښځو او نارینه ؤ بیا په کرس کرس وخندل ابو الحسن په دی ونه پوهیده چی نجلی دکښتی بل اړخ ته څه ډول تیره شوه ، ابوالحسن حیرانی او اندیښنی پسی واخست او بیا ئی غوټه ووهله . دکښتی په تل کې بلې خواته تیر شو . هلته ئی هیڅوك هم ونه لیدل . همغه ملګری ئی له پاسه ورته وویل :

لکه چی هغه ډوبه شوه ، نهنګ وخوړه .

ابو الحسن مایوس شو او بیرته دکښتی بلی ډډې ته راغلی بیا هم خلکو په کرس کرس خندل ، دا ځل دده ملګرو هم وخندل او یوه عرب ورته وویل «راځه هغه تر تانه ښه لامبو زنه ده».

ابو الحسن لږ پیکه غوندې شو او زینه ئی ونیوله ، یوه پښه ئی په زینه کیښوده چی چا له بلی پښی ونیو او په اوبو کی ولوید ، هغه چی بیرته سنبال شو یوه ، او بله خوائی وکتل ، نجلی په زینه وختله او کښتی ته کوز شوه.

ابو الحسن چی دکښتی غولی ته ورروخوت نجلی په خندا وه او دده ملګری پریشانه ، بیا ئی ده ته په عربی وویل: «ستا په لمدیدو خفه شوم» .

کله چی دوی دنجلی له خولی عربی الفاظ واوریدل دټولو سترګی دهغه په څیره میخ پاتی شوی .

ابو الحسن تری وپوښتل:

ته عربه ئی؟

نجلی یوی خواته سر تیټ کړ او دسروښتان ئی ونښتیځل ځواب یی ورکړ:

هو زه عربه یم! ډیره موده وشوه چی موږ دعربو دکښتیو په انتظار وو

موږ تاسو ته ښه راغلاست وایو ، تاسو څه شي راوړي دي؟

ابو الحسن او ملګرو ئې عربي مجلې په داسې جامه کې نشواې لیدای او تولو په پریشانۍ یو بل ته کتل.

مجلې چې څواب وا نه ورید بیا ئې وویل :

زه له تاسو نه پوښتم څه مو راوړي دي ؟!

تاسو ولې حیران یاست ! آیا دعربي مجونو لامبو نه ده زده ، تاسو په څه چرتونو کې ډوب یاست؟

ښه ده زه ئې پخپله ګورم .

ابو الحسن ورته وویل : «وودریږه! موږ آسان راوستلي دي زه ئې پخپله در ښیم ، خو زه حیران په دې یم چې ددې جزیرې عرب تر اوسه پورې دعربو دجاهلیت تر ژوند هم بد ژوند لري ، آیا تاسو ته چا دانسانانو جامې او له نارینه ؤ نه حیا او پرده کول نه دي در ښودلي؟ »

دمجلې خیره له غوسې نه سره وخوټیده او وې ویل :

ایا دا دانسانانو جامه نه ده ؟!

ابو الحسن : نه! داسې ښکاري چې تر اوسه پورې ستاسو کورته داسلام روښنائي نه ده را رسیدلې . دائې وویل او ابو الحسن خپله چپنه دمجلې په اوږو ور واچوله او وئې ویل :

ته اوس زموږ دکښتۍ مالونه لیدلې شې.

مجلې دابو الحسن تر خبرو دده دخیرې نه زیاته تر تاثیر لاندې راغله او خپلې لوڅې متې او پندې ئې په چپنه کې پټ کړل.

ابو الحسن « ۵۰ » عربي آسونه راوستي وو ، مجلې یو پر بل پسې ټول وکتل ، او بیا ئې دیوه اس په ګیډه لاس را تیر کړ وئې ویل زه دا اس اخلم بیه ئې څومره ده ؟

ابو الحسن ورته وویل تر اوسه په تاکې دعربو یوه څانګړتیا پاتې ده ، همدغه آس په دې ټولو کې غوره دی خو نه ته ددې بیه ورکولې شې او نه ښځې په دې سپریدلې شي . دغه اس چې څومره ښکلی او تیز دی هومره باغي او سرشوخه دی.

مجلې وموسکل او وئې ویل:

خیر دی وبه یی گورو ! تاسو کښتی ولی دومره لری درولی ده؟
ابو الحسن ورته وویل : زه ددی هیواد دواکمنو اجازه ضروری بولم.
نجلی ورته وویل : دسراندیپ راجه له ډیری مودی را هیسی دعربو دقافلی په انتظار دی . کښتی د بندر غاړې ته بوزی ، دادی دسمندری قواو مشر هم په خپله را ورسید.
دلیپ سنگ له عبد الشمس سره دنژدی ناستی ولاړې له امله په عربی ژبه لږ او ډیر پوهیدو ، هغه چی کښتی ته را وختوت په عربی ئی له سوداگرو نه پوښتنه وکړه :
تاسو کښتی دومره لری ولی درولی ده؟
دابو الحسن پر ځای نجلی ځواب ورکړ:
دوی فکر کوی چی دراجه اجازه ضرور ده .
دلیپ سنگ وویل:
راجه چی تاسو وویني ډیر به خوښ شی .
نجلی وویل:
زه ځم خو دا په پام کی لری چی هغه سپین اس زما دی . اوزه به دهغه پوره بیه درکوم.
دائی وویل بیا ئی چپنه وغورځوله او په منډه ئی دسمندر اوبو ته ځان وغورځاوه.

* * * * *

(۳)

عبد الشمس دعربو دکښتی له راتگ نه خبر شو ، هغه دښار له څو تنو سپین ږیرو سره دابو الحسن استقبال ته ورغی هغوی ئی خپل کور ته بوتلل او اسونه ئی دخپلو آسونو په «طویلی» کی وتړل.
دپنځو سو اسونو لپاره دسترگو په رپ کی نژدی دوه سوه تنه اخستونکی را غونډ شول ، بولی ولگیده او یو پر بل ئی قیمتونه اوچت کړل . دلیپ سنگ مشوره ورکړه چی دراجه له لیدو نه وړاندی یو آس هم ونه پلوری امکان لری هغه پخپله دا ټول واخلی . عبد الشمس هم ددلیپ سنگ خبره تائید کړه . دوی لا په همدی خبرو کی وو چی دراجه استازی را ورسید او

وبي ويل:
راجه صيب له عربي سوداګرو سره ويني او غواړي ددوی اسونه هم وګوري.
دليپ سنګ دراجه استازی ته وويل : پا چا ته ووائی چی اوس به ټول ستاسو خدمت ته حاضر شو .
بيا ئی ابو الحسن ته وويل :
يو آس خو دشيخ عبد الشمس لور خوښ کړی دی همغه همدلته پريږدو.
ابو الحسن وويل:
که عبد الشمس يی دځان لپاره ساتی زه څه نه وايم خو هغه آس ډير ياغی دی دمجنونو دسپارلی جوګه نه دی .
له يوی ګوښی نه غږ اوچت شو :
نه پلاره ! ددوی په ګومان به موږ ددی آس قيمت ورنکړای شو.
ابو الحسن چی وليدل همغه مجلی وه چی په کښتی کی ئی ليدلی وه په يوه لاس کی ئی دآس قيضه او په بل کی ئی متروکه نيولی وه خو اوس ئی عربی جامه په غاړه وه .
ابو الحسن لږ پيکه غوندی شو وئی ويل : که زما په خبره دی باور نه راځی ورشه پخپله ئی وګوره ، که دغه آس تا ايل کړ بس په انعام کی ستا شو.
مجلی تيزه طويلی ته ولاړه ، نور خلك هم ورپسی ورغلل ، مجلی پر نورو آسونو له زغلند نظر وروسته سپين اس ته ودريده ، آس چی مجلی وليده وابنه ئی پريښودل او غوږونه ئی څك شول مجلی آس وټپاوه او هغه په وروستيو پښو ودريد او نور اسونه هم وشنهيدل.
ابو الحسن ورته وويل : ودريږه! بيا په خپله ورورږاندی شو او اس ئی لۀ طويلی را وايست په يوه ونه ئی وتاړه وئی ويل: اوس خپل همت وازمايه، مجلی ور وړاندی شوه په يوه لاس ئی دآس لاندينی ژامه ونيوه او په بل ئی دمست او ياغی اس په خوله کی قيضه ور واچوله ، نندارچيان لا حيران وو چی دی اس له ونی نه را خلاص کړ او په لوڅه شائی سپره شوه ، مست اس په شنهار ټوپونه ووهل څو څو ځلی په وروستيو پښو نيغ ودريد ، خو بيا په

څو تورونو دتولو له سترګو پناه شو، شیخ عبد الشمس په ویاړ وویل:
دعربوآسپو لا داسې آس نه دی زیږولی چې سلمی سپارلی پری ونشی کړای . ډیر افسوس دی چې تا شرط وبایله ، خو داده اوسه زه به ئی پوره بیه درکوم.
ابو الحسن وویل : دا شرط نه ؤ بخشش ؤ او دبخشش او انعام قیمت څوك نه اخلی ، هغه آس نیکمرغه دی چې داسې سپور ئی خاوند وی.

*****

(٤)

راجه له لیدو نه وړاندی دتولو آسونو داخستلو پریکړه کړی وه ، له شاهی خزانی نه ئی چې دوی ته څومره قیمت ورکړ هغه دعربو له اټکل نه ډیر زیات ؤ .راجه له عربو نه دنوی دین په باب پوښتنی وکړی ، دلیپ سنګ ددوی ترجمانی کوله ، ابو الحسن دتولو پوښتنو له ځواب نه وروسته داسلام په هر اړخ رڼا واچوله ، راجه داسلام په ډیرو ښیګڼو له اعراف نه وروسته له ابو الحسن سره دبیا لیدو کتو وعده وکړه او رخصت ئی کړل .
کله چې ابو الحسن دخپل کور په کورته را ستون شو ورته څرګنده شوه چې سلمیٰ لا نه ده را ستنه شوی ، او عبد الشمس هم دخو نورو ملګرو سره ددی په لټه پسی وتلی ؤ ، ابو الحسن د ماسپښین له لمانځه وروسته په اندیښنه کی دکور په انګړ کی قدم واهه چې سپین اس په شنهار راغی دآس قیضه هم نه وه.
ابو الحسن خپلو ملګرو ته وویل : خدای «ج» خبر دی په هغی څه شوی دغه اس سر کش او یاغی دی خو غورځیدلی سپور بیا نه پریږدی او دده قیضه تر پښو لاندی شلیدلی شوای خو داسی ورکیدل ئی کوم راز دی زه پسی ورځم .
ابو الحسن دعبد الشمس له مزد ور نه بله قیضه وغوښته آس ته ئی واچوله او په شا توری اس ئی پښه واړوله ، ووت او آس ئی په خپله خوښه پریښود ، دآس له تګ نه معلومه وه چې ډیر زغلیدلی ، آس په ځنګل کی له څو میله مزله وروسته په یوه غوندی وخوت او دیوی شر شری تر ځنګ ودرید ، له دی نه وړاندی د تګ لاره نه وه .

ابو الحسن له آس نه کوز شو ، هغه ئی په یوه ونه وتاړه او په سلمی پسی ئی غږونه وکړل ، تر ښه ځنډ لټون وروسته ستومانه شو بیرته دښر ښری څنګ ته په یوه ډبره کښیناست ماښام نږدی ؤ ، ابو الحسن دمازدیګر لمونځ وکړ او بیا په یوه تونده لار دښر ښری سرته وخوت ، سلمی څو قدمه وړاندی داوبو په غاړه دیوی ونې لاندې پرته وه ، دابو الحسن نظر هغه وخت پری پریوت چی څو ګزه اوږد او دانسان دورانه په اندازه غټ مار ئی په څو متری کی ؤ او هغی ته ور نژدی کیده ، ابو الحسن څو ځلی په هغی غږ وکړ او بیا ئی په ډیره بیړه ور توپ کړ تر مټ ئی ونیوله او څو ګامه ئی لری کش کړه ، سلمی له یوی وړی چیغی سره سترګی وغړولی ، ښامار په ښکار پسی په غوسه شو او وشنیده ، خو ابو الحسن توره را ایستلی وه ښامار چی ور نژدی شو غاړه ئی اوچته کړه ، او ابو الحسن دتوری په یوه ګوزار سر تری بیل کړ ، بیا ئی دلښتی په اوبو توره پاکه کړه وئی ویل :

ته ډیره بی عقله یی دا دویده کیدو ځای دی ؟

سلمی چی ویریدلی وه ریږدیدله ، وئی ویل : زه ستړی شوم دلته کښیناستم او بیا خدای خبر څه وخت ویده شوی یم .

زه دلته څو ځلی راغلی یم خو داسی ښامار می هیڅکله نه ؤ لیدلی . ښه ده تاسو راغلی که نه نو اوس به ئی زه خوړلی وم . ته دلته څه ډول راغلی؟

ابو الحسن ځواب ورکړ:

ته ښه پوهیږی چی زه څنګه راغلی یم ، تا دلته آس ولی پریښود؟

سلمی په موسکا ځواب ورکړ : ما کله پریښی ، اس زه وغورځولم او وتښتید.

ابو الحسن لږ په تونده لهجه ورته وویل:

ستا روزنه او پالنه په ډیر خراب چاپیریال کی شویده ځکه خو ستا اخلاق باید همغسی وی لکه دعربو دجاهلیت دوخت ، خو هغوی دسلګونو بدیو سره میلمه ته هیڅ وخت دروغ نه ویل . او زما په دی پوره باور دی چی دغه آس ته غورځیدلی یوازی نه پریښودی . دا زما په طبیله کی پالل شوی آس دی . یاغی او سرکش دی خو تګی ئی نه ده زده کړی . رښتیا ووایه تا پخپل لاس قیضه نه ده تری خلاصه کړی او په زور دی ویرولی او تښتولی

نه دی؟

سلمی سترگی ښکته واچولی ورته وویل :

که ته بده منی نو زه وعده کوم چی بیا به هیڅکله دروغ ونه وایم.

ابو الحسن: ته ډیر داسی عادتونه لری چی زما خوښ نه دی زما څه چی دهر مسلمان نه خوښیږی .

سلمی: زه ستا په خاطر هر بد عادت هیروم . اوس خو تا زما ژوند له خطره وژغوره پر ما حق لری ، چی خوښ دی وساتم.

ابو الحسن : زما دخوښی ضرورت نشته ، زه غواړم چی ستا خدای «ج» له تانه راضی او خوښ شی . باید هغه عادتونه خپل کړو چی دهغه «ج» خوښیږی او له هغه څه نه ډډه وکړو چی دهغه خوښ نه وی ، خدای «ج» دنیم بربنډو ښځو تګ دنارینه ؤ مخی ته نه خوښوی.

سلمی ځواب ورکړ: جامی خو ما ستا په خبره بدلی کړی .

ابو الحسن ووېل : تر جامو دزړه بدلون ضروری دی خیر اوس ددی خبرو وخت نه دی ، ماښام شو ، ستا پلار به ډیر پریشانه وی ، هغه دآس له راتګ نه دمخه ستا په لټون پسی راوتلی ؤ .

سپوږمی را ختلی ؤ په شپه کی سلمی په آس سپره وه او ابو الحسن داس جلب په لاس کی تر مخ روان ؤ ، په لاره کی سلمی له ابو الحسن نه دسمندری سفر ، دده داندیوالانو او دده دکورنی او نسب پوښتنی وکړی خو ددی دهیلی پر خلاف ابو الحسن بی پروا ؤ ، سلمی ورو ورو پښیمانه هم وه او پریشانه هم ، بالاخره ئی ورته ووېل : زما له لاسه ته زیات په زحمت شوی ، زه بخښنه غواړم ، ته ماته سزا راکړه خو خفه کیږه مه ، دا زما قصور ؤ ، او زه باید پلی ولاړه شم ، زه پلی کیږم تاسو په اس سپور شی .

دا ځل هم ابو الحسن په سړه لهجه ځواب ورکړ :

که زما سره دا ویره نه وای چی ته ښځه ئی او له کوم ځناور سره به مخامخ شی نو مابه یوازی پریښودی او زه له تاسره په دی سفر خوښ نه یم . . . .

سلمی نوره هم پیکه شوه چوپ شوه بیائی ووېل :

که هغه ښامار زه خوړلی وای ته به خفه شوی وای!

ابو الحسن: یوازی ته نه که داسی پیښبه له هر چاسره شوی وای زه به پری خفه وم.
سلمی: تاسو زما په خاطر خپل ځان ولی په خطر کی وغورځاوه؟
ابو الحسن : دیوه انسان ژغورل دهر مسلمان دنده ده .
سلمی تر ډیره وخته چوپ وه ، له لرې د څو اسونو د پښو ترپهار واوریدل شو ابو الحسن وویل : وګوره هغوی تر اوسه پوری ستا په لټه کې دی ، لږ وروسته عبد الشمس او دهغه ملګری را ورسیدل لورئی چی روغه ولیده هغه په تفصیل د پوهیدو پروا ونه کړه ، دسلمی له خولی ئی دښامار کیسه واوریده بیا ئی له ابو الحسن نه مننه وکړه .

*****

(۵)

سبا ته سهار وختی عبد الشمس دخپل کور په بام نه ویښ او نه د ویده په حالت کی دآذان زړه وړونکی تکبیرونه اوریدل ، ورو ورو ئی سترګی وغړولی ، سلمی لا په درانه خوب ویده وه ، عبد الشمس هغه را ویښه کړه ، او پخپله دهوا خوری په تکل له بامه کوز شو.
ابو الحسن په مخکی او ملګری ئی ور پسی په چمن کی څادرونه غوړولی وو او په لمانځه ولاړ وو ، ابو الحسن په زړه وړونکی لهجه الحمد لله او څو سورتونه ولوستل ، دقرآن کریم آیتونو د عبد الشمس په زړه کی توپان جوړ کړ ، دده ګاونډیان عرب هم راغلل او تولو دخپل قوم دنوی دین پیروانو عبادت ته په مینه کتل ، درکوع او سجدو وروسته تر دوهم رکعت پوری په عبد الشمس د بی خودی غوندی حالت راغی ، ورو ورو دلمونځ کوونکو په لور ورغی ، لږ ودرید ، دوه زړی غوندی شو او بیا دخپلو احساساتو توپان په مخه کړ او له لمونځ کوونکو سره په یوه لیکه ودرید ، دهغه نورګاونډیان هم دده په تقلید په کتار کی ودریدل ، ابو الحسن چی سلام وګرځاوه عبد الشمس او دده نورو ملګرو ته ئی مبارکی وویله ، عبد الشمس او دده ملګرو ته ئی غیږ ورکړه ، دټولو له څیرو دخوښی رڼا خپریده .
عبد الشمس وویل : ستا په ژبه کی جادو دی ماته لږ نور هم واوروه .
ابو الحسن ځواب ورکړ : دا زما دغږ اثر نه دی دا دخدای «ج» کلام دی

عبد الشمس وویل : بی شکه ، دا دانسان کلام نشی کیدای ، ماته ئی واوروه .

ابو الحسن خپل یوه ملگری طلحه ته اشاره وکړه ، طلحه دقرآن حافظ ؤ عرب ټول شاو خوا ورته کښیناستل ، طلحه د یاسین سورة تلاوت پیل کړ ، دقرآنکریم سپیڅلو الفاظو او دطلحه زړه وړونکی آواز عبد الشمس او دده ملگری وژړول ، ابو الحسن دتلاوت نه وروسته درسول اکرم «ص» په ژوند او داسلام په مختلفو اړخونو رڼا واچوله او دوی ته یی داسلام بلنه ورکړه ، عبد الشمس او ملگرو ئی له یوی مودې داسلام ددین او حضرت محمد «ص» په باب ډیر څه اوریدلی وو داسلام حقانیت ته یی غاړه کیښوده او دتوحید مبارکه کلمه ئی وویله او بیا ئی ځانته دعبد الشمس پر ځای «عبدالله» نوم خوښ کړ .

سلمی چی دناریال یوی ونی ته ډډه وهلی وه او دا ټوله ننداره ئی لیدله ورو ورو ورغله او پلار ته ئی وویل :

پلار جانه ! ایا ښځی هم مسلمانیدای شی؟

عبد الله وموسکل او ابو الحسن ته ئی وکتل ، هغه وویل:

دخدای «ج» رحمت نارینه او ښځو ته یو شان دی.

سلمی وویل: زما نوم هم واړوی ، زه هم مسلمانیږم.

ابو الحسن ورته وویل: ستا همدغه نوم هم سم دی یوازی کلمه ووایه .

سلمی پاکه کلمه وویله او ټولو لاس پورته کړل او ددی لپاره یی دخیر دعا وکړه .

پر اسمان وریځی را خورې وې.نا څاپه توند باران پیل شو او دوی ټول یوی کوټې ته ننوتل .

لږ ساعت وروسته چی باران ودرید دلیپ سنگ راغی او ویی ویل : راجه ستاسو په انتظار دی.

ابو الحسن ملگری پریښودل او له دلیپ سنگ سره ملگری شو ، ماسپښین بیرته را ستون شو او خپلو ملگرو ته ئی وویل چی راجه او ځینو نورو سردارانو نور عربی اسونه هم وغوښتل ، ځکه خو به څلورمه ورځ زموږ

کښتی بیرته سفر پیلوي .

عبد الله «عبد الشمس» هغوی ته دڅو شپو پاتي کیدو وویل ، خو ابو الحسن دبیرته زر راتلو وعده ورکړه او اجازه ئی تری واخستله .

عبد الله وویل موږ ته داسلام دپوهیدو لپاره یو ښوونکی ته ضرورت دی ، که طلحه تاسو پریږدی چی همدلته پاتي شي ډیر به ښه وي.

ابوالحسن طلحه ته وکتل او ویې ویل : که دده خوښه وی موږ ئی په خوښي پریښو دو ته تیار یو .

طلحه هم په خوښي دغه بلنه ومنله .

سبا ته ابوالحسن او ملګرو ئی دخپلی کښتی دبادبانونو په جوړولو او ضروري خوراکی شیانو په تیارولو پسی ووتل . ابو الحسن له عبد الله او دلیپ سنګ سره تر مشوری وروسته په خپله ګټلی شتمنی اته پیلان او ناریال «کوپره» واخستل ، ماښام مهال ابو الحسن دعبد الله په باغ کی قدم واهه چی شاته یې دپښو ترپهار واورید ، شاته ئی وکتل وئی لیدل چی سلمی ولاړه ده ، هغه خیره چی دوی ورځی وراندی دخوښیو او مستیو تصویر و اوس دغم او خفګان تابلو تری جوړه وه ، هغه سترګې چې د تروږمیو له ستوریو نه زیاتی زړه وړونکی او ځلیدونکی وی اوس په اوښکو لمدی وی . ده په لږ بی پروائی تری وپوښتل سلمی دلته څه کوی ؟

دابو الحسن چلن چی سلمی ولید دصبر بندونه ئی ونړیدل او اوښکی ئی وڅځیدی ، په رپیدونکو شوندو ئی ددرد په تل کی ډوب غږ اوچت شو : تاسو بله ورځ روانیږی !

ابوالحسن: هو ! خو په تا څه شوي ، ولی ژاړې؟!

سلمی: هیڅ نه دی شوي ، هیڅ هم نه دی شوي .

په اوښکو مینځلی موسکا دابو الحسن په زړه تاثیر وکړ او ویې ویل :

سلمی ته تر اوسه پوری هماغه یی ، داسلام منلو په تاکی بدلون نه دی راوستی ، ته باید دمحرم نارینه مخې ته رانشې دمسلمانې نجلی تر ټولو ستر زیور حیا ده .

سلمی : ته تر اوسه له مانه خفه یی ، ما ستا په خوله جامې بدلې کړې ، لمونځ کوم او پرون راسی له کوره بهر ته نه یم وتلی ، آیا دا هم ضرور ده چی

زه دیوه مسلمان مخی ته را نه شم؟

ابوالحسن: هو دا هم ضرور ده ، زه طلحه دلته پرېږدم هغه به تا ته دیوی مسلمانی ښځې تولی دندی وښیي تاته به داسلام سم تعلیم درکړي .

سلمی ځواب ورکړ: ماته د بل چا دتعلیم ښودلو ضرورت نشته ، تاسو چی څه امر کوی منم ئی ، ستا په اشاره له غره نه ځان غورځولو او لاس او پښی تړلی دسمندر تل ته غورځېدو ته تیاره یم .

ابو الحسن: که تاته زما خوښی او رضا دومره مهمه وی نو سلمی واوره زه له تانه له دی پرته هیڅ نه غواړم چی له سره تر پښو داسلام په جامه کی پټه شی ، دیوه ریښتنی مسلمان نیت په هر کار کی یوازی دخدای «ج» رضا وی نه دیوه انسان ،دکلمی له ویلو نه وروسته تا په یوه داسی نړۍ کی پښه کیښوده چی نه ختمیدونکی زیار او هڅه غواړی ، په دی ډګر چی څوک پلی کیږی ، په لیمو کی ئی اوښکو او په زړه کی آهوتو ته ځای نشته ، مسلمان ته ژوند یو لوی ازموینښت دی دهغه په سینه کی باید داسی زړه وی چی دخدای «ج» په لار کی دلوړو آرمانونو او امیدونو په قربانی هم دریغه ونه کړی ، دمسلمان به تېر په غشو غلبیل وی خو په خوله به ئی آه قدری هم نه وی ، ته چی عربو ته ولاړه شې هلته به ووینی چی عربی خویندی میندی چی خپل میړونه او وروڼه دغزا په لور رخصتوی په سترګو کی ئی اوښکی څه چی په تندی ئی داندیښنی او خفګان کرښې هم نه وی او دا ټول یوازی ددی لپاره چی دوی دخدای «ج» رضا پر خپله خوښه او رضا اوچته بولی.

که تا اسلام زما دخوښی لپاره منلی ژ نو په ډیر تاسف باید ووایم چی تا اسلام نه دی پیژندلی ، که خدای «ج» خوشحالوی نو کور ته ولاړه شه زه به طلحه درواستوم ، هغه به قرآن در زده کړی ، او چی زه بیرته راستون شم نو ته به په ساحل کی دلامبو په جامو کی زما په انتظار نه وی ولاړه . او زه هم په غرونو او ځنګلونو کی ستا په لټولو پسی ونه وزم .

زه به په دی ډیر خوښ شم چی دعبد الشمس دنوم په بدلولو ددی کور نقشه هم بدله ، او په دی کور کی یوه مسلمانه نجلی تربیه شی.

سلمی په هیله منه لهجه وپوښتل:

تاسو بيا کله راځئ؟

ابو الحسن: زه ورځ نشم ټاکلی خو اراده مو همدا ده چې آسونه واخلو او بيرته راشو ، خو که ئې زه دجهاد لپاره په کوم بل لوري واستولم نو بنايي بيا را نه شم . دسلمی په څيره بيا دمايوسی سيوری پريوت ، سترګې يې له اوښکو ډکې شوی ويې ويل :

نه ، داسې مه وايه خدای «ج» دې تاسو بيا خامخا راولي .

ابو الحسن: ته که دا دعا کوی نو انشاء الله خامخا به راشم .

سلمی: دعا! ته څه وايې که زما دعا قبليدای نو بيا به مو دتلو تکل نه کاوه.

ابو الحسن ناڅاپه احساس کړه چې ډيری زياتی خبری ئې وکړې لږ ئې لهجه تروه کړه ويې ويل: سلمی ولاړه شه که دعربو تولو ښځو ستا په څير دعا کړی وای اسلام به دومره نه ؤ خپور شوی ، سلمی پښيمانه شوه او بيرته دکور په لور ولاړه په لاره کې ئې څو څو ځلې له ځانه سره زمزمه کړل: زه ډيره احمقه يم داسې خبره مې بايد نه وای کړې ، لږ ځنډ وروسته دوهم پوړ ته وختله ، لمر په لويديځ افق دسری سکروټې په څير ؤ او په اوبو کې ئې ډوبيدو ته تياری نيوله .

په آسمان کې دلته هلته لږ لږ وريځو دشفق سرخي ځلوله ، دمجنی هوا څپو دناريال له پاڼو سره په ټکر کې يوه دوامداره نغمه غبزوله ، سلمی دشاوخوا له منظرو نه بې پروا او نا خبره وراندې دساحل په غاړه په هغه کښتې نظر ګنډلی ؤ چې بله ورځ به ئې ساحل پريښود .. په زړه کې ئې داحساساتو او جذبو توپان را اوچت شو ، لاس ئې په دعا اوچت کړل او وئې ويل : ای دلمړو او وچو خاونده! ماته ديوی مسلمانی ميرمن ايمان راکړه ، ماته سمه لار را وښيه او چې کله هغه بيا راشي ما ووينی خفه نه شي .

* * * * *

(٦)

دريمه ورځ په آسمان وريځې را خپری شوی سلمی دکوټې بام ته وختله او له خفګان نه په ډک نظر ئې دسمندر په لور کتل ، له ساحل نه لری دسمندر په سينه دابو الحسن کښتې په څپو کې تالونه خوړل ، دشمال څو تيزې څپې

راغلی او باران پیل شو ، چی باران توند شو ددی دسترگو دځار دایره ورو کی کیدله تر دې چې کښتی‌نی له سترگو پناه شوه ، که ئی هر څو هڅه وکړه خو اوښکو ئی دسترگو مورگی ور ډکی کړی پر باړخوگانو ئی لاری وکړی ، او دباران له څاڅکو سره گډې شوې ، سلمی تر ډیره وخته لاس په دعا اوچت نیولی ؤ او دعائی وکړه : ایٔ زما څښتنه «ج» ! هغوی دسمندر دیاغی څپو نه په امان وساتی.

په باغچه کی له ابو الحسن سره تر وروستی ملاقات وروسته د سلمی په خیال او عادتونو کی ژور بدلون راغلی ؤ ، هغه دابو الحسن په بی پروائی ډیره خفه وه ، خو بیا ئی هم هغه دانسانیت یوه لوړه نمونه باله او په دی ئی باورؤ چی دابو الحسن کوم عادت نه خوښیږی خامخا بد دي څکه خو ئی بیا بی پردی دچا په مخکی گرځیدل پریښودل.

کله چی ابو الحسن او ملگری یی دبندر په لور ولاړل دی په زړه کی له ځانه پوښتنی کولی چی : آیا دده په زړه کی به زما لپاره کوم ځای وی؟

کله به ئی چی دابو الحسن خبری ور په زړه شوی نو په زړه کی به ئی د مایوسیٔ تیارو وزرونه وغوړول او کله به دهیلو او امیدونو ډیوی پکی بلی شوی.

پلار ئی غږ پرې وکړ او سلمی له بامه کوزه شوه ، بودا عبد الله پوښتنه وکړه : ته په دې باران کی پاس څه کوې؟

سلمی : هیڅ نه پلاره ! زه ... سلمی غوښتل څه پلمه جوړه کړی خو دابو الحسن خبرې ئې ور یادې شوې نو ویې ویل ما دهغوی کښتی څارله .

عبد الله ورته وویل: هغوی خو وختی تللی دی ، ولاړه شه جامی دی بدلی کړه ، طلحه اوس راځی چی دواړه له هغه نه قرآنکریم زده کړو.

سلمی پوښتنه وکړه: تا هغه چیرته پریښی؟

عبد الله: هغه دزید په کور کی تم دی اوس راځی، طلحه په څو ورځو کی سلمی ته داسلام رښتونی دین ور وښود ، هغې اوس په هر کار کی دابو الحسن درضا او خوښی پر ځای دخدای «ج» رضا په نظر کی نیولی وه .

خو بیا ئی هم په هر لمانځه کی لومړی دعا دابو الحسن لپاره وه.

شپې میاشتی تیری شوی دابو الحسن هیڅ خبر را نه غی ، دسلمی

خفګان په اندیښنو او وارخطایي بدل شو هغه به سهار او ماښام په بام ختلی وه او دسمندر په لور ئې کتل دبندر په لور هره بیړۍ به دې ته دابو الحسن پیغام راوړونکی ښکاریده ، دی به خپل خدمتګار هم دورځې دوه درې ځلې بندر ته واستاوه او چې بیرته به راستون شو په لالهاندی به ئې تری پوښتل: تا ښه ولیدل؟ په هغوی کې هیڅوك هم عرب نه وو؟!

دخادم به هم تل ځواب دا ؤ چې ما ښه پوښتنه وکړه هغه کښتۍ له بل ځای نه راغلی او یو عرب هم پکې نشته ، سلمی به دسمندر وړی انسان په څیر چې له ویری او امید نه هر خس او خاشاك ته لاس اچوی وویل:

تا به له ماڼوګانونه پوښتنه کړی وه ، ښایي هغوی به په کوم بندر کې لیدلی وی او یا به یې دهغوی په باب څه اوریدلی وی . خدمتګار به بیا په ځغاسته بندر ته روان شو ، دسلمی دزړه دآرزو ګانو په کندرونو به دنویو هیلو مانی ودریدی او بیا به هم دخدمتګار مایوسی او خفه راستنیدل ددی دهیلو نوی ماڼۍ هم په یوه درز را وغورځوله ، هغه به هر سهار په زړه کې دامیدونو نوی ډیوی بلولی ، او چې کله به لمر دسمندر په څپو کې ورك شو ددی دهیلو ډیوی به هم ورسره مړې شوې ، او دزړه درزا به ئې په آهونو او اوښکو بدله شوه.

تر یوی مودی خو سلمی نه پلار او نه طلحه ته دزړه راز څرګنداوه ، خو دسلمی وضعی هغوی دواړه په شك کې وغورځول.. . .

بهر توند باران اوریده ، طلحه او عبد الله په برنده کې ناست وو روغبړ ئې کاوه ، سلمی دیوی کوټې له کړکۍ نه بهر دباران ننداره کوله ، په خبرو خبرو کې دابوالحسن یاد راغی ، عبد الله وویل :

خدای پوهیږی هغه تر اوسه ولې راستون نه شو ، اته میاشتې پوره شوی چې تللی دی.

طلحه وویل: که خدای «ج» دسمندر دخطر نه ژغورلی وی نو ددومره مودی نه راتګ یوازینی سبب ئې دادی چې هغه چیرته جهاد ته تلی دی .

عبد الله وویل : نن ماته دلیپ سنګ وویل چې له دی ځایه نژدی « ۳۰ » میله لری دمالا بار یوه کښتۍ دوبه شویده چې یوی کښتۍ « ۵ » تنه تری پورته کړی او دلته راغلی ده طلحه پوښتنه وکړه : په کښتۍ کې ټول څو

کسان وو؟

عبد الله: ښايي شل تنه وي ، کښتی لويه وه خو دسوداګری مالونه پکی بار وو،

طلحه: کښتی څنګه ډوبه شوی ده ؟

عبد الله:مانو چی ساحل نژدی ليدلی بی پروا شوی او کښتی ئی له يوه کمره سره جنګولی او ټوټه ټوټه شويده،سلمی په خپله کوټه کی ناسته او په چرتونو کی ډوبه وه ، هغی يوازی وروستی خبره واوريده او ديوی شيبی لپاره ئی وينه په رګونو کی وچه شوه ، له برنډې نه بيا دعبد الله غږ اوچت شو:

دغه کمرونه ډير خطرناك دی ، هر كال دلته يوه نه يوه كښتی ډوبيږی ، دهغه ځای دخلکو عقيده داسی ده چی په دغه کمرونو کی دسمندر د ديوتا «خدای» عبادتځای دی.

دائی چی واوريدل دسلمئ په رګونو کی غير معمولی لړزه پيدا شوه ، جګه شوه ولاړه او دپلار په مخکی ودريده ، دهغه هيبت ځپلی اوسپين تښتيدلی رنګ ته چی دعبد الله پام شو تری وئی پوښتل :

لوری! په تا څه شوی دی؟

لړ شيبه داحساساتو له زوره دسلمی غږ په ستونی کی بند شو ، درنځ او درد په تل کی ډوبو سترګو ئی ويل :

تاسو چی له مانه څه خبره پټوی زه پرې خبره يم ..

طلحه حيران شو وئی ويل : لوری! څه خبره ده؟

دسلمی شونډی ورپيدی په سترګو کې ئې اوښکې وځليدې او ويې ويل: ورائی دهغه كښتی څه وخت ډوبه شوی؟

تاسو ته چا وويل ؟ او هغه ....

تاسو ولی چوپ ياست ، دخدای لپاره يو څه ووائی ، زه هر بد خبر اوريدو ته تياره يم ، سلګيو او آهونو ددی دخبرولری سره شلولی عبد الله پريشانه شو ځواب ئی ورکړ :

مونږ دبالامار ديوی کښتی خبره کوله نن ماته دليپ سنګ وويل :

خو سلمی دپلار خبری ورغوڅی کړی :

نه ، نه ! له مانه خبره پټوی ، ماته په دروغو تسلی مه راکوی ، دا ئی وویل په سلګو شوه او کوټې ته ننوته .
بوډا پلار څه وپوهید څه نه ، طلحه ته ئې وکتل او بیا کوټې پسې ور ننوت ، سلمی پر مخې پرته وه ، او سلګی ئی وهلی دبوډا پلار زړه وسوځید او دی ته نژدی کیناست ، دلور پر سرئی لاس کیښود په کرار ئی ورته وویل:
لوری دا په تا څه وشول؟
سلمی کیناسته اوښکی ئی پاکې کړې او سلګۍ ئې چوپې شوې ځواب ئی ورکړ:
په ما هیڅ نه دی شوی پلاره! ما وبخښه ، ته به ما بیا په ژړا ونه ګوری . . . . .
عبد الله: مګر دژړا څه سبب خو شته؟ داسی خبرونه خو موږ هره ورځ اورو ، آخر دمالا بار دیوی ښځې د ډوبیدو په خبر کی څه راز دی؟
سلمی په ځیر ځیر دپلار ځیری ته وکتل او لړ په ډاډمنه لهجه ئی تری وپوښتل: ته رښتیا وائی ؟
عبد الله په غوسه شو وئی ویل : ماته ددروغو څه ضرورت دی ، تر اوسه پوری تا زما په خبرو شك نه دی کړی ، که دی زما په خبره باور نه دی له طلحه نه وپوښته.
سلمی په پښیمانی سر ښکته واچاوه او وې ویل :
پلار جانه زه بخښنه غواړم. ما فکر کاوه چی تاسو دعربو دکښتی خبره کوی.
عبد الله : لورې که ما خدای نا خواسته دهغوی دکښتی دډوبیدو خبر اوریدلی وای نو تر تا به لړ خفه کیدم ؟
دشپې تر ډوډی وروسته دعبد الله مزدور دماسخوتن لمونځ کاوه او خدمتګاری لوښې مینځل چی چا ددوی دروازه ور وټکوله ، سلمی خدمتګاری ته وویل :
ښایی زید او قیس راغلی وی تا خو به دروازه بنده کړی نه وی؟
خدمتګارې ځواب ورکړ : په داسی باران کی څوك راتلای شی ما اوس

دروازه وټرله او راغلم ، که هغوی راتلای دماښام لمانځه لپاره به هم راغلی وای ، هو .. زید ناروغ دی ، او قیس بیچاره بوډا ، هغه به په کور کی لمونځ ادا کړی وی .

سلمی : خو اوس څوك دروازه ټکوی .

خدمتګاره: دا ستا وهم دی دروازه شمال ګړبوی.

سلمی: نه دچا غږ هم اوریدل کیږی ... دا دی زه ورځم . دسلمی زړه په درزا شو په تیاره کی یو ګام وړاندی دلیدو امکان نه ؤ دبرېښنا په رڼا کی ئی له ونو نه ځان بچ کړ او تر دروازی پوری ورسیده ددروازی تر شا ئی دچا ارګیمی وانه ورید مایوسه شوه او بیرته راستنیده چی چا بیا دروازی ته ډیکه ورکړه او په زوره ئی غږ وکړ : څوك شته !

یوه شیبه دسلمی پښی په ځمکه میخ شوی ، بیا ئی په یوه توپ دروازی ته ځان ورساوه او دروازه ئی بیرته کړه ، دسلمی په مخکی یو دلوړ قد ځوان ولاړ ؤ .

هغه وپوښتل: دا د عبد الله کور دی؟

تر څو سلمی ځواب ورکاوه برښنا وپړکیده او په رڼا کی ابو الحسن سلمی وپیژندله او پر دروازی ننوت ، ابو الحسن وویل: او هو! ته ! بخښنه غواړم ته زما په خاطر باران لمده کړی سلمی په زړه کی وویل : کاشکی ته پوهیدای چی دا دباران څاڅکی په ما څومره ښه لګی ، بیا ئی ابو الحسن ته وویل : راځه دننه ...

په برنده کی عبد الله او طلحه دابو الحسن غږ وپیژاند او ښه راغلاست ته ئی را ووتل . عبد الله وویل:

څوك دی ابو الحسن ؟!

ابو الحسن دبرندی په زینه ښنه کیښوده او ځواب ئی ورکړ : هو صیب ، زه یم . زه بخښنه غواړم چی تاسو می په دی ناوخته کی په زحمت کړی.

طلحه پوښتنه وکړه : وایه خیرت خو دی ستا نور ملګری چیرته دی ؟

ابو الحسن : هو خیر خیریت دی ما هغوی په کښتی کی پریښی او راغلم

ماته نه وه معلومه چی تردی ځایه را رسیدو پوری به دومره جنجالونه

تیروم . په لاره کې یو ځای وښوونیدم . دوه ځله په لښتې کې ولویدم ، ستاسو دکور په گومان مې دپنځو پردیو کوررونو دروازې وټکولې ، دیوه کور څو وفادارو سپیانو را باندې حمله وکړه .

عبد الله سلمی ته غږ وکړ، سلمی تر اوسه دبرنډې نه بهر دبیخودی په حالت کې ولاړه وه . اوس هم دباران څاڅکو ددې له باړخو گانو نه اوښکې مینځلې ، خو دا دخوښی اوښکې وې، دپلار په غږ را بیداره شوه ، او په منډه برنډې ته ننوته وئې ویل : څه وایی پلار جانه !

عبد الله : لوړې ولاړه شه ابو الحسن ته وچې جامې او ډوډی راوړه او نورو میلمنو ته هم ډوډی تیاره کړه زه به هغوی راولم.

ابو الحسن وویل: ډوډی‌ه‌موږ تولو خوړلی ده ، تاسو هیڅ زحمت مه باسی.

دجامو له بدلولو وروسته ، ابو الحسن له عبدالله او طلحه سره تر ډیره وخته مجلس کاوه . هغه دخپل ځند په باب وویل چی دبصرې نه ئې افریقا ته دځه کار لپاره استولی ؤ اوومه ورځ عبد الله په خوښی دابو الحسن او سلمی نکاحّ وتړله.

*****

(۷)

دری کاله وروسته ابو الحسن په ښار کې ځانته یو ښکلی کور جوړ کړ دکور مخې ته نژدې ئې یو وړوکې جومات هم جوړ کړ ، دده څه نورو دوستانو هم په همدې ښار کې کوررونه جوړ کړل دپنځو کلونو په موده کې د ابو الحسن او طلحه په بلنه یو شمیر ځایی خلکو هم داسلام دین قبول کړ ، دوی ددغې کورنیو ماشومانو ته یوه مدرسه هم جوړه کړه او طلحه ته ئې ددرس چارې وسپارلې.

دعبد الله په مرسته ددوی سوداگری ډیره پراخه شوه ، دواده په دوهم کال سلمی او ابو الحسن ته خدای «ج» یو زوی او په څلورم کال یوه لور ورکړه .

دزوی نوم‌ئې «خالد» او دلور «ناهید» کیښود ، په لسم کال ئې یو بل زوی هم پیدا شو خو په دری میاشتنی کې مړ شو .

کله چې خالد اوه کلن او ناهید پنځه کلنه شوه دسلمی پلار «عبد الله»

دموسمی تبی په وجه وفات شو.

ابو الحسن ته خدای «ج» په دی دنیا هر څه ورکړی وو ، له هغه سره دمال او دولت کمبود نه ؤ ، هغه له خپلی میرمنې او اولادونو سره بی کچه مینه درلوده ، خو دی مینې دی په کور کی بندی نشو کړای هغه به هر کال دحج دفریضی ادا کولو لپاره اوړده او ستومانوونکی سمندری سفرونه کول ، پنحه ځلی افریقا او منځنی آسیا ته دجهاد له لښکرو سره هم ولاړ .

هر ځل به چی دحج او جهاد له سفر نه کورته راستون شو له خپلو بچیانو نه به ئی دجګړی دزده کړی او علم ازموینه اخسته ، خالد په خنجر وهلو ، غشی ویشتلو لامبو او اس زغلولو کی دپلار په معیار برابر خوت .

ناهید هم په دوولس کلنی کی غشی ویشتل اوپه یاغی اسونو سپریدل زده کړل ، په لیك او لوست کی هم طلحه ددی ذهانت ته حیران ؤ.

دراجه سره دابو الحسن اړیکی ډیری ښې وی . دراجه میرمن «ملکه» دسلمی سهیلی وه. هغی په اونی کی یو دوه ځله خامخا ګاډی ور استوله او مور او لور به ئی شاهی ماڼۍ ته ور غوښتل ، شهزادګی له ناهید سره دومره روږدې شوې وه چې کله کله به پخپله هم دابو الحسن کور ته ورغله .

شهزاده له خالد نه څلور کاله مشر ؤ خو بیا هم هغه ته په هر څه کې «خالد» یو نمونه ځوان ؤ او د هغه تقلید به ئی کاوه.

یوه ورځ دلیپ سنګ راجه ته د «خالد» جنګی مهارتونو او کمالونو ستاینه وکړه ، راجه وپوښتل : ایا هغه به زموږ دشهزاده مقابله وکړای شی؟

دلیپ سنګ وویل: عزتمنده پاچا! زموږ شهزاده په نازونو کی لوی شوی او هغه دیوه مجاهد او سپاهی زوی دی.

راجه: خو هغه لا ورو کی دی .

دلیپ سنګ ورته وویل : پاچا صیب! که عربی میندو په وروکتوب کی خپل زامن داسی نه وای روزلی اوس به دوی نیمه دنیا نه وه فتحه کړې . ما اوریدلی دی چی عربی میندی په «١٤» کلنی خپل زامن جګړی ته لیږی .

راجه پوښتنه وکړه: خالد څو کلن دی ؟

دلیپ سنګ : ښایی دوولس کلن وی.

راجه: آخر په هغو ماشومانو کی څه ښیګنه ده چی زموږ په بچیانو کی

نشته ؟

دلیپ سنگ : پاچا صیب! که بده نه منی نو یلوکعرض وکړم.

راجه: ووایه!

دلیپ سنګ: زموږ او دوی ترمنځ یو ژور توپیر شته موږ بې شمیره خدایان منو، پردی علاوه، له هر هغه ځواك نه چې موږ ویریږو هغه هم خدای منو مثلاً که زموږ په لاره کې کوم لوی کمر مخې ته راشي نو موږ دخپل ځواك او حوصلې له ازمویلو دده کوو او هغه هم خپل خدای «ج» منو او عبادت ئې پیل کوو. خو هغوی یوازې یو خدای «ج» منی او له هغه پرته دنړۍ دلوی نه لوی طاقت په وړاندې هم سر تیتی ګناه بولی. همدارنګه دوی په دې عقیده دي چې انسان مړ شي فنا کیږی نه ، بلکې له مرګه وروسته دهغه بل ژوند پیل کیږی .

ابو الحسن یوه ورځ ماته وویل چې : ددوی دلښکرویو مشهور قوماندان «حضرت خالد بن ولید» چې دشام په لور حمله وکړه دشام والي ورته ولیکل چې ته له غره سره سرجنګوی ستا د «٤٠» زره پوځ په مقابل کې له ما سره دوه نیم لکه «۲۵۰۰۰۰» داسې پوځ دی چې په ښو وسلو سنبال دی حضرت خالد په ځواب کې ورته ولیکل:

ماته ستا دزور او پوځې توان معلومات شته خو ستاله پوځ سره چې څومره دژوندی اوسیدو هیله ده تر هغې زیاته زما دپوځ له مرګ سره مینه ده.

راجه: دلیپ سنګه! زه غواړم چې دشهزاده پوځې روزنه ابو الحسن ته وسپارم ، ته له هغه سره وړینه که هغه دغه خدمت ومنی نو زه به ئې ښه تنخواه ورکړم.

دلیپ سنګ چې ابو الحسن ته خبره وکړه هغه په خوښی دغه خدمت قبول کړ خو دتنخواه له اخستلو نه ئې انکار وکړ.

له دوو کالو روزنې وروسته ابو الحسن راجه ته وویل: نور ستا زوی په جنګی مهارتونو کې ددې هیواد دښو ځوانانو مقابله کولی شي.

راجه وویل: آیا زما زوی په غشو ویشتلو او اس زغلولو کې د «خالد» سیالی کولی شي؟!

ابوالحسن ځواب ورکړ: خالد په داسی عمر کی آس زغلول او غشی ویشتل زده کول چی شهزاده له نانځکو سره لوبی کولی ، هغه په داسی عمر کی دآس په شا سپریدل زده کړی چی شهزاده به د غلامانو په اوږو سپور ؤ ، خالد فطرتاً یو عسکر او پوځی دی او ستاسو زوی بیا فطرتاً یو شهزاده.

راجه: زما زوی په توره وهلو کی څنګه دی؟

ابو الحسن : هغه په عمر کی تر «خالد» مشر دی ، متی ئی هم تر هغه مزبوطی دی ، ما ددوارو مقابله نه ده لیدلی خو زما په ګومان شهزاده تر خالد توره ښه څرخولی شی.

راجه خپل زوی راوغوښت تری وپی پوښتل:

شهزاده! ته دخپل استاد له زوی سره په توره چلولو کی سیالی ته تیار ئی؟

شهزاده ځواب ورکړ: نه پلار جانه! هغه زما کشر وروړ دی ، که زه مات شم نو وبه شرمیږم او که هغه مات کړم هم زه پری شرمیږم.

*****

(۸)

دابو الحسن دواده اتلس کاله تیر شوی وو ، خالد ١٦ کلن او «ناهید» ١٤ کلنه شوی وه ، دولید دخلافت په پیلیدو سره مسلمانانو نوی بریالیتوبو نه پیل کړل ، یوه ورځ دسندی سوداګرو کښتی راغلی ، له هغوی سره دعمان یو عیسوی هم ؤ . دسند سوداګرو دجزیرې عربو ته په ترکستان او شمالی افریقا کی دمسلمانانو دپرمختګونو کیسې وکړې .

تومورې عیسوی دهغوی خبری ټولی تائید کړې ، ابو الحسن او دده څو ملګری دحج لپاره تیار وو اوس له دوی سره په حج برسیره په جهاد کی دګډون مینه اوجذبه هم ملګری شوه.

راجه له بهر نه دراغلیو سوداګرو له خولی د اسلامی خلافت دفتحو کیسی دیرې په مینه اوریدې ، دمسلمانانو دنویو سوبو په اوریدو ئی ابو الحسن راوغوښت دمسلمانانو دخلیفه او دعراق دوالی لپاره ئی دسروزرو او جواهرو څو سوغاتونه ورکړل او له هغه نه ئی وغوښتل چی دده دغه سوغاتونه ورسوی.

ابو الحسن ورته وویل: زه په خوښۍ ستا تحفی هغوی ته ور وړم.
دسند سوداګرو خپل مالونه وپلورل ، نوی مالونه ئی واخستل او بیرته ستانه شول ، ددوی له تګ نه څو ورځې وروسته ابو الحسن او دده ملګری دحج سفر ته تیار شول ، په دغه کال دحج دسفر لپاره تر نورو کلونو زیات خلك تیار شول .
طلحه او دری نور عرب دکورنیو دسر پرستی لپاره پاتی شول څنی عربو خپل وړوکی ماشومان هم طلحه ته پریښودل او میرمنی ئی هم دحج لپاره تیاری کړی ، او څنو بیا میرمنی او اولادونه پریښودل او پخپله سفر ته تیار شول.
ابو الحسن اراده کړی وه چی خپله میرمن او بچیان هم له ځان سره بوزی خو دسفر نه دری ورځی وړاندې سلمی ناڅاپه ناروغه شوه او ده دغه اراده بدله کړه .
خالد دشاهین دهغه بچی په څیر چی نوی ئی وزر ورسیږی او له ځالی څخه وتلو ته وزر تپوی په جهاد کی ګډون ته ناکرار ؤ . خو دمور ناروغی په کور کې پاتې کیدو ته مجبور کړ ، ابو الحسن وعده ورکړه چې له حج نه تر راستنیدو وروسته به یی دعربو سیل ته بیایی.
درخصتی په ورځ دسلمی سخته تبه وه ، هغه دزیات دړد او زحمت سره په بستره کې پاتې نه شوه له خاوند سره دخدای پامانی نه وړاندی ئی په ډیر عذر هغه ته وویل : ګوره زه بلکل روغه یم ، ما درسره بوځه خپله وعده تر سره کړه.
ابو الحسن خفه شو ورته ویی ویل : نه سلمی ، په کښتی کی به موسمی تبه تا ډیره وځوروی ، کله چی روغه شی په بل ځل به دی خامخا راسره بیایم . وګوره دادی خالد او ناهید هم ستا دخدمت په خاطر پریږدم طلحه به هم په تاسو پام کوی.
دهغې په سترګو کی اوښکی ډنډ شوی ویی ویل:
نه ! نه! ما خامخا دا ځل درسره بوزی ، زه دسفر تولی ستونزې زغملی شم .
ابو الحسن ورته وویل : سلمی ضد مه کوه ، وګوره رګونه دی څومره تیز

ورزی ، له تبی نه دی بدن سور دی ، تا هیڅکله هم سمندری سفر نه دی کری ، زه زر بیرته را ستنیږم .

سلمی وویل : نه نه ! گوره ماته داخل داسی ښکاری چی ستا سفر به ډیر اوږد شی او زه ښایی ستا ډیر انتظار ونه کړای شم .

دابوالحسن په څیره دغم سیوری پریوت ځواب ئی ورکړ: سلمی! ته ژاړی ، ما څو کاله وړاندی درته ویلی وو چی مسلمانی میرمنی دغازیانو درخصتولو په وخت اوښکی نه تویوی .

دغو الفاظو په سلمی دجادو اثر وکړ ، اوښکې ئی پاکې کړې ، او دموسکا هڅه ئې وکړه وئی ویل : زما دخفگان سبب دا نه دی چی ته ځی ، بلکی دادی چی ما پریږدی او ځی ، که تا یوځل دجهاد ډگر ته بیولی وای بیا به دی دکمزوری پیغور نه ؤ راکړی . زه له تا سره د غشیو په باران کی دریدلی شم . خو ستا دراتگ په انتظار هر سهار او ماښام بام ته ختل او دسمندر لاری څارل راته له زغم نه وتلی ښکاری.

ابو الحسن ځواب ورکړ : همدغه صبر دمیرمنو جهاد دی کوم کار چی میرونه دجگړی په ډگر نه شی کولی ، میرمنی ئی په کور کې کولی شی . میندې خالد «رض» او مثنیٰ نشی کیدای خو دهغوی میندې کیدای شی.

نن زموږ سپاهیان له کورونو نه ډیر لرې جگړې کوی او ددوی ارادی هغه ښځې مزبوطی ساتی چی په کورونو کی دمور ، خور او میرمن په نامه خپلی ذمه واری تر سره کوی ، دهمدوی په اعتماد هغه دمقابلی په ډگر کی یوازی دجهاد په اندیښنه کی وی . په دی اندیښنه کی نه وی چی په کور کی به ئی ماشومان او واړه ورونه اوخویندی بی سر پرسته وی .

سلمی ته ووایه ، ایا هغه مجاهد به په داده زړه مقابلی ته تیار شی چی میرمن ئی په ژړا خدای پامانی ورسره کړی وی او دده په خیال کی راشی چی اوس به می میرمن له ژړا ړنده شوی وی او ماشومان به می کله په کوڅو کی گرځی.

فرضاً زه راستون نه شوم ، نود عربو دنورو میندو په څیر به خالد جهاد ته نه لیږی؟

سلمی ځواب ورکړ : ته باور وکړه لکه ته چی ځان دخالد لپاره بد پلا،

نشی منلی همدغسی زه ځان دهغه لپاره بده مور نشم کیدای.

ماښام دابو الحسن دوی کښتی روانه شوه ، سلمی د«ناهید» سره په بام ولاړه وه او دسمندر په لور ئی کتل ، له صبر سره ئی بیا هم په سترگو کی اوښکي را وخوټیدي.

ناهید وویل: مورجانی! تا می له پلار سره وعده وکړه چی زموږ دوړاندی به اوښکی نه تویوی .

سلمی اوښکی پاکی کړی او ځواب ئی ورکړ:

لوري! کاشکی دا زما دوس خبره وای ، ستا دپلار په باب زما زړه ډیر نازك دی.

سلمی دا وویل او کیناسته ، ناهید ددی لاس ونیو ویی ویل : مور جانی ستا تر اوسه پوری تبه ده ، راځه په بستره کي حمله .

لومړی فصل:

ناهید

دسراندیپ په دربار کی

پاچا دســـراندیپ په تخت ناست ؤ ، دتخت ښی او کـــیڼ لوری ته په آبنوسی کرسیو څو سرداران هم دخپلو مرتبو او حیثیت په اندازه په ترتیب ناست وو دپاچا ښی خواته لومړی او دوهمه چوکی د راج کمار او دهی رام وی ، راج کمار یو ښکلی او با رعبه زلمی ؤ ، دکرسیو شاته په دوو کتارو کی څو نور منصبداران لاس په نامه ولاړ وو خاص خدمتگار دربار ته ننوت او درسمی آدابو له پر ځای کولو وروسته ئی وویل:

قدرمن پاچا! دلیپ سنګ په دربار کی دحاضریدو اجازه غواړی .

راجه په پریشانی پوښتنه وکړه: دلیپ سنګ راغلی ، ابو الحسن او نور ملګری ئی څه شول؟!

خدمتگار وویل: عـزتمنده! له هغـه سره نور څوك نشتـه یوازی یو عـرب ځوان ورسره دی ، هغه هم ستاسو په حضور دمشرف کیدو اجازه غواړی.

راجه په نا کراری وویل: زر کوه راتی وله ...

دخدمتگار له وتلو نه لږ څنډ وروستـه دلیپ سنګ لـه یوه شل دوه ویشت کلن زلمی سـره په دربار کی حـاضـر شـو ، ددلیپ سنګ په لاسـو کی یو دسپینو زرو پتنوس ؤ چی په هغه کی یو طلایی ډبلی او یو خنجر ؤ دخنجر دستـه په ګرانبیـه جواهرو او غمیـو ښکلی وه دلیپ سنګ له دروازی نه تر تخته پوری دری ځایه په ملا خم شو ، او بیا وړاندی شو دراجه په مخکی ئی پتنوس کیښود او بیرته شاته لاس په نامه ودرید ، خو دراجه ، ولی عهد او دربار دنورو حاضرینو نظر په ځوان نښتی ؤ .

دا دبیابان داوسیدونکو عربو دترقی دور ؤ . دمسلمانانو دفاتحو لښکرو په مقابل کی دکفر دځواکونو پخوانی مزبوتی کلا گانی او سنگرونه یو پربل پسی ماتیدل ، او دکفر لښکری یوی زورورې څپی په مخه اخیستی وو ، په ترکستان ، ارمنستان او شمالی افریقا کی دغازیانو آسونه مخ په وړاندی زغلیدل . دفتحو یوه څپه په ختیځ کی تر مکران پوری را رسیدلی وه ، او دا هغه زمانه وه چی دعربو گاونډیو ددوی دهر یوه په تندی کی دسکندر بخت،دارسطو هوښیاری ، او دسلیمان «ع» جلال او وقار لیدو روږدی شوی وو،دځمکی پر سر دغه وروسته پاتې قوم داسلام په برکت دترقی او عزت هغه څوکو ته اوچت شو چی تر اوسه پوری دبل اولس په نصیب کی نشته .

دسیلون «سراندیپ» دراجه په دربار کی هغه ځوان ولاړ ؤ چی پلرونو ئی دیرموك او قادسیی په جنگونو کی دختیځ او لویدیځ ددوو لویو پاچاهیو عظمت له خاورو سره برابر کری ؤ ، هغه دهغسی زلمیانو څخه ؤ چی دځیرې په لیدو ئی دسیرت او اخلاقو دپوښتنی حاجت نه پاتی کیږی. راجه او نور درباریان دهغه په لیدو دده په ظاهری او باطنی ښکلا او ښیگڼو اعتراف کاوه . هغه په بی پروائی گامونه واخستل او وړاندی ولاړ، دهغه په سترگو کی پرځان داعتماد نور ځلیده ، بیایی شونډی وریبدی او ټول محفل غوږ غوږ شو ، تر بی شیبی پوری دراجه او نورو درباریانو په غوږونو کی «السلام علیکم» الفاظ وکرنگیدل.

راجکمار ځوان ته لاس ورکړ او ستړی مشی ئی ورته وویل ، نورو درباریانو هم د دربار دستور ته شا کړه او یوه یوه په نوبت هغه ته لاسونه ورکړل او مصافحه ئی ورسره وکړه ، راجکمار ، هغه له ځان سره نژدی کښیناوه او په گوډه ماته عربی ئی خبری ورسره پیل کړی:

ستاسو نوم څه دی؟

ځوان: «زبیر»

راجکمار: له کومه ځایه راغلی؟

زبیر: له بصرې نه .

راجکمار: دابو الحسن او اندیوالانو ئی څه درك معلوم شو؟

زبیر: نه! زه ویریږم چی هغوی ته په لاره کی څه پیښه نه وی شوی.

دراجکمار په څیره مایوسی وغوړیده .

راجه تر یو څه څنده دا پریکړه نه شوای کولای چی دراجکمار په خبرو په غوسه شی او که خوښ ، درباریانو دتخت پر ځای دراجکمار او عرب ځوان په لور سترگی اړولی وی ، او دا دراجه لپاره نویی خبره وه ، خو دخپل ایکی یوازی زوی په گوده ، ماته عربی هغه ددرباریانو دبی پروائی ترخه هیرول ، بالاخره ئی عرب ځوان ته وویل: «زه ستاسو په لیدو ډیر خوښ یم»

زبیر ځواب ورکړ: مننه! دسراندیپ پاچا ته زموږ خلیفه او دعراق والی سلام وائی.

هغه دغه جمله نیمه په عربی او نیمه دسراندیپ په ژبه ادا کړه .راجه او شهزاده وموسکل او ددوی دموسکا په لیدو درباریانو په زوره زوره وخندل.

راجه تری وپوښتل: تا زموږ ژبه چیرته زده کړه ؟

زبیر دلیپ سنگ ته وکتل او ویی ویل: دی زما استاد دی راجه او درباریانو دلومړی ځل لپاره دلیپ سنگ ته ور وکتل راجه ورته وویل: ای دلیپه! دابو الحسن څه درک معلوم نه شو؟

دلیپ: پاداره! سږ کال زموږ یوه کښتی هم دعربو یوه بندر ته هم نه ده رسیدلی . په بصره ، مدینه ، مکه او دمشق کی دهغوی یو نه یو خپل خپلوان ژ خو تولو ویل چی سږ کال ابو الحسن حج ته نه دی راغلی ، په بیرته را ستنیدو کی می په هر بندر کی پوښتنه وکړه ، خو دانسی څکاری چی دسند ساحل ته نژدې ددوی کښتی ته کومه پیښه شوی وی تاسو چی ددمشق دپاچا او عراق دوالی لپاره څه سوغاتونه استولی وو هغه هم نه دی رسیدلی ، بیا هم هغوی ستا مننه وکړه ، ما دهغوی له خوا تاسو ته دغه سوغاتونه راوړی دی په دی طلایی دبلی کی یو «غمی» دی ددمشق پاچا تاسو ته را استولی ، او دا خنجر دعراق والی را استولی . پردی سږ بیره می اته عربی اسونه هم راوستی څلور سپین اسونه پاچا را لیږلی او څلور مشکی دعراق والی ، هغه می شاهی طویلی ته ورمول.

راجه ورتیت شو دبلی ئی اوچت کړ ، سرئی خلاص کړاو ځلیدونکی غمی ئی ولید بیا ئی خنجر اوچت کړ او دموتی ستاینه ئی وکړه ، بیا ئی دواړه سوغاتونه راجکمار ته ور نژدې کړل او وئی ویل:

وګوره شهزاده ، دا دهغه پاچا سوغاتونه دي چی اوسپنه ئی هر ډول اوسپنی پری کوی ، او چی دپاچهی په قلمرو کی ئی ډیر غرونه ، ډیر سمندرونه او ډیر سیندونه دی، او پوځیانو ته ئی پخی کلا ګانی دخاورو جونګړی ښکاري او پر آس سپاره له سمندرونو نه پوری وزی.

او دا خنجر ماته دعراق والی را استولی ، هغه والی چی لوی لوی پاچاهان ئی دنامه له اوریدو سره لړزیږی .

راجکمار په کوم چورت کی ډوب ؤ هغه دا دواړه تحفی واخستلی په بی پروائی ئی ورته وکتل او وزیر ته ئی ورکړی ، دغه سوغاتو ته چی دسراندیپ راجه ته دځمکی دسر دټولو خزانو نه ګران بیه وو ، په ټول دربار کی لاس په لاس وګرځیدل او ټولو ئی ستاینه وکړه ، بیرته راجه ته راغلل ، راجه به کله ډیلی اوچت کړ او په لاسو کی به ئی واړاوه او کله به ئی خنجر په ځیر ځیر وکوت ، بالآخره ئی زبیر ته وویل :

زړه می غواړی په خپلو سترګو ستاسو پاچا ووینم.

زبیر وویل: زموږ څوك پاچا نشته.

پاچا وخندل او ویی ویل: ابو الحسن هم همداسی ویل چی مسلمانان څوك پاچا کوی نه ، آه هغه بیچاره څومره ښه سړی ؤ . دتوری یار ، دوعدی پابند، دهغه لوړ به څومره خفه شی ، او هغه عبد الرحمن او یوسف څومره شریف خلك وو ، ښکوان «خدای» پوهیږی ددی خبر په اوریدو به ئی دبال بچ څه حال وی ، تاسو دهغوی کورنی لیدلی؟

زبیر: نه صاحب ، زه سیده دلته راغلی یم ، زبیر له خپل جیب نه یو لیك را وایست راجه ته ئی وړاندی کړ او ویی ویل: دا لیك دبصری حاکم راکړی دی.

راجه دلیپ سنګ ته اشاره وکړه ، دلیپ سنګ لیك پرانست او ترجمه ئی واورووله:

پاچا ته دبصری والی سلام وایی، دعربی سوداګرو دکوندو او یتیمانو سره ستاسو له ښه سلوك نه مننه ، له تاسو نه هیله من یو چی بصری ته ددغه کونډو او یتیمانو درا استولو بندو بست وکړئ ، موږ ستاسو له استازی سره دخپل پوځ یو سالار «زبیر» در واستاوه هیله ده چی زر تر زره

بی سرپرسته کورنی ورسره را واستوی ، زموږ په گومان ابو الحسن اودهغه ملگرو ته دهندوستان په لویدیځو غاړو کی ځه پیښه شوی، که معلومه شوه چی ددوی کښتی سمندری ډاکوگانو ډوبه کړی ده نو هغوی ته په سزا ورکولو کی باید ځنډ ونه شی .

دلیك دمضمون له اوریدو وروسته راجه سر ښکته واچاوه او تر ډیره ځنډه په ځه چورتونو کی ډوب ؤ ، زبیر راجکمار ته وکتل دهغه په سترگو کی اوښکی وی او چت ته ئی کتل ، زبیر ورته وویل:

تاسو ډیر پریشانه یاست ، داسی ښکاری چی له عربو سره زیات بلد او عادت وی.

دراجکمار په ژړه غونو شوندو لړزه راغله، داوښکو تم کولو ناکامه هځه ئی وکړه ، بیا له خپلی کرسی نه اوچت شو ، او بیله دی چی ځه ووائی شاته یوی کوټی ته ننوت ، راجه له ابو الحسن سره دزړه له تل نه مینه درلوده ، د هغه دمرگ خبر ورکوی غم نه ؤ . خو دخلیفه داستازی وجود هغه صبر ته مجبور کړی ؤ . دراجکمار له وتلو وروسته هغه له زبیر او دلیپ سنگ نه پرته ټول دربار رخصت کړ او زبیر ته ئی وویل:

راجکمار له ابو الحسن سره ډیره مینه درلوده ، ماته هم هغه وروروښکاریده ، زه دهغه په مرگ ډیر خفه یم ، خو دا کله ویلای شو چی هغه او ملگری ئی خامخا مړه دی ، امکان لری هغوی په لاره کی سمندری غلو نیولی وی ، زه تر ټولو زیات په بی چاره «ناهید» خفه یم ، تر اوسه ئی دمور غم نه دی سوړ شوی ، اوس به دغه صدمه ورته له زغم نه وتلی وی.

زبیر وویل: ناهید ځوك ده؟

راجه ځواب ورکړ: هغه دابو الحسن یوازینی لور ده هغه زه هم خپله لور گنم ، ډیره ښه نجلی ده ، بیا راجه دلیپ سنگ ته مخ ور واړاوه ورته وئی ویل:

دی میلمستون ته بوځه ، دآرام او خدمت بندوبست ئی وکړه ، زه به شهزادگی دهغوی دتسلی لپاره ور واستوم.

زبیر وویل: زه نیغ ستاسو حضور ته راغلم تر اوسه می هغوی نه دی لیدلی ، که ستا خوښه وی یو ځل ئی ووینم .

راجه وویل: ډیره ښه ده ، دلیپ سنګه! ته ئی هلته بوځه.

* * * * *

(۲)

دشاهی ماڼۍ په دروازه کی زبیر او دلیپ سنګ ته یو «۱۹» کلن زلمی په مخه ورغی او ددوی په لیدو ئی له دلیپ سنګ سره تر ستړی مشی وروسته وویل: ایا رښتیا زما دپلار جان دوی کښتی جدې ته نه ده رسیدلې؟

دلیپ سنګ هغـه په غـیـږ کی ونیـو او ورپی ویـل : خـالده! مـا په ډیروښدرونو او ښارونو کی ولټول خو دهغوی درك را معلوم نه شو .

خالد وویل: زه اوس له بندر نه راغلم ، دعـربو څو مـاڼوګـانو ویل چی ددوی کښتی د سند په څنډو کی ډوبه شویده ، تاسو به د«دیبل» له حاکم نه پوښتنه کړی وه ، ښایی څه درك ئی لګیدلی وای.

دلیپ سنګ ځواب ورکړ: دسند راجه او دهغه منصبداران ډیر مغرور دی ، زه ویریدم چی ددیبل سردار به سم ځواب را نه کړی ، ځکه مـا پخپله له هغـه ځای ته له ورتګ نه ډډه وکړه او دمکران مسلمان حاکم ته می وویل چی څوك هلته واستوی او پوښتنه وکړی، زه ددمشق او دبصری د والی حجاج بن یوسف له لیدو وروسته چی بیرته مکران ته را ستون شوم دسند نه دهغوی استـازی هم بیرته راغلی ؤ او ویل یی چی ددیبل حاکم دکښتی په باب څه معلومات نه درلود.

خالد وویل: زه له بندر نه سیده دلته راغلی یم ایا تاسو زموږ کورونو ته خبر ورکړی دی؟

دلیپ سنګ: نه موږ هم دا خبرنه دی ورکړی ، زه زبیر میلمستون ته بیایم بیا له تاسره ځم.

خالد زبیر ته وکتل او ویی ویل: ستاسو میلمستیا پر موږ حق ده ، راځی له ماسره ولاړ شی لږ تر لږه به زموږ تورسریو ته داډ ورکړی.

زبیر وویل: راځی دلیپ سنګه!

هغه وویل: که مناسبه ګڼی تاسو له خالد سره ولاړ شی زه به ستا دملګرو انتظام وکړم بیا به درشم .

زبیر دخالد سره روان شو په لاره کی یی تری وپوښتل:

ته دابو الحسن زوی يې؟
خالد : هوکې ، تاته چا وويل؟
زبير: ما تولة لاره له دليپ سنگ نه ستاسو په اړه پوښتنې کولې، دهغه دخبرو نه زما په ذهن کې چې ستا کوم تصوير ؤ ته له هغه نه زيات توپير نه لرې ، تا چې په کوم صبر او ډاډ دغه بد خبر واورېد زه ډير تراغيزې لاندې راغلم ته رښتيا خالد يې.
دخالد په شونډو يوه غمجنه موسکا خپره شوه ويې ويل : کله چې پلار جان دحج دسفر تکل کاوه ما ورته وويل چې له ځان سره مې بوځې ، دمور دناروغۍ په سبب پاتې شوم ، هغه وخت ما لومړی ځل وژړل.
پلار مې چې په سترگو کې اوښکې وليدې ډير خفه شو ويې ويل: زويه! خالد ژاړې نه ، ما پر تا دهغه ستر مجاهد نوم ايښی چې تېې تپې به ؤ خو تر خوله ئې آه نه خوت.

،۳،

دښار په يوه څنډه ديوه خوړ په غاړه دعربي سوداگرو هستوگنځايونه وو ، دخوړ دواړو غاړو ته دناريال ونې ولاړې وې . لږ وړاندې خالد دډېرو يوې کلا ته اشاره وکړه ويې ويل: دا زموږ کور دی.
په کلا کې دننه دکيلو او ناريال گڼ باغ ؤ ، دډېرو نه جوړ وړوکی کور په مخکې يوه چوتره وه چې دبانس دلرگو څپره پرې دريدلې وه ، او پر سرئې دگلانو او شنو بوټو څپر خپور ؤ ، هوا نه چليده ، او گرمي زياته وه ، زبير په خولو کې ډوب ؤ خالد چې دگرمۍ زور وليد هغه ئې دکوټې پر ځای په همدې څپره کې مناسب وليد ،زبير ديوې ونې په تنه کېښناست ، دخالد په اشاره يوه تور پوستي هلك هغه ته په لاس ببوزې وواهه ، تور پوستي هلك په پکي وهلو يو ډول خوښي احساسوله ، خو زبير خالد ته وويل: په دې گرمۍ کې ده ته زحمت ورکول مناسب نه دي ، ورته ووايه پکي وهل پرېږده.
تور پوستي هلك پخپله په عربي ځواب ورکړ: ته زموږ ميلمه يې ما دخدمت له حق نه مه محرُوموه.
زبير وويل: او هو! ته په عربي پوهيږې؟

دهلك پر ځاى خالد ځواب ورکړ: دى له وړوکوالي له موږ سره اوسى ، دى زموږ پلار پاللى دى.

هلك دزياتى پيژندنى ضرورت احساس کړ ويې ويل: زه مسلمان هم يم او نوم مى على دى.

خالد دسرانديپ په ژبه څه وويل هغه پکى پريښود او په يوه منډه دناريال په يوه دنگه ونه وختوت او څو ناريال ئى را وشکول ، دناريال له اوبو څښلو نه وروسته زبير له خالد سره تر لږ ځنډه خبرى کولى او دخپل پلار ددردناك انجام سره سره ئى دعربو د ميلمه پالنى دروايت له مخى دزبير له خهرو سره مينه ښکاروله ، خو زبير دا احساس کړه چى دهغه په شونډو غمجنه موسکا دآهونو او زگيريو نه په ځو ځو واره زړه دردوونکى ده.

دخبرو په وخت کې خالد څو ځو ځلى له ځايه جگ شو او دلويى دروازى په لور به ئى وکتل بيائى على ته وويل: ناهيد تر اوسه نه ده راغلى ورشه رائى وله.

على اوچت شو او ووت ، خالد زبير ته وويل دملکى او شهزادگى زما له خور سره زياته مينه ده ، نن هغوى دلته راغلى وى ناهيد ئى هم ورسره بوتله ، هغه که دغه خبر واورى ډيره به خفه شى تر اوسه لا دمور دمرگ په ماتم کى ده هره ورځ دمور قبر ته ځى ، بيائى يو سوړ اسويلى وکيښ او چوپ شو.

زبير په غمجنه لهجه پوښتنه وکړه: مور مو څه وخت وفات شوه؟

خالد: دوى مياشتى کيږى چى وفات شوه ، دپلار جان له تگ څخه وروسته تر ٦ مياشتو پورى په موسمى تبه «ملاريا» ناروغه وه ، خو دهغه دمرگ اصلى سبب دپلار جان بى درکى وه ، هغه به سهار او ماښام بام ته اوچته شوه دسمندر په لور به ئى کتل ، چى له لرې به کومه کښتى ښکاره شوه په ځيره کى به ئى له خوښى رنګ ځليده ، زه به ئى داحوال لپاره بندر ته واستولم ، اوچى زه به ئى يوازى وليدم چى راستون شوم سترگى به ئى مراوى شوى ، دژوند په وروستى ماښام په زينه د ختلو نه ولويده ، موږ ددى په وار وار غوښتنه کټ بام ته وخيژاوه او دا مو هم کټ ته اوچته کړه ، مور مى هلته تکيى ته ډډه ووهله او په سمندر ئې سترگې ښخې کړې ، له

بده شامته په هغه ورځ هیڅ کښتي را ښکاره نه شوه ، زه دماښام په آذان له بام نه راښکته شوم او نژدې جومات ته دلمانځه لپاره ولاړم ، چې بیرته راغلم دي وروستي سلګۍ وهلې ، سترګې ئې لوڅې وې او لرې ئې په سمندر کې په کوم تکي ګندلې وې . ناهید راته وویل چې وروستي الفاظ ئې دا وو: «ناهیدې! ستا پلار راځي خامخا راځي ، هغه بې وفا نه دی ، بې وفا زه یم چې دهغه انتظار مې ونکړای شو».

زبیر په خپل ۲۲ کلن ژوند کې له تورو او نیزو نه پرته بل څه نه وو لیدلي ، هغه یو نه وېریدونکی بیړۍ چلوونکی «مانو» ؤ او یوازې له توپانونو سره په مقابله پوهیده ، دهغه ژبه دخوږو او مزه دارو الفاظو سره نا اشنا وه ، دخالد خبرو زیات تاثیر پرې وکړ خو بیا هم له ده سره دډاډیني او تسلي لپاره مناسب الفاظ نه وو ، یوازې دومره ئې وویل او چوپ شو چې:
خالده! زه ستا دمور په دردناك او ارمانجن مرګ ډیر خفه شوم کاشکې ما له تا سره ددې ویر پیتې اوچتولی شوای.

علي په منده راغی او ویې ویل: هغه راغله!

دزبیر سترګې بې اختیاره دبهرني دروازې په لوري ور واوښتې ناهید چې په دروازه ننوته له لیرې ئې له خپل ورور سره بیګانه ځوك ولیدل لږ ئې پښه ونیوله او په مخ ئې پرده را خوره کړه ، بیا ئې ورو ورو قدمونه اوچت کړل او وراندې ولاړه زبیر دغه وخت یو ژړه غوني غږ واورید:
ایا دا ریښتیا ده چې دپلار جان کښتي ...
او نور دهغې غږ په سلګیو کې ورك شو .

زبیر دحسن او وقار یوه بې مثاله ځلکا لیدلې وه ، دهغه سترګې دنورو لیدو لپاره تیارې نه وې او پخواله دې چې ناهید پرده په مخ واچوي ده خپل نظر بلې خواته اړولی ؤ ، هغه دمخامخ پر ځای سترګې لاندې په ځمکه ګندلې وې ، زبیر یو حیاناك ځوان ؤ ، دده ‌د‌مور او پلار او چاپیریال دروزني اغیزه وه چې هغه باید همدغسې حیاناك وای.

پردې سربیره زبیر پر ځان پوره باور او کنترول درلود هغه په وړوکتوب کې له خپل پلار سره دلرې لرې ملکونو سفرونه کړي وو او په زلمي توب کې ښه تجربه لرونکی کښتي چلوونکی بلل کیده ، ده په لرې لرې ملکونو او

داوېدو سفرونو په ترځ کې ډېرې ځوانې او ښایسته مجونې لیدلې وې چې د شوخو ځوانانو په لټه کې وې. په شام او فلسطین کې ښې شمیره ښې باکه سترګو دده پر مردانه حسن اعتراف کاوه ، خو ددې وخت دنورو نویو ځوانانو په څېر دده سترګې تل دځمکې په لور وې.

زبیر په کښتۍ کې دسفر په وخت کې له دلیپ سنګ نه دعربي کورنیو دځوانانو او تور سریو په باب پوښتنې کولې او په خپل ذهن کې ئې ددوی تصویرونه جوړ کړي وو.

ددلیپ سنګ نه ئې دابو الحسن او کورنۍ په باب چې کومې پوښتنې وکړې دهغه له خبرو نه ئې دا نتیجه اخستې وه چې دابو الحسن کورنۍ به په عادتونو ، ژوندانه او څېرو کې له نورو عربو نه خامخا توپیر او ځانګړتیا لري، دده دلچسپي دنورو په نسبت دابو الحسن له کورنۍ سره زیاته وه او چې کله ئې له خالد نه دمور دمرګ کیسه واورېده دغه خواخوږي او دلچسپي نوره هم زیاته شوه او اوس ئې پردې سربیره دیوې ویرمنې مجلې سره د خواخوږي او همدردۍ احساس کاوه.

ناهید بیا وویل: ماته ځواب راکړې آیا دا رښتیا ده؟
تاسو چې څه له ماته پټوی زه پرې خبره شوې یم.
خالد اوچت شو څو ګامه ور وړاندې شو او ویې ویل:
خورې! دتقدیر په مخکې دهیچا زور نشته.

زبیر هم دتسلي په خاطر ورته وویل: زه افسوس کوم چې تاسو ته مې کوم ښه خبر را نه وړای شو.

ناهید بیله دې چې نور څه ووایي چوپه او په منډه دکوربوی کوټې ته ننوته .

خالد لږ شیبه دوه زړې او په اندېښنه کې ولاړ ؤ بیا ئې زبیر ته وکتل او ورته وئې ویل: زه اوس بېرته راځم.

هغه هم په بیړه دناهید کوټې ته ور ننوت ، ناهید په کټ پر مخې پرته وه او سلګۍ ئې وهلې ، وروړ ئې تر مټ ونیوه پر سر ئې لاس را تیر کړ او ورته ویې ویل:
ناهیدې! صبر وکړه.

علي لږ شیبه له زبیر سره پاتې شو بیا ورو ورو د کوټې په لوري ورغی ، په دروازه کې ئې د ناهید سلګۍ او ژړا واوریده هغه ته ټوله نړۍ ماتم ماتم ښکاره شوه ، لږ تم شو بیا په نه زړه او شرم نه ډکه څېره ورو ورو کوټې ته ننوت د خالد په اوږه ئې لاس کېښود او ونې ویل:

ناهید خور مې ولې ژاړې؟

خالد چې دده له اوښکو ډکو سترګو ته وکتل مینه ئې پرې راغلله ورته ونې ویل:

علي! پلار مې بیا نه راځي.

دعلي له خولې نه یوه زړه ریږدوونکې کریکه ووته:

نه! نه! داسې مه وایه! هغه به خامخا راځي.

خالد وویل: زبیر له دلیپ سنګ سره راغلی دی وائي چې ښایي د پلار جان دوی کښتۍ ډوبه شوې وي.

دعلي له سترګو نه داوښکو چینې وخوټیدې، او شونډې ئې بوختې شوې ، غوښتل ئې کریږې ئې تم کړي او له کوټې نه ووت ، هغه غوښتل داسې ځای ته ولاړ شي او د خپل زړه بار کم کړي چې هیڅوك نه وي ، خو کله چې بهرته را ووت ، ډیر ګاونډیان پرې ورټول شول ، لږ څنډ وروسته دعربو نارینه او ښځې ټول دخالد دوی دکور په انګړ کې را ټول شول ، خالد چې شور او زوږ واورید بهر ته را ووت په ګڼه ګوڼه کې ئې په یوه شیبه کې شل پوښتنې واوریدې:

طلحه ور وړاندې شو ټول ئې چوپ کړل بیا ئې له خالد نه پوښتنه وکړه آیا دکښتۍ دډوبیدو خبره ریښتیا ده؟

خالد دهو پر ځای سر ورته وخوځاوه.

هغه زبیر ته وکتل ونې ویل: آیا دغه خبر تا راوړې دی؟

زبیر ځواب ورکړ: زه افسوس کوم چې تاسو ته دښه خبر راوړونکی نه شوم.

طلحه وویل: کښتۍ څه ډول ډوبه شوې؟

زبیر ځواب ورکړ: موږ ته دا معلومه نه شوه .

زبیر ټولو نارینه او ښځو ته ځانګړې تسلي ورکړه او بیا ئې

بیرته عربو ته دستنیدو په اړه ورته وویل :
تاسوځه اراده لری ؟
ورو او لویو تولو په یوه خوله دبیرته ستنیدو هیله و کړه ، زبیر تر ډیره ددوی سره خبری کولی ، بالآخره ئی دمازدیگر لمانځه آذان واورید او له نورو خلکو سره دجومات په خوا روان شو.
دطلحه په اصرار زبیر دلمانځه امامت وکړ ، کله چی له لمانځه نه خلاص شول بهر ته را ووتل په دروازه کی راجکمار او دلیپ سنگ ولاړ وو ، دخالد په لیدو دراجکمار په تورو او ځلیدونکو سترگو کې اوښکې وځلیدی ، را وراندی شو خالد ته ور تر غاړه شو.
دلیپ سنگ زبیر ته وویل: راجه صاحب تاسو بللی یاست ، خالده ته هم راځه.
زبیر وویل ما خو هغه لیدلی دی څه خاصه خبره خو نشته .
دلیپ سنگ : دراجه په زړه دابو الحسن وفات ډیر اثر کړی هغه وخت ئی له تاسره زیاتی خبری ونکړای شوی.
زبیر وویل: لکه چی دراجکمار هم له هغه سره ډیره مینه وه، اوښکی ئی تر اوسه نه دی وچی شوی.
دلیپ سنگ: هوکې! راجکمار ډیر خفه دی ، له ده سره ابو الحسن ډیره مینه کوله.

(٤)

دشاهی محل په لوری چی دوی تلل زبیر دخلکو یوه درنه غونډه ولیده دلیپ سنگ وویل: پاچا چی ستا سوغاتونه او اسونه ولیدل له خوښی نه په جامو کی نه ځائیږی ، دهغه په امر ئی آسونه ننداری ته را وستلی دی ، دآسونو جلب دډیرو معتبروخلکو او سردارانو په لاس کی دی ، که پاچا دابو الحسن په غم ویرمن نه وای پخپله به هم دی ننداری ته را وتلی ؤ.
زبیر چی ور نژدی شو هغه اته تنه سرداران ئی ولیدل چی دآسونو جلبونه ئی په لاس کی وو چی ده په دربار کی په کرسیو ناست لیدلی وو.
په آسونو داسی شالونه غوړیدلی وو چی په قیمتی غمیو ښکلی شوی وو راجکمار په موسکا زبیر ته وویل: آیا ستاسو په هیواد کی هم دآسونو

دومره قدر کيږی؟

زبير ځواب ورکړ: نه موږ يوازې ددوی داوبو او خوراك خيال کوو.

دليپ سنگ ورويل : دا دآسونو قدر نه دی دآسونو دراليږونکو په درناوی دا کار کيږی.

په آسمان وريځی را خوری وی ، او هوا نسبتاً معتدله وه راجه دمانی ددوهم پوړ له يوی کړکی نه دسمندر په لوری کتل ، زبير او ملگری ئی ورغلل ده ئی چی دپښو غږ واوريد مخ ئی را واړاوه ، پاڅيد او زبير ته ئی لاسونه ورکړل ، بيا ئی خالد ته وکتل وئی ويل :

زويه! ستا دپلار په وفات ډير خفه يم ، زما په خيال ددوی کښتی دتوپان په سبب ډوبه شوی ، خو که دا ثابته شوه چی ددوی په کښتی چا يرغل کړی او ډوبه کړی ئی ده نو زه به دهغوی دځپلو لپاره خپل ټول پيلان او بيړۍ د بصری حاکم ته سپارم.

راجه وړاندی کرسيو ته اشاره وکړه او پخپله هم کيناست خالد هم کيناست خو دليپ سنگ لا دريدلی ؤ .

راجه دليپ سنگ ته وکتل او وئی ويل : کښينه!

تا ډير لوی کار کړی دی سر له سبا نه ته دنورو ټولو سردارانو نه وړاندی له شهزاده سره نژدی په دربار کی کښينه.

او بيا ئی زبير ته وکتل وئی ويل: زه دبصری دوالی دخوښی پر خلاف څه نشم کولی خو که ته دعربو زامن بی سر پرسته گنې او له دی ځايه ئی بيا- يی زه ډير خفه کيږم . زه هغوی خپل بچيان گنم ، که دوی دلته اوسی ټول ضروريات به ئی دشاهی خزانی نه حواله کړم ، تاسو له هغوی نه پوښتنه وکړی که دلته په تنگ او په زحمت وی تاسو ئی له ځان سره بيولی شی.

زبير ځواب ورکړ: هغوی هيڅ شکايت نه لری ، له تاسو نه ډير خوښ دی او زه ددوی پر ځای له تاسو نه مننه کوم ، خو موږ نه غواړو چی زموږ دقوم يتيمان دی دومره لری پاتی شی ، ددوی ښه روزنه او تعليم هلته ښه کيدای شی ، وروسته بيا که بيرته دلته راستنيږی نو بيرته به راواستول شی.

راجه پوښتنه وکړه: تاسو ټول له ځانه سره بيائی؟

زبير: نه طلحه او څو نور سوداگر پاتی کيږی .

راجه : خالد او خور یې هم دلته پاتې کیږي؟

زبیر: نه! هغوی هم له ماسره ځي.

راجکمار په غمجنه لهجه ووېل: نه! هغوی مور نه پرېږدو چې ولاړ شي ، خالد ته ما ورور ویلی دی.

دپردې له شانه یو ښځینه آواز اوچت شو: او ناهید زما خور ده . بیا یوه خوارلس کلنه نجلې دراجه په مخکې ودریده هغه هم دراجکمار په څېر غنم رنګې وه ، خو دښې جوړښت ئې ښکلې او زړه وړونکې ؤ . سترګې ئې ښکلې او ځلېدونکې وې خالد ته ئې ووېل: وروره! مور جانه دې غواړي.

خالد اوچت شو بلې کوټې ته ولاړ ، نجلې هم په تګ تګ کې شاته راکتل راجه ته ئې ووېل: پلار جانه ددوی خبرو ته غوږ مه ږده.

راجه زبیر ته وکتل وئې ویل: ودی لیدل؟

زبیر ووېل: ډېره ښه ده زه دوی خپلې خوښې ته پرېږدم.

خالد لږ څنډ وروسته څوړند سر بیرته راغي پخپل ځای کیناست راجه پوښتنه وکړه زویه! زبیر دا فیصله تاسو ته پرېښوده اوس ته ووایه چې دلته اوسې که نه؟

خالد ځواب ورکړ: ستاسو پر موږ زیات احسان دی ، که زما اراده وای چې آرام ژوندوکړم نو ما به تاسو هیڅکله هم نه پرېښودی . خو اوس زموږ قوم په لرې لرې هیوادونو کې جهاد کوي او زما په رګونو کې دیوه مجاهد وینه ده ، ما اوریدلې دي چې د وخت دغوښتنې په سبب له مانه کشران جهاد ته ځي نو زه له دې نیکمرغی نه ځان نشم محرومولی.

راجه تر لږ څنډه سر ښکته واچاوه او په چورتونو کې ډوب شو ، بیا ئې سر اوچت کړ او وې ویل:

زویه! ته دابو الحسن زوی یې! که تا دا اراده کړې وې نو زما باور دی چې دنړۍ هیڅ ځواك دې نشي را ګرځولی.

هغه قوم نیکمرغه دی چې میندې ئې ستا په شان زامن زیږوي .

خالد ووېل: زه غواړم چې تاسو په خوښې ماته دتګ اجازه راکړې.

راجه ځواب ورکړ: دابو الحسن دزوی خوښې زما خوښې ده.

قزاق «لوټماران»

لس ورځې وروسته يو سهار په بندر کې ددوی کښتۍ تیارې ولاړې وې ، په يوه کښتۍ کې زبير سليمان ، او کوڼډۍ سپاره کړل ، او په بله کې راجه دليپ سنګ ته دحجاج بن يوسف او خليفه وليد لپاره پيلان ، طلائي او دغميو سوغاتونه بار کړل ، راجه هغوی ته لس پيلان ورواستول.
راجه او شهزاده زبير او انډيوالانو ته ئې درخصت ورکولو لپاره بندر ته ررغلي وو ، راجه دعربو ټولو يتيمانو او تور سريو ته هم ګراني تحفي ورکړې ، زبير ته هم هغه ډير څه وړاندې کړل خو هغه يوازې دسندا دپوست يو ډال خوښ کړ او وائې خست، ملکې خپل دجواهرو قيمتي اميل په ډير ټينګار ناهيد ته په غاړه کې ور واچاوه ، شهزادګی درخصت په ورځ دهغوی کور ته ورغله او په ډير ټينګار ئې خپله قيمتي ګوته هغې ته ورکړه ، په بندر کې له خدای پاماني نه دمخه دشهزاده په سترګو کې اوښکې ډنډ شوې خالد ته ور تر غاړې ووت بيا ئې خپل قيمتي هار دهغه په غاړه کې ور واچاوه.
دکښتيو بادبانونه پرانستل شول ، دشمال څپو کښتۍ پر مخ ټيل وهلي ، او دښار خلکو خپل ميلمانه رخصت کړل اوپه اوښکو او سلګيو کې يې له هغوی سره خدای پاماني وکړه.
دښځو لپاره ديوی بنی لويی کوټی نه پرته دکښتۍ په تخته هم څانګړې تنابونه او پردې اچول شو ی وو او جلا ځای ورته تيار شوی ؤ ، خالد هلته دلته ګرځيده او دکښتۍ دماڼوګانو سره ئې دلچسپي شوه ناهيد له علي سره

په تخته ناسته وه او دناریال هغو ګڼو او دنګو ونو ته ئې کتل چې دژوند ډیرې ښې شپې ورځې ئې په یخ سیورې کې ور سره تیرې شوې وې.

سهار په ماښام بدل شو ، او دسراندیپ ځنډې دیوې ښنې کرښې په څیر ښکاریدې ، او ورو ورو دغه شنې کرښې هم دماښام په تیارو کې ورکې شوې . هغه اوښکې چې دناهید په سترګو کې ډیر وخت تم وې را وخوټیدې او ښکته وڅڅیدې،علي هم دخپل پلرنې وطن په پریښودو خفه ؤ خو هغه له ناهید او خالد سره په یوځاې تګ تر دې ډیر خوښ ؤ.

دشپې آسمان شین ؤ ، ماشومان او ښځې دکښتې پر مخ په خلاصه هوا کې ویده شول ، ناهید تر ډیره وخته د آسمان په تندې کې ځلیدونکو ستورو ته کتل ، دپردې بل لورې ته خالد له زبیر او کښتې چلوونکو سره خبرې کولې،اته کلن هاشم دناهید تر څنګ پروت ؤ ، دهغه مور وفات شوې وه او پلار ئې له ابو الحسن سره بې درکه ؤ.

هاشم اوچت شو کیناست په تیاره کې ئې سترګې وغړولې او یوه او بله خوا ئې کتل ، ناهید پوښتنه ترې وکړه:

څه خبره ده هاشمه!

هاشم وویل: علي چیرته دی؟

ناهید ځواب ورکړ: هغه دخالد دوې سره له ماڼوګانو سره مجلس کوې.

هاشم: زه له هغه نه یوه پوښتنه کوم بیرته راځم . دائې وویل او په تیاره کې ئې ورو ورو ګامونه واخستل علي ته ورغې او پوښتنه ئې وکړه: علي کله چې بیړې ډوبه شي نو څه کیږې؟

علي په سادګې ځواب ورکړ: دسمندر تل ته ښکته کیږې.

کښتې چلوونکو په دې ځواب په زوره زوره وخندل .

هاشم: واه واه ، په دې خو زه هم پوهیږم ، زما مطلب دا دې چې خلك څه کیږې؟

علي: خلك کبان خورې.

هاشم: دروغ! خلك خو کبان پخپله خورې.

علي بیا ځواب ورکړ: په څمکه خلك کبان خورې خو په سمندر کې کبان خلك خورې.

هاشم څه په خبره ورسید او څه نه او بیرته راغی په خپله بستره وغځیده.
څو ورځې وروسته کښتی دمالابار دځنډو سره سفر کاوه په لاره کی ئی دتازه اوبو او خوراکی شیانو لپاره په بندرونو کی څو ځلی لنگر واچاوه او تم شول . په دی موده کی له کومی پیښی سره مخ نه شول . دمالا بار په یوه بندر کی څو عربی سوداگرو دوی ته ښه راغلاست ووایه ، او دتیر اوږده سفر دستومانی لری کولو لپاره ئی څلور ورځی دمه کړل ، په دی څلورو ورځو کی دسراندیپ دراجه دقیمتی سوغاتونو نه تر لری لری ځایونو پوری خلك خبر شول.
درخصتی په ورځ دښار حاکم بندر ته راغی او له زبیر او دلیپ سنگ سره ئی وکتل ، دوی ته ئی په لاره کی دسمندری غلو او ډاکوگانو له خطر نه دهوښیاری مشوره ورکړه دلیپ سنگ ځواب ورکړ: تاسو چرت مه وهی زموږ کښتی پوره وسله والی دی.
دریمه ورځ دکښتی پهره دارانو یو پر بل پسی دشمال له لوری ددوو کښتیو دراتگ خبر ورکړ .
کښتی چلوونکی پریشانه ودریدل ، ددلیپ سنگ کښتی مخکی وه .
هغه دخپلی کښتی ددرولو امر وکړ او دزبیر دکښتی دورنژدی کیدو په انتظار شول ، کله چی دواړه کښتی یو بل ته نږدی ودریدی نو دلیپ سنگ وویل: امکان لری دا کښتی دسمندری لوټمارو نه وی ، خو موږ باید دمقابلی لپاره تیار وو . تاسو خپله کښتی د لویدیځ په لوری بوځی زه له دوی سره مقابله کوم،زبیر ځواب ورکړ: نه! موږ په خطر کی تاسو یوازی نه شو پریښودلای.
دلیپ سنگ وویل: زما ستا په همت شك نشته، خو زموږ ترټولو لومړنی مسئولیت دادی چی دماشومانو او ښځو خیال وساتو.
زبیر ځواب ورکړ: که هغوی رښتیا لوټماران وی نو دلویدیځ لاره به ئی هم خامخا تړلی وی . په دی حالت کی تر تیښتی دجگړی او مقابلی خطر لږ دی ، او دا زموږ له پاره ممکنه هم نه ده چی دخپلو دوستانو ژوند په خطر کی واچوو او وتښتو.
دلیپ سنگ: بس نور ستا خوښه ، نو ښځو ته ووایه چی ښکته کوټه

کوزی شي.

دلیپ سنګ دا وویل او خپلو ملګرو ته په لاربښودنه بوخت شو زبیر خالد ته وویل خالده ته ښځې او ماشومان ښکته بوځه.

ددوارو کښتیو چلوونکي په وسلو سنبال شول او دراتلونکو کښتیو په څار ودریدل ، لږ څند وروسته دلیپ سنګ دیوی کښتی تور بیرغونه ولیدل وئې پیژندل او په زوره ئې چیغې کړې:

دا دسمندری لوټمارانو کښتی دی تیار اوسی.

زبیر خپلو ملګرو ته مخ ور واړاوه وئې ویل:

وروڼوا دغه ښځې او ماشومان زموږ سره امانت دی . دوی باید روغ بصری ته ورسوو. که ددوی دساتنې ذمه واری زموږ پر غاړه نه وای نو ما به دخطرناکې نقشې په باب څه فکر نه کاوه ، خو اوس مجبور یم چې همداسی یوه لاره غوره کړم. زما په خیال کې یوه نقشه ده ، ماته دیوه خطرناک پروګرام لپاره دوه تنه پکار دی.

لومړی خالد خپل لاس اوچت کړ او ورپسې تولو نور وماڼوګانو په وار وار خپل نوموڼه واخستل . زبیر وویل: ددی کار لپاره دوه تنه تکړه لامبوزن په کار دی.

زه دغه مسئولیت ابراهیم او عمر ته سپارم.

دزبیر په هدایت ئې ددوی وړوکی کښتی په اوبو کې وغورځوله او په هغوی ئې بادبانونه وتړل ، ددلیپ سنګ په کښتی کې دپیلانو لپاره وچ واښه وو له هغو نه ئې وري وتړل او په کښتیو کې ئې بار کړل ، ابراهیم او عمر بل شوی مشالونه ورسره واخستل او په کوچنیو کښتیو کې سپاره شول ، وروسته بیا زبیر او نورو ملګرو ئې لیندی او غشي تیار کړل او دلوټمارانو درا نژدې کیدو په انتظار شول ، دهغوی لومړی کښتی دزبیر دکښتی په لوری را نژدې کیده ، عمر او ابراهیم یوه اوږده لاره ووهله او دلوټمارو دکښتیو شاته را تاو شول.

زبیر دکښتی له یوه سره تر بله سره پوری په بیړه بیړه منډی وهلی او خپلو اندیوالانو ته ئې هدایات ورکول . دیرغلګرو کښتی چې را نژدې شوه پر دوی ئې غشي واورول ، یو غشی په یوه شڼ دزبیر دتندی سره نژدې تیر

شو ، چې له دې سره هغه يو ښځينه آواز واورېد:
تاسو په يوه مناسب ځای کې کښيني موږ ددښمن دغيښو تر حملې لاندې يو .
زبير شاته وکتل ، ناهيد لېندۍ او غشي په لاس کې ولاړه وه.
له سترګو نه پرته ئې نور مخ په نقاب کې پټ ؤ . زبير وويل: ته دلته څه کوې؟ څه لاندې کوزه شه.
ناهيد په ډاډمنه لهجه ځواب ورکړ: تاسو زما فکر پرېږدئ ، زه غشي ويشتلای شم . داتې وويل او بيا وراندې ديوه سپاهي ترڅنګ کېناسته.
تر لږ خنده دغشو جګړې دوام وکړ ، لوټماران نور هم را نژدې شول او بل شوی غشي ئې وويشتل ابراهيم او عمر دزبير له لارښوونې سره سم خپلې کښتې دلوټمارانو دکښتيو خواته پرېښودې ، او چې هغوی ته ور ورسېدل په کښتې کې انبار وښو ته ئې اور واچاوه او دوی په اوبو کې ځانونه واچول.
لوټماران کمندونه په لاس او دزبير کښتې ته دورختلو په حالت کې وو چې ناڅاپه ئې تر شا لمبو وارخطا کړل ، دکښتيود اورلمبې ددوی دلوېې بېړې بادبانونو ته رسيدې، دسترګو په رپ کې دلوټمارانو په کښتيو کې اور له قابو ووت ، او دوی په چيغو او فريادونو اوبو ته ځانونه غورځول . پر دوی همدغه مهال دزبير او دليپ سنګ سپاهيانو غشي اورول، زبير چې دلوټمارانو يوه داور په لمبو کې ايساره کښتې دخپلې کښتې خواته دنژدې کېدو په حال کې وليده داور دخطر نه دژغورنې په خاطر ئې د لنګر داوچتولو امر وکړ ، خو په دې موده کې اته ، لس تنه غله په کمندونو دزبير کښتې ته په ورختلو کامياب شول دزبير ملګرو هغوی را ګير کړل ، دلوټمارانو له کښتې نه يو غشي راغی او دزبير په کيڼ مټ ښخ شو . او له دې سره جوخت دناهيد له لېندۍ نه يو غشي ولاړ او ديوه لوټمار په سينه کې ښخ شو.
زبير بې اختياره «مرحبا » چيغه وکړه ، ناهيد مخ ورواړاوه هغه ته ئې وکتل . زبير لېندۍ غورځولې وه او دغشي په ويستلو لګيا شو ، ناهيد سمدستي لېنده په ځمکه کېښوده او په يوه لاس ئې دزبير مټ ونيو په بل لاس ئې غشي ويوست ، دغشي په ايستلو دزبير له مټ نه دوينو داری

اوچتی شوی . ناهید دهغه د کمیس لستونی اوچت،له مخی ئی نقاب لری کړ او زخم ئی پری وتاړه.

دزبیر کښتی دکمندونو نه لری شوه او داور په لمبو کی راګیری کښتی سپرو لوټمارانو له مایوسی نه اوبو ته ځانونه غورځول زبیر یو ځل بیا لیندی اوچته کړه وئی ویل:

ناهیدی! ته اوس ښځو ته ولاړه شه ، هغوی ته داډ ورکړه ، چی موږ دخدای «ج» په فضل په داړه مارانو بری وموند، ناهید په تلو تلو کی ودریده او وئی پوښتل: ته خو به اوس په تکلیف نه ئی؟

زبیر: نه دا ډیر معمولی زخم دی ، ته زما فکر مه کوه ، دائی وویل او بی اختیاره ئی دیوی شیبی لپاره سترګی دناهید په څیره ونښتی دسپاهی توب وقار دهغی دڅیری ښکلا نوره هم زیاته کړی وه ، ناهید نا څا په احساس کړه چی پر ده ئی نشته او په بیړه ښکته دښځو کوټی ته کوزه شوه.

داور په لمبو کی راښکیل کښتی نه څو تنو وړوکی کښتی اوبو ته واچوله او پکی سپاره شول ، یوه تن ئی چی دنورو مشر ښکاریدو سپین بیرغ اوچت کړ ، زبیر غشی ویشتونکی دلاس په اشاره تم کړل ، عمر او ابراهیم دخپل کار له سرته رسولو وروسته کښتی ته نږدی شوی وو ، زبیر چی خپله کښتی له خطره ساتلی ولیده د لنګر اچولو او لاندی دلرګو دزینو غورځولو هدایت یی ورکړ، عمر او ابراهیم کښتی ته وختل ، خالد دزبیر پام ددلیپ سنګ ملګرو ته ور واړاوه چی تر اوسه ئی په سمندر کی په لویدلیو لوټمارانو غشی ویشتل ، زبیر هغوی هم دغشو له ویشتلو نه ایسار کړل. لوټماران لږ ډاډه شول او په زینه یو یو کښتی ته وختل ، له ټولو وروسته دلوټمارانو مشر ددواړو لویو کښتیو په منځ کی خپله کښتی ودروله ، هغه یو دمزبوطو مټو خاوند دپوخ عمر سړی ؤ ، بیړه ئی تر نیمائی زیاته سپینه شوی وه او د زخمي زمری په څیر ئی کښتی چلوونکو ته کتل . په دی کښتی کی زبیر یو ځوان او نجلی هم ولیدل چی څیری او جامی ئی لوټمارانو ته ورته نه وی . زبیر د پاخه عمر خاوند دغلو مشر ګاڼه په لاس ئی اشاره ورکړه او هغوی یو پر بل پسی دلرګیو په زینه کښتی ته وختل . دنجلی په څیره کی دناروغی

او درد آثار وو ، دښکلو او ګران بیه جامو خاوند ځوان هغه تر مټ نیولی وه او تکیه ئی ورکړې وه ، مجلي ورو ورو قدمونه اخستل ، کله چې کېښتی ته وروختل ځوان په یوه پردي ژبه څه وویل او دلوټمارانو په لور یې اشاره وکړه.
زبیر سره له دی چې دهغه په ژبه نه پوهیده داسی احساس کړه چې هغوی دلوټمارو له چلن نه شکایت کوی او ددوی مننه کوی چې له دی آفت نه ئی وژغورل.

زبیر له خپلی وسی سره دسند او سراندیپ په ګډوډ الفاظو ډاډینه ورکړه .
ځوان او مجلي دده ددوستانه او صمیمی لهجې تر تاثیر لاندی راغلل او په سترګو کی ئی دمننی او درناوی نښنی وځلیدی . مجلي څه ویل غوښتل خو غږ ئی له ویری په ستونی کی بند پاتی شو ، په سترګو کی ئی اوښکی ډنډ شوی زبیر ته ئی وکتل ، دهغه عمر به د ۱٤-۱۵ کالونو په شاوخوا کی ؤ .
ښکلی څیره ئی دغرمی دترې ګل په شان مراوی وه ، زبیر یو حل بیا هغوی ته تسلی ورکړه له ټولو نه وروسته دلوټمارانو سردار کښتی ته وخوت.
دهغه په سترګو کی دپښیمانی داوښکو پر ځای دانتقام او بدل لمبی وی.
لږ.وروسته دلیپ سنګ په وړوکی کښتی کی دزبیر کښتی ته ورغی کله ئی چې دډاکوګانو په مشر سترګی ولګیدی خنجر ئی اوچت کړ او دهغه دوژلو نیت ئی وکړ ، خو زبیر ور وړاندی شو او دهغه لاس ئی ونیو ، دلیپ سنګ چې دزبیر لستونی په وینو سور ولید پوښتنه ئی وکړه : ته ټپی شوی یې؟
زبیر په بی پروائی ځواب ورکړ: دا وړوکی او معمولی زخم دی .
هغه دښکلو جامو خاوند ځوان څه وویل او ددلیپ سنګ پام ئی ځان ته ور واړاوه ، دواړو یو له بل سره خبری پیل کړی ، وروسته دلیپ سنګ د لوټمارانو له مشر سره هم تر خبرو وروسته په عربی زبیر او د هغه نورو ملګرو ته وویل:
په کښتی کی یو صندوق پروت دی هغه را وخیژوی .
څو تنه ور ښکته شول او دلرګو صندوق ئی له وړوکی کښتی نه خپلی کښتی ته اوچت کړ او کله ئی چې دصندوق سر اوچت کړ ټول حیران شول صندوق له طلا او جواهراتو نه ډک ؤ ، دزبیر په پوښتنه دلیپ سنګ له ځوان نه پوښتنه وکړه او ځوان خپل داستان پیل کړ:

*****

(۳)

دزلمی نوم جی رام ؤ او دکاتیا وار دیوه لوړنسبه راجپوت داشرافی کورنی د سترګو تور ؤ ، دځوانی په موسم کی دشهرت او نامه شوق سند ته راوست دبرهمن اباد په یوه میله کی ئی په غشی ویشتلو کی دسند دراجه پام ور واړاوه او هغه دځوان مهارت او کمال وستایه ، راجه جی رام په خپل پوځ کی شامل کړ او یو وړوکی منصب ئی ور وسپاره ، له دوو کالو نه وروسته جی رام دديبل دحاکم دمرستیالی تر منصبه پوری اوچت شو.

په ديبل کی دهغه یوه هفته نه وه پوره شوی چی دپلار دوفات او مور دناروغی خبر ورته راغی او مجبور شو هر څه ئی پریښودل او کاتیاوار ته ستون شو ، هلته ئی په لسمه ورځ مور هم مړه شوه ، په کور کی ئی اوس یوازی یوه کشری خور «مایا دیوی» پاتی شوه ، جی رام ته ئی دخپلوانو زاری او دمایا دیوی اوښکی دېښو زولنی شوی او سند ته ئی دستنیدو خیال پریښود خو څلور میاشتی وروسته په کور کی پاتی کیدل ورته ترخه شول او یوه ورځ دکاتیا وار دراجه په خدمت کی حاضر شو او دڅه دندی غوښتنه ئی وکړه ، دا هغه وخت ؤ چی دسند راجه ځواکمن شوی ؤ له خپلو ګاونډیو ریاستونو سره ئی جنجالونه پیل کړی وو ، وړوکو ریاستونو هم هغه زوروور باله او دخپلو حاصلاتو یوه برخه به ئی دجزیی په ډول ورکوله ، دکاتیا وار راجه که څه هم دسند دتیغ خطر نه لری و خو بیا ېی هم د یوی اندازی طلا او سپینو زرو په بدل کی دهغه د دوستی هڅه کوله ، جی رام ته ئی په دربار کی دڅه دندی سپارلو پر ځای دا غوره وبلله چی دسند دربار ته ئی واستوی او دهغه له اثر اورسوخ نه دسنددراجه په دوستی حاصلولو کی کارواخلی.

جی رام ته ئی دطلا او جواهرو نه یو صندوق ډك کړ او دسند دراجه «داهر» خدمت ته ئی واستاوه ، دجی رام باور ؤ چی راجه داهر به ئی بیرته را ونه لیږی ځکه خو ئی خور مایا دیوی یوازی پریښودل مناسب ونه بلل، مایا دیوی هم اصرار کاوه چی ورسره ولاړه شی ځکه خو دوی خپل کور او جایداد خپلو تربرونو ته وسپارل او پخپله دواړه دسند په لور وخوځیدل خو

دکاتیا وار او سند تر منځ ئې پر کښتي سمندري لوټمارانو حمله وکړه ، دده ملګرو په زړورتیا مقابله وکړه خو دلوټمارو شمیر زیات و بالاخره ئې ټول ونیول . دجواهرو او طلا نه ډك صندوق ئې هم تر لاسه کړ او له مایا دیوي او جي رام نه پرته ئې ددوی نور ملګري دسمندر په څنډه کې خوشي کړل ، دغلو مشر په دې پوهیده چې جي رام او مایا دیوي دکاتیا وار دراجه عزیزان دي او هغه به ددوی دخوشي کولو په بدل کې ښې پیسې ورکړي ؛ ځکه ئې غوښتل دکاتیا وار په یوه چوپه او بې هستوګنې څنډه کې لنګر واچوي او له راجه سره دغه معامله وکړي ، خو ددوی یوه جاسوس دسراندیپ د کښتیو دراتګ خبر ورکړ چې دوی په کاتیا وار کې دلنګر اچولو پر ځای مالابار لوري ته روان شول.

زبیر جي رام او دهغه خور ته یو ځل بیا تسلي ورکړه او ورته وئې ویل دغه لوټماران څومره چې زموږ مجرمان دي هومره ستا سو هم دي . ما تر اوسه دا پریکړه نه وه کړې چې څه ډول سزا ورکړم ، خو زه نه پوهیږم چې ستا سو په ریاست کې دوی ته څه ډول سزا ورکول کیږي؟

جي رام ځواب ورکړ: داسې ظالمو لوټمارانو ته نه ستاسو په ملك کې او نه زموږ درحم او بخښنې څه مجال شته ، خو کله چې ستاسو او دوی جنګ ونښت دوی زه او خور مې په یوه کوټه کې بندي کړو وروسته چې کښتۍ اور واخست دوی غوښتل موږ همغسې په اور کې پریږدي ما دځان په خاطر نه دخور په خاطر دوی ته وویل چې له کوټې نه مو بهر کړي بالاخره هغوی په دې وعده له کوټې را ایستلي یو چې موږ به تاسو ته ددوی دبخښنې سپارښت کوو زما مطلب دا نه دی چې هغوی پریږدې، خو زه ددوی دنه وژلو سفارش کوم . او تر څو چې له بدو توبه ګار نه دي او په سمه لاره برابر شوي نه وي دوی به بندیان وي.

مایا دیوي دناروغۍ او کمزورۍ په سبب ډیره دریدای نه شوه هغې خپل ورور ته څه وویل او پخوا له دې چې ورور ئې څه ځواب ورکړي دلیپ سنګ وویل: اوهو! موږ ته خو دانه ده معلومه چې ستا خور ناروغه ده ، خالده زویه! هغه خپلې خور ته بوځه.

خالد وړاندې شو مایا دیوي خپل ورور ته وکتل جي رام له دلیپ سنګ نه

پوښتنه وکړه: «په دې کښتۍ کې پر نارینه ژ برسیره ښځې هم شته»
دلیپ سنګ: هوکې! ستا خور ته به نور هیڅ تکلیف نه وي ، ورځه لوري ته آرام وکړه.

*****

(٤)

دکښتیو دبیا روانیدو نه مخکې ئې دلوټمارانو له سردار نه پرته نور ټول بندیان ددلیپ سنګ کښتۍ ته بوتلل ، زبیر دلیپ سنګ ته وویل چې تر څو ئې دسزا فیصله نه وي شوې بد چلن ورسره ونه کړي .
جې رام دخپلې خور دناروغۍ له امله دزبیر په کښتۍ کې پاتې شو .
خالد مایا دیوي ناهید ته ورسوله ، ناهید هغه په یوه بستره وغځوله ، او عربي ښځې پرې را چاپیرې شوې ، په لومړۍ ملاقات کې دهمدردۍ او خواخوږۍ دجذباتو ترجماني یوازې په اشارو کیدله.
دلیپ سنګ خپلې کښتۍ ته تر تلو مخکې څو خبرې زبیر ته ور وښودې او خپلې کستۍ ته ستون شو دده تر ور رسیدو پورې ئې نورو ملګرو دپنځو سپین ږیرو لوټمارانو سرونه ، ږیرې ، وروځې او بریتونه پاك ور خریلي وو ، دیوه ډاکو چې ډیر بودا ژ نیمه ویره سر او یو لورې بریتونه ئې ور تراشلي وو.
ناهید او نورو عربو ښځو دمایا دیوي په خدمت او پالنه بوختې وې هغوي دملاریا دموسمي تبې لپاره اکسیر بوټي راوړي وو ، چې په خوراك ئې مایا دیوي په درې ځلورو ورځو کې روغه شوه.
زبیر دخپل مټ ټپ معمولي باله او لومړۍ ئې چندان پروا پرې ونه کړه خو دلمدې هوا په سبب په دریمه ورځ زخم وپړسید، او ددرد او تبې له زوره ئې زبیر څو ورځې په بستره وغورځاوه.
دلیپ سنګ څو ځلې دده دپوښتنې لپاره راغی ، علي ، خالد او هاشم ناهید او نورې عربي تور سرېې دهغه له وضعې نه خبرول ، جې رام به مدام دهغه تر څنګ ناست ژ ، مایا دیوي دخپل حسن او ذهانت په وسیله دناهید په خفګان او اندیښنه پوهیدله، هغې به کله کله له خپل ورور سره زبیر هم لیده ، او بیا به ئې دعربو ښځو نه دګوډ مات عربي لفظ په تکرار دې ته

دهغه د صحت او روغتیا تسلي ورکوله.

يو ماښام دزبير وضعه خرابه وه ، دليپ سنگ راغی او دزخم له مېنځلو او پټی وروسته بيرته ولاړ ، دشپې آسمان وريځ ؤ توند شمال الوتی ؤ ، مانو گان په خپلو ځايونو ولاړ وو ، جی رام خالد او علی دزبير خدمت کاوه.

عربی ښځې دماسخوتن دلمانځه لپاره اوچتی شوی . او مايا ديوی دخپل ورور نه د زبير دحال دپوښتنې لپاره ولاړه ، او کله چی ناهيد له لمانځه نه سلام وگرځاوه دزبير دروغتيا لپاره ئی لاس په دعا اوچت کړل ، خالد راغی وئی ويل زبير بی سده شو.

يوی بوډی ښځی ووېل: زموږ نارينه دتوپان په سبب بهر مصروف دی ، موږ بايد دهغه خدمت ته ورشو.

تولی ښځی اوچتی شوی او زبير ته ورغلی ، مايا ديوی هغه وليد، خپل ورور ته ئی اشاره وکړه ، هغه پورته شو او بهر ووت ، جی رام څو شپی شوگيری تيری کړی وی ولاړ چيرته دکبنتی په يوه گوښه کی خلاست او په درانه خوب ويده شو.

نيمه شپه دزبير تبه لږ سپکه شوه له ناهيد او مايا ديوی نه پرته نوری ښځی خپلې کوټې ته ستنې شوې ، خالد او علی هملته پريوتل . دشپی په وروستيو کی زبير سترگی وغړولی ، دشمی رڼا ته ئې سترگې په ناهيد او مايا ديوی ونښتې وبې ويل: تاسو دلته ! ولاړی شی ويدی شی.

دناهيد مراوی څيره له خوښی وپړکيده او پوښتنه ئی وکړه: ته اوس څنگه يی؟

زبير: زه اوس ښه يم ، لږ اوبه راکړی.

مايا ديوی اوچته شوه له صراحی نه ئی پياله ډکه کړه او ناهيد ته ئی ورکړه ناهيد زره نازړه ور وړاندې شوه په يوه لاس ئی دزبير سر اوچت کړ او په بل ئی داوبو پياله دهغه په شونډو ورکيښوده . زبير اوبه وڅښلی په تکيه ئی سرکيښود او ناهيد ته ئی ووېل: ددی ورور زما سره ډير زحمت وگاله اوس هغه چيرته دی.

ناهيد: هغه بهر ويده دی.

زبير: تاسو هم ولاړی شی ويدی شی ، زه اوس ښه يم ددليپ سنگ نوی

پتې ډیره ګټوره وه.

*****

(٥)

څلور ورځې وروسته زبیر بیا دګرځېدو راګرځېدو شو ، دعربو اخلاقو چې رام ډیر تر تاثیر لاندې راوستی ؤ ، له زبیر سره ئې انس او عقیدت دمحبت تر پړاوه رسیدلی ؤ ، هغه له زبیر نه دعربو دوضعې په اړه پوره معلومات تر لاسه کړي ؤ . دعربو دنوي دین دانساني مساواتو خیال لومړی هغه پریشانه کړی ؤ ، خو دزبیر له تبلیغ نه وروسته هغه په دې باوري شوی ؤ چې په دنیا کې دامن او سولې دټینګښت لپاره ټولو قومونو ته دداسې دین غوره کول ضروري دي چې ټولو انسانانو ته په مساوي حق قایل وي ، او ټول انسانان درنګ ، ژبې او نسل په بنیاد نه بلکې داعمالو په بنیاد پیژنې ، په لومړي سرکې ئې په خوړو او ښښو کې له مسلمانانو سره ګډون نه کاوه ، څو ورځې ئې چې له زبیر سره تیرې کړې دلوړ ذات او ټیټ ذات توپیر هسې مسخره ورته ښکاره شوه . او یوه ورځ ئې له خپلې خور سره له مشورې پرته له زبیر سره په یوه دسترخوان ډوډی وخوړه . دمایا دیوي په ذهن کې له وروړنه هم وړاندې بدلون راغلی ؤ . او ددغه انقلاب سبب دا نه ؤ چې دا هم دوړور په څیر داسلام له تعلیماتو نه خبره شوې وه ، بلکې دا دهغو عربي ښځو داخلاقو تاثیر ؤ چې یوې «اشرافي» غیرتي نجلې ته ئې داسې احساس نه ورکاوه چې دا دپردي قوم دخلکو رحم او مهرباني ته مجبوره ده ، دمسلمانو ماښو ګانو به چې په دې سترګې لګیدې نو ښکته به ئې کتل ، او له همغې لومړي ورځې نه مایا دیوي دا احساس کړه چې ددوي ټولو نظر ددې دوړور دنظر په څیر دی.

دناهید پالنې او خدمت هم په دې ډیر تاثیر وکړ ، له دې ټولو نه زیات دخالد چلن پر هغې زیات اثر کاوه . نه پوهیده چې ولې ددې سترګې دهغه دلیدو او غوږو نه ئې دخالد دغږ اوریدوته ناکراره وي . او کله به چې بیا ورسره مامخ شو دسترګو اوچتولو جرئت به ورسره نه ؤ . خالد به په ډیره بې پروائي مخ واړاوه او تیر به شو او دې به تر ډیره څنده دخپل زړه درزا اوریده ، کله کله به ډول ډول خیالونو په اندیښنو کې ډوبه کړه او ځان به ئې ملامت

کړ دشپې به چې خملاسته دا اراده به ئې پخه کړه چې دخپلو همځولو ځوانانو نه به دويرې پر ځای له هغوی په نه نفرت او بې پروائی تيريږم خو چې دسهار له اذان نه وروسته به عرب په لمانځه ودريدل دا به اوچته شوه او دکبتي مخ ته به ولاړه ، يوې خواته به ودريده او دنيلي آسمان په وسعتونو کې به ئې سترګې وګندلې خو ډير زر به ستومانه شوه مخ به ئې واړاوه او دلمونځ کونکو په ډله کې به ئې سترګې په خالد ښخې شوې . دخالد په سبب به دې ته دنورو عربو رکوع او سجدې هم ښې ښکاريدې ، او دلمانځه نه وروسته به دخالد لاس چې په دعا اوچت شول مايا ديوی ته به ډير ښه ښکاريدل له اسلام سره ددې دميني لومړنې دليل دا ؤ چې دا د خالد دين ؤ . عربي ژبه ئې په دې سبب غوښتل زده کړې چې دا دخالد ژبه وه.

دګنګو داستان

دلوقارانو مشر ئی زولنی په پښو کی ساته ، ددلیپ سنګ هدایت دا ؤ چی په هغه به هیڅ اعتبار نه کوی . هغه ته به دوه وخته ډوډی علی وروړه ، او علی به هر وخت په دی چرت کی ؤ چی ښایی دهغه ګیډه نه مړیږی نو ځکه به ئی په هر ځل ډوډی کې دوه درې ګـولی د علی په اصـرار زیاتی خوړی.

دزبیر چلن هم له ده سره دده د هیلی پر خلاف ؤ ، هغه به دورځی یو دوه ځله خامخا سر ورښکاراوه ، په لومړی ځل ئی له هغه سره په ماته ګوډه سندی دخبرو هڅه وکړه خو بیا ورته معلومه شوه چی هغه په عربی بی زحمته خبری کولی شی.

یوه ورځ ئی زبیر ته وویل: دمرګ په انتظار ماته ژوند ډیر ګران دی ،که تاسو ماته بخښنه نه کوی نو هیله کوم چی زر تر زره سزا راکړی.

زبیر ځواب ورکړ: زه ستا په بوډا توب خفه یم . خو زه دی تر هغو پوری نه شم خوشی کولی چی تر څو په دی باوری نه شم چی ته له خوشی کیدو سره بیرته لوقار کیږی نه.

هغه وویل: زما کښتی ډوبه شوه او زه په دی بوډا توب نور څه کولی شم بیله دی چی ولاړ شم او پاتی دزړبودی ژوند په یوه ځنګل کی پټ تیر کړم .

زبیر: ډاکو هر ځای خطرناك وی ، په سمندر کی دی کښتی لوټلی ، په وچه کی به دخلکو کورونه لوټوی ، که زه تا بصری ته بوځم نو هلته به دی خامخا لاس غوڅ شی او که ستا پریکړه جی رام ته پریږدم نو پاتی عمر به

دزندان په خونه کی تیروی.

دلوقارانو مشر ورته وویل: زه ستاسو دحکومت په باب نه پوهیږم خو ددېبل حکومت ماته دسزا راکولو هیڅ حق نه لری.

زبیر: ولی؟

ډاکو: هغه دا چی دا څو کاله چی زه په سمندر کی په کښتیو کی څه کوم همغه کار دسند راجه په تخت ناست کوی ، توپیر یوازی په دی کی دی چی دده مامورین غریب خلك لوټوی او زما ملگری دوړوکو کښتیو پر ځای لویی لویی کښتی لوټوی ، زموږ کسب یو دی یوازی په نومونو کی ئی فرق دی . زه یو ډاکو یم او هغه یو راجه ، دده په څیر دده پلار هم یو راجه ؤ خو زما پلار زما په څیر ډاکو نه ؤ . زه به هم ډاکو نه وم ، خو که په ماظلم نه وای شوی. خیر اوس دا خبری څه گټه نه کوی ته غالب ئی او زه مغلوب، خو دا یوه هیله کوم چی ما دسند حکومت ته مه سپاره او په خپله سزا راکړه.

زبیر: په تا څه تیر شویدی زه ئی اورم.

دغلو مشر له لږ ځنډ وروسته خپله کیسه داسی پیل کړه :

* * * * *

(۲)

زمـــا نوم گنگو دی ، دسند ددریاب په ځنډه په یوه وړوکی کلی کی زیږیدلی یم، زه می دپلار په څیر کب نیوونکی وم ، په شل کلنی می له سره دپلار او مـور سیـوری لری شو . زمـوږ په کلی کی یوه نجلی وه ، نوم ئی لاجونتی و . او هغـه ډیره ښکلی وه. دهغـه سترگي دهوسی له سترگو نه ډیرې ښکلی او غـږ ئی دقـمـری له غـږ نه ډیر زړه وړونکی ؤ خلکو به «ښاپیری» بلله دکلی ځوانان هر یو دهغی په ځوانسی سر ورکولو ته تیار وو ، خو ددی مینه او انتخاب زه وم.

دهغه پلار یو ساده زړی کلیوال ؤ ، دبرسات په موسم کی یو ځل سیند ډیر مست ؤ هغه وویل چی زه به لاجونتی هغه چاته ورکوم چی له دی سیند نه په لامبو تیر شی ، زموږ په کلی کی ښه لامبوزن وو خو دبرسات په مست سیند کی چا د ځان اوبو غورځولو ته زړه نه شو کولی ، ما دلاجو په خاطر ځان قربانولی شوای او ما دا شرط پوره کړ او څو ورځی وروسته زما او

لاجو واده وشو.

موږ دواړه خوښ وو ، او ډیر وخت به کښتي کی وو ، ما به کبان نیول او دی به ډوډی پخـوله ، دشـپی به مـوږ په خندا خندا او سندرو سندرو کی دستورو لاندی ویده کیدو، هغه هم عجیبی شپی ورځی وی.

ګنګو دومره وویل او په سترګـو کې ئې اوښکې راغلې تر ډیره څنډه ئی سلګی وهلی او بیا ئی خپل داستان ته دوام ورکړ:

خو یوه ورځ داسی راغله چی زه او لاجو جدا شوو ، ماته دانه وه معلومه چی دیوه تیټ ذاتی او ما غوندې کمزوری سړی لپاره ښایسته ښځه ګناه ده ، زموږ له کلی نه یو میل لری زموږ دسیمی دمشر ښار ؤ ، یوه ورځ هغه له څو سپایانو سره سمندر ته راغلی ؤ ، ماته ئی دپوری غاړی ته پوری ایستلو وویل ، ما هغوی په کښتی کی سپاره کړل ، سردار لاجو ته په بد نظر کتل ، پوښتنه ئی وکړه چی څوك ده ، ما ځواب ورکړ چی دا زما میرمن ده هغه وویل دا دکوم کب نیوونکی لور نه ښکاری تا دا له کوم ځایه راوستی؟

ما هغه ته څه ونه ویل چی بلی غاړې ته ورسیدو دوی پلی شول راته ویی ویل: موږ تر ماښامه بیرته راستنیږو ته همدلته زموږ انتظار کوه خو هغوی ترماښام د مخه بیرته را ستانه شول او ما بلی غاړی ته ورسول ، سردار زما دنوم پوښتنه وکړه او بیا ولاړ ، له هغه وروسته به هغه کله کله زموږ دکلی دکب نیوونکو دسیل په پلمه راته ، دکلی خلك په دی خوښیدل چی سردار ئی ورسره تله راتله او راشه درشه لری ، خو لاجو یوه ورځ مـاته وویل چی دهغه نیت ښه نه دی هغه ماته په ډیر بد نظر ګوری.

یو ماښام دپخوا په شان لاجو په کښتی کی ډوډی پخوله ، سردار په آس سپور راغی ویی ویل که له تاسره تازه کبان وی رائی کړه ، مالږ مخکی دوه کبان نیولی وو هغه می ورته وړاندی کړل . هغه ماته وویل چی راسره یوبی سه ، ښار لری نه ؤ ما لاجو ته وویل چی دډوډی تر تیارولو پوری را رسیږم زه دهغه په اس پسی روان شوم چی په لاره کی دبوټیو له منځ نه څو تنه را ووتل او په ماتی برید وکړ ما دهغوی له منګولو نه دځان ژغورلو هڅه وکړه خو کـوم یوه په لاتی زمـا په سرو وار وکړ او پر مـا سـترګی توری شوی او وغورځیدم او چی سترګی می وغړولی په یوه تیاره خونه کی پروت وم.

*****

(۳)

دوی ورځې وړې ترې ټپي ټپي هلته پروت وم . دریمه ورځ دروازه خلاصه شوه لاجونتي او درې تنه نور چې توري ئې په لاسو کې وې را ننوتل ، دیوه په لاس کې لړ خواړه او اوبه هم وو ، دلاجو رنګ تك زیړ او سترګې ئې داسې ښکاریدې چې داوښکو ټوله زیرمه ئې خلاصه شوې وې ، چې سترګې مې پرې ولګیدې لوږه او تنده مې هیره شوه ، زړه مې غوښتل چې ورمنډه کړم او په غیږ کې ئې کلکه کړم ، خو زما لاس اوپښې تړلې وو ، لاجو سپایانو ته وکتل او هغوی زما دلاس او پښو رسۍ وشلول او بهر ته ووتل.

ماورته وویل: لاجو ته دلته څه ډول راغلې؟

لاجو کریکې په ستونې کې تم کړې او زما په غاړه کې ئې لاس را واچول خو زر بیرته شاته شوه او دروازې ته ئې په ویره وکتل بیا ئې وویل: ستا له تګ نه وروسته خو تنه راغلل په کښتۍ ئې چپاو راوړ زه ئې ونیولم سردار ته ئې بوتلم ماته حال معلوم نه و خو د ذلت او بې شرمۍ له ژوند نه مې مرګ ته زړه ښه کړی ؤ، خو سردار راته وویل چې که ته زما خبره ونه منې نو ګنګو به وږې ترې په توره تیاره کې مړ شي . زه ستا په خاطر مجبوره یم او اوس به دهغه خبره منم . ګنګو ته ولاړ شه نور آزاد یې خو زما دعصمت او آبرو په بیه آزاد یې.

ماته داسې ښکاره شوه چې لاجو ته دمحل ژوند دیوه غریب کب نیوونکې سره له ژوند نه ښه ښکاره شوې نو کلکې بدې ردې مې ورته وویل ښه مې ورتله او څو څپړې مې په دې ظالمو لاسونو دهغې په مخ ور حواله کړې . خو هغه دبوت په څیر ولاړه وه او دا هر څه ئې وزغمل ، یوازې دومره ئې وویل: زه به دبې عزتۍ په ژوند مرګ خوښ کړم خو زه دلته ددې لپاره راغلم چې ته ماته تر ځان ګران یې د بګوان په خاطر ولاړ شه له مرګې نه ګټه واخله بیا به دغه فرصت هم نه وي ، امکان لرې چې ته آزاد شې ما به هم ددې ظالم له منګولو وژغورې.

دهغه سلګیو او اوښکو زما بدګوماني لرې کړه ما هغه بیا په غیږ کې ونیوه ، او وعده مې ورسره وکړه چې زر به بیرته راځم ، او دسردار دماني

خبنتي خبنتي به نړوم.

دزندان ور خلاص شو . دسپايانو پر ځاى هغه ظالم ليوه را ننوت ، دهغه په لاس كى كه لوڅه توره نه واى نو ما به حمله پرى كوله ، هغه لاجو ته وويل: اوس ووايه څه پريكړه دى كړى ده؟

دده دژوند پريكړه ستا په لاس كى ده.

لاجو ځواب وركړ: كه زه ستا شرط ومنم ددى ثبوت به څه وى چى گنگو له بناره روغ وتلى؟

هغه وويل: زه وعده دركوم.

دلاجو له سترگو اوښكې روانې وى او له هغه سره ولاړه او زه څلورو سپايانو له بناره را بهر كړم . دهغوى په لاسوكى لوڅى تورى وى ما دسردار په وعده اعتبار نه درلود كله چى ددرياب په غاړه ځنگل ته ورسيدو نو يو تن له شانه په ما دتورې گوزار وكړ ، زه ددوى ددغسى حملى په انتظار وم ځكه مې ځان وغورځاوه او له تورې بچ شوم له دې سره څلورو وارو سپايانو په ما حمله وكړه ، خو زه تر دوى په ځغاسته كى تيزوم، په ځنگل ننوتم او ديوه بوټى په څنگ كى پټ شوم ، هغوى تر لږ ځنده ولټولم او بيا نا اميده بيرته ستانه شول.

ماښام شو زه غلى غلى ددرياب څنډې ته ولاړم ومى ليدل چى كښتى مى اور اخستى او دسند پرڅنده څلور واړه سپاهيان ولاړ دى. دغو پيښو له ما عاجز بنده نه يو ليوه جوړ كړ ، كلى ته مى منډه واخستله په غوږ كى مى يو ځانگړى تاثير ؤ چى دسترگو په رپ كى څو ځوانان له لاټيو او تبرونو سره را ووتل او را سره ملگرى شول ، چى موږ ئى وليدو سپاهيان وار خطا شول او دتيښتى نيت ئى وكړ خو موږ دتيښتى لارې پرې بندې كړى څلور واړه مو ووژل او لاشونه مو ئى سيند ته واچول ، تر نيمى شپى پورى دكب نيوونكو له شل پنځه ويشت كليو نه نژدى دوه سوه ځوانان وسله وال تيار شول او دظالم سردار په محل ورختلو ته چمتو شول خلك پخوا دده له ظلم نه پوزى ته راغلى وو. دشپى په ورروستى برخه كى پر مانى ورورختو ، څوك دده دملاتړ له پاره را ونه وتل ، څوسپاهيانو ئى لږ او ډيره مقابله وكړه خو زيات ئى وتښتيدل او دخلكو په كورونو كى ئى پناه واخسته ، سردار مو

ژوندی ونیو ما دلاجو پوښتنه تري وکړه هغه دهري پوښتنې په باب يوازې دا ځواب راکاوه چې زه بې ګناه يم ، دبګوان په خاطر ما پرېږده ، ما هغه ته مشال ورنژدې کړ او اخطار مې ورکړ چې ژوندی دې سوځوم ، لاجو را وښيه هغه زه دماني يوې سمخې ته بوتلم هلته د لاجو مړی پروت ؤ ، زما له خولې کريږه ووته او ومې ويل چې ولې؟

هغه وويل: زه په دې کې قصور نه لرم دې پخپله ځان له چت نه را وغورځاوه ، ته له سپاهيانو نه هم پوښتنه کولی شې ، دبګوان په خاطر په ما ورحميږه ، ما بل شوی مشال دهغه په سترګو کې ور ښخ کړ او بيا مې په تبر هغه ټوټه ټوټه کړ . له دې پيښې نه وروسته زه يو ډاکو شوم ، زما په زړه کې دچا لپاره رحم نه ؤ ، ما ډير دغسې سرداران لوټ کړل او کله چې دراجه لښکر ځمکه را باندې تنګه کړه ما دسند په لاره سمندر ته مخه کړه ، دشپې مو ددیبل له بندر نه دوې کښتې غلا کړې ، او له همغې ورځې تر ننه پورې مو ډيرې کښتې لوټلې . زه هغه ټول خلك خپل دښمنان بولم چې دراجه ګانو او سردارانو سره مرسته کوي . ماته هر شتمن سړی همغه سردار ښکاري ، ماته په هر لور محل کې دلاجونتې غوندې مظلومو ځجونو اروا‌وې دانتقام او بدل فرياد کوي.

زبير وويل: زه ددې ځجلې په مرګ ډير خفه شوم ، او له هغه ظالم سره ستا جګړه هم پرځای او ته بر حق وې ، خو ته ديوه انسان دظلم بدل له بل انسان نه ولې اخلې؟ تا زموږ په کښتې حمله وکړه په دې کې کوم سردار او راجه نه ؤ . په دې کښتې کې ځو يتيم ماشومان او کونډې وې .

ګنګو ځواب ورکړ: زه په دې افسوس کوم ، خو په هغه بله کښتې د سرانديب دراجه بيرغ رپيده او تاسو دهغه کومکي وي.

بيا هم که ماته معلومه شوې وای چې په دې کښتې کې ماشومان او تور سرې دي ما به حمله نه وه کړې . ځو مياشتې کيږي چې ما په دې سمندر کې ستاسو د هيواد يوه کښتې وليده او ما هغه يوازې ددې په خاطر پريښوده چې پر نارينه ؤ برسيره ځو تور سرې هم پکې وې ..

خالدچې داواوريدل ټکان ئې وخوړ ويې ويل:

آياپه هغه کښتې کې دسرانديپ مانوګان وو؟

ګنګو: هوکی!

خالد: هغه خوزمادپلارجان کښتی وه ، تراوسه ئی څه درك معلوم نه شوته دروغ وایی هغه کښتی تاډوبه کړی ده .

ګنګوځواب ورکړ: که ماکښتی ډوبه کړی وای نومابه اوس ستاسوپه مخکې دهغی یادونه نه کوله.

خالد: په هغه کښتی کې پیلان هم وو؟

ګنګو: هوکې !

خالد: تاته ددی درك نه دی معلوم چی هغه چیرته ډوبه شوه؟

ګنګو: نه ماته دومره معلومه ده چی هغه دیبل ته روغه رمته رسیدلی وه.

زبیرپوښتنه وکړه : په دی سمندر کې ستانه پرته دلوټمارانوکومه بله ډله هم شته ؟

ګنګو: هوکی !

زبیر: آیاداامکان لری چی ددیبل حاکم هغه کښتی لوټ کړی وی؟

ګنګو: هوکی! مامخکی هم عرض وکړچی دوچی ډاکوګان دسمندرله لوټمارونه ډیرپی رحمه دی.

####

(۴)

له دی خبرووروسته له ګنګوسره دزبیرعلاقه زیاته شوه ، چی رام په عجیب کشمکش کی راګیرؤ. دزبیرپه خبردګنګوداستان پرهغه هم تاثیروکړخودیوه وفادارسپاهی په څیرئی راجه له انتقاد نه لوړباله ، هغه چاته ددی حق نه ورکاوه چی له راجه نه په څه ذاتی خفګان دهغه پرخلاف دجګړی اعلان وکړی. دی دراجه ګانودتقدیس په پرتله درعیت په کمتری قایل ؤ. خوبیاهم چی زبیرله ګنګونه دارام اوسیدوله وعدی اخستلووروسته دهغه زولنی لری کړی نوده څه اعتراض ونه کړ.

څوورځې چی ګنګوله زبیرسره تیرې کړې په خیالونوکی ئی یوعجیب بدلون احساس کړ، زبیرپه څومجلسونوکی دروم اوایران پرخلاف د مسلمانانود جهاد کیسی وکړی اودائی ورته وښوده چی په دنیاکی یوازینی

دین اسلام دی چې دظلم اوستم حکومتونه ړنګوي.

ګنګودلوټمارژوندله غوره کولووروسته له ټولنی اوهرډول عقیدی نه ځان لرې باله ، هغه ته دنیایوداسی لوی ونډوچی لوی کبان واړه کبان ټکی خوري. هغه ځان وړوکی کب باله اوله هرلوی کب سره جګړی ته تیارو، دمسلمانانوسره دده دخواخوږی ترټولولومړی سبب داؤچی هغوی هم دلویوکبانوپرخلاف جهادکاوه.

یوه ورځ زبیرهغه وپوهاوه چې ته دظلم پرخلاف جګړه کوی خوستا وسله دخپل دښمن له وسلی سره توپیرنه لري. هغوی ستاکبنتی سوځولی اوته دهغوی کبنتی سوځوی ددواړواصول ظلم دی لکه چې ډیربی ګناه مظلومان دهغوی دظلم ښکارشویدی همدغسی ډیربی ګناه ستادظلم له لاسه هم کړیدلی دی ، ته پخپله هم په دی اعتراف کوی چې په تاسو دواړوکی فرق نشته ، له تاسودواړوسره دعدل،انصاف اوامن لپاره څه قانون اولاره نشته ، اوترهغه وخته چې ستاسوله یوه سره داسی قانون نه وی نوستاسوتوری به یوله بله په ټکرکی وی. توری به موپخی شی خویدلې به ئې کړی اوجګړه به موجاری وی . که موتوره ماته شی بله به اوچته کړی که یوه لیندی ماته کړی بله به واخلی.

خودظلم پرخلاف دحق اوعدالت لپاره جنګیدونکی انسان دخپل حریف توره پخوی نه دتل لپاره ئی تری اخلی . دایران اوروم په پاچاهانودمسلمانانوبری دظلم اوستم پرخلاف دحق اوعدالت بری ؤ. دایران ، شام اومصرهغه خلك چې پرون ئی دحق د لښکروپه مقابل کی توری کښلی وی نن دحق له لښکرسره یوځای په افریقااوترکستان کی دظلم دځواکونوپه ماتولوپسی راوتلی دی.

ګنګودهغه ترتاثیرلاندی راغی ویی ویل: آیا زه هم ستاسوملګری کولای شم ؟

زبیرروموسکل ویی ویل: دیوه لوټمارپه حیث نه ، زموږکاردسرګردانه قافلولوټل نه دی ، بلکی هغوی ته لاره وربښودل دی هغه انسان چې په غلطه لاره روان وی دیوه ښه قانون علمبردارنشی کیدای.

ګنګوپښېمانه شوڅی ویل: که زه تاته ووایم چې زه دلوټماروله ژوند نه

توبه ګاریم نوستابه باورراشي؟

زبير: زه به په خوښی پر تا اعتماد وکړم.

ګنګو: اوته به ماآزادهم کړی.

زبير: که ته شرط وراندی کوی نومعنی به ئی داوی چی ستامراد خپله آزادي ده اوپه خپلوکړووپوپښیمانه نه ئی.

ګنګو: خوزماپه توبه به تاسوداګومان نه کوی چی زه ډارن یم.

زبير: نه! توبه دجرئت دخاوندانوکاردی.

ګنګو: نوزه له تاسره دلوړقاری دپرېښودووعده کوم.

زبير: زماپرتاسوپوره باوردی اوکه ستاپه خپلوملګروباوروی چی بیا به داکارنه کوی نوزه دهغوی پرېښودوته هم تیاریم اوتاسوبه چی په هرځای کی وغواړی په ساحل ښکته کړو.

ګنګوځواب ورکړ: زماملګروبوازی زما په خاطردغه لاره اختیارکړی وه په دوی کی ډیرداسی دی چی زمـاله لارښـوونی پرته هیڅ نشی کولای کـه تاسـوهغـوی دسندپه بی هسـتــوګنې سـاحل پلی کـړی نودوی به دکب نیولوکسب غوره کړی. هغوی ډیره موده له ماسره وواوٌوس ئی څوك پیژنی هم نه ، خوځلورتنه زماپه ملګروکی خودسره دی.

زه دهغوی څه ضمانت نشم کولی. زه پر خپـل ځان هم باورنه لرم کـه ماآزادکړی اوکوم سرداروینم ښایی صبرونه کړای شم اوبیرته همدغه د ظلم لاره اختیارکړم ، که تاسوماله ځان سره بوځی ښایی زه هم ستاسوپه شان انسان شم. که هغه ځلورتنه چی زه ئی یادوم زماپه شان په همدی کښتی کی وای اوستاسوخبری ئی اوریدلای ښایی په هغوی ئی هم ښه اثرکړی وای . که ستاخوښه وی زه له هغوی سره وګورم.

* * * * *

(٤)

سباته کښتیو دیوه تاپوپه څندوکی لنګرواچول ، زبیرله ګنګوسره ددلیپ سنګ کښتی ته ورغی ، ګنګوپه سندی ژبه خپلوملګروته لږخبری وکړې اوهغـوی ته یی دپریښـودوزیری واوراوه، هغـوی چی دخـوشی کـیدوزیری واوریدخیری یی له خوښیوپه پرکاشوی . خوچی ګنګوورته وویل چی له

لوقارینه ترتوبې ورروسته زه له تاسونه دتل لپاره جداکیږم نویوشمیرئی سخت خفه شول.

گنگویوپریل پسې له یوه یوه نه سوگند اخست چی لوقاری به پرېږدی تولوومنله خودری تنه مذبذب وو اوپریل ته ئی کتل ، په دوی کی یوهغه ژچی نیمایی سر، ویره اوبریتونه ئی د دلیپ سنگ سپاهیانوورتراشلی وو.

گنگوهغوی ته وکتل ویی ویل: کالو، داسواوموتی ! تاسودری واره په یوځه وخت له ماسره اوسی له دی نه ورروسته ئی زبیرته مخ ورواړاوه وئی ویل: زه د دوی دآرام اوسیدوضمانت کوم . زبیربیادلیپ سنگ ته لرڅه وویل اوبیایی خپلوسپاهیانوته دهغوی دزنځیرونود صولوامروکړ.

کالو، داسواوموتی له گنگوسره دزبیرکښتی ته رغلل، د داسود عجیبی بڼی په لیدوعرب پری راټول شول . علی بی اختیاره په کرس کرس وخندل اود ښځوُ د خبرولو لپاره ئی منډه واخسته ، اوچی بیرته راوگرځیدهاشم اوځونورهلکان هم ورسره وو، خلك ټول دهغه په لیدوحیران وو، هاشم ورنژدی شو په معصومانه لهجه ئی تری وپوښتل : ستاپه چپ بارخووښتان نه دی شنه شوی؟

تولوعربووخندل، دعلی خنداله ټولواوچته وه ، گنگوپه خنداهاشم په غیږکی اوچت کړ.

خالدزبیرته وویل: ناهیدفکرکوی چی گنگوته دپلاردکښتی درك خامخاشته . هغه پخپله له گنگونه ځوپوښتنی کول غواړی. زبیر وویل: زماپه گومان خودگنگوپه خبروباورکول په کاردی.

خالد: خوناهیدوائی چی که هغه ته څه معلومات نه وی هم زموږسره یوڅه مرسته کولی شی ، د شپی ئی خوب لیدلی دی ا اوس وائی چی پلارجان ژوندی دی .

زبیر: په پوښتنه کی څه حرج نشته خوپه گنگو بدگومانی په کارنه ده ولاړشه خوردی راوله زه به گنگوراوغواړم.

دلیپ سنگ گنگوراوغوښت اوله ناهیدسره مایادیوی هم راغله ، دناهید په مخ یوتورنقاب پروت ؤ. هغی دمایادیوی په غوږکی څه وویل اومایادیوی ته یی خپل هارورکړ.

مایا دیوی امیل گنگوته ونیواویی ویل: تاڅوورځی وړاندی ددی دپلاردکښتی خبره کوله ، که ته ددوی دپلارمعلومات ورکړی نوداهارستاانعام شو.

دگنگوله پښیمانی اواندیښنی نه په سترګوکې اوښکی ډنډشوی زبیراوخالد ته ئی وکتل اوبیائی هغی ته وویل: لورې زه دومره پست اوذلیل نه وم.

ناهیددهغه داوښکوترتاثیرلاندی راغله وئی ویل: تاته بدګومانی پیداشوه ، زه پرتاشك نه کوم . زه یوازی داغواړم چی ته راسره مرسته وکړی.

گنگو: دمرستی لپاره ماته د امیل راکولوڅه ضرورت ؤ؟

زه دزبیردنیکی بدل اوس هم نشم پوره کولی که کوم داکوهغه کښتی لوټ کړی وای نوماته خامخامعلومات کیده خوزه په دی شکمن یم چی هغه کښتی ددیبل په شاوخواکی دهغه ځای کوم حاکم لوټ کړی ده.

ناهیدوویل: زمازړه ګواهی راکوی چی زما پلارژوندی دی.

گنگو ځواب ورکړ: که ژوندی وی دسندپه داسی زندان کی به پروت وی چی له مرګه وړاندی څوك نشی تری راوتلی . خوزه دهغه د ځای معلوملو ذمه واری اخلم که می ئی معلومات ترلاسه کړل دمکران والی ته به ئی احوال ورکړم.

مایادیوی وویل: زه دخپل وروړلځوانه ستاسره دمرستی وعده کوم . ددیبل حاکم دهغه دوست دی اوهیڅ خبره نه تری پټوی.

گنگوویل: حاکم دهیچادوست نه دی اوددیبل حاکم خوبیازه ښه پیژنم داتی وویل اوبیائی زبیرمخاطب کړ: تاسوددیبل په بندر کی ددریدواراده لری؟

زبیرځواب ورکړ: زماارادہ نه وه خو جی رام مجبورکړم چی هلته یودوه ورځی تم شو.

گنگوله لږسوچ وروسته وویل: ماته دانه ده معلومه چی دسندپه راجه اوددیبل په حاکم به دجی رام څومره اثروی . که نه نوماخودسندپه ساحل دکوزیدومشوره تاسوته نه درکوله.

زبیرځواب ورکړ: زموږسره دسنددخلکواړیکی دومره خرابی نه دی څه

موده پخوا دابوالحسن دپوښتنې په خاطردمکران والي هلته تللی ؤراجه له هغه سره په غرورضرورمخامخ شوی ؤ، خوپه هغه ئې څه تيری نه ؤکړی.
گنگوځواب ورکړ: دهغه کښتې به تشه وه ، مگرستاسوپه کښتې کې پیلان دی هغه دچپل پوځی څواك دزياتولولپاره پيلانوته ضرورت لري،له دې نه پرته له تاسوسره تورسري دی اودهغه په زړه کی دتورسريواحترام اوعزت ځای نه لري.

دیبـــــل

له گنګو، کالو، داسو، اوموتی نه پرته نورټول بندیان ددیبل نه لړلری په یوه چوپ ساحل پلی شول ګنګوداابوالحسن دپیداکولوذمه واری اخستی وه ، ځکه هغه دیوه ګجراتی سوداګرپه جامه کی له خپلونوروانډیوالانوسره ددیبل په بندرکی دکوزیدوپریکړه وکړه، جی رام له ګنګوسره په دی ماموریت کی دمرستی ژمنه وکړه ، بیاهم هغه زبیرته په وارواروویل چی دسندحکومت په دې اړه څه معلومات نشي ورکولی. که دابوالحسن کښتی ددیبل په شاوخواکی لوټ شو ی وی راجه له هغی نه ناخبره دی.

زبیر ورته وویل: زما سره په خپله هم دې کې شك نشته ، خو زه دناهید شك لری کول غوارم.

دمابنام نه لږ مخکی ددوی کښتی د دیبل په بندر لنګر وغورځول ، مایا- دیوی دټولو عربی میرمنو کورته بیولو ټینګار کاوه ، جی رام ټولو ماڼو ګانو ته بلنه ورکړه ، خو ګنګو ددلیپ سنګ په غوږ کی څه وویل او هغه جی رام ته مشوره ورکړه چی تاسو له ډیری مودی وروسته دیبل ته راستنیږی امکان لری ستاسو په کور او جایداد بل چا اړولی وی ، او دا هم امکان لری چی ددیبل حاکم اوس هغه ته دښار ته ننوتلو اجازه ور نه کړی . جی رام ځواب ورکړ : هغه به څه عذر لری ، هغه به خپله ستاسو دمیلمستیا ټینګار وکړی، که ستاسو مرسته نه وای ډکاتیا وار ګران بیه سوغاتونه به راجه ته نه وو رسیدلی ، اوس خو په راجه هم ستاسو حق دی.

زبیر ځواب ورکړ: تاسو دښار له والی سرهووینی او بیا راشی بیا به که

تاسو لازمه بلله موږ خامخا درسره څو.

مایا دیوی وویل: ورورہ تہ ولاړ شه ، که ستا په کور بل چا ارولی وی دا به بد کار شوی وی . ته دمیلمنو داوسیدو دځای بندوبست وکړه بیا راځه ، زه به تر هغې پورې له ناهیدې خور سره پاتې یم .

جی رام له بندر نه یو سری راوست او دجواهرو او طلا ډك صندوق ئی اوډی ته ور پورته کړ ، او بیا نیغ دښار دوالی «پرتاب رای» دمانۍ په لور رهی شول . پر تاپ رای دکاتیا وار دسوغاتونو له یادونی پرته دده نور سرگذشت په بی پروائی واورید او چی کله ئی دا وویل چی د لوټمارونه ددوی ژغورونکی دسراندیپ کښتی دی نو هغه تکان وخوړ او پوښتنه ئی وکړه:

آیا دا همغه کښتی ده چی دسراندیپ راجه دعربو لپاره پیلان پکی استولی؟

جی رام : هوکی همغه ده ، خو تاته دا چا وویل؟

پرتاپ رای : دا به وروسته درته ووایم لومړی زما څو پوښتنو ته ځواب راکړه:

په دی کښتی کی دعربو ماشومان او ښځی هم دی؟

جی رام: هوکی!

پرتاپ رای: دغه کښتی دسمندری لوټمارو دوی بیړی ډوبی کړی ددی مطلب دا دی چی هغوی ښه وسلوال دی ، دوی خو به له بندر نه خوځیدلی نه وی؟

جی رام: نه! زه مسافر یو دوی ورځی میلمانه کوم ، هغوی پر ما زیات احسان کړی . زه دلته ددی لپاره راغلم چی دلته به دهغوی په تم کیدو ستا څه اعتراض نه وی؟.

پرتاب رای: اعتراض! نه! زما څه اعتراض دی ، هغوی به نور ټول عمر همدلته زموږ میلمانه وی ، ماته راجه ددوی دکښتی دلوټ کولو امر کړی دی.

که په دی مانۍ تندر پریوتی وای هم جی رام به دومره نه ؤ وارخطا شوی ، هغه دیوی شیبی لپاره لکه بوت بی حسه ودرید بالاخره بیرته را سنبال شو

ویې ویل: ته خو به ټوکې نه کوې؟

پرتاب رای لږ په ترخه لهجه وویل: زه له هلکانو سره په ټوکو بلد نه یم . موږ ته سندي سوداګرو ددوی دکښتیو د راتګ خبر راوړی ؤ. او دلوی راجه حکم دی چې کښتی تری واخلو راجه به تر دی صندوق هم پر دی له تانه خوښ شی چې دوی له مالونو ډکی کښتی دی دلته راوستی.

جی رام په چیغو وویل: نه! دا هیڅکله نشی کیدای . هغوی زما میلمانه دی ، هغوی زما دوستان او زما محسنان دی.

پرتاب رای په پټکه ورته وویل: په سد خبری کوه ، ته نه پوهیږې چې چیرته ولاړ یې؟

جی رام ورته وویل: دا دانسانیت خلاف کار دی تاسو دداسی قوم دښمنی اخلی چې دسند په خیر ئی زیاتی پاچهی تر ګامونو لاندی ستی شوی ، راجه ته دداسی مشوری ورکول ښه کار نه دی . زه څم دمیلمه درناوی دیوه راجپوت ، «لوړ ذات» وقار دی.

پرتاب: ته له راجه نه یاغی هیڅ ځای ته نه شی تلای، دائی وویل او پرتاپ رای پهره داران را وغوښتل ، دسترګو په رپ کی څلور تنه ایستلی توری ور ننوتل او تر جی رام را تاو شول.

جی رام دتوری ایستلو فرصت ونه موند ، پرتاپ رای وویل: ته باید څه موده زما په زندان کی پاتی شی ، له بندر نه چې را ستون شم تا به بیا خوشی کړم . سبا ته به دی «مهاراج» ته واستوم . که دی دخپلو میلمنو دمرګ دبخښنی فرمان راوړ نو هغوی به هم بیرته خوشی کړم . خو اوس ستا دخوښی لپاره دراجه له حکم نه سر غړاوی نشم کولی.

سپاهیانو جی رام دمانی په یوه وړوکی کوټه کی بندی کړ. جی رام په چیغو ، دروازه دربوله او سر له دیوال سره جنګولو نه ورروسته ستومانه او مایوس شو او کیناست ، هغه ته خپله خور ور په یاد شوه بیا اوچت شو له دروازې سره ئی سر وجنګاوه ، توره ئی وکښله خو داوسپنی په مزبوطو میلو ئی چې ځوګوزارونه وکړل.

هغه هم ماته شوه ، هغه دتوری مات تیغ را واخست او په خپله سینه کی ئی دښخولو اراده وکړه ، خو بیا څه خیال هغه له دی کاره منعه کړ جګ شو

او په ناکراری ئی په کوټه کی قدم واهه بیاتی په ذهن کی څه ور وګرځېدل او پهره دارانو ته ئی غږ وکړ . هغوی ته ئی ړول ړول تمی ورکړی خو چا دده په حال ځان نه پوهاوه. بیا ئی راجه ته په شکایت کولو ددوی دویرولو هڅه وکړه خو په ځواب کی هغه په کړس کړس خندا واوریده.

*****

(۲)

جی رام چی ښـار ته روان شـو ، لږ وروسـتـه ګنګو او دده ملګری هم دماښام په تیاره کی له زبیر نه رخصت شول او دښار په لور ئی مخه کړه ، ښار ته چی ننوتل په مخه یو پنځلس شل تنه سپاره او په هغوی پسی یو نیم سل وسله وال پلی سپاهیان په مخه ورغلل ، دوی ځان له لاری ګوښه کړ ، چی تیر شول ګنګو خپلو اندیوالانو ته مخ واړاوه ورته وویل:

دښار مشر له وسله والو سپاهیانو سره بندر ته ولاړ ، ددوی له بیړۍ نه ښکاری چی نیت ئی روغ نه دی ، موږ باید بیرته وګرځو .

کالو وویل: که هغوی رښتیا هم په بد نیت تللی وی نو موږ به څه وکړای شو ؟ هغوی به دلنګر اوچتولو او بادبانونو دټړلو موکه هم ونه مومی . موږ باید دخپلو ځانونو غم وخورو.

ګنګو وویل: که ته زموږ ملګرتیا پریږدې خوښه دی ، زه خو خامخا بیرته ځم ، او داسو، موتی! تاسو هم تلای شی.

هغـوی دواړو په یوه غـږ ځواب ورکړ: نه مـوږ هم ستا ملګری یو. کـالو پښیمانه شو وئی ویل: زه هم ستاسو ملګری یم ، خو موږ څه کولی شو؟

ګنګو ځواب ورکړ: دابه موږ هلته تر رسیدو وروسته ګورو چی څه کولی شو.

مـوتی وویل: داسی ښکاری چی جی رام خـپلو نیکی کـوونکو ته دوکـه ورکړه.

ګنګو ځواب ورکړ: کیدای شی ، خو که دهغه نیت خراب وای خپله خور به ئی هلته نه پرینښوده.

داسو وویل: ښکاره خبره ده ، هغه خپله خور ددی لپاره پریښوده چی دوی له بندر نه په بله خوا ولاړ نه شی. زما په ګومان دغه نجلی هم په دی

دسیسه کې شریکه ده . ظاهراً څرنگه معصومه او ساده ښکاري ، هغې په کښتي کې هغه عربی تجلی خور بلله.

گنگو وویل: او جی رام به خالد کشر ورور باله ، او چی زبیر ناروغ ؤ هغه به شپه ورځ ورسره ناست ؤ ، دروغجن دوکه باز ، مکارا کاشکی هغه زما په لاس راشي! او هغه تجلي! کالو چی هغه زموږ له لاسو ونه وځی راځی ، له هغه نه ډیر کار اخستی شو ، دا دخبرو وخت نه دی او بیا ځلور واړه په زغاسته دبندر په لور ولاړل.

*****

(۳)

عربو په کښتی کی دماښام له لمانځه وروسته دعا کوله چی دلیپ سنگ له خپلی کښتي نه دوی دساحل په خوا متوجه کړل ، زبیر او ملگرو ئی په ساحل وسلوال سپاهیان ولیدل اندیښمن شول ، ځلور تنه په یوه وړوکی کښتي کی سپاره شول او دوی ته ورغلل دوی ته ئی په سندی یوه تن وویل:

ددیبل حاکم پرتاب رای تاسو ته ښه راغلاست وایی او ستاسو له مشرانو سره لیدل غواړي.

دلیپ سنگ پرتاب رای استازی ته وویل: جی رام څه شو؟

هغه ځواب ورکړ: هغه دپرتاپ رای سره له لیدو وروسته ستاسو دمیلمستیا انتظام کوی او خپل محل ته تللی. پاچا ستاسو ښه راغلاست ته پخپله راغلی.

دلیپ سنگ په عربی زبیر ته وویل: دا خامخا فریب دی خو موږ ته له تگ نه پرته بله چاره نه ده پاتی.

زبیر وویل: زه پخپله حیران یم چی ددیبل والی له دومره سپاهیانو سره ولی راغلی، خو زما له جی رام نه ددوکي تمه نشته ، دهغه خور له موږ سره په کښتي کې ده.

استازی بیا پوښتنه وکړه: زه حاکم صیب ته څه ځواب ورووړم؟

زبیر وویل: موږ له تاسو سره ځو.

زبیر او دلیپ سنگ په کښتي کی سپاره شول او څنډې ته ورسیدل ، دلیپ سنگ دپرتاب رای په مخکی خم ښو او احترام ئی وکړ، خو زبیر غاړه

کړه نه کړه پرتاپ رای وویل: ښه ته دعربو اوسیدونکی یې ، تاسو ته چا د مشرانو درناوی نه دی درښودلی؟

دلیپ سنگ ځواب ورکړ: دهغوی په مذهب کی انسان ته تیتیدل گناه ده.

پرتاپ رای ځواب ورکړ: له موږ سره چې واوسی دانسانانو په مخکی تیتیدل به هم زده کړی.

دلیپ سنگ: ستا مطلب څه دی؟

پرتاب رای: هیڅ نه، ستاسو په کښتیو کی څه شی دئ؟

دلیپ سنگ: جی رام به تاته ټول ویلی وی له موږ نه ولی پوښتنه کوی؟

پرتاپ رای: جی رام چې څه ویلی که ربښتیا وی نو دا کښتی له دی ځایه نشی تلای.

دلیپ سنگ: کښتی ولی له دې ځایه نشی تلای؟

پرتاپ: دا دپاچا «راجه» حکم دی.

دلیپ سنگ څلورو خواوته وکتل ، دده او زبیر په شا وخوا دسپاهیانو کړی تنگه شوی وه ، په عربی ژبه ئی زبیر ته وضعیت وښود ، دهغه په هدایت ئی پرتاپ رای ته وویل:

دا دسند د بی وزلو ماښوگانو کښتی نه دی چې لاس ورروغځوی دا دعربو کښتی دی، په دې کې دهغه قوم لونې سپرې دی چې دسرکشانو او یاغیانو مخ ته دتوپان په څیر اوچتیږی. او دوریځی په څیر خپریږی .

څوك چې له اسمانی تندر نه نه ویریږی هم ددوی له تورې پناه غواړی.

پرتاپ رای په غوسه شو توره ئی وکښله ، زبیر او دلیپ سنگ هم په تورو لاسونه ونیول خو دیری لوځی تورې ئی مخ او بدن ته ور نژدی شوی او دوی لاسونه ونیول.

پرتاپ رای دلیپ سنگ ته وویل: ته سندی ښکاری خو ستا په رگونو کی دیوه غدار او بی غیرته انسان وینه ده.

دلیپ سنگ ځواب ورکړ: په دنیا کی تر ټولو لویه غداری او پستی له خپل میلمه سره دوکه کول دی او ماته په دی ویلو څه باك نشته چې ...

ددلیپ سنگ خبره پوره نه وه چې پرتاپ رای توره دهغه په ټټر ورښخه کړه ، دلیپ سنگ په ځمکه ولوید. زبیر ور ټیټ شو هغه ته ئی تکیه ورکړه ،

هغه یو زګیروی وکړ زبیر ته ئی وکتل او وئی ویل: زبیره! زما سفر له تاسره پای ته ورسید خو زما په زړه یو دروند پیټی پاتی شو ، زه دجهالت په غیږ کی وزیږید م او لوی شوم ، ابو الحسن له مانه انسان جوړ کړ او تا می په زړه کی داسلام مینه په غورځنګ کړه ، خو معلومه نه ده چی ولی ما تر اوسه دخپل ضمیر غږ اوچت نکړای شو ، ما له خلکو نه پټ لمنځونه کول ، روژې می نیولې ، خو دخپلې مسلمانۍ په ښکارولو کی مذبذب وم . اوس می اراده کړی وه چی بصرې ته ورسیږو زه به دمسلمانی اعلان کوم ، خو خدای «ج» ته دا منظوره نه وه زه دناهید په حال افسوس کوم ، خدای «ج» دهغه دوحشی دښمن له شره په امان وساتی . زما دوسته ، ما مه هیروه ماته دعا کوه ... دلیپ سنګ بیا خو سلګی ووهلی او سترګې ئې پټې شوی ، څو ځلی ئی دتوحید کلمه تکرار کړه . ورو ورو ئی غږ چوپ شو ، شونډې ئې وریږدې را ټولی شوی او بیا بیرته وغوړیدې ، دبصری مسافر په رڼو سترګو داسی منزل ته کتل چی له هغه نه مسافر بیرته نه راګرځی.

دلیپ سنګ دابدی خوب غیږی ته ولوید. زبیر «انا لله وانا الیه راجعون» وویل ددلیپ سنګ سر ئی په ځمکه کیښود او په حقارت ئی پرتاب رای ته کتل.

سپاهیان په کښتیو کی سپاره شول او دزبیر او دلیپ سنګ دکښتیو په لور ئی غیشی اورول او پر مخ تلل ، له هغه لوری هم دغشو په ځواب کی غشی راتلل ، زبیر ته دتیښتی لاری نه وی ، دپرتاب رای په اشاره اته لس تنه پری ور پریوتل او هغه ئی په رسیو کلك وتاړه او په ځمکه ئی وغورځاوه ، زبیر په حسرت او نا امیدی خپلو کښتیو ته کتل...

* * * * *

(٤)

په کښتی کې ناهید او نورې عربې ځجونې هم دنارینه ؤ سره اوږه په اوږه جنګیدې ، هاشم تر ډیره وخته دنورو هلکانو سره په یوه ګوښه کی ناست پاتی نه شو ، را پورته شو او خالد ته نژدی ودرید پوښتنه ئی وکړه: موږ به څو ځلی له سمندری غلو سره مقابله کوو؟

خالد په لینده کی غشی کیښود شاته ئی وکتل دهاشم تر څنګ ماید

دیوی حیرانه او وارخطا ولاړه وه ، خالد وویل: مایا دیو ی هاشم درسره ښکته کړه.

مایا دیوی هغه ته لاس ور اوږده کړل خو یو تیز غشی راغی او دهاشم په ټټر ونښت . مایا دیوی دی په منډه یوې گوښې ته کړ او له سینې نه ئې دغشی را ایستلو هڅه وکړه هاشم له یوه کمزوری زگیروی او معمولی لړزی وروسته یخ کرخ شو ، مایا دیوی په سلگو شوه اوچته شوه چی له شانه یو مزبوط لاس ور اوږد شو او دائی بی وسه کړه.

دسپوږمی په تته رڼا کې ئې سترگې وغړولی او بیا ئی وویل: څوک ئی ... ؟ گنگو ته !

گنگو وویل: هو زه یم! کالو اوچته ئی کړه او که ئی شور او غوغا گډه کړه مری‌ئې ور غوڅه کړه ، کالو مایا دیوی په اوږه واړوله او له لویی کښتی نه درسی په زینه ښکته یوی وړوکی کښتی ته ور کوز شو ، گنگو ور وړاندی شو دخالد په اوږه ئی لاس ور کیښود او وئی ویل:

اوس له جگړی نه څه نه جوړیږی دوی کښتی له شانه هم راغلی خو زه تا او ناهید ژغورلی شم ، زموږ کښتی لاندی ولاړه ده ، خالد په بی پروائی ځواب ورکړ:

زه خپل ملگری نه شم پریښودلای .

گنگو: مگر ته نه پوهیږی چی هغوی به ستا له خور سره څه سلوك کوی؟

خالد: ماته په کښتی کی تولی ښځې خپلې خویندې ښکاری او دجی رام په دوکه اوس زه په هیچا باور نشم کولی.

یو غشی په ناهید ولگید ، پنډی ئی ونیوه او کیناستـه ، خالد ورغی غوښتل ئی اوچته ئی کړی ناهید وویل: زه روغه یم .

ته زما فکر مه کوه.

ددی دتهینگار سره سره خالد هغه اوچته کړه او دهاشم له مړی سره ئی نژدی پریښوده ، ناهید چی هاشم مړ ولید خپل زخم ئی هیر شو هغـه ئی وخوځاوه چیغی ئی پری وکړی او په غمجنه لهجه ئی وویل: هاشمه ته ولی پاس را وختلی؟

گنگو په بی خبری کی دناهید له پنډی نه په یوه زور غشی کش کړ او

ویې یوست بیا ئې داسو ته وویل: دا اوچته کړه.

داسو دناهید داوچتولو لپاره تیټ شو خو خالد را وړاندې شو هغه ته ئې دیکه ورکړه او وئې ویل: تاسو او جې رام په بیلو بیلو لارو راوتلې یې خو مقصد او لاره دټولو یوه ده.

ورځې موږ نور تاسو بخښلې یې.

گنگو وویل: زویه! که دخبرو لپاره وخت وای ما به ستا شك لرې کړی ؤ خو ددښمن کړی تنگه شوه او که موږ څو لحظې نور هم غافل شوو هر څه به تمام شي او دتیښتې لارې به بندې شي ، افسوس دی لوري چې ماتا ته دسوچ مهلت هم در نه کړ ، ما وبخښې دائې وویل او ناخاپه ئې په یوه وړوکي ډنډه خالد په سر وواهه خالد په تیندکونو شو ، خو گنگو هغه په اوږه کړ ، داسو ناهید په اوږه کړه او گنگو موټې ته وویل : دغه لیندې راواخله په کار راځي.

حمله کوونکي کښتیو ته ور وختل . دغشو جگړه دتورو په جگړه بدله شوه په دې هنگامه کې دچا خالد ، ناهید او مایا دیوی تښتولو ته پام نه شو ، لویو کښتیو ته وړوکي کښتي نوري ورغلي ، گنگو په همدې وخت کې په سندې ژبه های ، هو ... چیغې وهلې او له نورو کښتیو نه لږ په څنگ یوه لوري ته ووتل.

دگنگو په ویلو مایا دیوي خپل تیکري وشلاوه او دناهید دپنډې زخم ئې پرې وتاړه ، خالد ئې چې له ځان سره ولید اوس ئې ددې پوښتنه هم نه کوله چې چیرته ئې بیایي ، گنگو به یوه توته ټوکر په اوبو کې لوند کړ او بیا به ئې دخالد په تنده کیښود او مایا دیوي ته هغه سړي چې څو شیبې وړاندې یو خطرناك دښمن معلومیده یو غمراز ښکاره شو.

ددوی کښتي دخطر له حدودو نه لرې شوې وه ، او مایا سره له دې چې له ځانه سر دا ژمنه کړې وه چې له گنگو سره به خبرې نه کوي له هغه نه پوښتنه وکړه: دی خو به ډیر نه وي ژوبل شوی ، دا ولې نه په سد کیږي؟

ناهید له ډیر غم او اندیښنې نه خبرې نه کولې ، او په اندیښنه او پریشانۍ ئې خپل ورور ته کتل ، او چې کله به گنگو وویل: لوري ته غم مه کوه ، ورور به دې اوس را په خود شي ، زه ستاسو دښمن نه یم ، زه

دسمندر په خدای سوگند یادوم.

نو ناهید به دوینو غوړپ تر حلق تیر کړ او چوپه به پاتې شوه .

بیائی مایا دیوی ته وکتل ویی ویل: مایا! ته راجپوت «شریف زاده» نجلې ئې ، شریفان په دروغو سوگند نه خوری ، زه له تانه پوښتنه کوم چې آیا ستا دا گومان ژ چې ورور به دې مور ته دوکه راکوی؟

مایا: نه ، نه! زما ورور داسې نه کوی زه په بگوان «خدای» قسم خورم.

ناهید: او که دا ثابته شوه؟

مایا: نو زه .... زه به کوهی ته ځان وغورځوم ، په اور کې به ځان لولپه کړم ، خپله مری به خپله زیندی کړم . دخدای په خاطر داسې مه وایه ، دمایا سلگو او اوښکو په ناهید تاثیر وکړ او ویی ویل: مایا! ته ددې خبرو پروا مه کوه ، زما په تاباوړ دی که ستا ورور له مور سره دوکه کړې وی هم په دې کې ستا څه گناه؟

مایا: زه بیا وایم چې زما ورور داسې نه کوی ، دهغه په رگونو کې د یوه راجپوت وینه چلیږی ، هغه دومره نیکې هیروونکی نشی کیدای .

ناهید وویل: زموږ دښمن اوس دغه دی چې مور ئې په زور له کښتې نه راکوز کړو او په نامعلوم لوری مو بیایی.

گنگو وویل: لوری! کاشکې ما تولې ښځې او هلکان په دې کښتی کې را وستلای شوای ، په دې کښتی کې دهمدومره سپارلیو ځای ژ ، ته ځوانه ئې او زه دې دیوه بې رحمه دښمن له منگولو نه ژغورم. او مایا دیوی ته ښایی نور تول بندیان راخوشې کړی . زه به ستا په بدل کې په هغوی تول ماشومان او ښځې را خوشې کوم.

خالد را په خود کې شو او سترگې ئې وغړولې ، حیران شو تولو ته ئې په وار وار کتل ، تیری پیښې ئې په یاد شوی او سمدستی اوچت شو کیناست او په خوږ سر ئې لاس کیښودل ویی ویل: زموږ کښتی چیرته ده؟ موږ چیرته روان یو ، گنگو! گنگو ظالمه ، مکاره ، دوکه بازه تا له موږ سره داسې سلوك وکړ ، ته موږ چیرته بیایی؟!

گنگو په سړه سینه ځواب ورکړ: خالده! دا زما په ژوند کې لومړی ځل دی چې دچا په کنځلو غوسه نه راځی ، ستا چې څه په زړه درځی راته ووایه

خو ما بد نه دی کړی ، ما یوازې مایا بیوله ، خو ستا خورمې چې تېښې ولیده دا می زړه ونه منله چې دښمن ته مو پرېږدم.

خالد په حقارت مایا دیوی ته وکتل او ویې ویل: زه اوس پوه شوم چې رام یوه خوا زموږ دجګړې لپاره سپاهیان را واستول او له بلې لارې ئې ته دخپلې خور دپاره را واستولې ، ددې مطلب دا دی چې دلوټمارانو مشر ته نه وې چې رام ؤ.

ګنګو : ته رښتیا وائې خو ما اوس توبه ایستلې او چې رام لا توبه نه ده ایستلې امکان لری هغه دخپلې خور دخبر په اوریدو توبه وباسی.

خالد: نو ته موږ اوس هغه ته نه بیایی؟

ګنګو: ته ئې لیدای شې بندر کومې خواته دی او موږ چیرته روان یو.

خالد: ته موږ چیرته بیایی؟

ګنګو: یوه داسې ځای ته چې دراجه سپاهیان هلته را ونه رسیږی.

خالد وویل: که ستا نیت خراب نه وی نو موږ بیرته له خپلو ملګرو سره پرېږده.

ګنګو: ستا ملګری به لږ څند وروسته ددیبل په بندیخانه کې وی، ته دزندان په ځای بهر له دوی سره مرسته کولی شې.

خالد لږ امید وار شو ویې ویل: ته رښتیا دهغوی مرسته کوې؟

ګنګو ځواب ورکړ: زویه! ماته ددروغ ویلو څه ضرورت دی، که زه ستا دښمن وای نو دومره سختې کنځلې به مې په سړه سینه نه اوریدی.

بله ورځ ددوی کښتې دسند ددریاب څنډو ته ورسیده او ګنګو خپل پخوانی اندیولان ولیدل چې کبان ئې نیول.

بنـــــدی

بله ورځ دوړوکی کوتی دروازه خلاصه شوه او پهره دار جی رام ته لاس په نامه ودرید تعظیم ئی وکړ او ویی ویل: تاسو سردار پرتاپ رای بللی یاست.

جی رام دپهره دار دوضعی په بدلو حیران شو ، چوپ ورسره روان شو ، پرتاپ رای په خپل دربار کی په آبنوسی کرسی ناست ؤ ، دهغه په مخکی په یوه نقره یی پتنوس کی دسراندیپ دراجه هغه سوغاتونه پراته وو چی تیر مابنام دوی دعربو له کښتی نه لوټ کړی وو.

دهغه چی په جی رام سترګې ولګیدې جواهرو ته ئی اشاره وکړه او ویی ویل: جی رامه! تولواله به دسراندیپ په سوغاتونو دکاتیا وار له تحفو نه زیات خوښ شی ، ددی یو یو غمی ځانګړی ستا د صندوق نه زیات قیمتی دی.

جی رام په غوسه ورته وکتل او خپله شونډه ئی تر غاښو لاندی کړه .

پرتاب رای وویل: دا ستا رنګ زیړ او سترګې سرې ولې دی؟

داسې ښکاری چې تا کړی شپه سترګی نه دی پټی کړی ، په کوټه کی به ګرمی ډیره وه ، له بندر نه چی بیرته راغلو زما په یاد را نه غلی که نه نو دومره ځند ستا هلته پاتی کیدل لازم نه وو، ما د پاچا خدمت ته استازی استولی ، په ځو شپو کی به دبندیانو په باب دهغه حکم هم راورسیږی .

جی رام : نو تا هغوی بندیان کړی.

پرتاب : هو! دا خو ماپرون هم درته ویلی وو چی دراجه حکم همدغسی

دی.
جي رام: تا هغوی په جنګ ونیول که نه دمیلمستیا په نامه؟
پرتاب : ته تر اوسه هلك ئی په جګړه کی هر څه روا دی.
جي رام: زما خور چیری ده؟
پرتاب : څوك؟!
جي رام: زما خور.
پرتاب رای: هغه چیرته وه؟
جي رام: ځان ناګار مه اچوه ، دیوه راجپوت «نوابزاده» عزت ته لاس ورغځول دومره اسانه نه ده لکه ته ئی چی ګومان کوی.
زه پخوا ستا دراجه ملازم وم خو اوس دکاتیا وار دراجه دسفیر په حیث دلته راغلی یم ، که چا زما خور ته نیغ وکتل نو واوره چی دکاتیا وار نه تر راجپوتانه پوری به داور غرونه دروم . او شهنشاه به دخپلو زرګونو پوځیانو دوژلو پر ځای د دیبل یو مغرور حاکم موږ ته وسپاری ، پاتی شول عرب ، هغوی میلمانه وو او زه افسوس کوم چی هغوی زما په خاطر په دی مصیبت واوښتل ، امکان لری ددوی په باب زما فریاد په هندوستان کی څوك وانه وری، خو دهغوی لاسونه دیر اوږده دی او ښایی ستا مری ته دروررسیږی .
پرتاپ رای ته معلومه وه چی کله کله دراجه دغلطو فرمانونو دوك دده دنورو منصبدارانو نه وزی، هغه دخطر په وخت کی خپله ګناه دنورو په اوږو ور غورځوی ، دراجه په خیر دعربو په اړه دده څه اندیښنه نه وه خو دکاتیا وار دسفیر دخور مسئولیت ئی نشو زغملی ، هغه ورویل:
جي رامه ! ستا دخور معلومات له ماسره نه شته.
جي رام: ته دروغ وائی . ما هغه په کښتی کی دعربو له ښځو سره پریښی وه.
پرتاپ: دکښتی ښځی تولی زموږ په بندیخانه کی دی که ستا خور په هغوی کی وی زه اوس له تاسره یو ځای ځم له هغی نه معافی غواړم، راځه!
دخور دلیدو او لتولو جذبه پر جي رام غلبه وموندله او له پرتاپ رای سره روان شو ، په لاره کی ئی تری وپوښتل: له عربی مانوګانو سره مو څه چلن وکړ؟

پرتاپ رای: هغوی ټول تر وروستیو شیبو وجنګیدل ، له ماشومانو او ښځو پرته موږ یوازې پنځه تنه ژوندي ونیولای شوای، په دوهمه کښتۍ کې دسراندیپ مانو ګانو معمولي ټینګار وکړ او زر ئې بیا وسلې وغورځولې.

جي رام: نو ستا مطلب دادی چې تاسو په یوه وخت کې دعربو او سراندیپ په مقابل کې دجګړې اعلان وکړ؟

پرتاپ: ما یوازې دراجه په فرمان عمل وکړ او بس ، او تر هغه پورې چې زه په دې منصب کې یم داسې احکام به عملي کوم ، زما دلیك په ځواب کې که راجه ته وروغوښتي او تا دبندیانو دخلاصون فرمان ترې واخست نو زه به خوښ شم . او هسې به له مسئولیته خلاص شم.

له ښکلي نه دواړه ووتل او څو ګامه لرې دبندیخانې انګړ ته ور ننوتل ، دپرتاپ رای په اشاره پهره دارانو دعربو دکوټې دروازه خلاصه کړه ، ښځو خپل مخونه پټ کړي وو، عربي مانو ګانو دجي رام په لیدو مخونه بل لورې ته واړول زبیر په یوه ګوښه کې دیوال ته تکیه وهلې وه ، هغه هم په کرکه او نفرت جي رام ته وکتل او بیا ئې دخپلو ملګرو په څېر مخ ترې واړاوه.

جي رام پرتاپ رای ته مخ راواړاوه وئې ویل: زما خور دلته نشته هغه چیرته ده؟

پرتاپ رای یو پهره دار ته غږ وکړ او ور وئې غوښت پوښتنه ئې ترې وکړه: ایا ټولې ښځې په همدې کوټه کې دي او که د سراندیپ دمانوګانو په کوټه کې هم شته؟

پهره دار: نه صیب! ټولې ښځې همدلته دي.

جي رام وارخطا شو په ګوډه ماته عربي ئې زبیر ته وویل:

زبیره! ماته په داسې نظر مه ګوره ، زه بې ګناه یم ، تاته معلومه ده چې زما خور چیرته ده؟

دزبیر له خولې ناڅاپه دزمرې غرهار ته ورته غږ اوچت شو:

ته زما له تصور نه زیات ذلیل وختې ، ته په دروغو حقیقت نشې پټولی خو په یاد لره ، که دناهید یو ویښته ضایع شو نو دځمکې پر سر به داسې ګوښه پیدا نکړې شې چې زموږ له بدل نه پناه درکړې ، دناهید دتښتولو لپاره دې خپله خور په کښتۍ کې پریښوده ، ستا تدبیر کامیاب ؤ ، تا خپل

دغه ملګري دګوريه په نامه موږ ته راواستاوه او په بله لاره دي په کېنتي حمله وکړه ناهيد او خپله خور دي بوتلل ، خو که په جنګ کې دا ستاسو لاره وي نو پوه شه چې ستاسو دراجه ورځ ګرځيدلې ده پرتاپ راي ناڅاپه دسپاهي له لاسه متروکه واخسته او زبير ئې په مخ وواهه، هغه ددوهم ځل لپاره متروکه اوچته کړه چې جې رام ورودانګي شو او لاس ئې ونيو ، پرتاپ راي دلاس خلاصولو هڅه وکړه وئې ويل: ته دراجه سپکاوي زغملې شې زه ئې نشم زغملای.

جې رام وويل: زه دوروستي ځل لپاره درنه پوښتم چې زما خور او هغه عربه ځلي دې چيرته پټ کړي دي؟

دې پوښتنې دپرتاپ راي غوسه سره کړه او له لږ سوچ وروسته ئې وويل: ايا دا امکان نه لري چې زموږ دحملې نه وړاندې ئې هغه دکسات په جذبه وژلي او له کېنتي نه غورځولي وي؟

جې رام وويل: دغه خلك په دښمنۍ کې له شرافت نه قدم وړاندې نه ږدي ، زما له خور سره يواځې دعربي ځلي ورکيدل ددې معنی لري چې په دغه دسيسې کې ستا غوندې دپست سړي لاس دی.

زبير بيا جې رام ته وويل: ته په دې خبرو ما نشې تير ايستلی ، ناهيد خالد او ستا خور په يوه وخت کې له کېنتي نه بې درکه شويدي ، او هغوی اوس ستا په بنديخانه کې دي، زما له تانه دځه نيکې تمه نشته ، خو دومره غواړو چې موږ دراجه په مخکې حاضر کړې ، او تر څو چې زموږ پريکړه نه وي شوي ناهيد او خالد له موږ سره يواځې پريږدي.

پرتاپ راي تکان وخوړ ويې ويل: زه اوس وپوهيدم جې رامه!

که له کېنتي نه ددهڅو نه علاوه څوك نارينه هم ورك دي نو معامله صافه ده ، تيره شپه يوه سرکاري کېښتي هم ورکه شويده ، خو هغوی ډير لرې نشي تښتيدای ته راځه.

پرتاپ راي او جې رام له بنديخانې نه ووتل په اسونو سپاره شول او په زغاسته بندر ته ورسيدل ، هلته پهره دارانو ماښام ديوي کښتي دورکيدو خبره تائيد کړه ، او دمايا په باب دجې رام انديښنه زياته شوه ، پرتاپ راي څو کښتي يوي او بلې خواته د لټون لپاره واستولي او جې رام ته ئې داډ

ورکړ چې هغوی ډېر لرې نشي تلای ، جې رام بیا له پرتاپ سره بیرته ښار ته راغی ، تر غرمې ئې چې دمایا دموندلو خبر وا نه ورید نو بې تابه شو او بندر ته ئې دتګ اراده وکړه خو دپرتاپ رای استازی راغی او هغه ئې محل ته ور وغوښت.

*****

(۲)

دپرتاپ رای دماڼې په بڼ کې زبیر او علي دناریالو په ونو پورې تړلي وو ، پرتاپ رای ، دهغه څو سپاهیان او دوه تنه جلادان ورته دریدلي وو ، دعلي او زبیر سرونه ښکته وو ، په لوڅ بدن ئې دمتروکو تغمې وې او داسې ښکاریدل چې هغوی ئې ډېر زیات وهلي وو ، یوه سپاهي دجې رام دراتګ خبر ورکړ او پرتاپ جلادانو ته دمتروکو دوهلو اشاره وکړه . زبیر دیوه غره په څېر ولاړ ؤ خو دعلي حوصلې ځواب ورکړی ؤ او دمتروکو له هر ګوزار سره ئې تر خوله چیغه وتله.

جې رام چې دباغ په درشل پښه کیښوده دعلي چیغې ئې واوریدې ورمنډه ئې کړه او بو پر بل پسې ئې دواړه جلادان لرې ډیکه کړل ، پرتاپ رای ته ئې وکتل وئې ویل: دا ظلم دی ، ګناه ده تا له ماسره وعده کړې وه چې ددوی فیصله به راجه کوي.

پرتاپ رای علي ته اشاره وکړه وئې ویل: دغه هلك سپاهیانو په ښار کې موندلی ، معلومیږي چې ستا دخور معلومات ورسره شته ، ځکه هغه هم له کښتۍ نه ورك شوی ؤ ، دده نور ملګری هم دښار په شاو خوا کې چیرته غلي شویدي.

جې رام ور وړاندی شو له علي نه ئې پوښتنه وکړه: ته چیرته وې زما خور چیرته ده؟ علي په عجز سر اوچت کړ هغه ته ئې وکتل او بیا ئې سر ځوړند شو.

جې رام ورته وویل: که تا ته دمایا دیوی څه درك معلوم وي ماته ووایه ، زه ستا دخوشي کولو هڅه کوم.

علي بیا سر اوچت کړ او ویې ویل: ماته معلومات نشته زه رښتیا وایم زه نه یم خبر ، زه له کښتۍ نه دکوزیدو په وخت کې په هغوی پسې

وګرځیدم خو ومی نه لیدل خدای «ج» خبر دی هغوی څه شول؟

جی رام وپوښتل: ښار ته څه ډول راغلی؟

زه له کښتی نه راکوز شوم او دسمندر په غنډه کی په یوه کښتی کی پټ شوم ، نن ښار ته راغلم ، سپاهیانو ونیولم او دلته ئی راوستم . تاسو ټول ظالمان یی ، ما ستا سو سره څه قصور نه دی کړی.

جی رام زبیر ته وکتل ، خو دحیرانتی ، غوسی ، پښیمانی او افسوس ګډو احساساتو پری یرغل راوړ او هغه ته ئی هیڅ ونشو ویلای ، دهغه سترګی څو غلی اوچتی شوی خو بیرته په ښکته شوی ، شونډې ئی ورپیدی او بیا سره ونښتی بیا ئی پرتاپ ته وکتل وئی ویل:

دوی پریږده زما پر دوی هیڅ شك نه شته.

پرتاپ رای وویل: زه دوی چیرته پریښودلای شم ، که ستا خور په کښتی کی وه ، نو ضرور به دوی ته معلومه وی چی څه شوه؟ ته تر اوسه ما مجرم بولی او زه ددوی په اعتراف ځان له دی جرم نه خلاصوم ، اوس به یادوی په دی اعتراف کوی چی ستا خور ئی دحملی په وخت کی وژلی او مړی ئی سمندر ته غورځولی او یا به ته اعتراف کوی چی خور دی نه وه او هسی دی زما دویرولو لپاره یوه پلمه پیدا کړی وه.

پرتاپ رای بیا جلادانو ته حکم وکړ او هغوی په زبیر او علی دمتروکو ګوزارونه پیل کړل ، جی رام چیغی کړی : ودریږی ، ودریږی! دا بی ګناه دی ، دا ظلم دی هغوی پریږدی ، خو دا ټولی چیغی بی اثره وی ، جی رام ور وړاندی شو یو جلاد ئی په خوله په سوك وواهه ، خو د پرتاپ رای په اشاره څو سپاهیانو را ونیو او شاته ئی کش کړ ، جی رام دسپاهیانو نه دځان خلاصولو هڅه وکړه ، علی اوس دچیغو پر ځای نیم بی هوشه شو او ورو ورو ئی زګیروی کول، زبیر دهری متروکی له وارسره یو ځل جی رام ته کتل او بیا به ئی سترګی پټې کړې . بالاخره دعلی دزګیرویو غږ چوپ شو ، او د سترګو غړولو او سر اوچتولو توان دزبیر هم تمام شو.

پرتاب رای یوه سپاهی ته وویل چی سره شوی اوسپنه راوړی جی رام بیا چیغه کړه: پرتاپه ته ظالم ئی ، پست ئی ، ماته چی کومه سزا راکوی رائی کړه خو هغوی ته څه مه وایه.

پرتاپ رای وغرېد او وئې ويل: ما ته ستا د کنګلو پروا نشته ستا فیصله ما راجه ته پرېښې ، خو اوس ددوی ژوند زما په لاس کې دی ، زه به ددوی سترګی باسم ، ددوی غوښې به وشکوم دا ممکنه نه ده چې دوی ژوندی وی او ته راجه ته ولاړ شې او دخپلی خور دورکیدو پره زما په اوږو راواچوی ، که ستا خور له کښتې نه ورکه شویده نو زه به ئې خامخا درك لګوم ، ددې لپاره که ماته دهغو تولو ښځو او ماشومانو سره ددغسې چلن ضرورت شې دریغه نه کوم.

سپاهی دسرې اوسپنې سیخ پرتاب ته ورکړ ، او هغه دزبیر په لوری ور نژدې شو ، جې رام په زوره وویل: نه ! ودرېږه زما خور په کښتې کې نه وه ، زه یوازې راغلی وم ، ما یوازې ددوی ژوند بچ کول غوښتل .

پرتاب رای ځواب ورکړ: زه به څه ډول داده شم چې ته دراجه په مخکې زما پر خلاف بیا دا دعوه ونه کړې او هغه زما پر خلاف ونه لمسوی؟

جې رام: زه وعده کوم پرتابه! دیوه راجپوت «نوابزاده» وعده! په ما اعتبار وکړه.

پرتاب: ته به دا شاهدی هم وائې چې له کښتې نه هیڅ یوه ښځه نه ده ورکه شوې.

جې رام: که ته دوی خوشې کړې نو زه دی وعدې ته هم تیار یم.

پرتاب: ددوی پرېښودل او نه پرېښودل دراجه کار دی زه یوازې دا وعده درکوم چې نور به دوی ته څه زحمت نه ورکوم ته به دراجه دوړاندې دا اقرار هم کوې چې ددوی دپرېښودلو هڅه دی کوله او ماته دی په کښتې کې دخور دموجودیت پلمه وکړه. جې رام په ماته خوړلې لهجه وویل: زه دا وعده هم کوم.

پرتاب داوسپنې سیخ لرې وغورځاوه وئې ویل: زه دې هسې پریشانه کړم.

*****

(۳)

زبیر چې په خود شو سترګې ئې وغړولې ، علی ته نژدې په بندیخانه کې پروت و ، جې رام په یخو اوبو یوه لته لمدوله او دده زخمونه ئې تکورول ،

یوې بنځې دعلی را په خود کولو هڅه کوله ، زبیر چې په سد شو کیناست ، جې رام داوبو جام دك کړ دهغه په شونډو ئې ورکینبود دزبیر په زړه کې یو ځل بیا دکرکې او نفرت جذبات را ویښ شول خو دجې رام په سترګو کې ئې چې اوښکې ولیدې خو غوږیه اوبه ئې وڅښلې جې رام هغه ته وکتل بوازې دومره ئې وویل: زبیر! ډیر افسوس دی، او بیا ئې له سترګو نه داوښکو باران وخځید.

دزبیر په شونډو یو غمجن تبسم خور شو وئې ویل: جې رامه! ته ماته یوه معما شوې، تا ددیبل له حاکمُ سره دسیسه جوړه کړه موږ دې په دې حالت کې ګیر کړو ، بیا له جلادانو سره لاس او ګریوان شوې ، او اوس اوښکې تویوې آخر ددې ټولو خبرو مطلب څه دی؟

دجې رام له شونډوڼه ددرد له تل نه غږ اوچت شو ، زبیره په ما اعتبار وکړه ، زه ستا دوست یم ، تا زما ژوند وساته او یو راجپوت نیکی هیروونکی نه وی. ددیبل سردار له ماسره دوکه وکړه ، ستاسو په کښتیو له حملې نه وړاندې ئې زه په یوه کوټه کې بندي کړم ، ته په ما بدګومانه ئې ، ما دوکه باز ګڼې خو زه بې ګناه یم ، که خدای «ج» موکه راوسته زه به دا درته ثابتوم .

زبیر وویل: که ته په دې دسیسه کې شریك نه ئې نو ووایه چې خالد او ناهید چیرته دي؟

جې رام ځواب ورکړ: چې تاسو ته دمایا معلومات نشته ماته به دخالد او ناهید په باب څه معلومات وي؟ ما درته وویل چې ټوله شپه په کوټه کې بند وم . تاسو په کښتي کې وی ، له بندر نه یوه کښتی هم ورکه شویده ، که تاسو هغوی له جګړې نه وړاندې چیرته استولي وي دخدای لپاره ماته ووائې، زما په دې باور دی چې هغوی به تاسو دپرتاب رای ظالم نه دژغورنې په خاطر چیرته استولي وي ، ماته بوازې دومره ووائې چې مایا ژوندۍ او خوندې ده زه به هڅه وکړم چې هیڅ تکلیف درته ونه رسیږی.

ما پرتاب رای په دې باوري کړی چې زما سره مې خور په کښتي کې نه وه که نه نو هغه تاسو ژوندی نه پریښودی.

زبیر ځواب ورکړ: کاشکې ما په تا اعتبار کولی شوی، تاسو دواړو ناهید

پته کړي او دمایا ورکیدل پر موږ څکه را تپی چی موږ راجه ته دناهید او خالد په اړه څه ونه وایو.

جی رام وویل: زبیره په ما باور وکړه ، ما ته په دروغ ویلو کی هیڅ ګټه نشته ، که تا او ستا ملګرو ته دمایا او ناهید د ورکیدو په باب معلومات نه وی نو دا بیا دپرتاب رای شرارت دی نن زما دوراندی هغه تاسو ته په دی سزا درکوله چی زه بیا دناهید او مایا نوم وا نه خلم ، او ما دا وعده ورکړه ، ته پوهیږی چی یوه راجپوت ته دخور په باره کی وعده څومره صبر او حوصله غواړی!

زبیر ورته وویل: ستا له مهربانی نه مننه ، اوس خو پر موږ ستاسو دتورو سیوری دی ، موږ ته ستاسو درښتیا او دروغو هیڅ فرق نشته نه په دروغو سزا درکولی شو او نه په رښتیا انعام.

یوازی دومره پوهیږم چی موږ ستا په خاطر په دی مصیبت واوښتو ، او تر څو چی زه ناهید ونه وینم نه می په تا اعتبار کیږی او نه ددیبل په حاکم ، که په راتلونکی کی ، دا ثابته شوه چی ته په دی معامله کی بی ګناه یی نو زه به له تانه بخښنه وغواړم . که ددیبل حاکم ګناهکار وی نو زموږ غږ دراجه تر غوږه ورسوه ، زه په یقین درته وایم چی زما ملګرو ته دناهید ، خالد او مایا په اړه څه معلومات نشته.

دسراندیپ مانو ګانو زموږ له کښتی نه څوك په یوه وړوکی کښتی کی سپاره لیدلی دی، هغه کښتی دجنوب په لوری تللی وه ، که ناهید او مایا دیوی چا تښتولی وی نو ددی معلومات له بندر نه کیدای شی ، چی له بندر نه کښتی چا بیولی ده ، جی رام خپل تندی په غبرګو څپړو وواهه او ویی وویل:

پرتابه! خاینه ، دوکه بازه ، ظالمه بی غیرته! ...

زبیره دخدای لپاره ما وبخښه! زه په تا شکمن وم ، زه پښیمانه یم.

زبیر دالفاظو پر ځای دجی رام اوښکو زیات اغیزمن کړ دهغه په اوږه نی لاس ورکیښود وئی ویل: جی رامه! ولاړ شه هغوی ولټوه ، پرتاپ رای ظالم هم دی او مکار هم ، هغه ته دزړه حال مه وایه ، که نه نو ته به خپله خور ونه موندلی شی او نه به دراجه تر غوږه دغه خبره ورسولای شی.

جی رام اوچت شو دبندیخانی له پنجری نه را ووت پهردارانو دروازه بنده کړه ، څو گامه وراندی ولاړ بیرته را وگرځید او یوه پهره دار ته ئی دسراندیپ دبندیانو دکوټی خلاصولو حکم وکړ.

له هغوی نه ئی څو پوښتنی وکړی او چی بیرته تری راووت په زړه ئی یو درونند بار پروت ؤ ، دسراندیپ مانوگانو دزبیر خبری ټولی تصدیق کړی او هغه خفه ؤ چی ولی یی دزبیر په خبرو شک کاوه.

دمايا انديښنه

درى هفتى وروسته ناهيد ديوى ويجارى كلا په يوه كوټه كى په بستره غځيدلى وه دا دبرهمن آباد نه شل ميله لرى ديوه ګڼ ځنګل په منځ كى كلا وه چى يو وخت دګنګو او دهغه دملګرو هډه وه . په څو ورځو كى ګنګو دغه ويجاړې كنډوالى بيرته لږ جوړې كړې او پکې اباد شول ، دناهيد زخم او تبى ته ګنګو په انديښنه كى ؤ ، په همدى خاطر ئى د هغى تر رغيدو پورى په لرى ځنګل كى هستوګنه غوره كړه ، ګنګو له لوټمارى نه قسم خوړلى ؤ ، خو ديوه ځانګرى هدف په خاطر ئى څو اسونو او نور سامان ته ضرورت ؤ ، دکښتى له ډوبيدو وروسته له ده سره يوازى څلور قيمتى غمى پاتى وو چى هر وخت ئى له ځان سره ګرځول ، هغه له ځانه يو ګجراتى سوداګر جوړ كړ او برهمن آباد ته ولاړ هلته ئى دوه غمى خرڅ كړل ، ځان او خپلو ملګرو ته ئى آسونه ، تورى او نور ضرورى سامانونه پرى واخستل.

كه ګنګو ته ديبل ته نژدى داسى ځاى پيدا شوى واى چى دوى په امن پکى اوسيدلى شواى نو هلته به تللى ؤ ، هغه پوهيدو چى بنديان به په برهمن آباد يا ارور كى راجه ته وروستل كيږى له څو ورځو راهيسى ئى دديبل او برهمن آباد تر منځ لارى ساتلى ، دګنګو دنيت په اړه دخالد تږول شكونه لرى شوى وو. مايا ديوى هم دناهيد په خلوص خدمت كاوه او ګنګو ته ئى خپل اعتماد ثابت كړى ؤ ، دناهيد شكونه ئى هم لرى كړى وو .

خو پر خالد ئى تر اوسه پورى هيڅ اثر نه كاوه ، بلكل لكه چى هغه هيڅ نه وى ، هغه به دخدمت لپاره له ناهيد سره ناسته وه ، دده په وړاندى به ئى

دناهید زخمونه تړل ، دوا به ئی پری خوړه ، سر به ئی ورته چاپی کاوه ، دخالد دپام ور اړولو په خاطر به ئی بی اختیاره وویل: ستا دخور طبیعت اوس ښه دی ، زخم به ئی ډیر زر روغ شی ... ناهید خور اوس بلکل روغه ده ، ته اندیښنه مه کوه ... خدای «ج» به ستاسو مرستندوی وی ... خو خالد به چوپ ؤ او دی به داسی انګیرله چی دخالد غوږونه او سترګی ددی لپاره بلکل بند دی ، دسند ددریاب له خولی نه تر دغه ځایه اوږد سفر هم همدغسی ؤ ، په سیند کی همغه اوبه وی چی په سمندر کی ئی لیدلی وی ، هره ورځ همغه لمر راخوت او هر ماښام دهماغه ستوریو او سپوږمی محفلونه جوړیدل ، خو دخالد دچلن په بدلون دی ته ټول کاینات پیکه ښکاریدل ، که هغه یو ځل تری پوښتلی وای چی مایا ته څنګه یی؟ که خالد ددی دموسکا په ځواب کی ورته موسکلی وای ، که ددی اوښکو پاکولو ته دخالد لاس لږ تیاری ښوولی وای نو دوړور بیلتون به مایا ته هیڅ نه ؤ او پردی به خوښنه وه چی قدرت له دیبل نه ددوی لاری سره جلا نه کړی.

دی په کښتی کی دسفر په وخت کی زیاتره دا سوچونه کول چی کاشکی له خالد سره ئی دغه سفر پای ته ونه رسیږی ، کاشکی توپان دکښتی مخ داسی لوری ته واړوی چی یوی داسی جزیری ته ورسیږی چی درنو اوبو لښتی پکی بهیږی ، شر شری دمینی سندری پکی وائی ، په ژورو ډنډونو کی ښکلی ګلان غوړیدلی وی ددیبل دبندر په لیدو ئی دخیالونو رنګینه دنیا ګډه وډه شوه ، خو چی له خالد سره دلویی کښتی نه یواځی په بله وړوکی کښتی کی سپره شوه نو ئی یو ځل بیا دخیالونو نوی دنیا جوړه کړه ، خو ددیبل پیښی له یوه ژوندی انسان نه د ډبرو بوت جوړ کړی ؤ ، دمحبت او وفا دیوی دآرزومنو او هیله منو کتو په ځواب کی دخالد په سترګو کی له نفرت او حقارت پرته هیڅ نه وو.

په دوی کی یوازی ناهید په دی باوری وه چی ددیبل په پیښه کی دمایا دیوی هیڅ لاس نشته ، هغی دخپل ذهانت او دیوی ښځی دعقل په زور دمایا دیوی دحیا ، پاکی او بی ګناهی خبره تکراروله ، خالد به چی د خبرو موضوع بلی خواته کشوله نو دی به ویل: خالده! ته ډیر سخت زړی یې، ته نه وینی چی دهغی سور او سپین ښکلی مخ دغرمې دګل په څیر مړاوی

کیږي . ددې وروړ به بد وي خو زما پوخ یقین دی چې دا بې ګناه ده ، هغه تا خپله ورورستی پناه ګاه بولي ، ته هغې ته تسلي ورکولی شې هغه تر دې پورې رسیدلې ده چې وائې که مې وروړ په دې دسیسه کې لاس لري زه به له هغه سره دتګ پرځای مرګ غوره کړم.

خالد به ویل: زه په غرمه کې ډیوې ته ضرورت نه لرم .ما چې څه لیدلي دي بیا ددې تجلي په باب دنظر بدلول راته له وسه لرې ده.

*****

(۲)

په دغه کلا کې ناهید له څو ورځو تیرولو نه وروسته دګرځیدو را ګرځیدو شوه ، خو دغشي زخم لا سم روغ شوی نه ؤ ، خالد کله کله د سپرو له ډلې سره بهر ته ووت ، یو مابنام هر لورې ته وتلي نور سپاره تول بیرته را وګرځیدل خو خالد او څلور تنه ملګري ئې را ستانه نه شو ل ، ناهید دمابنام له لمانځه نه وروسته دخپل وروړ دسر دعا کوله ، ګنګو له څو نورو ملګرو سره دخالد دلټولو لپاره ووتل او په یوه لوره ونه وختل دهغوی دراتګ لارې ئې څارلې ، مایا هم له کلا نه ووتله په ګڼو ونو کې یې یوی او بلې خواته سیل کاوه ، ناڅاپه ئې دسپرو داسونو ترپهار واوریدل ، دهغې زړه په درزا شو ، اوپه بیړه وراندې لارې ته ورغله ، دهغې لمن په اغزیو کې ونښتله له خپلې لمنې نه ئې اغزې لرې کول چې د ګڼو بوټو له شانه خالد او دهغه ملګري را ښکاره شول ، خالد خپل اس ودراوه او ترې وې پوښتل: زما خور څنګه ده؟

دغه الفاظ دغوږونو له لارې دمایا زړه ته ورسیدل ، خالد ته ئې وکتل دلمنې نه را تول کړې اغزیې ئې بیرته په لمن کې ونښتل .

خالد بیا وویل: ووایه زما خور ښه ده؟

مایا رابیداره غوندې شوه ځواب ئې ورکړ: هغه بلکل روغه ده تا ډیر خند وکړ.

خالد: ته دلته څه کوې؟

زه! ... هیڅ نه! مایا : دا وویل او بیائي له لمن نه داغزو په لرې کولو توښه شوه ، خو سترګې ئې په خالد ښخې وې ، خالد له اس نه راکوز شو ،

ملګرو پټ پټ یو بل ته سره وکتل او په موسکا وړاندی ولاړل ، خالد داغزیو څانګی یو یو دمایا له لمنی نه لری کړی، دهغی دزړه درزا زیاته وه او ساه ئی زر زر اخسته په سترګو کې ئې دمننی او احسان اوښکی ځلیدی ، او بیائی خپل لړزانده لاس دخالد په لاس ورکیښود.

خالد دهغی له لمنی نه یوه څانګه لری کوله ویی ویل: دغه ونیسه!

دی چی څانګی ته لاس ور وړ یو تیره ازغی ئی په ګوته کی ننوت او ښاخ ئی له لاسه بیرته ولوید او په لمنه کی ئی ونښت .

مایا دازغی له درد سره سره وموسکل داحسان په اوښکو لمده څیره ئی په شبنم له لوند ګلاب نه ډیره زړه وړونکی او ښکلی وه ، خالد دی ته وکتل او بیا ئی سترګې ښکته واچولی وئی ویل:

راوړه زه ئې وباسم.

مایا څه ونه ویل او خپل لاس ئی ور وړاندی کړ ، خالد ازغی ویوست او بیائی دازغیو څانګی ته پام شو ، ویی ویل: ته دلته دڅه لپاره راغلی یی؟

مایا ځواب ورکړ: په کلا کی ګرمی وه او زه لږ دهوا خوری لپاره را ووتم خو په زړه کی ئی ویل چی : ایا ته ریښتیا زما ددی ځای دراتګ په سبب نه پوهیږی؟ کاشکی زه ټول عمر په ازغیو کی نښتی وم او ته مې تړې خلاصوی.

خالد وویل: مګر دلته خو دونو لاندې هوا نوره هم ښنده ده.

مایا لږ پریشانه شوه خو له لږ سوچ وروسته ئی ځواب ورکړ:

زه دسیند خواته تلم.

خالد وویل: سیند خو بلی خواته دی.

مایا: زه هم همغی خواته تلم خو ...

خالد: خو څه ؟!

مایا: داسونو دپښو تربهار می واورید او دی خواته را وګرځیدم ، نن ته دیر ناوخته شوی ... زه ډیره پریشانه وم.

خالد: زه ستا دپریشانی او اندیښنی په سبب ونه پوهیدم ، که زه دزبیر او د هغه د نورو ملګرو په خیر بندی وای نو ته به ډاډه وی خو زه تاته په یقین وایم چی اوس هم بندې یم ، زه ستا دورور په خیر نشم کولی چی خور

پرېږدم او پخپله ولاړ شم دمایا په زړه نښتر ښخ شو ، تر ډېره ځنده چوپه او بی حرکته ودریده، دمعمول پرخلاف ئې لاس په نامه ونیول او خالد ته ودریده ، دهغې په ځلاندو سترګو کی بیا داوښکو پردې وغوړیدې ، ورو ورو دغه پردې غونډې شوې او په رڼو څاڅکو بدلی شوی ، ښو ئی نور بار نشو اوچتولی او څك څك لاندی وڅڅیدې .. او بیا دهغې اوښکو دځلیدونکو غمیو په څیر نری،لارې جوړې کړې ښکته ولاړې او دشونډو پر سر ودریدی مایا خپل مخ په دواړو لاسونو کی پټ کړ.

خالد وویل: راڅه نور ناوخته کیږی .

مایا دخالد دغږ له اوریدو سره خپړی له مخ نه لری کړی لمن ئی له ازغیو نه خلاصه شوی وه ، او خالد دآس جلب نیولی تګ ته تیار ؤ ، دی ورته وویل:

ته ولاړ شه زه در پسی درځم ، خو زه دوروستی ځل لپاره یوازی دا خبره درته کوم چی زه بی ګناه یم ، که زما ورور په دی دسیسه کی شریك وی هم دا انصاف نه دی چی دهغی دګناه سزا ماته راکوی.

خالد ځواب ورکړ: زه تاته سزا درکول نه غواړم ، تا به ډیر زر خپل ورور ته ور ورسوو ، ستا ورور له دی ځایه ډیر لری نه دی څلورمیله لری دسمندر په څنده هغوی اړولی دی.

له راجه نه دانعام دګټلو لپاره بندیان برهمن آباد ته وړی له هغوی سره ددیبل حاکم هم دی، تر سبا پوری به دوی برهمن آباد ته ورسیږی ، نن ښایی ستا ورور ته زموږ پیغام ور ورسیږی که هغه دبندیانو خوشی کول ومنل نو تا به هغه ته ور ورسوو زه له پیله په دی راضی نه وم چی ته دلته پاتی شی ، زموږ اخلاق دا اجازه نه راکوی چی په یوه بی وسه تور سربی لاس اوچت کړو ته بلکل داده اوسه.

مایا: تاته چا وویل چی زما ورور بندیان بیائی ، ایا دا امکان نه لری چی له پرتاپ رای سره زما دورور حیثیت هم دیوه بندی وی؟

خالد: نن ما په خپلو سترګو دوی ولیدل او راغلم ، هغه په یوه مشکی آس سپور ؤ خو بندیان دغوایانو په ګادی کی لاس او پښی زولنی وو.

راڅه ناوخته شوه ګنګو به اوس زما په انتظار وی.

مایا: تاسو ورځئ زه در پسې یم.

*****

(۳)

خالد داس جلب ونیو او پلې دکلا تر دروازې پورې ولاړ ، ګنګو بهر دده په انتظار ولاړ ؤ .

بیا موسکې شو پوښتنه ئې وکړه : خالده ! مایا دې چیرته پریښوده خالد په بې پروائې وویل: هغه راپسې ده راځي.

خالد: تاسو ئې راولې ماته ئې ویل ته درځه زه درپسې یم.

ګنګو په موسکا وویل: ښځه هم عجیب مخلوق دی ، هغه په پټه پټه ستا دراتګ لارې څارلې شي ، ستا لپاره په اغزیو کې ځان غورځولې شي خو چې ته لږ ددې په لورې ور مایل شوې بیا دسارایې هوسې په څیر وترهیده او وتښتیده.

خالد ځواب ورکړ: زما په زړه کې دشاعرۍ لپاره ځای نشته ، اوس تاسو ووائې موږ باید څه وکړو ، تا به ددیبل دقافلې خبر اوریدلی وی؟

ګنګو: هو! اوریدلی مې دی ، له هغوی سره دوه سوه‌تنه سپاهیان دی موږ دګوتو په شمیر په هغوی حمله نشو کولی ، ما دلته دجې رام دراوستلو تدبیر سنجولی دی.

خالد: : ګوره تاسو دهغې ښځې دخبرو تر تاثیر لاندې راغلې وی ، ناهید هم دجې رام په باب نظر بدل کړی ؤ.

ګنګو په موسکا ځواب ورکړ: زویه! ته له مانه زیات دهغې تر تاثیر لاندې وې ، په هر صورت اوس زه په دې باوري یم چې ما یا بې ګناه ده.

خالد: او تاسو سره له دې هم جې رام ته دمایا دوژلو اخطار ورکوی؟

ګنګو: ستا دملګرو دخلاصون لپاره تردې غوره لاره نشته.

خالد: خو که جې رام دخپلې خور قربانۍ دراجه دخوښې لپاره ومنې بیا؟

ګنګو: زما داسې ګمان نشته ، خو که جې رام دومره ذلیل شو بیا خو مایا غونډې ښځې ددغسې ظالم ورور له منګولو خلاصول زموږ فرض دی ، هغه بخپله هم تر جې رام نه تاته پناه دروړل خوښوي . په څو ورځو کې به ستا خور دسفر وړ شي او بیا به موږ تاسو دمکران تر سرحدونو پورې ورسوو.

خالد: دا کله کیدای شي چي موږ خپل ملګري په مصیبت کي پرېږدو او ولاړ شو.

ګنګو: ته تر دي ځایه هلته له دوی سره ښه مرسته کولی شی ، پر عربو برسیره دسراندیپ دمانو ګانو بندي کول یوازي په دي خاطر دي چي دعربو دزنداني کیدو خبره افشا نه شي ، که دا خبر بغداد او بصری ته ورسیږي نو ستاسو قوم به چوپ پاتي نه شي ، خو ته تر هغو پوري نشي تلای تر څو ناهید روغه نه شي ، که چي رام زموږ تر ګوتو راغی نو دا امکان لري چي لږ تر لږه دزبیر په ژغورلو بریالی شو .

خالد: که داسي وشي نو ډیر ښه به وي ، زه په عربو کي څوك نه پیژنم امکان لري په دمشق او بصره کي څوك زما فریاد وانه وري ، خو زبیر هلته په زرګونو کسان پیژني.

هوا دادي ونه ویل چي نن زما په غاړه څه کار را اچوي؟

ګنګو ځواب ورکړ: ته آرام وکړه ، خو مایا دیوی تر اوسه نه ده راغلی ، ښایي هغه په بله دروازه کلا ته ننوتي وي ..

خالد وویل: زه ئې اوس معلومات کوم او بیا په منډه کلا ته ننوت ، لږ څنډ وروسته بیرته را ستون شو او وئې ویل:

تر اوسه کلا ته نه ده را رسیدلی.

ګنګو وویل: تا هغه څومره لري پریښوده؟

خالد: دهغو بوټو په منځ کي لږ او ډیر سل ګامه وړاندي.

ګنګو: تا خو به هغې ته څه سختي خبري نه وي کړي؟

خالد: نه خو هغه زما په هره خبره په اوښکو تویولو عادت شوی ... هو ما یوه غلطي وکړه .

ګنګو: څه غلطي؟

خالد: ما ورته وویل چي ورور ئې له دي ځایه څلور میله لري دي.

ګنګو: په شپه کي ددې ځنګل نه تیریدل دښځو کار نه دي داڼې وویل او بیا ئې خپلو ملګرو ته غږ وکړ او په ځنګل کي ئې دمایا د لټولو حکم ورکړ بیائې خالد ته وویل:

زما په ګومان به تر اوسه له همغه ازغنو بوټو سره په خبرو بوخته وي ته

هغه خواته ورشه زه دسیند لوری ته ځم ، زه په هغه څه شك نه کوم خو دمایوسی په حالت کی ښځه هر څه کولو ته تیاره ده، زه ځم چی دسیند په غاړه زموږ کښتی ددی دتباهی سبب نه شی.

*****

(٤)

دخالد له تلو وروسته مایا تر څه ځنډه دهمغه ازغنو بوټو سره ولاړه وه ، دخالد په لاس ددی له ملنی نه راتول شوی ازغی ورته دګلانو په څیر خوشبویه ښکاریدل ، دی په هغو خو شیبو فکر کاوه ، چی خالد دی ته ډیر نژدی ؤ ، دهغه خبری ددی په غوږو کی کرنګیدی.

او یو پر بل پسی ئی دزهرو او شاتو غوړپ تر ستونی تیریده ، زړه ئی دخالد په باب دسره مخالفو خیالونو دتکر ځای ؤ کله به ورته هغه دقهر او غضب مجسمه شو او کله دایثار او مینی معبود.

دلږ ځنډ وروسته دهغی په زړه له زغم وتلی پیټی بار شو ، او دسپوږمی په رڼا کی ئی له څانګو او ازغیو لاره کړه کړه او دسیند په لور روانه شوه.

دسیند په غاړه یوه کښتی ولاړه وه ، هغه کښتی چی له سمندر نه ئی دلته را رسولی وو ، هغه چی دی دسفر په وخت کی په اسمان کی د ځلیدونکو ستورو سره خبری کړی وی. دا دکښتی په یوه سر کیناسته او پښتی ئی ښکته وځړولی . داوبو څپی ئی په پښو لګیدلی ، مایا له ځانه سره وویل: که کوم لیوه دلته راشی نو بیا به څه کوم؟

بیا یی پخپله ځان ته ځواب ورکړ: که لیوه راغی زه نه تری تښتم ورځم له کښتی نه کوزیږم او چی سهار هغه راشی او زما شړیدلی وجود وګوری څه حال به ئی وی؟

هغه به وائی : مایا ته دلته ولی راغلی ، ما خو له تاسره توکی کولی زه پوهیدم چی ته بی ګناه یی ، مایا ما ویخښه ، ما ستا په پیژندلو کی غلطی کړی وه...

نه نه ! هغه به داسی ونه وایی ، وبه وائی دا لیونی وه دا ساده وه ، هو زه رښتیا لیونی یم ، دهغه په زړه کی زما لپاره هیڅ ځای نشته ، هغه چی زما له ملنی نه ازغی لری کول نو ما فکر کاوه چی دنړی پاچاهی زما شوه ،

ما دسیند دغاړې له ریګونو نه مانۍ جوړولې ، دهغه زړه دډبرې دی ، هغه ظالم دی ، دهغه په چا اعتبار نشته او ولې به اعتبار کوی زما وروړ له دی خلکو سره ډیر بد سلوك کړی ، کاشکی هغه زما وروړ نه وای ، کاشکی په کښتی کی ئی ماته ویلی وای چی زه له دی خلکو سره داسی دوکه کوم نو ما به پټ پټ خالد نه لیدو ، اوس هغه ما وروړ ته ور استوی ، که زموږ دغه انجام ژ نو قدرت په کښتی کی ولی یو ځای کولو ، او بیا چی کله په دیبل کی یو له بله بیلیدونکی وو تقدیر دلته ولی یو ځای راوستو زه تر اوسه دده له نفرت سره سره مینه ولی ورسره لرم. ما دمایوسیو په توپانونو کی دامید ډیوی ولی بلی کړی؟! .....

هو زه مجبوره وم .. دا زما په اختیار کی نه وه .... زه اوس هم بی وسه یم ، زما هیڅوك نشته ، زما هیڅوك هم نشته ، زه خپل بګوان ته چیغی وهم ، هغه بګوان «خدای» ته چی دوی ئی هره ورځ پنځه ځله عبادت کوی ، خو زما لپاره له اوښکو او آهونو پرته هیڅ نشته ، اوښکی او اهونه .. کاشکی زه پیدا شوی نه وای ، کاشکی دسمندر دڅپو په ما زړه نه بدیدای مایا خپل سر په دواړو لاسو کی ونیو او تر ډیره وخته ئی سلګی وهلې چې چایې په اوړه لاس ورکیښود او وئی ویل: مایا! دمایا له خولی وړوکی چیغه ووته او چی وئی کتل ګنګو لړ لرې ورته ولاړ ؤ.

ګنګو وویل: لورې! وویریدې! په دې ناوخته کې دلته څه کوې؟

مایا اوښکی پاکی کړی ویې ویل: هیڅ نه!

ګنګو: ته ولی ژاړې ، څه شوی دی؟

مایا چوپ شوه ، ګنګو بیا وویل: په دی ناوخته کی په داسی چوپ ځای کی ویریدلی نه! غوږ ونیسه له څلور خواونه دلیوانو غړونه راځی ، څه چی څو.

مایا وویل: زه له تانه یوه پوښتنه کوم.

ګنګو: څه؟

مایا دیوی: تا رښتیا زما وروړ ته زما دلیږلو پریکړه کړی ده؟

ګنګو ځواب ورکړ: زه دخپلی پریکړی نه وړاندی ستا دتصمیم په باب ځان خبروم.

مایا: ما دخدای په خاطر هغه ته مه استوی.
ګنګو: ولې؟
مایا: زه ورور ته نه ورځم، هغه زما دمور دشیدو خاطر نه دی ساتلی.
ګنګو: دا دی دزړه خبره ده که ما دوکه کوی؟
مایا: کاشکی تا زما سینه څیرلی او زړه می دی کتلی شوای.
ګنګو: له چی رام نه ستا دکرکې سبب څه دی؟
مایا: ما دخالد نه دهغه په باب چی څه واورېدل اوس زما سره په دی کی شك نه دی پاتی چی هغه دوکه کړی.
ګنګو: ایا دا امکان نه لری چی موږ تا ستا ورور ته وسپارو او زبیر او نور ملګری ئی په بدل کی را خوشی کړو؟
مایا: که چی رام یو ځل دوکه کړی وی نو بل ځل ئی که فرصت په لاس ورشی بیا یی کوی، دا باید په هیڅ صورت هغه ته معلومه نه شی چی زه ستاسو سره یم که نه نو هغه به له راجه نه پوځ واخلی او ځنګل به لویشت په لویشت وګوری، ناهید تر اوسه پوری دګرځیدو راګرځیدو نه ده ، تاسو ته به دهغی ساتنه ډیره ګرانه شی.
ګنګو: لوری ته بی غمه اوسه! جی رام چی تا زما په منګولو کی ووینی خپلی ټولی مکاری او چالاکی به ئی هیری شی ، که وروسته څه خطر پیښ شی ما دناهید لپاره بل مناسب ځای موندلی دی.
مایا: نو کـه دوی تاسـو تـه بندیان وسـپاری تاسـو بـه مـا هغـوی تـه ورسپاری؟
ګنګو: لوری! هغه ستا ورور دی ته هغه ته په ورتګ ولی ویریږی؟
مایا: زما په دی دنیا کی هیڅوك نشته ، وروور می دخپل مقصد لپاره قـربان کړم او زه سـتـاسو په منګولو کی ولویدم، اوس ته مـاته لور وائی او دخپل مطلب د تر لاسه کولو لپاره می هغوی ته ور سپاری ، دورور په خیر به ستا فیصله هم ماته دتقدیر دحکم په معنی وی ، کاشکی زما تقدیر زما پخپل لاس کی وای ، کاشکی په دی دنیا ما دخپل ژوند دلاری غوره کولو واك درلودای ، خو اوس زما رضا او خوښی هیڅ معنی نه لری ، زه دتوپان په مینځ کی هغـه خاشاك یم چی دهوا څپی ئی په هره خوا الوزولی شی ،

زما وجود او نه وجود دواړه برابر دي.

ګنګو له لږ سوچ وروسته وویل: که دا معامله ستا خوښې ته پرېږدو ته به څه کوې؟

مایا لږ هیله منه شوه وئې ویل: زه ستاسو زندان تر آزادۍ غوره ګڼم.

ګنګو: ولې؟

مایا: زه ناهید دناروغۍ په حال کې پرېښودل نه غواړم.

ګنګو: مایا زه یوه پوښتنه کوم ، رښتیا راته ووایه ستا له خالد سره مینه ده؟

مایا سترګې ښکته واچولې.

هغه بیا وویل: مایا زما دپوښتنې ځواب راکړه.

مایا وویل: ته ددې پوښتنه ولې کوې؟

ګنګو : ددې لپاره چې زه ستا په ځواب پوه شم ستا په اړه بنیایي ښه پریکړه وکړای شم.

مایا: زه نورونه پوهیږم یوازې دومره احساسوم چې زه له هغهٔ پرته ژوندی نه شم پاتې کیدای.

ګنګو: ته په دې هم پوهیږې چې هغه ستا په باب تر اوسه شکمن دی ، دهغه زړه دسمندر له کمرونو نه ډېر کلک دی ، ما تاته لور ویلی له نن نه وروسته ستا درد زما درد او ستا آرامي زما آرامي ده . زه نه غواړم چې ته کومه ورځ دهغه دخپلولو په تمه خپل هر څه وبایلې.

امکان لري ټول عمر هغه ستا په نیک نیتې باور ونه کړي ، ستا په باب دهغه دنظر بدلول له تاته لویه قرباني غواړي.

مایا: زه هرې قربانۍ ته تیاره یم ، خو زه دایمي بیلتون نشم زغملی.

ګنګو: تا به دورور یاد نه پریشانه کوي؟

مایا: دراجه خیشتي ئې چې وخوړې نور هغه زما ورور نه دی، زما له هغه سره هیڅ همدردي نشته.

ګنګو وویل: زه هغه په یوه طریقه دلته راولم ، دهغه په لیدو خو به دې زړه نه ځوریږي؟ هغه له خپلو نیکي کوونکو سره غداري وکړه که ئې سزا تاته پرېږدو ته به له هغه سره څه چلن کوې؟

مایا: همغه چې له یوه فریب کار ، دوکه باز او غدار سره ښایي.

ګنګو وویل: مایا ښه فکر وکړه بیا ځواب راکړه ، دا یو سخت ازموینښت دی ، امکان لري وروور دی په ـــخکې ودروم او دانصــــاف توره په لاس درکړم.

مایا: ما ښه سوچ کړی دی زه هغه درحم لایق نه وینم.

ګنګو څه ویل غوښتل چې له بوټو نه دخالد غږ اوچت شو:

مایا مایا ته چیرته یې ؟

ګنګو مایا ته وویل: ته په کښتي کې غلې شه او تر څو چې زه درته ونه وایم مه راځه.

مـایا بې له دې چې څه فکر وکړي دهغه امر ومـانه او ولاړه ، ګنګو له کښتي نه راښکته شوه او دسیند په غاړه ودرید ، خالد بیا غږ وکړ ګنګو ځواب ورکړ: خالده زه دلته یم.

*****

(۵)

خالد له بوټو نه را ووت او له ګنګو نه ئې وپوښتل: مایا نشته ، ته دلته څه کوې؟

ګنګو خپله لهجه غمجنه کړه او وئې ویل: مایا ولاړه! آه بیچارګي ، خالد وارخطا شو پوښتنه ئې وکړه : چیرته ولاړه ، څه پیښه ده؟

ګنګو: خالده تا ډیر بد وکړل ، کاشکې دهغې زړه دې نه وای مات کړی.

خالد: آخر څه شوي دخدای«ج» په خاطر راته ووایه.

ګنګو: اوس پښیماني څه ګټه! ، څه چې کیدل وشول ، کاشکې هغې ستا په شان دسخت زړي انسان سره مینه نه کولې.

خالد بې تابه شو دګنګو په اوږو ئې لاس ورکیښود او په زوره زوره ئې وخوځاوه ویې ویل: ما نور مه پریشانه کوه راته ووایه څه شوي؟

ګنګو: مایا مړه شوه ، زه چې دلته راغلم دا دسیند په غاړه ولاړه وه ، ما چې غږ پرې وکړ دې ماته دځواب پر ځای سیند ته ورټوپ کړل ، ما زر زر جامې وایستلې خو په دې ځنډ کې هغه اوبو له ځنډې نه منځ ته یوړه ، او

چې ما ځان اوبو ته وروغورځاوه هغه په څپو کې ورکه شوه.

خالد په چیغه وویل: مایا دوبیدله او تا په آرامۍ جامې ایستلې او په ځنډه ورته ولاړ وې؟ بې رحمه ، ظالمه ، داره ماره ما خو ویل ته انسان شوی یې.

ګنګو وویل: که ما له جامو سره اوبو ته ځان وروغورځولی وای پخپله دوبیدم.

خالد: نو ته ګومان کوې چې ستا په دوبیدو به په دنیا کې څه کمی راغلی ؤ؟

ګنګو: نو دهغې په مرګ په دنیا کې څه کمی راغلی ، له وروره نه ئې زړه تور شوی ؤ، ستا له چلن نه هغه مایوسه شوې وه ، مینه وشول هغه دویلې ویلې کیدو او مړه کیدو پر ځای یو ځل دوبه شوه او مړه شوه، هو ریښتیا کله چې ما جامې ایستلې او دا داوبو څپو ورسره اخستې وه نو ما ته ئې چیغې کړې چې ګنګو زما دژغورلو هڅه مه کوه هیڅ ګټه نه لري ، خالد ته مې سلام وایه زه دهغه له مینې نه مایوسه شوم او نور ژوند نه غواړم.

خالد تر ډېره وخته لکه بوت شخ پیخ ولاړ ؤ ، ګنګو ئې په اوږه لاس ورکیښود او وئې ویل: خالده! اوس له پښیمانۍ نه څه ګټه؟ څه چې کیدل وشول.

خالد ئې لاس له اوږې نه ډیکه کړ لږ شاته شو وئې ویل: ته ورځه!

ګنګو وویل: نن موږ باید ډېر کارونه وکړو څه چې څو.

خالد په غوسه وویل: ګنګو دخدای «ج» په خاطر ولاړ شه! ما لږ شیبه یوازې پریږده.

ګنګو وویل: خالده! زه نه پوهیدم چې دمایا په مرګ به ته دومره غمجن کیږې که نه نو ما به دځپل ژوند په قیمت هغه ژغورلې وه.

خالد په ژړغوني غږ وویل: دهغه دمرګ غم! ګنګو ستا په سینه کې دانسان زړه نشته ، دا زما دژوند تر ټولو ستره پیښه ده ، دهغې د مرګ سبب زه یم ، او زه به تر مرګه ځان ونه بخښم.

ګنګو: تا خو ویل چې مایا به ئې ورور ته ور استوو. چې ته ئې په بیلتون نه خفه کیدې په مرګ ئې ولې زهیر یې.

خالد: ګنګو دخدای«ج» په خاطر زما په زخمونو مالګی مه دوروه ، ما دهغی په پیژندلو کی اشتباه کړی وه، دا سزا زما له زغم نه اوچته ده.
ګنګو: خالده دا خبری پریږده ، زما باور دی چی که هغه یو ځل بیا را ژوندی شی ستا غرور به دهغی مینی ته دځواب اجازه در نه کړی ، ته به بیا هم له هغی سره دپخوا په شان چلن غوره کړی ، راځه په دوو دری ورځو کی به نی هیره کړې.
خالد بیله دی چی څه ځواب ورکړی ، دیوی لویدلی ونی په تنه کیناست او دسیند څپو ته ئی کتل ، بیا ئی په دردناکه لهجه وویل: مایا ، مایا! دا تا څه وکړل؟
ګنګو بیا وویل: خالده! ته باید اوس دمیړونو حوصله ولری .
خالد: ګنګو ته ولاړ شه زه دریسی درځم.
ګنګو وویل ښه ده ستاخوښه او بیا روان شو خو دکلا پر خاې په بوټو کی غلی غلی کښېنی ته ورنژدې شو او دیوی ونی له تنی نه ئی ورو مایا ته غږ وکړ: مایا اوس را ووزه راځه!
دمایا زړه په زوره زوره درزیدو ، دخالد او ګنګو خبری ئی اوریدلی وی هغی ته داسی مرګ چی دخالد زړه ته ئی ورنژدې کوله تر سل ځله ژوندانه نه غوره ښکاریدو ، هغی دخالد آهونه اوریدل ، او دا اندیښنه ورسره پیدا شوه چی له دی توکې نه وروسته خالد دتل لپاره پر دې بدګومانه نه شی ، په زړه کی ورتیره شوه چی کاشکی زه ربښتیا د سیند څپو ته لویدلی وای ، او بیا دسترګو په رپ کی دغه خیال دیوی خطرناکې ارادې ښه غوره کړه.
ګنګو بیا ورو غږ وکړ، له مایا سره دچورت او فکر وخت نه ؤ ناځاپه اوچته شوه او په اوبو کی ئی توپ وواهه.
ګنګو دمایا ، مایا له چیغو سره منډه واخستله ، خالد هم وارخطا له خپل ځایه جګ شو ، او دواړو په یوه وخت کی سیند ته ځانونه وغورځول ، ګنګو وویل : خالده را ونیسه دا مایا ده خالد په بیړه غوټه ووهله او ور نژدې شو مایا غوټه ووهله مګر دلامبو زن لپاره هم ځان دڅپو رحم او کرم ته پریښودل ممکن نه دی ، زر ئی بیرته سر له اوبو را ویوست او بیائی دګرداب خواته دنژدې کیدو هڅه وکړه ، خو خالد هغه تر مټ ونیوله ، لږ شیبه وروسته

ګنګو هم ور ورسید او دواړو مایا څنډې ته را وسته ، څنډې ته چې راورسیدل ګنګو وویل: خالده! نور زما په دې مجلس هیڅ اعتبار نشته.

دا ستا بې پروائي لیونی کړی ده ، او بیائی مایا ته وکتل وېې ویل: تا سیند ته ځان ولې وغورځاوه؟

دی په داد ځواب ورکړ: تا له خالد سره دا ټوکه ولې وکړه؟

ګنګو خالد ته وویل: ما معاف کړه ، ما ستا دځوروللو لپاره مایا په کښتی کې غلې کړه خو زه نه پوهیدم چې دا لیونی به ربښتیا هم سیند ته ځان غورځوی ، تاسو دواړه یو له بل سره مینه کوی او زه په دې خوښ یم.

خالد هیڅ ځواب ورنکړ ، دهغه په سترګو کې یوازې اوښکې وې دمینې ، خوښۍ او شکر اوښکې.

ګنګو وویل: اوس دمایا په باب ستا پریکړه څه ده؟

هغه ځواب ورکړ: دمایا په باب هیڅوک دفیصلې حق نه لري مایا دځان په باب پخپله فیصله کولی شي.

خور او وروور

سهار وختي دکلا نه څلور میله لرې دپرتاپ رای سپاهیانو دسفر تیاري نیولو ، جی رام په سیند کې له لنبېلووروسته جامې بدلولې چې دبوټو له منځه یو غشی تیز راغی او په مخ کې ئې په ځمکه ښخ شو، پر غشي یو سپین دسمال ترلی ؤ ، جی رام له یوې او بلې خوا څارنه وروسته غشی را وکیښ او په هغه پورې ترلی دسمال ئې خلاص کړ په دسمال په سکرو لیکلي وو چې:

«جی رامه! زه تا په څه نامه وبولم! تاته دوروور په ویلو شرمیږم، که زما ژوند غواړې نو له گنگو سره راشه که نه نو زما دژوند خیر نشته . ستا بد نصیبه خور مایا . »

جی رام په منډه منډه دبوټو څنګ ته ورغی او وېې ویل: گنگو! گنگو! ته چیرته ئې؟

گنگو ورو ځواب ورکړ زه دلته یم دی خواته!

جی رام په بوټوکې د هغه خواته ور نژدې شو ، گنگو په اس سپور ؤ ، جی رام په نا کراری دآس جلب ونیو او وېې ویل: گنگو! مایا څنگه ده! چیرته ده او ستاسو سره څرنګه یوځای شوه؟ گنگو ځواب ورکړ: مایا ژوندی ده او زه تا هغه ته بیایم ووایه را سره ځې؟

جی رام: زه د مایا په خاطر له اوو سمندرونو پورې وتو ته تیار یم دخدای لپاره ووایه هغه څنگه ده؟

گنگو: هغه له دې ځایه ډیره لرې نه ده راځه زما تر شا سپور شه .

جی رام: که لاره ډیره وی زه خپل آس راولم.

گنگو: خپل آس راوستلی شی خو که دی بیا څه چالاکی وکړه په دی

وپوهیږه چی مایا به په ژوند ونه وینی ، زه همدلته ستا انتظار کوم .
جی رام وویل: زه اوس راځم او بیا ئی دغوندی په لوری منډه واخسته ، گنگو داحتیاط لپاره له دی ځایه ولاړ او دگنو ونو په منځ کی ودرید ، لږ ځند وروسته چی جی رام هغه ځای ته را ورسید آس ئی ودراوه گنگو ئی ونه لید غږ ئی پسی وکړ ، گنگو ډاډه شو او بیا ئی ځان ته ور وباله.
جی رام له گنگو نه ډیری پوښتنی وکړی خو په ځواب کې گنگو یوازی دا ورته وویل چی ته مایا ووینی بیا به ټول حال درته معلوم شی ، په ځنگل کی له لږ مزله وروسته دگنگو لس نور ملگری هم له دوی سره یوځای شول .
جی رام دگنگو په نیت شکمن شو او دآس جلب ئی کش کړ وئی ویل: گنگو دا څه ...؟ خو ددی نه وړاندی چی گنگو څه ځواب ورکړی دهغه ملگری تری چارپیر شول ، یو را وړاندی شو داس جلب ئی دده له لاسه واخست خو دگنگو داټکل پر خلاف هغه هیڅ مزاحمت ونه کړ او کله چی دگنگو ملگرو له ده نه دوسلی اخستلو هڅه وکړه ده پخپله توره او لینده را خلاص کړل او دوی ته ئی وسپارل . دملا په کمر بند ئی یو وړوکی خنجر ؤ دگنگو یوه ملگری دهغو اخستلو ته ور وړاندی شو خو گنگو په اشاره هغه منع کړ.
جی رام وویل: تا ته معلومه ده که نه چی زه دمایا دپیغام له اوریدو وروسته نشم تښتیدلی.
گنگو ځواب ورکړ: ته که دتیښتی هڅه وکړی هم نشی کامیابیدای په ځنگل کی ځای ځای غشی ویشتونکی پټ دی.
جی رام :گنگو ما له تاسره هیڅکله هم وعده خلافی نه ده کړې ته چیرته وانی زه درسره ځم.
گنگو: څوك چی دزبیر غوندی نیکی کوونکی سره غداری وکړی زما پری هیڅ اعتبار نشی کیدای ، ستا خیر په دی کی دی چی په پټو سترگو را سره څه.
کلا له څلور میله نه لری نه وه خو گنگو داحتیاط په خاطر اوږده او جنجالی لاره غوره کړه ، چی کلا ته ورسیدل سپاره له اسونو پلی شول . جی۔ رام خالد له کلا نه دراوتلو په حال کی ولید ، لاس ئی هغه ته ور اوږده کړل او ویی ویل: خالده ! خالده! ته هم دلته ئی! ستا خور چیرته ده؟

خالد په نفرت او حقارت هغه ته وکتل او دخواب پر ځای ئی ځان گنګو ته ور نژدی کړ ، جی رام په زړه ګوزار وخوړ پښی ئی ورېږدیدی ، هغه لاس ئی چی خالد ته ور غځولی ؤ ، بیرته یی ورو ورو ور ټول کړ ، دمایوسی او بی وسی په حالت کی یی ځلورو خواو ته وکتل او بیا ئی په خالد سترګی ښخی شوی خو خالد مخ بلی خواته تری واړاوه.

جی رام په دردناکه لهجه ووېل: خالده! زه نه پوهیږم چی ستاسو ټولو په نظر کی ولی دومره خوار او حقیر یم ، زه بی ګناه یم ، ماته داسی مه ګوری ، مایا چیرته ده؟

*****

(۲)

له شانه غږ اوچت شو: زه دلته یم ، جی رام شاته وکتل مایا څو ګامه لری ولاړه وه .

جی رام ووېل: مایا ، مایا ، زما خوری ، زما کشری خوری!

دایی ووېل او بیا دمایا په لوری ورنژدی شو خو مایا په شا ولاړه وئی ویل: ظالمه ، فریب کاره، غداره ماته مه نژدی کیږه ، تا دنوابزاده پلار او نوابزاده مور ورینی او شیدو خاطر ونه ساته . ته زما هیڅ نه کیږی ، ستا لمن دخپلو نیکی کوونکو په وینو داغداره ده.

کـه چا دجی رام په سـینه خنجـر ور ښخ کـړی وای دومـره به نه ؤ پری دردیدلی لکه دخور پر دی خبره، په زړه کی یی دغوسی اور را پورته شو چی دغم په اوښکو بیـرته سوړ شـو ، هغـه یو ځل بیـا ځلورو خـواوته وکـتل ، دګنګو په شونډو دکرکې او حقارت موسکا وه ، دهغه په لیدو ئی په رګونو کی وینه ودریده ، لاسونه ئی مروړل،غاښونه ئی وچیچل هغه ته ورنژدی شو وئی ویل: ذلیل لوټماره! ددې ټولو جنجالونو ملامتی پر تا ده ، تا دوی ټول زما پر خلاف کړی ، پخوا له دی چی ګنګو خپل لاس په دفاع اوچت کړی ناڅاپه هغه دوه سوکه په خوله وواهه ، ګنګو خپل غومبوری وموښل او شاته شو ، خالد را وړاندی شو یو سوك ئی جی رام ته په خوله ورکړ ، جی رام دخالد تر سوك په زړه زیات دردمند شو او په ژړغونی آواز ئی ووېل: خالده! ته!

دگنگو دملگرو توری له پوښونو را وتلی وی ، خو ده هغوی ته اشاره وکړه وئی دروړل او جی رام ته ئی وکتل وئی ویل: اوس ووایه ته دخپلی خور دژغورنی په بدله کی دزبیر او نورو ملګرو خلاصولو ته تیاریی؟

جی رام لکه زخم خوړلی مار وغځید بیا ئی وویل: آیا تاسو هم دزبیر په شان گومان کوی چی زه دپرتاپ رای سره په دوکه کی شریك یم؟

گنگو ځواب ورکړ: نه بلکی موږ فکر کوو چی پرتاپ رای ستا سره په دوکه کی شریك ؤ ، تا هغه دسرانديپ دکښتی او دجواهراتو په طمع دی . ته تیار کړ چی په موږ حمله وکړی .

جی رام: بګوان پوهیږی چی زه بی گناه یم.

گنگو ځواب ورکړ: بګوان «خدای» له دی نه زیات هم پوهیږی ، اوس ستا په بی گناهی بحث زموږ کار نه دی موږ یوازی په دی ځان پوهول غوارو چی دخپلی خور په بدل کی دهغو بی گناه بندیانو خلاصولو ته تیار یی که نه ؟

جی رام ځواب ورکړ: کاشکی دهغوی خلاصول زما په وس کی وای . اوس له هغوی سره دوه سوه تنه سپاهیان دی او برهمن آباد ته ئی بیائی زه یوازی له دوه سوه سپاهیانو سره څه کولی شم .

گنگو: ستا مطلب دا دی چی ستا سپاهیان ستا خبره نه منی؟

جی رام: کاشکی هغوی زما سپاهیان وای ، په بندیانو دپرتاپ رای پهره دومره سخته ده چی زه له هغوی سره خبری اتری هم نشم کولی ، پرتاپ رای په دی باوری دی چی زه دهغوی پلوی یم.

دگنگو په شونډو یوه طنزیه موسکا وغوړیده او ویی ویل: ستا دپلوی نه مننه! اوس زما پوښتنی ته ځواب راکړه ته دهغوی خلاصولو ته تیار یی که نه؟

جی رام: دخدای لپاره په ما اعتبار وکړی ، تر څو چی ددوی معامله راجه ته وړاندی نه شی زه بی وسه یم ، خو زما په دی باور دی چی راجه به ددوی په بندی ساتلو له عربو سره دجګړی خطر ته زړه ښه نه کړی.

گنگو وویل: پرتاپ رای ستا دوست دی که هغه ته زموږ لیك ور ورسیږی چی ته زموږ بندی یی بیا به ئی هم ستا په بدل کی را خوشی نه کړی؟ ته به

لیك ولیکی او برهمن آباد ته تږ رسیدو وراندې به ئی موږ هغه ته ورسوو.

جی رام وویل: هغه تر ګیدړ زیات مکار او تر لیوه زیات ظالم دی ، ماته ددی موقع راکړی چی خپله کیسه درته تیره کړم بیا به درته څرګنده شی چی هغه څه ډول انسان دی ، دخدای په خاطر زما خبره ومنی ، پرتاپ رای ته زما دخلاصون نه زیات دخالد او ناهید نیول مهم دی ، لکه زه چی نه پوهیږم چی تاسو دلته څه ډول راغلی یی ، تاسو هم په دی خبر نه یاست چی په دیبل کی څه تیر شول؟

جی رام چی ګنګو او دهغه نور ملګری چوپ ولیدل له بندر نه درخصت کیدو نه دزبیر تر لیدو پوری ئی ټوله کیسه وکړه، او بیا ئی په سوالیه نظر ګنګو او خالد ته وکتل وئی ویل: اوس هم که تاسو په ما اعتبار نه کوی نو زه په خوښی هری سزا ته چمتو یم.

ګنګو وویل: نو ته اوس راجه ته دبندیانو دعذر لپاره ځی؟

جی رام وویل: ستا اوس هم باور نه دی؟

ګنګو وویل: له خپلی خور نه وپوښتنه کـه دهغې په تا باور راغلی وی موږ هم تیار یو دائی وویل او بیا ئی مایا ته مخ وروارواوه زیاته ئی کړه: مایا ستا دوروور پریکړه موږ تا ته سپارو.

جی رام مایا ته وکتل ، مایا ته دا ستر ازمویښت ؤ . دوروور د داستان له اوریدو نه وروستـه ئی په نظر کې بدلون پیل شوی ؤ ، خـو بیـا ئې هم سمدستی دخپل نظر بدلولو ته زړه ښه نه کړ ، دضمیر غږ ئی دا ؤ چی مایا پخپل وروور اعتبار وکړه خو یو بل آواز به دا هم ؤ چی نه! هغه ستا دبیولو لپاره پلمی جوړوی. ددغه ذهنی کشمکش په دوران کی دګنګو هغه خبره ور په یاد شوه چی دوروور په لیدو به دی زړه پری وخوږیږی، امکان لری زه ستا په لاس کی دانصاف توره درکړم ، مایا ګنګو ته وکتل، دهغه سترګو ویل:

«ما دانصاف توره ستا په لاس کی درکړی ، اوس دی خپله وعده در په یاد کړه».

جی رام چی دمایا دوه زړه توب ولید پریشانه شو وئی ویل: مایا! ستا هم اوس په ما باور ختم شوی؟

مایا وویل: ددی خبری ثبوت څه دی چی تا ددی خلکو نه د کسات له

ویری نه دا کیسه نه وی جوړه کړی؟

جی رام په دردناکه لهجه وویل: مایا! ته وائی چی زه بی زړه یم! زه دمرګ له ویری دروغ وایم! دخدای لپاره ما دنورو د وړاندی مه شرموه ، که ستا په ما باور نه وی نو دا زما خنجر واخله او زما سینه چاك کړه ، وګوره چی وینه می تر اوسه سره ده که سپینه شوی ده ، دا ئی وویل او خپل خنجر ئی دمایا په لاسو کی ورکړ خپله سینه ئی ور وړاندی کړه وئی ویل: مایا! ستا دپلار په سپینو ویښتو سوګند دمور په شیدو دی قسم که زه ګناهکار وم نو دا خیال مه کوه چی ورور دی یم ، زه نور په دی دنیا داسی ژوند نه غواړم چی خور می هم ما بی زړه او ذلیل ګنی.

ما په خپلو لاسو دمرګ په خوب ویده کړه ، که ستا په رګونو کی دیوه راجپوت «نوابزاده» وینه وی نو دورور خاطر مه کوه.

مایا داحساساتو په جوش کی خنجر اوچت کړ ، دجی رام په شونډو زړه وړونکی موسکا خپره شوه ، خالد وریږدیده ، مایا دعزم او همت ددغه مجسمی په مخکی لاس په نامه ودریده ، بیا ئی لاس اوچت کړ ، خنجر ئی برابر کړ ، خالد چیغه کړه: مایا! دی بی ګناه دی او ددی سره دمایا له لاسه خنجر ولوید ، په سترګو کې ئې اوښکې را وخوتیدې او بی اختیاره ئی دورور غیږی ته ځان ور وغورځاوه په سلګو شوه وئی ویل: وروره! وروره ما وبخښه! جی رام ددی په تورو ګنو ویښتانو کې ګوتې وهلې او ویل ئی: زما خورې زما وروکې مایا!

خور او ورور یو له بله لری ودریدل ، خالد ور نژدی شو جی رام ته ئی لاس ور اوږد کړ وئې ویل: جی رامه! ما وبخښه ما باید په تا شك نه وای کړی.

جی رام دهغه لاس په لاس کی ونیو وئی ویل: زما له تانه هیڅ ګیله نشته که زه ستا پر ځای وای بنایی ما هم همدغسی شك کړی وای.

خالد وموسکل ویی ویل: ما داحساساتو په جوش کی ته په خوله په سوك ووهلی اوس دی بدل بیرته اخستی شی.

جی رام وویل: دا کیسه اوس پر ځای پریږدی ، که نه نو زه به تا یو سوك وهم او دګنګو دوه سوکه به په خوله خورم.

*****

(۳)

ګنګو په خپل ژوند کی هیڅکله دومره نه ؤ پریشانه شوی. سر یې ښکته اچولی ولاړ ؤ ، جی رام ور وړاندی شو دهغه په اوږه ئی لاس کیښود او وئی ویل: ګنګوا کـه ته دزړه له کـومی غـواړی چی زبیـر او نور ملګری ئی له زندان نه وژغورل شی نو دا معامله څو ورځی ماته وسپاره...

زما هیله ده چی کـه راجه سم له خطر نه وویرولی شی نو ددوی دزندانی ساتلو جرئت به ونه کړی. او که هغه زما خبره وا نه وری زه بیا دلته راځم او کوم بل تدبیر به سره سنجوو.

مګر دخالد خور چیرته ده ؟

ګنګو ځواب ورکړ: هغه هم زموږ سره ده ، هغه په کښتی کې زخمی شوه.

جی رام: اوس څنګه ده؟

ددی پوښتنی په ځواب کی خالد وویل: هغه اوس تر پخوا ښه ده ، خو زخم ئی لا بشپړ نه دی روغ شوی ، زه دمایا دیوی احسان من یم هغی ډیر زحمت ورسره تیر کړ.

ګنګو وویل: کـه پرتاپ رای دراجه په امر کـښتی لوټ کـړی وی نو زه ګومان نه کوم چی بندیان به پریږدی ، زما په ګومان بـه هغه دا هڅه کوی چی دغه خبر له سند نه بهر ونه وزی ، په برهمن اباد کی داسی زندانونه دی چی یوازی په مرګ بندی تری را وزی ددی خبر رسول مکران او بیا بصری ته ضروری دی، که هغه حکومتونه مداخله وکړی نو راجه به بیا بندیان خوشی کړی.

جی رام وویل: که دخالد زړه غواړی چی ولاړ شی زه ئی تر سرحده داړولو ذمه واری اخلم.

ګنګو ځواب ورکـړ: خالد زه هم تر سرحد اړولی شم ، خو تر څونی خور روغه نشی هغه نشی تلای، پردی سر بیره نن سبا دعربو لښکر په ترکستان او افریقا کی په جګړو بوخت دی امکان لری د پوځ دکمی په وجه اوس له سند سره دجنجال نه ډده وکړی، دخالد په نظر که زبیر له زندان نه خلاص شی نو دغه مسئولیت هغه ښه تر سره کولی شی ، هغه په بصره او دمشق

کی تول چارواکی پیژنی.

جی رام وویل: که تاسو دا غواړی زه دا وعده درکوم چی دخپل ژوند په بیه به دزبیر دراخلاصولو هڅه وکړم.

مایا وویل: وروره! ته هر څه کولی شی ، دزبیر دژغورلو هڅه خامخا وکړه.

جی رام: مایا ستا له سپارښت نه پرته هم زه دا خپل فرض بولم ، داثی وویل بیائی گنگو ته مخ ور واړاوه وئی ویل: که اوس دتاسو اجازه وی زه له مایا نه دځو خبرو په باب پوښتنی کوم.

دگنگو په اشاره دهغه ملگری په یوه او بله خوا تیت شول ، گنگو هم یوی خواته دتگ په تکل روان شو خالد ته ئی وویل: ناهید ته ورشه که زندانیانو ته څه پیغام استوی تری وپوښته.

خالد چی کلا ته دننه ولاړ ناهید ددروازی په درشل ولاړه وه ورته وئی ویل: ناهیدا! ته چی لږ را سنبهال شی بیا گرځی را گرځی، باید په بستره وغځیږی چی ښه روغه شی.

ناهید دهغه ددی خبری څه پروا ونه کړه وئی ویل: په جی رام بیچاره دی ظلم وکړ، دمایا په باب مو څه پریکړه وکړه؟

خالد ځواب ورکړ: دمایا په باب تر اوسه څه فیصله نه ده شوی ، وروور او خور اوس څه خبری سره لری ، غالباً به هغه له جی رام سره ولاړه شی .

جی رام له زندان نه دزبیر دراخلاصولو وعده وکړه ، هغه چی خلاص شی دمکران له لاری به بصری ته ولاړ شی او زموږ په باب به خلیفه خبر کړی . دښځو او ماشومانو دخلاصون لپاره له دی پرته بله لاره نشته چی زموږ حکومت مداخله وکړی .

ناهید وویل: ما دا خبری اوریدلی دی ، خو زه ویریږم لکه څرنگه چی دپلار جان په معاطله کی دسند حکومت ځان نا گاره اچولی دغسی به په دی بندیانو هم خوله پټه کړی او معامله به سره شی ، ما اوریدلی دی چی دبصری حاکم ډیر زړه ور دی خو دسند خواته ئی چی پام نه شته دلیل ئی دا دی چی په دی وخت کی دعربو تول پوځونه په افریقا او ترکستان کی په جگړو بوخت دی.

خالد پریشانه شو وئی ویل: زه نه پوهیږم ، خو زه دخدای «ج» د رحمت نه مایوس نه یم ، هغه به خامخا زموږ مرسته کوی.

ناهید وویل: مایو تدبیر سنجولی دی، زه دبصری حاکم ته یو لیك استوم که جی رام،زبیر وژغورلای شو ورته ووایه چی دغه لیك هغه ته ورکړی که زما لیك دبصری په حاکم تاثیر ونه کړی دبصری په خلکو به خامخا اثر کوی ما په خوب کی مسلمانان دزندان ددروازو په ماتولو لیدلی دی او زما پر دی باور دی چی خوب می رښتیا کیږی .

خالد: نو ته دننه ولاړه شه لیك ولیکه ، خو ته به ئی په څه شی ولیکی؟ .. هو واخله دا زما په دسمال ئی ولیکه ، خالد له خپل جیب نه دسمال را ویوست ناهید ته ئی ورکړ او وئی ویل ته لیك ولیکه زه جی رام ایساروم.

بهر مایا خپل ورور ته خپل داستان واوراوه ، په پای کی جی رام له مایا نه وپوښتل: مایا! تا ته خو به دلته څه تکلیف نه وی؟

مایا ځواب ورکړ: نه، گنگو ما خپله لور بولی ، او ناهید ما خپله کشری خور گڼی.

جی رام وویل: مایا! زه یو ډیر بد خبر تا ته اوروم.

مایا ووېریدله وئی ویل: دغه شی خبر؟

جی رام: خبره داده چی اوس زه تاله ځانه سره نشم بیولی ، ما ستا دورکیدو تور په پرتاپ رای تپلی ؤ ، خو چی کله هغه زبیر او علی ورپرول نو ما بیا دا اعتراف وکړ چی ته له ماسره په کښتی کې‌نه وی که اوس زه تا له ځانه سره بوځم نو هغوی به دخالد او ناهید پوښتنه را نه کوی، زه دراجه له شکنجو نه ویریږم ، خو په دی ویریږم چی پرتاپ رای به ددوی دلتهولو لپاره هڅې پیل کړی ، زه نه غوارم چی هغوی ستا په لیدو دخالد او ناهید په باب هم شکمن شی.

که ته خو ورځې نوره هم پاتې شې چې پرتاپ رای بیرته دیبل ته ستون شی بیا به دی زه له دی ځایه بوځم.

مایا په ډاډ منه لهجه ورته وویل: وروره ! زما غم مه کوه ، زه دلته خوښه یم . او تر څو ناهید روغه نه شی زه له دی ځایه نه ځم.

خالد او گنگو څو گامه لری پخپلو کی گرځیدل ، جی رام هغوی ته غږ

وکړ او په اشاره ئې وروغوښتل ، چې هغوی ور نژدې شول ورته وئې ویل : تاسو ته بیا څه شك پیدا نه شي چې زه به څه دسیسه جوړوم ، مایا وایی چې دناهید تر رغیدو پورې همدلته پاتې کیږم او زه هم دځینو مصلحتونو په وجه هغه دلته پریږدم ، خو ورځې وروسته به ئې بیایم امکان لرې چې زه هم دزبیر سره یو ځای وتښتم او زه دتل لپاره ستاسو سره دسفر ملګرې شم ، زه اوس څم امکان لرې چې پرتاپ رای ښار ته ورسیږې زما سره ملاقات وکړې نورزما څنډ بنه نه دی.

خالد وویل: ته لړ ودریږه ، ناهید یو لیك لیکلی تاسو هغه زبیر ته له زندان نه دخلاصون نه وروسته ورکړې.

جې رام : نو زر کوه لیك راوړه ، زه ډیر وځنډیدم ، هغه به برهمن آباد ته نژدې شوی وی.

ګنګو وویل: چورت مه وهموږ به تا له هغوی نه وړاندې په یوه لنډه لاره برهمن آباد ته ورسوو.

جې رام وویل: زه بوازې یو تن له تاسو نه بیایم . خو دا ضروری ده چې هغه به په برهمن آباد کې څوك نه پیژنی ، چې که څه خطرناك حالات راغلل زه به هغه تاسو ته داحوال لپاره را واستوم.

ګنګو وویل: ته داسو له ځانه سره بوځه.

ماسپښین جې رام دداسو په لارښوونه په ځنګل کې روان ؤ.

دوست او دښمن

له برهمن آباد نه یو میل لری جیرام خپله قافله ولیدله ، هغه له داسو سره یوځای له قافلی سره یوځای کیدل مصلحت ونه بلل او لاره ئی کږه کړه په بله دروازه ښار ته ننوت ، په برهمن آباد کی «نراین داس» دده یو پخوانی ملګری ؤ، جی رام داسو دهغه په کور کی پریښود او پخپله ئی دشاهی میلمستون په لور مخه کړه ، لږ ځند وروسته پرتاب رای له بندیانو او پوځیانو سره ور ورسید هغه جی رام ولید وئی ویل: تا ما ته دښکار پلمه ولی وکړه؟

ولی دی سپین را ته نه ویلی چی تر تا دمخه می له مها راج «تولواک» سره لیدل غوښتل ووایه تولواک ستا دخور دکیسی له اوریدو وروسته څه وویل؟

جی رام وویل: ما لا تر اوسه تولواک نه دی لیدلی او نه می داسی نیت درلود.

پرتاپ داده شو وئی ویل: جی رامه! زه فکر کوم چی تا دی دخور په باب دروغ نه ویل ، ما له عربو پرته دسراندیپ له مانو ګانو نه هم پوښتنه وکړه ، هغوی تول ستا دلومړی خبرې تصدیق کوی، که هغوی راجه ته شکایت وکړی چی ستاله خور سره یوه بله مسلمانه نجلۍ هم وه او ورکه شویده نوزه ویریږم چی راجه به ددی پره زما په غاړه واچوی.

جی رام: زه به دراجه په مخکی هم ووایم چی له ما سره می خور په کښتی کی نه وه او نه بله کومه مسلمانه نجلۍ وه.

پرتاپ رای: خو که زندانیان ووائی بیا به راجه ستا په خبرو باوړ او قانع نه شي.

جی رام پریشانه شو وئی ویل: نو ته څه غواړی؟ لومړی ذی علی او زبیر پر دې وځوروڵ چی له مانه دا اعتراف واخلی چی خور می په کښتی کی نه وه ، اوس دا ثابتول غواړی چی خور مې له بوې عربی ځجلی سره ورکه شویده.

پرتاپ رای: زه دا پوښتنه کوم چی ته څه شی دخپلې خور دراز په پټولو ار کړی ئې؟

جی رام: ته پوهیږی چی زبیر زما میلمه ؤ ، هغه زما ژوند وساته ، ما نه غوښتل چی زما په سبب ته هغه آزار کړې.

نو ددې مطلب دادی چی ته یوازې دزبیر په خاطر دخپلې خور دربښتیانی دعوې نه تیر شوې ، ته دزبیر په دوستی خپله خور قربانوی خو ستا زړه گواهی درکوی چی ستا خور ما تښتولی ، یوازې ستا خور نه بلکې هغه عربه ځجلی او هلك هم زما له لاسه ورك شویدی او ددی ټولو پړه زما پر اوږو ده !

جی رام ځواب ورکړ: نه ، نه! ستا په باب چی زه بدگومانه وم هغه لری شوی.

پرتاپ رای: څه وخت لرې شوه؟

جی رام ناڅاپه وپوهید چی پرتاپ رای هغه ته دام ایښی ، تکان ئی وخوړ او وئې ویل: له دی نه ستا مطلب دادی چی ما له تاسره دراجه په مخکی دخپلی خور دنه یادولو وعده کړې.

پرتاپ رای وویل: ته چې څه پخپله نه وائې دعربو په خوله به ئې ووائې په مانې نور څه تویږ نشته ، پخوا چی تا کوم راز افشا کول غوښتل مانې دپټولو هڅه کوله ، اوس چی ته دهغه دپټولو هڅه کوی زه غواړم چی افشا شی ، زما په باب که ستا بدگومانی لری شوی وی ددی خامخا څه سبب شته او زه پردی ځان پوهول غواړم ، زه دا نه شم منلی چی ته دی دیوه عرب په خاطر دومره ستره قربانی وزغمی او هیڅ عقل من انسان دا نشی منلی.

جی رام: نو ستا مطلب دادی چی ما می خور پخپله چیرته پټه کړی؟

پرتاپ رای: ستا دخور مسئله ماته مهمه نه ده ، خو دعربي تجلي پيدا کول زما ذمه واري ده ، ډېر امکان لري چې ستا په شان عربو هم پر ما دراجه دبدګومانه کولو لپاره ديوي عربي تجلي دورکيدو کيسه له ځانه جوړه کړي وي، خو کـه په دربار کې دغه پوښتنه را پورته شوه له موږ نه به پو خامخا ددې پړه په غاره اخلي.

جي رام له لږ سوچ وروسته وويل: لکه ما چې له تانه دبدل اخستلو په منظور دخور دورکيدو دروغ کيسه جوړه کړې وه همدغسې دوی زه ستا سره په دوکه کې شريك ګڼلم او دبدل په خاطر ئې دغه پلمه جوړه کړې ، زه زيبر پوهولی شم او زما باور دی چې هغه به په دروغو شکايت نه کوي.

پرتاپ رای په بد مخې ځواب ورکړ: ته له کوم زنداني سره خبرې نشي کولی ، ما خپلو سپاهيانو ته امر کړی چې دراجه په مخکې له وراندې کيدو دمخه ته خپل صندوق هم نور نشې کتلی.

جي رام څه ويل خو دپوځ يو منصبدار راغی پرتاپ رای ته ئې وويل چې «تولواك» دې غواړي.

جي رام له پرتاپ رای سره تلل غوښتل خو هغه ورته وويل: تولواك يوازې زه غوښتی يم تاسو نه ، ته دلته کښينه کله دې چې وروغواړي زه دې دورتګ نه نه منعه کوم.

پرتاپ رای له کښېنتې نه لوټ کړی مال ورسره واخست او روان شو جي رام په پريشاني سره هلته دلته قدم واهه، زيبر له نورو زندانيانو سره په يوه کوټه کې ؤ ، هغه په قدم قدم کې تر پنجرې ور وکتل خو پهره دار راغی ډيکه ئې ورکړه او له هغه ځايه ئې لرې کړ ، زيبر چې دجي رام سره ديوه معمولي پهره دار چلن وليد وپوهيده چې دی هم له دوی سره ديوی کښېنتې سپور دی.

* * * * *

(۲)

دلر لويدونه لږ وراندې دراجه يو سپاهي راغی جي رام ته ئې وويل چې «تولواك» دې غواړي ، جي رام دکاتيا وار دراجه دسوغاتونو صندوق له ځانه سره واخست او دراجه محل ته ولاړ ، پهره دار هغه دمحل يوی کوټی

ته ورتلو.

راجه داهر سنګ دمر مرو په چوتره په يوه طلايي کرسي ناست ؤ، له پرتاپ راى نه پرته ددېبل «د پوخ مشر» او دهې سنګ او دهغه زلمي زوی بهيم سنګ چې له «اروړ» نه راغلی ؤ هغه ته مخامخ ناست وو.

جې رام راجه ته درې ځلې په مخکې خم شو او درناوي ئې پر ځای کړ، بيا لاس په نامه ودريد دوو پهره دارانو صندوق راوړ او دراجه په مخکې ئې کېښود ، جې رام دراجه په حکم دصندوق سر خلاص کړ راجه جواهرو ته په سر سري نظر وکتل بيا يې پرتاپ راى ته وکتل او له جې رام نه ئې پوښتنه وکړه: اوريدلي مې دي چې ته دعربو ملا تړ کوې. تا زموږ په باب دا هم ويلي دي چې دعربو مقابله نشو کولای . او تازموږ په وفادار پرتاپ راى دتور لګولو په خاطر خپله خور او يوه عربي نجلۍ چيرته غلې کړې دي.

جې رام ځواب ورکړ: باداره ! زما باور نه ؤ چې پرتاپ راى ستاسو په امر کښتي لوټ کړي . دهغوی په دېبل کې ددريدو اراده نه وه هغوی زه په لاره کې له سمندري غلو نه وژغورلم ، دېبل ته ما هغوی راوستل زما ميلمانه وو او دميلمنو عزت ديوه نوابزاده فرض دی.

دعربي نجلۍ او خپلې خور په باب زه نوَر څه خبر يم ځکه چې کښتي لوټ کيدې هغه وخت زه دپرتاپ راى بندي وم.

راجه: تا پرتاپ راى ته ويلي وو چې دعربو دژغورلو لپاره دې هسې پلمه ورته جوړه کړې وه.

جې رام: باداره! زه له دې نه منکر نه يم خو ....!

راجه په تونده لهجه ووېل: زه هيڅ اوريدل نه غواړم ، که عربو شکايت وکړ چې له کښتي نه ددوی کومه نجلۍ ورکه شويده نو ته به ئې را پيدا کوې او موږ ته به ئې سپارې.

جې رام: تولواکه! که عرب په ما دا ادعا وکړي چې ما ددوی تور سريې تښتولي نو زه هر دول سزا ګاللو ته تيار يم.

راجه: زه ستا په چل پوهيږم ، که عربو پرتا دا ادعا ونه کړه نو مطلب ئې دا دی چې تا نجلۍ دهغوی په خوښه چيرته غلې کړې ده . ته پوهيږې چې زموږ سره ديرې داسې لارې شته چې سري په ريښتيا ويلو مجبوروي.

جي رام: باداره! که تاسو ما گناهکار گڼئ نو چې څه سزا مناسبه بولئ را يې کړئ ، خو له عربو سره پخواهم ظلم شوېدی.

راجه: نو ته زموږ له دښمنانو سره ددوستۍ دعوه دارئې؟

جي رام: هغوی ستاسو دښمنان نه دي ، هغوی سند دعربو امن خوښوونکي گاونډي گڼي، که نه نو دډيبل ترڅنگ به هم نه تيريدل، که هغوی دنيك نيت خاوندان نه واي نو دکاټيا وار دراجه دسوغاتونو دغه صندوق به تاته نه ؤ رسيدلی.

راجه ووېل: دکاټيا وار جواهر دسرانديپ دغميو په وړاندې خوشې ډېرې دي.

جي رام: ټولواکه! زه زرگر نه يم سپاهي يم ، زه ډېرې نه پيژنم خو ستا دوست او دښمن پيژنم ، ما له دې ډېرو سره دکاټيا وار دراجه ددوستۍ پيغام هم راوړی ، که دغه ډېرې يوه ټنگه نه ارزي هم هغه لاس چې راليږلي يې دې قيمتي دی ، خو پرتاپ رای چې دعربو غوندې امن خوښوونکي او زورور گاونډي کښتۍ لوټ کړې او مال يې تاسو ته راوړی دا به تاسو ته ډير گران پريوزي .

باداره! تاسو له مسلمانانو سره ددښمنۍ نه وړاندې ښه سوچ وکړئ . دهغوی لاس ډېر مزبوط دی او دهغوی اوسپنه هره اوسپنه غوڅوي ، هغوی دپسرلي دېڅو کې په څير را پورته کيږي او د ساون «دباران مياشت» دوريځو په څير خپريږي.

دهغوی مقابلې ته چې څوك را وتلي نه سمندر پناه ورکړې او نه غرونو . دهغوی اسونه په اوبو کې لامبو وهلي او په هوا الوتلي شي، تاسو به په برسات کې دسند د سيند څپې ليدلي وي خو ددوی دفتحو څپې له هغې نه زياتې زورورې او تونده دي.

دراجه داهر حوصلې ځواب ورکړ چيغه يې کړه: دارنه گيدړه! ستا په رگونو کې دنوابزاده «راجپوت» وينه نه شته ، زما په پاچاهۍ کې ستا غوندې بزدل او ډارن سړي دژوند حق نه لري .

جي رام: باداره! زه اوس دکاټيا وار دراجه استازی يم زه به خپله په داسې هيواد کې اوسيدل نه غوارم چې هلته دوست دښمن او دښمن دوست

گټل کیږي .

راجه داهر: که دکاتیا وار راجه پخپله دلته وای او داسې الفاظ یې تر خوله وتلي وای ما به ئې دسر غوڅولو امر ورکاوه.

پرتاپ رایه! دا بوڅه سبا ته به ئې دسزا پریکړه کوو، سهار ته دعربو مشر ماته راولی.

پرتاپ رای سپاهیانو ته غږ وکړ اته تنه توری ایستلي ورننوتل پرتاپ رای چې رام ته دتګ اشاره وکړه . جې رام دلوڅو تورو په سیوری کې دپرتاپ رای په مخکې روان شو.

او دهی سنګ دجې رام دخبرو په وخت کې داسې احساسوله چې یو سرتیری ځوان دده دخیالونو ترجمانی کوی، هغه وویل: باداره! که اجازه وی یو څه ووایم!

راجه ځواب ورکړ: ستا دڅه ویلو حاجت نشته ، داسې سزا به ورکوم چې د برهمن اباد دخلکو تر ډیره وخته له یاده ونه وزی.

اودهی سنګ وویل: مګر تولواکه! هغه چې څه وویل په ښه نیت ئې وویل، موږ په خو غمیو او پیلانو دعربو دښمنی باید وانه خلو . زموږ پر خپل ځواك باور دی خو عرب ډیر بد او سر سخته دښمن دی.

راجه وویل: اودهی سنګه! دیوه ګیدړ چیغې دی واوریدی ته هم ګیدړ شوی.

هغه عرب چې داوښ شیدی څښي او اوربشینه ډوډی خوری زموږ دمقابلې جرئت کولی شی؟

ستا په ګومان به په اوښانو سپاره زموږ دپیلانو مقابلې ته راشی؟

اودهی سنګ: باداره! بده مه منه ، دهغوی او ښانو دایران پیلان مات کړل.

راجه په غوسه شو وئې ویل: اودهی سنګه! زما له تانه دا هیله نه وه چې دعربو په باب په اوازو به باور وکړې او ترې ویریږې به ، موږ دعربو له ټول نفوس نه زيات پوځ تیارولی شو ، دراجپوتانه ټول راجه ګان زموږ په اشاره سر ورکولو ته تیاریږی .

اودهی سنګ وویل: تولواکه! زه له هغوی نه نه ویریږم خو دویدی فتنې

ویښولو ته څه حاجت دی ، دنورو دمرستی په تمه دځواکمن دښمن دښمنی گټل ښه کار نه دی.

راجه: اډهی سنگه! دا ته څه وائی! دسند په مقابل کی دعربو سارایان ځواکمن دښمن نه دی ، آخر په عربو کی څه ښیگنه ده چی زموږ پوځیان ئی نه لری؟

او دهی سنگ: ټولواکه! دداسی دښمن هیڅ چاره نه کیږی چی له مرگه ویره نه لری ، که تاسو زما په خبره باور نه کوی یو عرب بندی را وغواړی ویه گوری چی توری دلوبو سامان ورته ښکاری.

راجه بهیم سنگ ته وکتل وئی ویل: بهیم سنگه! ته هم په دی نظر یی چی تر موږ دعربو لښکر ځواکمن دی؟

بهیم سنگ ځواب ورکړ: ټولواکه! پلار جان می له عربو سره په امن گوزاره غوره بولی ، که نه نو موږ هم دتورو په سیوری کی پالل شوی یو که عرب له مرگه ویره نه لری موږ ئی هم له وژلو نه په شا نه راځو.

راجه وویل: آفرین! ودی لیدل اودهی سنگه! ستا زوی له تانه زړور دی.

اودهی سنگ ځواب ورکړ: دټولواك له خولې چې څه اورم باید پری خوښ شم خو درعیت دمسئولیت احساس ما په دی مجبوری چی راتلونکی خطر ټولواك ته باید په زغرده ور څرگند کړم.

بهیم سنگ تر اوسه هلك دی ، هغه عرب په جگړه کی نه دی لیدلی خو ما دمکران په جگړه کی ولیدل چی دعربو عادی سپاهی زموږ د لویو لویو افسرانو مقابله کوله ، په مکران کې دعربو په جگړه کې ټول « ٦۰۰ » سپاهیان وو او دراجه څلور زره « ٤۰۰۰ » تنه لښکر ئی دخځلو شوندې ورسره واخست . جی رام تاسو له پخوا پیژنی ، زموږ په ځوانانو کی دهغه غوندې توره وهونکی بل نشته ، که هغه د عربو نه دومره په هیبت کې دی معنی ئی دا نه ده چی هغه ویرېږی اویا دراجه نمك حرام دی ، ددی اصلی سبب دادی چی هغه له عربو سره دټکر په خطر پوه دی.

راجه په ترخه لهجه وویل: ته زما « د پوځ مشر » ئی وزیر نه ئی او په دی معاملو کی ستا له پوهی او تجربی نه کار نه اخلم ، که بودا توب ستا همت کمزوری کړی وی له دی منصب نه به دی لری کړو او ته دا حق هم نه لری

چې دجې رام غوندې یاغي ، سرکش او سپین سترګي سپارښت وکړي ، هغه چې زموږ په مخکې څه وویل تر لویو تر لویو ته دلویې سزا مستحق دی.

او دهی سنګ چې دراجه وضع ولیده وویریده ویې ویل: تولواکه! زه بخښنه غواړم ، تاسو زما په باب بدګومانه شوی ، ما دغه خبرې ددې لپاره وکړې چې تاسو تر اوسه له عربو سره دجګړې اعلان نه دی کړی ، او که اعلان مو کړی وی بیا خو زما فرض دی ، بلکې یوازې زما نه دهر سپاهي دا فریضه ده چې ستا په امر خان قربانولو ته تیار شي ، دجې رام په ګستاخي افسوس کوم، خو زما په دې هم باور دی چې په خپله موکه به هغه یو وفادار راجپوت «نوابزاده» ثابت شي ، که تاسو له عربو سره دجګړې پریکړه کړې وی نو موږ سر له نن څخه باید تیارې ونیسو زه غواړم عربو ته داسې ماته ورکړو چې بیا دسر پورته کولو توان ونه لري.

ددې هدف لپاره دپوځونو پر منظم کولو برسیره باید دهندوستان دټولو لویو او وړو راجه ګانو مرسته وغواړو هغوی ټول ستا سو مشرۍ منی او ستاسوتر بیرغ لاندې را ټولیدل او جګړه به دځان لپاره ویاړ بولی، موږ باید د کاتیا وار راجه هم باید کم ونه بولو ، هغوی تاسو ته سوغاتونه جزیه را استولی ده ، که تاسو جې رام وبخښې دهغه په منځګړتوب دکاتیا وار دراجه مرسته تر لاسه کیدای شي.

راجه داهر لږ داړه شو ونې ویل: اوس ته دیوه نوابزاده په څیر خبرې کوې ، خو جې رام له عربو سره ملګرې شو که موږ هغه وبخښو هم ددې خبرې ثبوت به څه وی چې له موږ سره به دوکه نه کوی.

هو! ما اوریدلی چې دیوه عرب ځوان ددوستی لاپې کوی ، که دې له هغه سره مقابلې ته تیاروی او هغه عرب دتوری وهلو په سیالی کې را وپرځی نو زه به نی معاف کرم.

او دهی سنګ: تولواکه! هغه به ستا په اشاره له غره سر سر جنګولو ته تیار وی.

راجه: ډیر ښه! زه دتا په سپارښتنه هغه ته یوځل فرصت ورکوم.

سبا ته به موږ دجې رام دنیک نیتی نه علاوه له عرب ځوان سره دده د توری وهلو دکمال ننداره هم وکړو.

راجه له دې وروسته مجلس رخصت کړ ، جګ شو او دمحل بلې کوټې ته ننوت.

* * * * *

(۳)

سبا ته راجه داهر دبرهمن اباد په شاهي ماڼۍ کې په يوه پراخه کوټه کې دربار جوړ کړ ، دسند له پايتخت «ارور» نه دده وزير هم راغلی ؤ وزير «دپوځ اعلی قوماندان» او دبرهمن آباد او شاوخوا اميران دخپلو خپلو رتبو او منصبونو په مناسبت تخت ته نژدې په کرسيو ناست وو دوزير او اعلی قوماندان نه وروسته په دريمه کرسۍ به دبرهمن آباد والي کيناست خو اوس دغه کرسی او منصب دديبل دوالي حق ؤ،هغه خو لويشتی له راجه نه لرې شوی ؤ او داسې ئې ګڼله لکه دده او راجه تر منځ چې دغرونو فاصله راغلې؛ وراميرانودراجه کيڼ لور ته کتار لاس په نامه ولاړ وو ، دراجه ښي او کيڼ لورې ته دوې ملکې ناستې وې ، يوه ښايسته نجلۍ شاته صراحي په لاس کې ولاړه وه ، درباري شاعر دراجه په ستاينه خو شعرونه وويل له هغه وروسته تر لږ ځنډه دنڅا او سندرو مجلس تود شو ، راجه څو جامه شراب په سر واړول او بيا ئې دبنديانو دراوستلو امر وکړ ، زبير په پښو کې زنځير حاضر کړای شو ، له هغه نه لږ ځنډ وروسته جې رام هم راغی او دزبير په څير ئې په لاسو او پښو کې زنځيرونه نه وو خو دهغه نه وړاندې او وروسته دلوڅو تورو پهره.دزبير د پوهيدو لپاره کافي وه چې دهغه حالت هم تر دوی ښه نه دی.

راجه پرتاپ رای ته وکتل وئې ويل: دی زموږ په ژبه پوهيږي؟

هغه له ځايه جګ شو وئې ويل: هوکې تولواکه! دی د پرديو ژبو په زده کړه کې ډير هوښيار ښکاري.

راجه زبير ته وکتل وئې پوښتل: ستا نوم څه شی دی؟

هغه ځواب ورکړ: زبير.

راجه وويل: موږ اوريدلي چې ته له موږ سره خبرو ته بې تابه وې ووايه څه ويل غواړې؟

زبير: زه دا پوښتنه کوم چې دديبل په بندر کې زموږ کښتۍ ولې لوټ

شوی او موږ ولې هندیان یو دغه وحشیانه چلن ولې را سره کیږي؟

راجه لږ بې تابه شو وئې ویل: خوانه! ما اوریدلي وو چې عرب دخپرو په آدابو نه پوهیږي ، خو ته باید دځان او خپلو ملګرو دژوند خیال وساتې او هوښیار واوسې.

زبیر وویل: له موږ سره چې کوم سلوك شوی دی که د هغه معلومات تاسو ته نه وی بیله خبره ده ، که نه نو ددیبل والي بې له څه دلیل نه پر موږ لاس اوچت کړی ، که تاسو په موږ شکمن وی موږ ددې شك لرې کولو ته تیار یو ، خو که دسند له خوا دغه کار زموږ دغیرت دازمویلو په خاطر شوی وی نو موږ دسند والي ته وایو چې موږ دهندوستان کم ذاتي «اچوت» نه یو چې فریاد ئې له مرې نه نه راوزي ، تر اوسه پورې له موږ سره چا دداسې سلوك جرئت نه دی کړی ، او زه دسند پاچاهي دومره مزبوطه نه ګنم چې دایران دزغرو او روم دخولونو دماتوونکو تورو ګوزار به وزغملای شي.

هغه قوم چې دځمکې پر سر دهر مظلوم داد دځان فرض ګڼي دخپلو خویندو میندو په بې عزتي چوپ نشي پاتې کیدای.

راجه وزیر ته مخ ور واړاوه او وئې ویل وادې وریدل ، اوس یو هندي له موږ سره دجنګ اعلان کوي.

وزیر وویل: تولواکه! دا عرب ډیر لاپه وهونکی خلك دی دایران او روم فتحو دوی مغرور کړي دي ، خو دسند له زمریانو سره نه دي مخامخ شوي.

زبیر وویل: موږ په دیبل کې دزمریانو زړور تیا نه ده لیدلې دګیدړانو مکاري مو ولیده.

دزبیر په دې خبره ټولو درباریانو یو بل ته وکتل ، او دهې سنګ دحالاتو نزاکت درك کړ جګ شو ، لاس ئې په نامه ونیول او وئې ویل: تولواکه! دی ځوان خو ورځې په زندان کې تیرې کړې هوش او حواس ئې له لاسه ورکړي او تاسو خو په دې هم پوهیږئ چې دکوم سپاهي توره پخه وی دهغه ژبه تیره وي.

زبیر په غوسه شو او داودهې سنګ ددوستانه مداخلې په هدف پوه نه شو وې ویل: په ماله شانه وار شو دی که نه نو اوس به زما دتورې په باب تا داسې رایه نه ورکوله.

پرتاپ رای جگ شو وئی ویل: تولواکه! دروغ وائی دی موږ په جگړه کې نیولی.

زبیر دغوسی له زوره په چیغه وویل: نامرده انسانه! ته دذلت او پستی یوه نمونه ئی ، زما لاس او پښی ترلی دی خو اوس هم ستا په ځیره کی دویری او وارخطایی کرښې دی ، گیدړ چې زمری په کپس کی ووینی هم وارخطا کیږی ، زما یوازی یو لاس خو شی کړی او خپله توره می راکړی دوی ټول به زما او ستا ددعوی رښتیا توب وگوری.

پرتاپ رای ددربار په خلکو نظر را وخرخاوه ، دبرهمن اباد والی دزبیر راتگ یو غیبی کومك باله جگ شو ددربار چوپتیائی ماته کره وئی ویل: تولواکه! دا زموږ دعزت او نسب سپکاوی دی چی یو معمولی عرب په دك دربار کې پرتاپ رای ته دبزدلی پیغور ورکوی ، تاسو سردار پرتاپ رای ته اجازه ورکړی چی دده دعوه دروغ ثابته کړی.

او دهی سنگ له پرتاپ رای نه زیاته کرکه کوله ، خو هغه جی رام دراجه له غضب نه ژغورلو او ددی ژغورلو غوره صورت همدا ؤ چی جی رام دپرتاپ رای پر ځای له زبیر سره مقابله وکړی او دا ثابته کړی چی هغه دراجه مخلص دی ، له ځایه اوچت شو وئی ویل:

تولواکه! دبرهمن آباد دحاکم خبره سهی نه ده ، د سردار پرتاپ رای رتبه دومره وړوکی نه ده چی له یوه معمولی عرب سره مقابله وکړی ، دا دده توهین دی ، ددی ځوان دهیلی دترسره کولو لپاره له موږ سره په زرگونو ځوانان شته ، که تولواك ته بده نه ښکاری نو جی رام ته اجازه ورکړی چی ددی کم ذاته عربو دوست نه دی.

راجه ځواب ورکړ: ته دجی رام دپر شفاعت کوی خو جی رام پخپله بیا په دی ټینگار کوی چی دعربو دوست دی ، ښنگه جی رامه! ته دی ته تیار ئی چی خپله وفاداری ثابته کړی؟

جی رام په عاجزانه لهجه وویل: تولواکه! زه ستا په امر ځان اورته غورځولی شم خو زبیر زما میلمه دی ، او زه په هغه توره نشم اوچتولی.

په دربار کی یو ځل بیا چوپتیا خپره شوه ، او دهی سنگ مایوس شو جی رام ته ئی وکتل ، راجه چیغه کړه: دا خر زما له مخی لری کړی دهغه مخ ور

تور کړي په کپس کې ئې واچوي او په ښار کې ئې کوڅه په کوڅه وګرځوي ، سبا ته ئې دمست پیل په پښو کې وغورځوي.

او دهې سنګه تا ددې عرب دوړاندې موږ وشرمولو ، او پرتاپ رایه! ته ولې چوپ ناست یې؟ تا په دیبل کې یو ځل هغه مات کړی او س ستا توره ولې له تیکی نه راوزي؟ تاسو ټول ولې مار خوړلی غوندې چوپ یاست؟

ځوان بهیم سنګ توره وکښله او وئې ویل: ټولواکه ماته اجازه راکړه.

دبهیم سنګ په لیدو ددربار نورو خلکو هم توری وکښلې او په ټولو کې وروسته پرتاپ رای هم توره را وایستله خو سترګو ئې له راجه نه غوښتل چې : باداره! زما په حال ورحمیږه زبیر چې درباریان دراجه اشاری ته په انتظار ولیدل په شونډو ئې یوه مسخره آمیزه موسکا خوره شوه وئې ویل: بس بس نور ئې پریږده ، ستا درباریان چې په مخ کې یو لاس اوږدې ترلی بندې وینې دوی یو هم ځانته دبې زړه او بزدل خطاب نه خوښوي، خو تل تقدیر زمریان ترلی له ګیدړانو سره نه مخ کوي.

بهیم سنګ وویل: ټولواکه: دده زولنې خلاصې کړې زه همدا اوس ورښیم چې زمری څوک دی او ګیدړ څوک؟

* * * * *

(٤)

دراجه په اشاره دزبیر له لاس او پښو نه زنځیرونه لرې شول او په لاس کې ئې یوه توره ورکړه ، خو وزیر وویل: ټولواکه! ستا په دربار کې مقابله ښه کار نه دی.

راجه ځواب ورکړ: ولې ښه نه ده؟ په همدې دربار کې ئې زما سپاهیانو ته دبې زړه توب پیغور ورکړی ، او زه غواړم چې په همدې ځای ئې بدل واخلي.

وزیر: ټولواکه! انتقام خوله دی ځوان نه دجګړې له فرصت نه پرته هم اخستلای شو.

راجه ځواب ورکړ: نه ، موږ دا هم ګورو چې عرب توری څه وړ چلوي؟

بهیم سنګ دکرسیو په منځ کې خالي میدان ته راغی او زبیرته ئې په اشاره دوړاندې ورتګ اشاره وکړه .

زبیر راجه ته ووېل: له دې ځوان سره زما هیڅ دښمني نشته زما مجرم پرتاپ رای دی ، تاسو هغه دقرباني وزه ولې جوړوی؟

بهیم سنګ ووېل: بزدله ! ته یوازې خبرې کولی شې که همت لرې نو وړاندې راشه.

زبیر ووېل: که ته دبل بار په څېله اوږه اوچتوې ستا خوښه دائی ووېل او ور وړاندې شو دبهیم سنګ په مخکې ودرېد.

دراجه په امر سپاهیان دچوکیو نه وړاندې په یوه دایروی حلقه کې چاپېر ودرېدل، او دهې سنګ اوچت شو وئې ویل: زویه! غلط وار ونه کړې ته له یوه خطرناك دښمن سره مخامخ یې.

بهیم سنګ ووېل: پلار جانه ته چورت مه وهه ، دا ئې ووېل او بیائې درې څلور حملې وکړې ، زبیر ددغو ناڅاپي زوروړو حملو نه ځوګامه شاته شو او درباریانو ټولو له خوښۍ نه چیغې اوچتې کړې ، زبیر تر څه ځنده دبهیم سنګ دحملو دفاع کوله ، خو لږ وروسته ټولو دا محسوسه کړه چې تر حمله کوونکې دفاع کوونکې زیات چست او ماهر دی.

او دهې سنګ بیا ووېل: زویه احساساتي کېږه مه دتورې سوړ مزاجه لوبغاړی ډېر خطرناك وي.

خو دزبیر په شونډو دادمنی موسکا هغه نور هم په جوش راوست او یو پر بل پسې ئې ګوزارونه کول، زبیر چې هغه له کنترول‌ه دوتلو په حال کې ولید یو څو متقابل ګوزارونه یې پرې وکړل او بهیم سنګ ئې دحملې پر ځای دفاع ته مجبور کړ ، څو ځله داسې پیښ شول چې دبهیم سنګ توره به په وخت دفاع ته پورته نه شوه خو زبیر دزخم پرځای دهغه له بدن سره ورو توره ولګوله او بیرته به ئې لرې کړه ، درباریان په دې وپوهیدل چې هغه له بهیم سنګ سره پام کوي او نه غواړي چې تپي شي بهیم سنګ هم اوس پوه شوی ؤ چې رقیب ئې پرې زوروړ دی ، خو هغه په ماته تر اعتراف مرګ ته تیارؤ ، پرتاپ رای دبهیم سنګ له پلار سره دپخوانیو دښمنیو سره سره اوس دده دبرې دعا او هیله کوله ، خو دبهیم سنګ متې ورو ورو شلې شوې، دراجه او نورو درباریانو په څېرو دمایوسی وریځې پنډې شوې.

او دهې سنګ ووېل: ټولواکه! بهیم سنګ به مړ شي خو په شا به ولاړ

نشی ته دده ژوند بخښلی شی.

مشری ملکی داودهی سنگ سپارښت وکړ خو کشري ملکې وویل: تولواکه! سپاهیانو ته دبهیم سنگ دملا تړ غږ انصاف نه دی ، که تاسو بخښنې نو دواړه باید وبخښل شی.

راجه مذبذب ؤ او څه پریکړه ئی نه شوای کولی ، ناڅاپه زبیر خو ځلې سر پر سر حملی وکړې او بهیم سنگ ئی دهغه تښې کرسۍ ته په شا راوست سپاهیان چی کښلی توری کتار ولاړ وو یوی او بلی خواته شول ، بهیم سنگ ټوکر وخوړ او بیا ستونی ستغ په چوکی کی پریوت ، هغه د پاڅیدو هڅه وکړه خو زبیر دهغه په سینه دتوری څوکه ورکیښوده او وئی ویل: ته که څو کاله نور ژوندی پاتی شی نو ښه سپاهی به درنه جوړ شی خو اوس ستا ځای دغه کرسۍ ده.

دبهیم سنگ له لاسه توره ولویده او هغه دپښیمانی او غوسې نه خپله شونډه تر غاښو لاندې کړه.

راجه سپاهیانو ته اشاره وکړه خو زبیر دبهیم سنگ دکرسۍ له سره په یوه توپ ځان پرتاپ رای ته ور ورساوه او دهغه تر شا ودرید توره ئی په مری ور کیښوده او وئی ویل: خیل پوځیان دی پر خپل ځای ایسار کړه که نه نو زما توره به دده خیته سوری کړی ، دراجه په اشاره سپاهیان شاته شول.

زبیر بیا راجه ته وکتل وئی ویل: دبی عقلو پاچا! زما له تانه دحه ښیگڼی ټمه نشته ، خو زه دا درته وایم چی کومو سلا کارانو تاته له عربو سره دټکر مشوره درکړې هغه ستا دوستان نه دی . په کومو خلکو چی ستا بهروسه ده هغه ټول ددیبل دحاکم زړه او دماغ لری . دلته ورته وگوره دی په کرسۍ ناست دی د ولې په خیر رېږدی زه ستاسو په وړاندی له ده څو پوښتنی کوم:

ووایه پرتاپ رایه تازه په جگړه کی ونیولم او که ددوستی په نامه دی له کښتی نه راوغوښتم؟ ووایه! ولی چوپ ئی ، گوره که دی دروغ وویل دغه سپاهیان دی نشی ژغورلی، ووایه زبیر دا وویل او توره ئی دهغه په خیټه لږ ور چوخ کړه پرتاپ رای په رېږدیدلی غږ وویل:

ما ته له کښتی نه را وغوښتئ خو دتولواك دا امر ؤ چی په هر صورت

باید تاسو گرفتار شی ، راجه وویل ودرېږه! پرتاپ رای زما دامر تعمیل کړی دی که دی څه تیری وکړ نو دغه بندیان به ټول ووژنم ، تر اوسه موږ ستاسو په باب پریکړه نه ده کړی موږ خوشی په خوشی له عربو سره دجگړی او جنجال غوښتونکی نه یو ، ستاسو قوم ربښتیا زړور دی خو که ته هوښیاری وکړی ته او ستا نور اندیوالان به ازاد کړو ، ستا پر سر اوس شل تنه سپاهیان درېدلی ته به یو ووژنی خو ددی یوه په بدل کی به ستا ټول بندیان اعدام کړم که دخپلو ملگرو خیر غواړی توره وغورځوه.

زبیر وویل: زما په تاسو په یوه هم اعتبار نشته خو زه درته وایم چی دخپلی گټی او تاوان په باب مو دوروستی ځل لپاره فکر وکړی. په یاد ولره چی که تا زما له ملگرو سره بد سلوکی وکړه نو هغه ورځ لری نه ده چی ستا دهر سپاهی په سر زما په څیر سر تیری توره کښلی ولاړ وی ، که دی جواهرو او پیلانو ته ئمه وی زه هغه نه غواړم زه یوازی داغواړم چی زه او ملگری می خوشی کړه ، خالد او خور ئی هم موږ ته وسپاره.

راجه وویل: ته تر څو توره ونه غورځوی ستا په غوښتنه غور نشو کولی، زبیر له راجه نه دڅه خیر ئمه نه درلوده ، که له هغه سره دنورو ملگرو غم نه وای نو دا به ئی غوره بلله چی په زړورتیا مقابله وکړی او مړ شی ، خو دکوچنو ښځو او یتیمو ماشومانو خیال ئی احساسات ساړه کړل ، دهغه ناهید ور په یاد شوه او په وجود ئی لړزه گډه شوه ، دډول ډول خیالونو په چپاو کی دراجه امیدواروونکی الفاظ ورته تکیه شول او توره ئی دتخت په مخکی وغورځوله ، راجه داړ منه ساه واخسته ، پرتاپ رای هغه چاته ورته ؤ چی دیوه هیبتناك خوب نه راویښ شوی وی ، مشری ملکی دراجه په غوږ کی غلی وویل:

ټولواکه! دداسی خلکو دښمنی اخستل ښه کارنه دی.

راجه په اشاره وزیر ځان ته ورروغوښت او ورونې ترې وپوستل ستا څه رایه ده؟

وزیر ځواب ورکړ: ټولواك تر ماښه فکر کولی شی.

راجه وویل: که زه دوی پرېږدم دا درباریان خو به ما بی زړه او بزدل نه بولی؟

وزير: تولواکه! څوك چې سپوږمۍ ته توکې لاړې نې په خپل مخ لوېږي.
تاسو دخپل رعيت په نظر کې د «خدای» درجه لرئ خو اوس ددغې بنديانو پرېښودل دمصلحت خلاف دي، عرب دا جرئت نه لري چې زموږ په خاوره حمله وکړي خو که دوی ولاړ شي تول عرب به زموږ پر خلاف وپاروي که تاسو له عربو سره دجګړې او دمکران دنيولو اراده بدله کړې وی بيا خوبنه داده چې بنديان تول ووژل شي تر څو له عربو سره کوم داسې ثبوت نه وی چې په ديبل کې ددوی کښتي لوټ شوي ، تردې دمخه هم دابوالحسن په باب موږ دمکران والي ته ځواب ورکړی ژ که هغه بيا پوښتنه وکړي هم موږ به همدغسې له هر څه انکار وکړو.
راجه وويل: تاته چا ويلي چې موږ پر مکران دحملې اراده بدله کړې ده؟
وزير ځواب ورکړ: تولواکه! که ستاسو اراده نه ده بدله بيا خو ددې خلکو په باب غوره پريکړه داده چې دښار په يوه څلور لاري کې نې را وځړوی تر څو تول خلك پوه شي چې عرب هم دوی غوندې عام انسانان دي.
راجه وويل: زما هم همدا نظر دی ، خو له کښتې نه يو عرب هلك او نجلی ورك دي که هغوی دسند له سرحد نه اوښتي وي او عربو ته دا خبر ور رسيدلی وي نو موږ بايد زر تر زره دجګړې تياری ونيسو.
وزير ځواب ورکړ: دعربو اوسنی حالت ما ته معلوم دی ، ددوی کورنۍ جګړې چې پای ته رسيدلی ډيره موده لا نه ده تيره شوې ، اوس ددوی تول پوځونه په شمال او لويديځ کې په جګړو مصروف دي ، زموږ سره يو لك تنه پوځ شته ، دضرورت په وخت کې همدومره نور هم را تولولی شو ، بيا دراجپوتانه تول راجه ګان ستاسو تر لاس لاندې او جزيه ورکوونکي دي ، دوی به ستا تر بيرغ لاندې له عربو سره جګړه ځانته يو وياړ بولي ، زما په دې باور دی چې کوم عرب دلته سند ته راشي بيرته به ولاړ نه شي.
راجه: شاباس! زما له تانه همدغه تمه وه، ته سر له نن څخه دجګړې تياری ونيسه.
له راجه سره تر پټو خبرو وروسته وزير په خپل ځای کيناست ، راجه سپاهيانو ته امر وکړ ونې ويل دې بوزي تر ماښامه به ئې پريکړه وکړو.

وروستی امید

دشپې له ویده کیدونه وړاندې داسوڅوګلي له نراین داس نه پوښتنه وکړه چې جې رام ولې رانه غی ، څوهغه هرڅل داخواب ورکاوه چې په ښارکې دهغه ډیردوستـان دي چابه ورسره ستون کړی وي ، داسوته جې رام ویلي ووچې زماترراتګه به دنرائن داس له کورنه نه وزې .

سباته ئې هم دجې رام په خوله جبراًعمل وکړ، ماښام نژدې ؤچې نرائن داس راغی اوداخبر ـ

ئې راوړچې جې رام یې له یوه بل عـرب بندې سـره په کـپس کې اچولی اوپه ښارکې یې کوڅه په کوڅه ګرځوي اوسهارته به ئې له لمرختونه وړاندې دښـارپه یوه څلورلارې کې غـرغره کـوي ، معلومه شـوید ه چې هغـه په ډك دربارکې دراجه بې احترامي کړې ده.

داسوچې داواوریدل ښارته یې مخه وکړه ، خلك دښارپه یوه له ګڼې ګوڼې ډکه برخه کې دښانس دلرګیوپه یوه لوی کـپس ورټول شـوي وو ، داسـوپه خپلومـضبوطومټوخلك یوې اوبلې خواته کړل اوځان ئې دلرګیوپنجرې ته ورسـاوه ، اوپه کـپس کې دزبیـراوجې رام له لیـدونه وروسـتـه بیـرته په شاشولېووروسته هغه په آس سپورډځنګل په لاررؤان ؤپه ښارکې ترنیمې شپې پورې له ځوتنوپهره دارانونه پرته نورټول خلك خپلوکورونوته ولاړل .

جې رام زبیرته په ځنګل کې دخـالد ناهیداومـایا کـیـسـه اوروله وه ، ځوپهره داران ویده وو ، اونورله کپس سره نژدې ناست وواوخبرې ئې کولې ، زبیرله جې رام نه پوښتنه وکړه: هغه دسمال چیرته دی؟

جی رام ورته وویل: هغه زماپه مټ تړلی دی خوزموږ لخوانه خوترشاتړلی ، کاشکی داسوزموږپه حال خبرشی.

زبیره ! زه له تانه یوه پوښتنه کوم.

زبیر: وپوښته؟

جی رام : موږپه دلمرختونه وړاندی غرغره کوی ، اوس تاته ترهرڅه وړاندی څه شی سترګوته ولاړدی.

زبیر: زماپه زړه کی یوه خبره ده اوهغه داچی ماتراوسه دخدای(ج)اورسول(صلی الله علیه وسلم)دخوښی لپاره په دنیاکی څه مهم کارونشوکړای.

جی رام : ته خوله مرګه خامخاویریږی؟

زبیر: دیوه مسلمان دایمان لومړنی شرط دادی چی له مرګه به نه ویریږی،دویری ګټه څه ده ؟ که انسان هرڅه وکړی چی کومه شپه یی په قبرکی وی نوخامخابه قبرته درومی،که زمادژوندانه ګړی پای ته رسیدلی وی نوبه ژړااوابنکوتویولونی اوږدولی نه شم ، خوزه په یوشی خفه یم ، زه دیوه سپاهی لپاره داسی مرګ مناسب نه بولم.

جی رام وویل: زه تراوسه په دی فکرکی یم چی موږښایی له دی سزاوژغورل شو ، کله په خیال کی راشی چی اوس به دغه ښارپه یوه ټکان دخاورویوه دیری شی ، کله په ذهن کی راوګرځی چی له اسمان نه دخدای پواستازی راشی اوراجه ته ووائی چی دغه بی ګناه دی پری یی ږده که نه نوستابه خیرنه وی ، کله کله په خیال کی راشی چی ښایی دسنددریاب مخه بدله کړی اوپه دیبل وربرابرشی اوددیبل دښارټول خلك راووزی وراخطاشی اوپه یوه اوبله وتښتی ، یوځوك راشی اوموږټول خوشی کړی تاته خودغسی خیالونه په ذهن کی نه درګرځی ؟

زبیر : نه ماداسی خیالونه نه پریشانه کوی ، زه یوازی داسوچ کوم چی که خدای زماژوند غواړی په زرګونو لارویه می وژغوری اوکه می ژوندپای ته رسیدلی وی نوهیڅ تدبیربه می ونه ژغورلی شی .

جی رام وویل : زبیره ! کاشکی ماهم ستا په شان فکرکولی شوای.خوزه ځوان یم اوژوندی پاتی کیدل غواړم ته هم ځوان یی خوستافکرزمانه بیابیل

دی .

زیبرووېل: کـه ته هم زمـاپه شـان فکروکـړی نوپه زړه کې به آرامی اوداډمحسوس کړی.

جی رام څواب ورکړ: دازمادوس خبره نه ده .

زیبرووېل : جی رامه زمایوه خبره منی؟

جی رام : څه خبره ؟

زیبر: ترسهاره ډېروخت نه دی پاتې ، بنایی زمااوستادژوندلړې شیبې پاتې وی زمـاپه زړه یوبارپروت دی کـه ته وغـواړې زمـادزړه دغـه بارلږی کیدای شی.

جی رام وویل: په دی کپس کی که زه دتالپاره څه وکړای شم تیاریم.

زیبر : جی رامه! موږدژوندڅومنزلونه شریك سره ووهل اوزه نه غواړم چی له مرگه وروسته ددواړولاری بیلی شی زه غواړم چی ته مسلمان شی ، که ته اوس هم کلمه ووائی زمادتیـروگناهونوکفـاره کیدای شی . اوس دومره وخت نشتـه چی زه داسلام تولی ښیگڼی درتـه بیان کـړم ، کاشکی مـاپه کیـتی کی دغه ذمه واری احسـاس کړی وای که ته زماخبروته پام وکړی نوزماباوردی چی ستاغـوندې نیك زړی اوربښـتیانی دوست ته دلاربنونی زیات ضرورت نشته.

جی رام وویل : که ستاخبرې ما د مرگ له ویرې بې پروا کولی شی نوزه ئې اوریدلوته تیاریم .

زیبرووېل : اسلام دانسـان په زړه کې یوازې دیوه خدای ویره پیداکوی اوهغه نورله هرډول ویرې نه ژغوری ، واوره ! اوبیازیبرپه ډېرلنددول داسلام په تعلیمـاتورناواچوله درسول اکرم صلی الله علیه وسلم ، دژوندحالات ئی بیـان کـړل دصحـابه کرامـو(رض)په سیـرت اواخـلاقـووگـړیداوداسـلام دلومـړنیـوورڅوحـالات ئی بیـان کـړل په پای کی زیبـرداجنادین ، یرمـوك اوقـادسیی دغزاگانوپیښی یادولی ، اوجی رام داسې احساسوله چی تول عـمـرپه یوه تیـاره غـارکی له سـرگـردانی وروستـه په یوه توپ اوس ددنیـاترتولولو رې څـوکې ته خـتلی دی ، دهغـه په سـتـرگـوکې دامیدرناوځلیده.

دشپې په وروستي برخــه کي جي رام دکلونوکلونوعـقـيـده پريښي وه اوداسلام په دايره کي شامل شوی ؤ.

زيرورته وويل : اوس ووايه زره دي سپك شوکه نه ؟

جي رام وويل : زما په زره کي يوازې يوه انديښنه پاتې ده چې مادمرگ په درشل اسلام ومانه کاشکې ستاپه شان مې لمنځونه کړي وای اوروژې مې نيولې وای.

زيرورته وويل :

يومسلمان له خدايه بايدمايوس نه وي ، هغه هرڅه کولی شي .

*****

(۲)

پهره دارڅوك وليدل چې کپس ته ورنژدې کيدل غږئې پرې وکړ ، څوك ئې؟

هغــه دځــواب ورکــولونه پرته وړاندې ولاړاودکــپس ترڅنگ ودريد ، سپاهيان ټول ودريدل لومړی پهره دارپياوويل ځواب ولې نه راکوی څوك ئې؛

خوپه دومره څندکې نوروسپــاهيــانوهغه وپيژانداويوه يې دخپل پخواني ملگري مټ ونيوکش ئې کړورته وئې ويل :

خــوشې چيـغې مــه وهه دې نه پيــژنی ! ســرداربهــيم سنگ دې باداره ! تاسوپه دې شپه کې دلته څه کوی ؟

هغه ځواب ورکړ : زه دبنديانوليدوته راغلم .

بل سپاهي ځواب ورکړ: سرداره ! تاسويې غمــه اوسې داڅوپهره داران همداڅوشيبې مخکې ويده شول.

بهيم سنگ تري وپوښتل : ستانوم څه دی؟

هغه ځواب ورکړ: زمانوم سروپ سنگ دی.

بهيم سنگ وويل : ته ډيرهوښيارسړی معلوميږي زه دبرهمن آبادله حاکم نه غوارم چې ستارتبه درلوړه کړي.

هغه ورته وويل : خدای دې له تاسوسره ښه وکړي زمــاڅلوراولادونه دي چې ستاشونډې وخوځيږي زماکاربه جوړشي.

بهیم سنگ : ته چورت مه وهه نورستاترقی پرما ، هوبندیان دی ویده دی؟

پهره دارځواب ورکړ: صیب تراوسه ئی خبری کولی ، دائی وویل بیاوروړاندی شوتریوه چاك ئی وروکتل وئی ویل :
سرداره ویښ دی.
بهیم سنگ وویل : زه له جی رام سره څوخبری کول غواړم .

پهره داروویل : صیب دی پوښتنی ته څه ضرورت دی اوبیائی خپلونوروملګروته اشاره وکړه ټول لړي شول دکپس له یوی برخی نه بهیم سنگ سرور دننه کړویی ویل : جی رامه ته ډیراحمق ئی ، بیائی خپل لاس ورتیر کړاوزیبرته ئی وروویل : لاسونه دی زماخواته راواړوه ، زیبرخپل ترلی لاسونه هغه ته ورواړول، بهیم سنگ بیاپه زوره وویل : نمك حرامه تادراجه دوړاندی ددی کم ذاتی عرب ددوستی لاپی وهلی نه شرمیدلی؟

بیائی ورو وویل : جی رامه ! زه ستادملګری دلاسونوپری غوځوم څه روایه چی پهره داران شکمن نه شی.

جی رام په لوړغږوویل : بهیم سنگه لږوشرمیږه ، دادیوه نوابزاده له شان سره نه ښایی چی بی وسه بندیانوته کنځل وکړی.

بهیم سنگ وویل : زه تاسوغونډې بی زړه خلکوته کنځل دځان بی عزتی بولم ، زه یوازی ددی پوښتنی لپاره راغلی یم چی تاهغه عرب ځوان اومجلی چیرته غلی کړی دی؟

جی رام ځواب ورکړ: ماته ددی معلوم ورځه مامه تنګوه ، دزیبرلاسونه خلاص شول بهیم سنگ ئی په لاس کی خنجرورکړاووروئی ورته وویل : افسوس چی زه نورله تاسوسره هیڅ نه شم کولی ستاسولپاره ددی کپس ماتول اوتښتیدل اسان نه دی خوبیاهم خپل قسمت وازمویی، که تاسوآزادهم نه شوی لږترلږه خوبه دمیړنیوپه مرگ مړه شی.

دپهره دارانودغلطولولپاره بهیم سنگ خپله لهجه بدله کړه وئی ویل: زماپوخ باوردی چی هغه عربه مجلی تاسوپټه کړی ده ښه ده ستاخوښه مه ئی راته ښیه خودلمړراختونه وړاندی به دبرهمن آبادخلك تاسوغرغره ووینی.

بهیم سنگ له کپس نه لږلرې ولاړپهره دارانوته ئی وویل :

تاسو ولې يوې خواته شوي ؟ ماخوله هغوي سره څه پټې خبرې نه درلودې، لېرخوداجې رام ته وګوري غرورئې تراوسه نه دی مات شوي.

يوه پهره دارځواب ورکړ: سرداره ! ددوي نصيب خراب دی که نه موږخواوريدلي دي چې راجه يې زيات قدرکاوه ، سرداره په ښارکې خلك وائي چې داعرب جادوګردي هغه دجادوپه زورجې زام دراجه په خلاف نافرماني ته اړکړي.

بهيم سنګ ورېل : ښايي همدغه خبره وي ماته هم ددوي کيس ته نژدې کيدل په کارنه وو.

يوه پهره دارووېل : نه صيب ! په تاسوددوي دجادواثرنه کيږي، بياهم کورته ولاړشي توبه وباسئ.

بهيم سنګ : ته ډيرهوښياريې زه څم سرمی راباندې وګرځيدښايي دادکودواثروي .

پهره دار: صيبه! که اجازه وي زموږڅوك درسره ولاړشي اوتاسوترکوره ورسوي.

بهيم سنګ : نه نه ! ددې ضرورت نشته .

بهيم سنګ ولاړهغه پهره دارله شانه ورپسې غږکړ:

سرداره ! زه دې هيرنه شم .

بهيم سنګ : ته چورت مه وهه.

پهره دار : بګوان دې له تاسره ښه وکړي.

دبهيم سنګ له تلووروسته يوه سپاهي ملګروته ووېل :

ومولېدل مانه ووېل چې داجادوګردي اوتاسونه منله سروپ سنګه ستاخيرنشته ، تاڅوواري پر کيس لاس ووهل تراوسه دی سرنه ګرځي؟

سروپ سنګ : زماسر ؟ هولېږدرونددي.

پهره دار : غم مه کوه اوس به ښه وګرځي.

سروپ سنګ انديښمن شوويي ويل: خومااوريدلي چې دجادوګرپه مرګ دجادواثرورکيږي.

پهره دار: داسي جادوګرچې مړه شي بيرته ژوندي کيږي.

يوه بل سپاهي ووېل: ياره ماهم په کيس لاس ووهل اوس زماسرهم

څرخیږي.

سـروپ سنگ وویل : خـدای دی دغـه جـادوگـروو‌هی زمـاسـرخـوپـه ربنتیاراباندې گرځي.

ددی خبـروتاثیـرداوچی نورپهـره داران له کـپس نـه اتـه ، لـس گـامـه لری ودریدل اوپهره ئی کوله.

زبیـرد‌خپلوپـښوله خلاصولونه وروستـه دجی رام لاس اوپـښی هم خلاص کړل.

یوه سپاهی وویل: ای ، دوی په کپس کی څه کوی ؟

زبیراوجی رام کیناستل ، سترګي ئې پټې کړی اووخریدل. دوه تنه پهره داران ترکپس دوه څله راوګرځیدل اوداده بیرته خپلوملګروته راغلل جی رام ورو وویل : زبیره !

زبیر: څه خبره ده .

جی رام : دغه کپس ډیرمضبوط دی ، تقدیرتوکه راسره وکړه ته اوس هم په دی ئمه ئی چی خلاص به شو؟

زبیر: زمازړه گواهی راکوی چی خدای به مومرستندوی وی.

جی رام وویل : په برهمن آبادکی بهیم سنگ په سلگونوسپاهیان لری ، کیدای شی په وروستی وخت کی زموږڅه مرسته وکړی.

زبیـر: زه یوازی له خدای نه مـرستـه غـواړم اوته هم همـغـه ذات ته پناه ورووړه.

که هغه ته زموږژوندی پاتی کیدل منظوروی نودبهیم سنگ له مرستی پرته به مووژغوری.

جی رام : زه ستادایمان پوخوالی ستایم ، خوبده مه منه دغه کپس پخپله نه ماتیږی.

زبیروویل : په کوم ځای کی چی دعقل ډیوه مړه شی هلته دایمان مشال کاروړکوی ، تاپه یوه داسی خدای باندی ایمان راوړی چی ابراهیم (ع)ته ئی اورګلبڼ وګرځاوه.

جی رام څه ویل غوښتل چی ډیوه سپاهی غږئی واورید: څوك یی؟

یوه سړی څوګامه وړاندی ځواب ورکړ: کب نیوونکی یم صیب !

سپاهی : دلته څه کوی؟

کبان می راوړی .

سپاهی : کبان په دی ناوخته ؟

پردی سړی : هو! اوس ورځ راخیژی ، زه غواړم چی داوپلورم اوبیرته ستون شم ، تاسوخوبه کبان نه غواړی ؟

یوه پهره دارورېل : سروپ سنګه ! ته ئی واخله ستاځلوریچیان دی کب نیوونکی وویل : هوسرکاره ! واخله بلکل تازه دی.

سروپ سنګ وویل : پیسی راسره نشته که ئی بی بیی راکوی اخلم یی.

کب نیوونکی : صیب له تاسونه پیسی څوك غواړی ! له موږنه خونی په ښارکی هسی عادی خلك هم په زوراخلی ، تاسوخوسرکاریی، دائی وویل اوبیائی دکبانوډکه توکری ددوی په مخکی کیښودله.

یوه پهره دارورته وویل : اوهو! له تاسره خودیرکبان دی موږته ئی هم راکوی که نه؟

سروپ سنګ وویل : نه نه ! په دی بیچاره ظلم مه کوی ، زه خودده بیپاریم ، نن لږتری اخلم پیسی ئی سباته ورکوم ، هغه یوکب راواخست اوخپلوملګروته ئی په موسکاوکتل ، ملګرونی دسترګوپه رپ کی ټوله توکری تشه کړه.

سروپ ورته وویل : دادی یاره پیتی دی سپك شوورڅه سباته بیاپه همدی مهال همدلته راشه پیسی دی نغدی واخله.

کب نیوونکی : ډیرښه سرکاره!

په کپس کی دننه زییرجی رام ته وویل داخوګنګودی خودابوازی ولی راغلی دی ؟

ګنګوپهره دارانوته وویل : زه ډیره سه سرینده وهلی شم درته وئی وهم؟

سپاهیانوپه یوه غږځواب ورکړ: هو! هووغږوه!

ګنګوله سرینډی نه ځوبه زره پوری نغمی اوچتی کړی اودهغه ملګری د عامو ښاریانوپه جامه کی یویوورغلل اوترسپاهیانوراتاوشول.

یوه پهره دارپه زوره وویل : هی هی ده خوهسی دکب نیولوخوارکسب غوره کړی که دی سرینده غږول اختیارکړی ډیری روپی به وګټی.

دگنګوملګرویو ته ویل : زه خود ده نغمو راویښ کرم اوبیامی خوب وتبستید...... زه د«وسنتی»مورپاخولم ویل نی وګوره لکه چی کوم سوالګردی .... یوه بل وویل : زمور ګاوندی حیران دی چی داڅوک دی؟

ګنګودسرپندی له غږولوسره اوچت شو اودده ملګروناڅاپه توري وکښلی اوپه سپاهیانوورپریوتل ، دسترګوپه رپ کې ئې تول ترتیغ تیرکړل اوپه تبرئی دکپس لوی کولپ مات کړ.

زبیراوجی رام راووتل، دچوك په شاوخواکې کورونودسریندی دزړه وړونکونغمونه ورسته دسپاهیانوګرېږی اوکوکاری واوریدی خوچاله خپل کورنه دراوتلواوحال اخستلوجرئت ونه کړ، زبیراوجی رام دګنګواو د هغه نوروملګروسره له ښارنه په تیښته ووتل ، دګنګوځوتنوملګروپه یوه باغ کی آسونه درولی وو ، کوم وخت چی په ښارکی په دی پیښه خلك خبریدل ، دوی په اسونوپښنی اړولی وی اودځنګل په لورولاړل.

*****

(۳)

ناهیدپه بستره غځیدلی وه ، اومایانی سرته ناسته وه ورو وروئی سرورته چاپی کاوه ، خالد په ناکراری په کوته کی یوی اوبلی خواته قدم واهه . بیادناهیدسره نژدی ودریدوئی ویل:

ناهیدی! ډیروځندیدل ، هغوی بایداوس رارسیدلی وای کاشکی زه ئی په پاتی کیدونه وای مجبورکری.

مایاخالدته وکتل اوبیائی سترګې ښکته واچولې اوپه ډاډورکوونکی لهجه ئی وویل:

زمااوس هم داباورنه راځی چی راجه داهریه دومره ظالم وی ممکن داسو......!

خالدهغې خبری ورغوځې کړې وئې ویل : ستانیکی هیلې له یوه لیوه نه انسان نشي جوړولی.

مایازړه نازره وویل: تاسوفکرمه کوی هغوی به خامخاراځی .

خالد : زبیربه په غرغره حُرېږی اوزه به فکرنه کوم ! کاشکی زه هم له

گنگوسره تللی وای ، داتی وویل لاس ئی ومرورل اوشونډی ئی ترغابنولاندی کړی اوبهرته ووت.

مـایادیوی په اوښلنوسـترګوناهیـدته وکـتـل ، هغی ددی پرسـرلاس راتیرکړاوپه تسل ئی ورته وویل : مایا! هغه خوتاته هیڅ هم نه دی ویلی ، ته په وړه وړه خبره ژاړی.

مایاځواب ورکړ: زه چی دده حالت ګورم ، که هغوی ناکام راستانه شی نوڅه به کیږی.

ناهیـدوویـل : هغـوی په یوه خطرناك هدف پسی وتلی دی کـه ناکـام راستانه شی زموږیکی څه ګناه ؟

که ګنګواوملګری ئی په جګړه کی ووژل شی ، ته به خپل وطن ته ولاړه شی اوزه ...... ؟

ناهیدځواب ورکړ : زماوروکی خورکی! دعربوځمکه دتاڵپاره تنګه نه ده.

مایا : خوښالدله ماسره په هره خبره جنجاڵ کوی امکان لری هغه مادلته پریږدی.

ناهیـد : مـایا! زمادوراندی خوښالدداسی څه نه دی ویلی ، هوربښتیـا! ستاداوروراوزیبرپه باب دخبراوریدو نه ناکراره شوی دی ، خدای دوکړی چی هغوی په خیرراشی بیابه ټول عمردخالدپه خوله موسکاغوریدلی وینی.

دخالددموسکاذکرمایادخوشبولپاره دخیالونورنګینی نړی ته یووړه . هغی ته داوبجاره دنیادګلونویوه سمسوره باغچه ښکاره شوه ، دی له ګلونوسره لوبی کولی اودخوشبویه هواله ځپوسره تازه کیدله .... دمارغانوښکلی نغمې ئی اوریدی.

دایوه ښځه وه چی دمینی په بهروسه ئی دامید د سمندرپه غاړه محلونه جوړول، خوپوخیال ئی دتوندشمال په څیرپه لمن کی دهیلوراټول کړی ټول ګلان بیرته مراوی کړل.دخیال په پرده ئی دعربودخرمادباغونوله سیل نه وروسته دبرهمن آبادپه یوه خلورلاری کی دغرغره شوی ورورپه لاش ودرولـه هغه یوه خوروه ، داسی خورچی دخپل کوردکرسندوختداګانوله اوریدوسره سره دوروراـه خـولی دآه په اوریدوتکان وخوری ، مـایاپه زره کی وویل : وروره ! زمـاګـران وروره خـدای دی په خـیـرراوله ، کـه ته نه وی مـابه

دهیچاموسکاهم خوبته نکړای شی.

ناهیدپه غورمایاته وکتل اوونی ویل : مایا! ستاربنتیاله خالدسره دومره مینه ده ؟

مایارابیداره شوه ناهید ته ئی وکتل ، خپل مخ ئی په لاسونو پټ کړاوپه سلګوشوه.

ناهیدبیاوویل : معلومیږی چی ته په مااعتبارنه کوی ، زه خالد پیژنم ، ..... هغه .... !

مایانی خبره ورغورځه کړه وئی ویل : نه ! نه ! زه دخپل وروړپه باب فکرکوم .

دکلایو پهره داریه منده راغی ، ناهیدخپل مخ په تیکری کی پټ کړاوجګه شوه کښیناسته پهره داروویل :

خالدپرآس زین کیښود ، زماخبره نه منی هغه ته دبرهمن آبادلاره هم نه ده معلومه ، که څه پیښه وشی ګنګوبه ماژوندی پری نږدی تاسوهغه منع کړی

یوه شیبه دمایازړه ولوید ، بیاپه زوره زوره ودرزیدجګه شوه اوپه منډه بهرته ووتله ، زړه ئی ویل خالده ، مه ځه زه دوروروغم زغملی شم خوستانه پرته ژوندنشم کولی ، خالده په مارحم وکړه ! خالده ! خالده .

له کلاته بهرخالدآس ته قیضه وراچولی وه اویوه پښه ئی په رکاب کی وه ، مایاپه منډه ورغله غږئی پری وکړ: ودریږه! دخدای په خاطرودریږه! یوازی مه ځه ، زه هم درسره ځم ، دائی وویل اوبیائی داس جلب ونیو.

خالدله رکابه پښه لری کړه پریشانه شواومایاته ئی وکتل په دی ځنډکی ناهید هم بهرته راووته دمایاناهیدته پام شوویی ویل : خوری دی راوګرځوه! دی دمرګ خولې ته روان دی د بګوان په خاطر! دخدای په خاطرئی راوګرځوه.

ناهیدنږدی ورغله وئی ویل : خالده ! که ستاپه تګ کی څه مصلحت وای نومابه په دی :اروغی کی هم نه وی راایسارکړی ته یوازی دراجه دلښکرمقابله نشی کولی ، ته بایددګنګودراتګ انتظاروکړی هغه خامخاراځی ، که رانه غی کوم ملګری خوبه ئی ضرورراځی ، ته بیشکه زړه

ورتی خوبه داسی شیبوکی ربنتینی زړورتیاصبرکول دی.
خالدځواب ورکړ: خوری ! ستاتبه ده ولاړه شه آرام وکړه زه یوازی ددوی لاری څارم . زه وعده کوم چی لرې نه ځم.
مایاوویل : نه ! نه ! خوری دی مه پرېږده ، دی به بیرته راونه گرځی.
خالدوویل: مایا ! امکان لری دراجه پوځیان په دوی پسی راوتلی وی زه بایدمرسته ورسره وکرم . ددوی مرسته زمامسؤلیت دی مایاته دی لږدوروزخیال هم وکړه.
مایاځواب ورکړ: زماورورکه په خطر کی وی ته څه مرسته نشی ورسره کولی.
خالدڅه ویل غوښتل خوله لرې یوتن چی په دنگه ونه ختلی ؤچیغې کړی:

هغوی راغلل ، اوله دی سره په ځنگل کی داسونودپښوغږاوچت شویویل پهره دارپه منده راغی ویی ویل : لکه چی دښمن وریسی دی تاسودکلاسمځوته کوزی شی.
خالدوویل : دغلی کیدوضرورت نشته که څوك وریسی وای دوی کلاته نه راتلل خوداپیرلږکسان ښکاری خدای دخیرکوی.
داسونودراتگ دخبرپه اوریدودناهیدزړه په درزاشو ، خوچی خالدوویل چی یوازی څلورآسان دی نوپه زړه کی ئی بله شوی دامیدډیوه بیرته گل شوه ، ددی داندیښنی اوغم حالت هغه مانوته ورته ؤچی په ماته کښتی کی دڅپوپه مینځ کی ایساروی اوپه یوه اوچته شوی څپه دساحل گومان وکړی.
داسی ئی احساسوله چی تقدیردوروستی ځل لپاره تری دامیداوهیلومانی اخلی،لږځنډوروسته یوسپوردځنگله له گنوونونه راووت دوی ته نژدې له آس نه کوزشومایاته ئی چیغې کړې : مایا ! مایاهم ورمنډه کړه اوونی ویل: وروره ! اوبیاورترغاړی شوه. دناهیداوخالدنظرپه ځنگله کی په هغه لاره نښتی ؤچی جی رام تری راووت ، دجی رام په لیدو ناهیدپه زړه کی یوځل بیادامیدمړی شوی ډیوی بیرته بلی شوی په جی رام پسی داسواوپه هغه پسی گنگواوزبیرهم له ځنگله راووتل،دزبیرپه لیدوناهیدمذبذبه غوندې دوه دری گامه وړاندی شوه ، زبیرډې ته نژدې ورغی له اس نه کوزشو ،

خالدورمنده کړه اودواړوېيل په غيږکي ونيول ، ناهيدوغوښتل چي په منده
خپلې کوټې ته ستنه شي خوبيائي داسي احساس کړه لکه پښنې ئې چې په
ځمکه پوري نښتي وی ، دهغې په بدن لړزه گډه وه ، سرئې وځرخيد .
دمياشتودمسافرپه څيرچي دمنزل په ليدوله پښوولوېږي ناڅاپه داهم
همدغسې شوه زبيرله خالدنه بيل شووروړاندي شو اووئې ويل : ناهيدي! ته
اوس ښه ئې که نه ! دي دځواب پرځای پرخپل مخ نقاب برابرکړ.

زبيربياوويل : ستازخم څنگه دی ؟

دناهيدشونډې ورپيدې په رپېديدونکی آوازئې وويل :

دخدای شکردی چی ته راغلی ، زه ښه يم . ددې وروستی الفاظ په يوه
ژوره ساه کی ډوب شول اوبياهغې توکروخوړاوپه ځمکه راپريوته .

*****

(٤)

کله چي په هوش راغله په خپله کوټه کی په بستره پرته وه ،
دخالداومايالہ غمجنوڅيروليدووروسته ئې نظردزبيرپه څيره ونښت ، په
مړاوی څيره ئې ناڅاپه دحياسرخي راغله ، په مخ ئې پرده راخپره کړه
اوکيناسته گنگواوجي رام له کوټي نه بهرولاړوو خبرې ئې کولې دخالدهغوی
ته پام شو وئې ويل : ناهيدراپه خودکې شوه چورت مه وهی .

زبيردتسلی په دود ورته وويل : ناهيد ! نورزموږمصيبتونه پای ته
رسيدونکی دی . زه نن روانيږم.

مايا چي ديوی ښځی د ذکاوت دحس په زوردزبيرپه باب
دناهيدداحساساتونه خبره وه ژرئې وويل : نه نه تاسومه ځئ ، اوس به په
ټول سندکی ستاسولټون پيل شوی وی .

زبيرځواب ورکړ: زمالپاره دسندله سرحدونودوتلوهمدايو فرصت دی
ترسباپوری به دلاری ټولوپهره دارانوته زموږدتيښتي خبررسيدلي وی
نورملکری مودراجه پوځ ته دفريب ورکولوپه خاطردختيځ بيابان لاره نيولی
زه له همدی فرصت نه گټه اخلم.

خالده ! ته به همدلته پاتی کيږې که دلته څه خطراحساس شوگنگوبه
مويل مناسب ځای ته بيايي له عربونه زموږدلښکروترراتگ دمخه که

ناهیددتگ راتگ شوه گنگوبه نی ترمکران پوری ورسوی.

ناهیدوویل: ترڅوچی زماخویندی په زندان کی وی زه غوارم همدلته واوسم ، خدای دی تاسو بیرته راولی موږبه ستاسوانتظارکوو، زمالیك به تاته رسیدلی وی تاسوسمدستی روان شی اوپه راستنیدوکی بیره وکړی هوربنتیا د علی پوښتنه کوم هغه څنگه ؤ؟

زبیر: علی ته ډیره یادولی ، ددیل والی هغه ډیروخوړاوه خوهغه ډیرزړه ورهلك دی که په هرحالت کی دی دملانځه په وخت کی اذان خامخاکوی . دغه خلك له آذان نه ډیرویریږی هغه ئی خوځلی په متروکو وواهه خودده په اراده کی هیڅ بدلون رانه غی.

دبرهمن آبادپه بندیخانه کی هم دهغه همدغه حال دی دراجه پوځیانودژبی ورغوڅولواخطاروړکړ. خودی له خپل تکل نه وانه وښت.

ناهیدوویل : داتول ستادمجلس اثره‌ی که نه نوهغه خوددومره مزیوت زړه خاوندنه ؤ، په سراندیپ کی هغه ډیرکمزوری زړه خاوندهلل کیده.

زبیروویل : دانسان عیبونه اوصفتونه دخطرپه وخت کی راښکاره کیږی. له دروازی نه گنگوغږوکړ: ماسپښین شونوربایدځنړونه کړی.

ناهیدوویل : ورځی خدای مومل شه خوتاسوته مکران ته دوچی لاره معلومه ده ؟

زبیروویل : داسوله ماسره ځی اوهغه په ټولولاروپلددی ، زه چی دمکران سرحد ته ورسیږم هغه به بیرته راولیږم.

مایاوویل : په دی جاموکی تاسوسمدستی پیژندل کیدای شی.

زبیرپه موسکاځواب ورکړ: زمادکشری خورپه ماډیرهام دی خوته مه پریشانه کیږه ، زه به سندی لباس واغوندم اواوس خوماسندی ژبه هم زده کړی ده څوك به په ماشکمن نه شی ، مایاوویل : ته ماته په خوروپلوستری ذمه واری پرسراخلی،په یادولره زموږپه وطن کی دخوراو ورورتراصلی رشتی دغسی رشتی ډیری مضبوطی وی ، که ته ماته خوروالی نوداونیوسفرپه ورځوکی وکړه ، زموږمصیبت ستاسودنوروبندیانوله مصیبت نه کم نه دی . دوی به زماپه ورورپسی سندلویشت په لویشت وگوری . زه ویریږم چی ستاسودپوځونوله راتگ نه ترمایوسی وروسته زماورورکاتیاوارته تینبتی ته

زړه ښه نه کړي.

جی رام له بهرنه په لوړغږوویل : مایاځه وائي . زه یوازې یوراجپوت «نوابزاده» نه بلکې یومسلمان هم یم ، زه خپل نیکې کورنکې کله پرېښودلای شم.

مسلمان ! زماورور یومسلمان دی؟ دائي وویل دناهیدله کټ نه اوچته شوه اوبهرته په منډه ووته وروړته ئی غېږورکړه ، زړه ئی درزېدوپه سترګوکې ئې دخوښی اوښکې وې ، وئې ویل :

وروره ته ! رښتیاوایه ته مسلمان شوی یې؟

هغه ځواب ورکړ: مایا! «له مقناطیسو» سره چې اوسپنه ولګیږي بیا اوسپنه نه پاتې کیږي ، ته خو به پښیمانه نه ئې؟

مایا وویل: زه ... بیا تری لرې شوه اوښکې ئې پاکې کړې وئې ویل: زه چېرته پښیمانه کیږم خدای «ج» زما دعاګانې قبولې کړې، زما زارې ئې منظورې کړې وروره مبارك دې شه هو رښتیا ستا اسلامي نوم؟

زبیر بهر ته دوتلو په وخت کې وویل: دا زما قصور دی که دتا خوښه وي ستا په ورور به ناصر الدین نوم کیږدو .

مایا وویل: او زما نوم به څه وي؟

خالد ، زبیر ، ګنګو او جې رام حیران شول ټولو مایا ته کتل مایا چې دخپلې پوښتنې ځواب وا نه ورید وئی ویل: تاسو ولې حیران یاست له ناهید نه پوښتنه وکړي ، دائي وویل او په دهلیز کې ودریده ناهید ته ئی وویل: ناهید خورې! دوی ته ووایه آیا ما ستا په وراندې مبارکه کلمه نه ده ویلې؟ آیا ما له تا سره پټ پټ لمنځونه نه دې کړي؟ آیا ما دقرآن ایتونه نه دی زده کړي؟

، مایا له خپل ورور سره ودریده او زبیر ته ئی وویل: ته په څه خیالونو کې ډوب یې ، ناهید پر ما زهرا نوم ایښی او دا زما خوښ هم دی.

خالد دننه ولاړ ؤناهید په غوږ کې ئې ورو وویل تا دا خبره ولې له مانه پټوله؟

ناهید په موسکا ځواب ورکړ: مایا په دې ویریدله چې تاسوبه داګومان وکړي چې ستادخوښې په خاطرمسلمانه شوی ، هغه له وروړنه هم ویریدله

ځکه نی له مانه وعده واخسته چی ترمناسب فرصت پوری به دغه رازساتم .
خالدبیرته په منډه بهرته راووت اوله جی رام سره ودرید دهغه روح دخوښیوپه اووم آسمان کی ؤ .

زبیرروویل : وروره ناصرالدین اوخوری زهراتاسودواړوته مبارکی وایم خدای دی تاسوته حوصله اوثبات درکړی.

ګنګوروویل: زبیره: که زموږزړونه راوپلټی موږټول مسلمان شوی یو ، خوپرته ولودنوموښوایښودل به تاډیروخندوی داخدمت خالدته پرېږده هغه دی ماسپښین شوته ترنن ماښام پوری لږترلږه له دی ځایه شل دیرش میله بایدسفروکړی، زبیرموسکل ویی ویل: «زه تیاریم» .

ګنګوداسوته غږوکړچی جامی راوړی زهرابیرته له ناهیدسره کیناسته اوزبیردګنګودهدایت سره سم دسندی سپاهی جامی واغوستی بیاثی ورته وویل: ستاله پاره آس تیاردی.

زبیرروویل: زه اوس راځم اوبیاددوهم ځل لپاره دناهیدکوټی ته ورننوت ناهیدچی دپښوغږواوریدپرده ئی سمه کړه زبیرروویل : ناهیدُخدای پامان ! زهراخوری ماته دعاکوی.

دواړوپه غبرګ آوازوویل: په خدای دی سپاړواوزبیراوږده اوږده ګامونه واخستل له کوټی نه ووت.

خالد ، ناصرالدین اوګنګودکلاتردروازی پوری ورسره راووتل داسوله دوواسونوسره ولاړؤ، زبیرروویل خدای پامان اوپه آس ئی پښه واروله داسوهم سپورشو، ګنګوروویل: ګرمی زیاته ده خودواړه آسونه تازه دمه دی تردیرش میله پوری لومړی مزل ورته هیڅ نه دی داسواپه دی سفرکې ستابرپالیتوب بنایی دسندنقشه بدله کړی ترڅوچی زبیردمکران له سرحدنه نه وی تیرشوی ته بیرته مه راستنیږه.

داسووویل: تاسوچورت مه وهی.اوبیائی آس ته غبرګی لغتی ورکړی. زبیرپه هغه پسی اس ورپریښود.

په کلاکی چی داسونودپښوغږواوریدل شوزهراناهیدته وکتل دناهیدپه سترګوکی اوښکی ډند شوی اووروورونی ویل: خدای دی ستاسومرستندوی شی خدای(ج)موله دښمنانوپه امان کړه.

دزهراپه سترگوکی هم اوښکی راغلی اوونې ویل: خورې،اته تراوسه له مانه پوه خبره پټوی ستاله هغه سره مینه ده؟

ناهیددځه ځواب ورکولونه پرته دزهرالاس په خپل لاس کی ونیوداسونودپهوغږورو وروچوپ شودناهیدله سترگوداوښکوغمی وځیدل اوپه مخ ئی لارې جوړې کړې اوښکته وبهیدی.

زهراپه خپل ټکری دهغه اوښکی ورپاکی کړی ورته وئی ویل: خورې! هغه راځی ، هغه ډیرزربیرته راځی.

دوهم فصل:

زلمی سالار

د قتیبه استازی

دبصرې په یوه کونج کې دسیندپه غاړه دخرمادګڼوونوپه بن کې دبصری دوالي مانۍ وه ددغې مانۍ په یوه لویه کوټه کې یودپوخ عمرخودقوی متهوخاوندقدم واهه ، هغه به قدم واهه اوبیابه ودرید پر دیوال ځړیدلی نقشی ته به ځیرشودهغه په څیره کی غیرمعمولی عزم اوارادی ځلکونه وهل، په سترګوکې ئې هوښیاری اوترهوښیاری هم هیبت زیات ځلیده.

داحجاج بن یوسف ؤچی له اوسپنیزومنګولونه ئی دوست اودښمن دواړوپناه غوښته هغه څوك چی توره ئی په عرب اوعجم دتندرپه څیررا پریوته اودیرځله ئی له خپل حد نه پښې وغځیدی داسلامی نری هغه روښانه ستوري ئی هم په خاورواوونوکی راپری ایستل چی زړونه ئی دایمان په نورروښانه وو.

دحجاج بن یوسف دژوندلومړی پړاؤهغه وخت ؤچی دعبدالملك دحکومت په وخت کی دسرکشانودماتولولپاره اوچت شواودتوپان په څیرپه عراق اوعربوراخپورشو.

خوهغه وخت دده توره دیوه ړانده متروکی ته ورته وه چی دحق اوناحق توپیریې ونکړای شو،دهغه دژونددوهم پړاوهغه وخت ؤچی دعبدالملك پرځای دهغه زوی ولیددخلافت په منصب ناست ؤ ، دعراق اوعربوخپلمنځی جګړی پای ته رسیدلی وی اومسلمانانوپه یوه نوی جذبه اوولوله په ترکستان اوافریقاکی پرمختګونه کول.دخپل پلارپه څیرولیدهم حجاج بن یوسف ته په بهرنیواوداخلی چاروکې پوره واك اواختیارسپارلی ؤخودیوه مسلمان مورخ په

نظرحجاج چی ولیدته کوم خدمتونه وکړل له هغوخدمتونوسره دیرتوپیرلری چی عبدالملك ته ئی ترسره کړی وو.

دعبدالملك په وخت کی دحجاج بن یوسف تولی هڅی دعراق اوعربوپه ساحه کی وی اودلته که هغه خپلمنځی جګړی ختمی کړی په خپله لمن ئی دديروبی ګناهودوينوداغونه هم ولګول،خودولیدپه زمانه کی په عربوکی ارامی وه اوحجاج بن یوسف دژوند وروستی برخه په ترکستان اوافریقاکی دجهادپه تنظیم اودغازیانودپرمختګ لپاره وقف کړی وه.

کله چی موږدحجاج بن یوسف دژوندانه دکتاب وروستی پاڼی اړوونوحیران په شوچی خدای(ج)دمسلمانانودفتوحاتولپاره هغه څوك انتخاب کړچی څوکاله وړاندی ئی مکه محاصره کړی وه هغه سترګي چی عبدالله بن زبیرئی په مخکی وژل کیدلواونه ویریده په سندکي دیوي مسلماني نجلی دمصیبت په اوریدوغمجني شوی.

تاریخ موږته یومهم سوال وړاندی کوی اوهغه داچی عرب اودعراق مسلمانان دحجاج بن یوسف نه دژوندپه وروستیوشپوورځوکی هم خوښ نه وو اونه ئی ولیدته په ښه سترګه کتل نوبیاڅه سبب ؤ چی کله په ترکستان اوسندکی دجهادنغارې وکړنګیدې دشام له مسلمانانونه په دغومحاذونوکی دعربوشمیرزیات ؤ.

ددی ځواب یوازی دادی چی د قیادت له کمزوری سره سره دمسلمانانوانفرادی کرکترونه همغسی اوچت وو اوددوی په زړونوکی له جهاداوشهادت سره مینه په غورځنګ وه دوی دې ته نه کتل چې قیادت ئی دچاپه لاس کی دی اوپه بیره ئی دجهاد صفونوته ځانونه رسول.

ځکه خودولیددوخت دریاړمنوفتحوویاړنه دولیددی اونه دحجاج بن یوسف ، بلکی دهغه اولس دی چی شاوخواته ئی دجهادبیرغونه په اوږه کړی وو.

*****

(۲)

حجاج بن یوسف ترډیره ځنده په دیوالونوراځړیدلی نقشی لیدلی بالاخره ئی یوه نقشه راکوزه کړه په ایرانی غالی کیناست اوپه مخې کې ئې کیښوده له ښه فکر وروسته ئی قلم راواخست په نقشه ئی ځونښی کیښودی اوونی

نغاړله یوی خواته ئی کیښوده .

یوسپاهی په ویره ویره کوتي ته ورننوت اوونی ویل: له ترکستان نه یواستازی راغلی دی.

حجاج بن یوسف وویل: زه یې له سهاروراسی په انتظاریم ورشه راتی وله سپاهی ولاړاوحجاج بن یوسف بیرته نخښتی نقشه وغورووله اوپکی یوخت شولږځندوروسته یوزغره اغوستونکی کوټی ته ورغی هغه یودنګ زلمی ؤچی پنځلس ، شپاړس کلن ښکاریدوپرسرئی داوسپنی خول ځلیدو، ښکلی څیره ، ځلیدونکی سترګي وروکی خوله اونری شوندی ئي دغیرمعمولی ارادی اواستقلال ښکارندوی وی ، دهغه دڅیری اوقدتناسب یومرموزجذابیت وربخښلی ؤچی حجاج بن یوسف حیران ورته کتل .... له ښه ځندوروسته ئی په ګرخته لهجه تری وپوښتل:

ته څوك یی؟

هلك ځواب ورکړ:مالحوال درکړی ؤ زه له ترکستان نه راغلی یم.

حجاج : ښه له ترکستان نه ته راغلی یی؟ زه دقتیبه جذبات ستایم مالحوال ورکړی ؤ چی یاته راهغه اویادی یوتجربه کارجنرال راواستوه ، هغه ماته یواته کلن هلك راواستاوه، هلك په ډاډمنه لهجه ځواب ورکړ: زماعمر۱٦کاله اواته میاشتی دی.

حجاج بن یوسف پرچ وهل وئی ویل: ته دلته دڅه لپاره راغلی یی په قتیبه څه شوی دی؟

هلك دڅه ځواب ورکولونه پرته وروړاندی شویولیك ئی هغه ته ورکړحجاج بن یوسف زرزرلیك پرانیست وئی لوست اولږډاډه شوویی ویل : هغه پخپله ولی نیغ دلته رانه غی ته ئی ولی راستولی یی؟

هلك پوښتنه وکړه : ته دچاپه باب پوښتنه کوی؟

دحجاج بن یوسف حوصله اوزغم پای ته رسیدلی ؤ په چیغه ئی وویل: هغه احمق چی قتیبه راته لیکلی چی زه خپل ترټولوښه سالاردراستوم.

هلك بیاپه ډاډاوسکون ځواب ورکړ: دقتیبه په لیك کی چی دچایادونه ده هغه زه پخپله یم که تاسوله کوم بل احمق سره لیدل غواړی نوماته اجازه راکړی.

حجاج بن یوسف په حیرانی وویل : ته ! اودقتیبه غوره سالارا!خدای دی په ترکستان کی جگړه کوونکی بدنصیبه مسلمانان له دښمنانونه په امان وساتی ، ته دقتیبه سره څه خپلوی لری؟

ځوان ځواب ورکړ : موږدواړه مسلمان یو.

حجاج : په لښکرکی دی رتبه څه شی ده ؟

ځوان : زه دحمله کوونکی ډلی سالاریم

حجاج : دحمله کوونکی ډلی سالارا ته ؟!

اوله بلخ نه دمخ اړولواوبخارااوسمرقند په لوردتگ په اراده کی به هم غالباًستااوستاغوندی ځوانو مجاهدُمشوره شامله وی؟

ځوان: هوا دازمامشوره ده اودلته زماراتگ په همدی خاطردی که تاسولږحوصله وکړی زه به تول حالت درته ځرگندکړم.

دحجاج بن یوسف غوسه اوس په اندیښنه بدلیده وئی ویل:

که ته نن ماپه کومه خبره قانع کړی نوزه به ووایم چی دعربودمیندودشیدواثرتراوسه پوری نه دی ختم شوی کښینه ! زه له سهاره نقشی ته ځیریم راته ووایه کوم پوځ چی هرات غوندې معمولی ښارنشی فتحه کولی نودبخاراغوندې مزبوت ښارپرسردفتحی بیرغ رپولوته ولی دومره امیدواردی؟

هوارښتیاته لومړی داووایه چی نقشه لوستی شی؟

هلك دڅه ځواب ورکولونه پرته دحجاج بن یوسف په مخ کی کیناست نقشه ئی وغوړوله اوپه مختلفوځایونوئی گوتې کیښودی ویی ویل: دابلخ دی اودابخارا! غالباًبه تاسودبخارادحصاردمزبوتی خبری اوریدلی وی خوکه دبلخ کلاگانی دهغی په اند ازه مضبوطی هم نه دی دموقعیت په لحاظ ترهغی خطرناکی دی.

دبخاراځلوروخواوته پراخه میدانونه دی موږهغوی په آسانی سره کلابندکولی شو اودترکستان له نوروښارونوسره ئی اړیکی غوڅولی شو پاتی شوه کلانوزه په دی یقین لرم چی دمنجنیق لپاره دډبرودیوالونه نشی ټینگیدلای اوداهم موږته ثابته شوی ده چی په کلاکی ښه پوځ بوازی په هغه صورت مقابله کولی شی چی دمرستی لارې ئې خلاصې وی که نه

نودمایوسی په صورت کی دروازې خلاصوی اوتسلیمیږی، ددی پرخلاف په بلخ کی موږله زیاتوستونزوسره مخ کیږو، په ښاردحملی لپاره چی موږخومره پوځ ته ضرورت لروترهغو څوځله زیات ته ددی لپاره ضرورت دی چی غرنی دمرستی لاری بندې کړی، پردې سربیره موږبایددښاردفتحې اوکلابندی نه وړاندی په شاوخواټولوغونډیواوغرونوقبضه وکړو، په دی جګړوکی به دغرنیوقبایلودېری زموږله غشونه هم زیاتی خطرناکې وی ، دبلخ جنوبی اوختیځ غرونه ډیرلوړدی که دجنوب ختیځ ترکستان ټولوریاستونوبلخ ته دمرستی هڅه وکړه نوددی غرونوترشابه یودېرلوی پوځ راټول شی اوله څه جنجال پرته به بلخ ته نژدی رارسیږی. په ختیځ - جنوب اولویدیځ کی به موږته سترخطرجوړشی اوکه له شمال نه بخارااوسمرقند هم ددوی مرستی ته پوځ راواستاوه نوله مروی نه به زموږدمرستی لاری ترتهدیداوخطرلاندی راشی ، اوموږبه له څلوروخواودبیرونی کومکی لښکرترکلابندی لاندی راشوموږبه په تودوخه کی مقاومت وکړای شوخوپه ژمی کې دغه غرني خلك ډیرلوی خطردی، اوکه بیرته په شاراځوله موږنه به ډیرزیات داسی وی چی دمروی‌ته به راونښی رسیدای.

حجاج بن یوسف اوس دنقشی پرځای زلمی سالارته کتل ، هغه وویل: دعربوپه پوځی اصطلاحاتو کی تراوسه د«شاتګ» لفظ ته ځای نشته .

هلك ځواب ورکړ: زه دعربوپه شهامت اواراده کې شك نه کوم خودغه حمله له پوځی نظره دځان وژلوسره یو شی ده.

حجاج بن یوسف وویل : نوستاپه ګومان بایددختیځ پرلورپرمختګ ودرول شی.

زلمی ځواب ورکړ: نه ! پرترکستان دتسلط لپاره به بلخ زموږوروستی سنګرنه وی. خوزماپه نظربایدلومړی بخارافتحه کړوپه دی کی زموږدوی ګټی دی یوداچی دادترکستان مهم ښاردی اوددی په فتحه به دترکستان په خلکوهمدغسی اغیزه کوی لکه دمداین په فتحه چی دایران اوددمشق په فتحه پرروميانوشوی، بله داچی دبخارادکلابندی په وخت کی له بهرنه موږله هغوخطروسره نه مخ کیږوچی دبلخ دمحاصری په صورت کی ئی مایادونه وکړه دبخارادفتحی نه وروسته موږ مروی‌پرځای

بخارادخپلوپوځونومرکزجوړولی شو،له هغه ځایه سمرقند، بیاقوقنداوفرغانی ته پرمختګ کولی شو ددی ښارونوپه نیولوزه ګومان نه کوم چی دترکستان خلك نورمقاومت وکړی ، له دی فتحووروسته بایدزموږپوځ جنوب لوری ته مخ کړی اوپه لنډه موده کې به بلخ هم فتحه کوی.

حجاج بن یوسف په حیرت ځوان سالارته کتل هغه نقشه ونغاړله اویوطرف ته ئی کیښوده بیائی له لږچورت وروسته وویل: ته دکومې قبیلې یې؟

ځوان ورته وویل: زه ثقفی یم .

حجاج : ثقفی ! نوم دی څه دی ؟

ځوان : محمدبن قاسم !

حجاج بن یوسف په ځیرځیرمحمد بن قاسم ته وکتل اوونی ویل : دقاسم له زوی نه زماهمداتمه وه ماپیژنی ؟

محمدبن قاسم ورته وویل : ته دبصری والی یی .

حجاج مایوس شوییی ویل: ته زماپه باب بس همدومره معلومات لری؟

محمد بن قاسم : زه له دې نه پرته هم په ډیرڅه خبریم پخواتاسودخلیفه عبدالملك بنی لاس وی اوس دخلیفه ولیدبنی لاس یاست .

حجاج: تاته دی موردانه دی ویلي چی قاسم زماوروړاوته زماوراره؟

محمدبن قاسم : هغی راته ویلی وو.

حجاج : څه وخت :

کله چی تاسوعبدالله بن زبیروواژه اومدینی ته بیرته راستون شوی.

دکم عمره وراره له خولی چی حجاج دغه خبره واوریدله دلړشیبی لپاره ئی دتندی رګونه وپړسیدل ، په غوسه شو محمد بن قاسم ته نی وکتل خودهغه په سترګوکې نې دویری اوداړپرځای بی شانه سکون اوداړولیداوررو ورو دده غوسه هم سړه اوپه پښیمانی بدله شوه دمحمد بن قاسم بی پرواکتوله هغه نه پوښتل چی :

ماچی څه وویل آیادروغ دی ؟ آیاته دعبدالله بن زبیرقاتل نه یی؟

حجاج بن یوسف په زړه پوله زغم نه اوچت بوج احساس کړ جګ شو دسمندرپه لوری خلاصی کړکی ته ورنژدی شو اوپه سیندنې سترګې مبخ

پاتې شوی .

دعبدالله بن زبیر «رض» قاتل ! دعبدالله بن زبیر «رض» قاتل ! هغه څوځلې په زړه کې داالفاظ تکرارکړل دذهن په پرده ئې دتیرویادونوننداری راژوندی شوی هغه په مکه کې هغه سپین ږیری مجاهدلیده چې دوژل کیدوپه وخت کې ئې هم په شونډوفاتحانه موسکا وه ، بیایې دمکې په کوڅوکې دیتیمانواوکونډوژړا ، انګولاواوریده بیائې پوسوړاسویلی وکیبس مخ ئې راواړاوه ، محمد بن قاسم ته ئې وکتل ، هغه دده دټې پرخلاف نقشه غوړولې وه اوپکې بوخت ؤ . دتیرویادونوڅونورتصویرونه ئې مخ ته ودریدل ، هغه بوځل بیا دمدینې په یوه وړوکی کورکې خپل ځوان وروردمرګ په بستره پروت ولید ، هغه وروړچې په مکه کې ئې دده دکړوړود داستان په اوریدوله غوسی نه سترګی پټې کړی اوبیائې دخپل وروړالفاظ په غوږوکې وکړنګیدل:

حجاجه ! ځه ! زه دځنکندن په وخت کې دعبدالله بن زبیردقاتل مخ نشم لیدی ستاپر لمن چې دکومووینوداغونه دی زمااوښکې هغه نشی مینځلی .

بیایې دخپل وروړله جنازی سره یووړوکی ماشوم لیدو، دادده وراره ؤ دده غوښتل چې اوچت ئې کړی اوپه غیږکې ئې واخلی ، خوهغه ټوپ کړیوی خواته ودریدویې ویل: نه ! نه ! ماته لاس مه راوړه ، پلارجان می له تانه کرکه کوله .

حجاج بن یوسف دیوه ځورونکی احساس سره محمد بن قاسم ته وکتل اوورته وئې ویل : محمده ! دلته راشه .

هغه نقشه ټوله کړه یوی خواته ئې کیښوده اوورغی په مخ کې ئې ودرید حجاج ورته وویل نوزه ستاپه نظرد عبدالله بن زبیر له قاتل پرته هیڅ نه یم ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: دادخدای «ج» دمخلوق فتویٰ وه اوزه تاته په دروغو له قاتل پرته بل نوم نشم درکولی.

حجاج بن یوسف وویل : ستاپه رګونوکې دقاسم وینه چلیږی.

زه ستاهری خبری زغملوته تیاریم که څه هم زغم زماعادت نه دی.

محمد وویل : زه تاپه عادت پریښودلونه مجبوروم اونه ددی لپاره راغلی

یم ، قتیبه بن مسلم باهلي چې څه مسؤلیت راسپارلی ؤترسره مې کړنورماته اجازه راکړه اوکه قتیبه ته څه پیغام استوی زه به سباته بیاحاضرشم.

له یوې شیبې زړه نا زړه توب نه وروسته حجاج وویل : ته چیرته ځې؟ په ښارکې مې مورته ورځم زه نیغ دلته راغلم کورته لانه یم تللی.

حجاج : ستامورپه بصره کې ده ؟ ماته داهم نه وه معلومه هغه کله دلته راغلې؟

محمد: هغه له مدینې نه څلورپنځه میاشتې کیږي چې راغلې ماپه مړوکې دهغې لیک ولید.

حجاج : چیرته اوسی دلته ولې نه راتله؟

محمد بن قاسم : دماماپه کورکې اوسي اودلته ئې دنه راتګ په سبب ترما تاسوښه پوهیږي.

حجاج : ته دترکستان له تلونه مخکې چیرته وې ؟

محمد بن قاسم : زه ترلس کلنۍ پورې له مورسره په مدینه کی وم له هغه وروسته له ماما سره بصرې ته راغلم .

حجاج : له مانه دې دومره نفرت ؤ چې یوځل دې مخ راښکاره نه کړ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: که رښتیاووایم زه دښوونځي اووروسته دسپاهي توب ژونددومره مصروف کړم چې په زړه کې مې له چاسره دمینې اویانفرت داحساس پیدا کیدو فرصت نه ؤ.

حجاج بن یوسف لږسوچ وکړونې ویل: په ښوونځي کی به ښایی ته مالیدلی وی خونه مې یې پیژندلی ته ډیرزړلی شوی ښه اوس دې له کاکاناوې سره نه ګوري؟

محمدبن قاسم مذبذب شو اوحجاج بن یوسف ته ئې وکتل ، حجاج دهغه مټ ونیواواوویل اوږده ګامونه ئې واخستل له کوټې نه ووتل دباغ په بل کونج کې دهستوګنې دخونودروازې ته ورسیدل محمد بن قاسم په موسکا وویل : ماپریږده ، درسره ځم.

* * * * *

(۳)

دحجاج بن یوسف دغږپه اوریدودهغه میرمن له یوې کوټې نه راووتله

اودمحمد بن قاسم په لیدو یې چیغه کړه : محمده ! ته څه وخت راغلی یې؟

حجاج بن یوسف حیران شو پوښتنه ئې وکړه ، تادی څنګه وپیژاند؟

دهغې په سترګوکې دخوښی اوښکی ډنهشوی وئی ویل : زه دې چیرته هیرولی شم ؟

حجاج بن یوسف بیاپوښتنه وکړه: تامحمدکله لیدلی ؤ؟

میرمنې ئې ځواب ورکړ: کله چې زه اوزبیده حج ته تللی وو ، په بیرته راستنیدوکی په مدینه کې ددوی کورته ورغلی وو محمد هم له ترکستان نه راغلی ؤ اوپه کورکې ؤ .

حجاج : تاسوخوماته نه وو ویلی ؟

میرمن : موږته دده موروویل چې غلی اوسو، اوموږپه دې ویریدوچې په تابه هم بده ولګیږی.

حجاج : نوهغوی تراوسه زماګناه نه ده بخښلی؟

میرمن : هغه له تانه خفه نه دی خودقاسم مرګ دهغوی په زړه ژوراثرکړی دی.

حجاج بن یوسف لږپه فکرونوکی ډوب شوبیائی محمد بن قاسم ته وکتل اووېې ویل :

محمده ! څه زه له تاسره ځم.

میرمنې ئې وویل: نه ، نه ته اوس هلته مه ځه .

حجاج وویل: ولې ؟

میرمن یې : هغه اوس ناروغه ده.

حجاج : په دې حال کې خوبایدخامخاولاړشم.

محمدبن قاسم بې تابه غوندې شو وئې ویل: مورمې ناروغه ده زه بایدولاړشم محمد بن قاسم په بیړه راووت حجاج بن یوسف له هغه سره دملګری په خاطرمخ راوګرځاوه خومیرمن ئی رامخې ته شوه لاره ئی ونیوه وئی ویل :

نه ، نه ته به نه ځې.

حجاج : زه به خامخاځم ، ته پردې ویریږې چې هغه به ماته بدرد ووائی اوزه به په غوسه شم ؟

میرمن : نه دهغه حوصله دومره ټیټه نه ده .

حجاج : نوته ماولی منعه کوی اوداتاته څه ډول معلومه شوه چی هغه ناروغه ده؟

میرمن : زه ویریږم چی ته خفه نه شی ماله تانه یوه خبره پټه ساتلی.

حجاج : څه خبره ؟

میرمن : کله چی دوی دلته راغلی زه دوې درې ورځې وروسته یوځل ورغلم . پرون می خدمتګاره وراستولی وه ، هغې وویل چی ډیره ناروغه وه ، وضعه ئی خرابه وه زه اوس ددوی له کوره راستنه شوم که ستاویره نه وای زه به ترځنډه ورسره پاتې وم .

نن زبیده هم راسره تللی وه اوچی دهغی حالت خراب ؤ نو.....

حجاج بن یوسف په ډاډورته وویل : ته ولی ویریږی؟ صفاووایه ، که تازبیده هلته پریښی وی اوراغلی وی نوښه دی کړی دی.

میرمن : هغه به اوس راشی ماخدمتګاره وراستولی.

حجاج : مګرتاداهرڅه ولی له مانه پټول ، ستا په خیال زماپه وجودکی دانسانیت هیڅ احساس نه دی پاتی ؟

میرمن : ماویخښه !

حجاج : ډیره ښه ده ، اوس ته هم راسره ولاړه شه .

* * * * *

(٤)

زبیده دمحمد بن قاسم دمورسرته ناسته وه اوسرنی ورو وروچاپی کاوه یوه شاهی خدمتګاره ورته ولاړه وه ، دمحمد مورزګیروی وکړدزبیدی لاس نی په خپل کمزوری لاس ونیو اوپه سترګونې کیښودونې ویل:

لورې ! ستا په لاسوزمادسترګوسوی په کرارشی ، خوزه ویریږم چې که دی پلارخبرشی ډیربه په غوسه شی اویابه دې دلته نه پریږدی ته ولاړه شه.

دزبیدې په سترګوکې اوښکې راغلې وې ویل : زړه مې نه غواړي چې تاپه داسی حال کی پریږدم اوولاړه شم.

په انګړکی دچاتوخی دزبیدی پام وروااړاوه جګه شوه اوبهرته ئې وکتل

محمد بن قاسم دخپل آس جلب دمزدورپه لاس کی ورکړ اوپه منډه کورته ننوت په دروازه کې ئې زبيده وليده وئې پيژندله پښه نيولی اوخجالت غونډې شو پوښتنه ئې وکړه :

ته دلته څه کوې مورمې څنګه ده ؟

زبيدی دخواب پرځای لاره ورته پريښوده اودده د سپاهيانه هيبت لاندی راغله .

محمد بن قاسم کوټې ته ننوت ، دمورئی چې سترګې پرې ولګيدې په مړاوی څيره کې يې دخوښی رڼاوځليده جګه شوه کيناسته اوونی ويل: ته راغلی زويه !

محمد بن قاسم ئې په څنګ کې کيناست خول ئې له سره لرې کړاوونې پوښتل : مورجانی له کله راسی ناروغه ئې ؟

مور: زويه بصری ته له راتګ سره سمه ناروغه شوی يم .

محمد : نوماته دې ولې نه ليکل ؟

مور: زويه له کوره په ميلونوميلونولرې وې نه مې غوښتل چې پريشانه شې ، زويه دغه خول دی پرسرديرښه ښکاری بيرته ئې پرسرکړه ، زه مې خپل ځوان مجاهد زوی په پوځی جامه کې ګورم .

محمد بن قاسم ومو سکل اوخول ئې بيرته پرسرکينښود ، مورئې لږځند چوپه وه اوپه غورئی ورته کتل له خولې نه ئې بې اختياره دعاووته ! زماخدايه ! ته دغه سرتل لوړلرې.

له محمد بن قاسم نه ئې نظر واړاوه اوزبيدی ته ئې وکتل وئې ويل:

لوری ! ولې ولاړه يې کينه !

زبيده چې تراوسه له دروازې سره ولاړه وه زړه نازړه اوشرميدلې شرميدلی راغله اوپه يوه کرسۍ کيناسته .

مورزوی ته وکتل وئې ويل : محمده ! تاداونه پيژندله ؟

هغه ځواب ورکړ: ماچې لومړی ځل وليده ومې پيژندله ، زبيدی ته څنګه راغلی ؟

کاکاته خوداهم نه وه معلومه چې مورمې دلته ده ، مورئې پريشانه شوه وئې ويل : ته دې دکاکاله ليدو وروسته دلته راغلی؟

محمد : هومورجانی! دقتیبه یوضروری پیغام ؤ ، زه نیغ هلته ورغلم ، کاکاترلاس نیولی کورته بوتلم هغه پخپله هم تاته راتلل غوښتل خوماچې ستادناروغی واوریدل ، په منده راغلم اوهغه مې له ځانه سره رانه وست.

مورنې غمجنه خیره ونیوه وئې ویل : خدای دوکړی چې دلته ئې په راتگ کې نیت نیک وی.

دزبیدی سور او سپین مخ ژیړشو له کرسۍ نه اوچته شوه وئې ویل:

ترورجانی ! زه ځم ، شامی نوکره هم اوچته شوه.

خوپه دی کې بهردپښوغږاوچت شو وینځه کړکې ته ورورانډی شوه اوچې بهرته ئې وکتل ترخوله ئې وروکی چیغه وختنه.

محمد بن قاسم پریشانه شو ودریداوددروازې په لوری ولاړدزبیدی موردننه ورغله اوحجاج بن یوسف په دروازه کې ودریدمحمد بن قاسم ته ئې وویل: محمده ! له مورنه دی وپوښته ماته دننوتلواجازه شته ؟

محمد بن قاسم مخ راوگرځاوه مورته ئې وویل: مورې ! کاکادننه راتلو اجازه غواړی.

مورنې سراومخ پټ کړل اوځواب ئې ورکړ: کورته دراغلی میلمه په مخ څوك دروازه نه تړی ورته ووائی راځه !

حجاج بن یوسف دننه راغی دزبیدی په خیره کې څودوله رنگونه راغلل مورنې پرسرلاس ورکیښودوئې ویل: لورې ولې ویریږې، ستاپلارپخپله ستادترورد پوښتنی لپاره راغلی .

دحجاج بن یوسف له ورتگ نه لږځنډ وروسته بهرشورماشورشواومحمد بن قاسم ور ووت چې بیرته راستون شو په خندائې وویل: ته چې خلکولیدلی وې زموږښاوخواتول گاوندیان راټول شوی وو دوی گومان کاوه چې ته زموږدوژلولپاره راغلی یې.

دحجاج بن یوسف په شونډوېوه دردناکه موسکاخپره شوه اوسرئې ښکته راچاوه.

*****

(۵)

دریمه ورځ محمد بن قاسم بیادحجاج په مخکې حاضرشو اودترکستان

دسفرپه تکل ئې ترې اجازه وغوښته حجاج بن یوسف ورته وویل اوس دی دموروضعه څنګه ده ؟

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: اوس ئې وضعه ترپخوالږڅه ښه ده هغې ماته دتلواجازه راکړه اوزماتصمیم دادی چې نن له خیره روان شم .

حجاج بن یوسف ځواب ورکړ: مانن قتیبه ته ځپل استازی واستاوه هغه ته مې ولیکل چې زه ستاسوله تصمیم سره موافق یم ، اوس به ته یوځه وخت همدلته اوسې.

محمد بن قاسم: خوزماتګ هلته ضروري دی ماله قتیبه سره وعده کړې وه چې زرترزره به راستنیږم.

حجاج ځواب ورکړ: خودلته ماته ستازیات ضرورت دی زماپه اوږویودروند پیټی دی ته زماملګرتیاکولی شې زه یوازې دهرمحاذڅارنه نشم کولی پردې سربیره ستاپه باب مادخلافت دربارته لیك استولی امکان لری ته هلته دپوځي مشاورپه منصب مقررشې.

ابن قاسم : په دمشق کې خوزمانه زیات تجربه کارخلك شته زه نه غواړم چې دخلافت په دربارکې ستاله اثراورسوخ څخه ناروا ګټه واخلم، تراوسه ماته ددېرې زده کړې ضرورت دی ماته دترکستان دسفراجازه راکړه .

حجاج : محمده ! ستاتکل غلط دی که ته دوراره پرځای زمازوی وای هم نومابه دی بیځایه پلوی نه کوله ، زماباوردی چې ترلویونه لوی مسؤلیتونه ترسره کولی شې ، داهسی تصادف دی چې ته زماورارہ یی ، ورمه ورځ چې تاپرماکوم اثرغورځولی که ته زماهیڅ نه کیدای هم مابه ستاپه باب همدغه تصمیم نیولو ، قتیبه پخپله هم دزیات صلاحیت اواستعدادخاوندی هغه له تانه پرته هم کارکولی شی ته دجګړې دډګرپرځای په دمشق اوبابصره کې زیات موثرتی اوله هغه سره ښه مرسته کولی شې . ته زلمی یی اوهغه زلمیان چې دهوداګانو په آوازغوږونه ګروی ستاپه غږبه راټولیږي.

دقتیبه سترملاتردادی چې ته له بصرې اویادمشق نه هغه ته نوی پوځیان ورواستوی ، پر بل محاذزموږپوځونه ترلویدیځې افریقاپورې رسیدلی امکان لري موسی بن نصیرپوه ورځ له سمندرنه پورې وزی اوپه هسپانیه حمله

وکړی ، هغه وخت به موږته لویدیځ محاذترترکستان نه هم مهم وی ځکه خودخلافت له درباره زمادلیك ترځواب پوری دلته پاتی شه ...

هوستاماماله کوفی نه راغلی که نه ؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: هغه بنایی نن راورسیږی.

حجاج : چی راغی ماته ئې راواستوه خو ورته ووایه چی دبصرې دحاکم امرنه دی دحجاج بن یوسف هیله ده.

محمد بن قاسم چې له کوټې نه ووت بهریوې مینځې ورته وویل: دکاکابنځه دې له تاسره لیدل غواړی.

محمد بن قاسم حرم ته ننوت زبیده یې له مورسره ناسته وه دمحمد دورننوتوسره ئی په مخ کې دحیاسرخي وځلیده اوجگه شوه بلې کوټې ته ولاړه.

دکاکابنځې ئې ابن قاسم په مخکې کښیناوه اوترې وئې پوښتل:

زوېه : مامادی راغلی که نه ؟

محمد ځواب ورکړ: نن به راشی ، خودهغه لپاره څه ضرورت پیداشوی کاکابی هم پوښتنه وکړه؟

هیڅ نه زویه ! یوکاردی چی ترسره ئې کړی.

محمد بن قاسم دکاکاله ښځې نه زخصت شو اوکورته ولاړچې کورته نژدې شو دحجاج بن یوسف یوه بوډۍ خدمتگاره ئې دکورنه راووتله دی چې کورته ورننوت مورئې په بستره تکیه کړی وه اوناسته وه دده په لیدوموسکی شوه وئی ویل :

زویه ! ته به اوس خوشبې نورې هم دلته پاتې شې.

زوی ځواب ورکړ: هوموری کاکامې دخلافت دربارته دپوځی مشاوریه منصب زمادمقرری سپارښت کړی دهغې ترځواب پورې بایددلته پاتې شم.

مور: زویه حجاج تراوسه په هیچانه ؤمهربان شوی خوته ډیرنیکمرغه ئی.

محمد: مگرموری زه په خپلوپښودریدل غواړم که زه دمشق ته ولاړم اوومی لیدل چی زه ددی منصب ورنه یم پخپله ئی پریږدم اوراځم ، زه ویریږم چی هلته به مشران خلك په ماپورې خاندی اوتول به وائی چې له ماسره ځانگړی مراعات شوی.

مور: زویه ! په حجاج کی ډیری کمزوری دی خو ددی ترڅنګ یوه ښیګړه داضرورلری چی دمنصب په ویش کې غلطي نه کوي ماهم نه غوښتل چی له زوی سره مي ځانګړی مراعات وشی. خوکه ده له تاسره څه رعایت کړی وی هم زه هیله لرم چی ته ځان ددی منصب نه هم دمهم منصب دسنبالولووړثابت کړی.

زه تاته یوبل زیری اوروم.

محمد: څه موری؟

مور: لومړی وعده وکړه چی زه څه وایم ته به ئې عملی کوی.

محمد : موری ! تراوسه پورې ماستاله کوم حکم نه سرغړولی؟

مور: ژوندی اوسی زویه ! زمادعاده چی ترڅوپه اسمان لمر، ستوری اوسپوږمی ځلیږی په دنیادی ستانوم روښانه وی اودقیامت په ورځ کې داسلام دمجاهدینودمیندوپه صف کې زماغاړه ترچاتیته نه وی.

محمد: مورې هغه زیری څه شی ؤ!

مورئې موسکی شوه دتکیی نه ئې یولیك راویوست اوویې ویل : واخله ولوله داستادکاکادښځی لیك دی.

محمد بن قاسم لیك پرانست څوکرښی ئې چی ولوستی بنه ئې سره واوښته دلیك له پای ته رسولوپرته ئې هغه دمورپه مخ کی کیښوداوترډیره ئې سرښکته اچولی ؤ .

مورئی ورته وویل: ولی زویه په څه چورتونوسرشوی؟

محمد: هیڅ نه مورې.

مور: زویه ! دازماترټولولویه هیله وه اوله حجاج نه دکرکې سره سره مادادعاکوله چی زبیده زمانږورشی ، څوورځی وړاندی هغه له پلارنه غلی زماپوښتنی ته راتله اوزماخدمت به ئې کاوه رښتیاوایم که زماخپله لوروای هم دومره په اخلاص به ئې زماخدمت نه ؤ کړی ، زه په دې ویریږم چی په حجاج بن یوسف به داښه ونه لګیږی ماستادعزت ، ترقی اوشهرت دعاګانی کولی.

مابه چی زبیده ولیده په زړه کې به مې دادعاراغله چی یاالله زمازوی ددومره عزت خاوندکړه چی حجاج بن یوسف ئې په زوم ولی ویاړوکړی، نن

زماآرزوگانى پوره شوى ، خوزه يوازى په دى خوښه نه يم چى ته به دبصرې د والى زوم شى ، زه په دى خوښه يم چى ماپه دمشق ، بصره اومدينه كى دزبيدى په څيرمجلى نه ده ليدلى زه غواړم چى ددمشق اوبابلى خواله تگ نه وړاندى ستاسوواده وشى ستاخوبه پر دى څه اعتراض نه وى زويه؟

محمد: مورې ستاخوښى زه ددنياترټولوستره نيكمرغى بولم خوماماله حجاج نه زياته كركه كوى.

مور: پردى سربيره هغه زبيدى ته په هماغه نظرگورى چى زه گورم ته فكرمه كوه.

*****

(٦)

درى هفتى وروسته په بصره ، كوفه اودعراق په نوروښارونوكې داخبرپه حيرت اوحيرانى خپورشوهغه حجاج چى داسلامى نړۍ په هيڅ لوى شخصيت نى سترگه نه ډكيده خپله ايكى يوازى لورئې دخپل وروړقاسم يتيم زوى ته واده كړه ، دوليمى په بلنه كى دښارپر مخوروبرسيره دمحمد بن قاسم زيات ددرس ټولگيوال هم شريك وو.

بله ورځ حجاج بن يوسف محمد بن قاسم وروغوښت اودازيرى ئې پرې وكړچى له دمشق نه دخليفه استازى راغلى هغه ليكلى چى ته زرترزره دمشق ته ورشى.

محمد بن قاسم وويل: زه دتگ لپاره تياريم خودخلافت ددربارغټ منصبداران چى ماوينى داسې فكربه كوي چې ستاسوپه خاطرزماسره مراعات شوى دى.

حجاج ځواب وركړ: قيمتى ډبره په حجم نه په ځلاپيژندل كيږى ماستادفطرى استعدادونودغوريدواوځلالپاره يومناسب چاپيريال غوره كړى دخلافت په درباركى به ته دجگړى داموروډشورى غړى وى كه ته خپل ملگرى اوخليفه زماپه څيراغيزمن كراى شى بيابه ستادكشرتوب شكايت څوك نه كوى.

محمد بن قاسم وويل: مگرزه حيران يم چى دجنگ داموروشورى په دمشق كى څه كوى ؟خليفه خودجنگ چارى تاسوته سپارلى دجگړى

دقـومـاندانانواسـتـازي تاسـوتـه راځي ، دلښکراسـتـولواوتـيـاري حکم تاسوورکوي.

حجاج : له دي لامله چي په هغـه شوري کي ستـاسـوپه شان د بيدارو، هوښيارو اواحسـاساتي خلکوکمي دي ددوي دکـارېوج زماپه اوږوپروت دي اوس چي ته ورشي نولږترلږه خوبه دافـريقـادمحـاذبوج زمـالـه اوږولري شي دافريقاد حالاتوله لږيدلون سره هرهږوهمه دريمه مياشت خليفه مادمشق ته ورغواړي که هغه ستااستعدادووېني مابه له دي ځايه بياوورونه غواړي زه به دترکستان محاذته پام واړوم.

محمد بن قاسم پوښتنه وکړه : زه څه وخت بايدولاړشم؟

حـجـاج : زمـاپـه نظرسـبـاتـه روان شـه زه به په خـوورځـوکي دزبيـدي اوستادموردراستولوبندوبست وکړم.

محـمدبن قـاسم دتلوپه تکل ژ چي حبشي غلام دننه ورغی اوحجاج بن يوسف ته ئي وويل: يوځوان ستاسوحضورته دراتلواجازه غواړي هغه وائي چي له سرانديب نه مي يومهم خبرراوړي.

حجاج وويـل: راتي وله بيائي محـمد بن قـاسم ته مخ واړاوه اوويي ويل: محمده ! ته هم ودرېږه! زمازړه گواهي راکوي چي له سرانديب نه ښه خبرنه وي راغلي.

دغـلام دتلونه لږوروسـتــه زبيـردننه ورغی ، دهغــه جــامي په گردونواوخاورولړلی وي په ښکلي څيره ئې دخفگان اوستومانی کرښې وي حجاج بن يوسف چي ورته وکتل وئې پيژانداوونی ويل: زبيره! ته ... راغلی ستاکښتي .... !

زبيرځواب ورکړ: زه افـسوس کوم چي ښه خبرمي نه دي راوړي . دسندپه ساحل دديبل حاکم زموږکښتي لوټ کړي . دسرانديب دراجه سوغاتونه چي تاسواوخليفه ته ئې رااستولي ووهم ټول هغوی لوټ کړل.

دمسلمانانوهغه يتيمان زامن اوکونډې ټول بنديان دي.

حجاج وويل: ته دلته څه ډول راغلي ماته ټوله کيسه وکړه.

زبيرله پيله ترپايه خپل تيرحـالات بيـان کـړل، دحـجـاج بن يوسف په سـتـرگـوکي دغم اوغـوسې لمبې وځليـدې په څيـره ئې پـخـواني هيـبت

راخپور شوګوتې ئې مروړلی اوشونډې ئې ژوولې او په کوټه کې ئې قدم وهل پیل کړل لږ ځندوروسته ددیوال سره نژدې ودریدا ودهندوستان په نقشه ئې سترګې ښخې کړې.

له خولې نه ئې دزخمي زمري دکریږې په څیر آواز اوچت شو:

دسند دراجه داجرئت! وزی هم اوس زمریانوته ښکرورښکاروی؟ ښایی هغه ته داهم معلومه وی چی زموږلښکراوس په شمال اولویدیځ کې په جګړوبوخت دی، داثی وویل اوبیائی زبیرته مخ واړاوه:

تاخوتراوسه په بصره کی چاته داخبرنه دی اوروِلی؟

زبیرځواب ورکړ: نه! زه نیغ تاسوته راغلی یم.

حجاج بن یوسف وویل: دسند له لوری دجګړی داعلان لپاره تردې صریح الفاظ نشته، خوته پوهیږی چی زموږمجبوری موږته دبل محاذخلاصولواجازه نه راکوی. زه غواړم چې دغه دردناك خبراوس خلك وانه وری، دوی به جهادته تیاروی که نه خوزماپه ملامتی به صرفه ونکړی.

زبیروویل: ستامطلب دادی چی ته به داهرڅه په چوپتیاوزغمی؟

حجاج ځواب ورکړ: سمدلاسه له چوپتیاپرته له ماسره بله چاره نشته، زه دمکران والی ته لیکم چی دسند راجه ته ورشی، امکان لری هغه خپلی اشتباه ته متوجه شی اومسلمان یتیمان اوکونډې ورته وسپاری.

زبیروویل: زه تاته په پوره باورروایم چی هغه په خپله اشتباه اعتراف نه کوی، دابوالحسن دکښتی ورکیدو په اړه هم تادمکران والی هلته وراستولی ؤ خوهغوی ویل چی موږ ترې خبر نه یو، زماباوردی چی دابوالحسن کښتی هم لوټ شویده هغوی هم تراوسه دراجه سره بندیان دی مادمکران له والی سره ولیدل اوراغلم هغه وویل چی په تیرملاقات کې له هغه سره دراجه اودهغه دنوروافسرانوچلن ډیرسپك اوذلت آمیزؤ، ځکه خوهغه بیاراجه ته پخپله ورتګ نه خوښوی. خوهغه ستاسوسره له مشوری پرته خپل اعلی سالارعبیدالله ددیبل حاکم ته وراستولی ؤ اوزه ویریږم چی له احساساتی عبیدالله سره به هم داسی چلندشوی وی لکه له موږسره چی وشوښایی هغه له راجه سره ترملاقات دمخه له څه خطرسره مخامخ شوی وی.

حجاج وویل: بیابه هم دعبیدالله تړراستنیدوپوری صبروکړو.

زبیر: که هغه ښه خبرانه وړېیا ؟!
حجاج: زه څه نه شم ویلای ، سندیوپراخ ملك دی هلته دلښکرله لیږلونه وړاندی پوره تیاری ته اړتیاده . ددی امکان هم شته چی دترکستان ، افریقا اواندلس له فتحی نه وړاندی امیرالمؤمنین پرسنددیرغل اجازه ونه کړی.
محمد بن قاسم تراوسه چوپ ؤ اوددوی خبری ئی اوریدی هغه دزېیردناامیده کتونه اغیزمن شو ویی ویل: دخلیفه راضی کول زماپرذمه که تاسواجازه راکړی زه به دسباپرځای همدانن دمشق ته روان شم.
حجاج ځواب ورکړ: بچیه ! ته که خلیفه ته دحملی مشوره ورکوی دابه دی ښه مشوره نه وی ستاپه غیرت اوزړورتیاکی شك نشته خوددښمن سنگرونه یوازی په تش تدبیرنه فتحه کیږی ددی هدف لپاره زیات پوځ ته ضرورت دی اوپه عراق ، شام اوبصره کی زموږسره تیارپوځ نشته .
محمد بن قاسم ځواب ورکړ: زه دمسلمانانوله غیرت نه مایوس نه یم ، داسی خبرهغه خلك هم پاروی چی آرام ژونددجهادله جذبی نه محروم کړی دی.
ښایی ته دخپل عمرله خلکونه مایوس وی خوزه له زلمیانونه یم مایوس، هغه ځوانان چی له تاوخلیفه سره داختلاف پرسرترکستان اوافریقاته دجگړی لپاره تیارنه وو ښایی پرمسلمانویتیمانودسنددراجه دداستان په اوریدوسندته دتگ لپاره تیارشی . په زړگونومسلمانان داسی دی چی دینی جذبه ئی لاژوندی ده ، هغه مسلمانان چی تاسوتری مایوس یی مړه نه دی ویده دی اودقوم دمظلومویتیمانوفریادبه داسرافیل شپیلی شی.
حجاج بن یوسف په ژوروچرتونوکی ډوب شو زبیرموقع مناسبه ولیده اویوسپین دسمال ئی چی د«ناهید»لیك پری لیکلی ؤله جیبه راویوست هغه ته ئې وړاندی کړاوویی ویل:
دابوالحسن لورستاپه نوم په خپلووینویولیك رالستولی ، هغې ماته وویل که دحجاج وینې سړی وی زمالیك ورکړه که نه نویبائی ضرورت نشته.
حجاج بن یوسف دسمال واخست اوپه وینولیکلی لیك ئی چی څوکرښی ولوست وریږدیده په سترگوکې ئی لمبی په اوښکوبدلی شوی دسمال ئی محمد بن قاسم ته ورکړاوپخپله ولاړدهندنقشی ته ئی کتل محمد بن قاسم

لیك سرتر پایه ولوست ناهیدلیکلی وو:

زمـا باوردی چی دبصـری والی داسـتـازی له خـولی دمسلمانوماشومانواوتورسریوحال اوریدلی وی خپل زړورپوځ ته به ئی پراسونودزین ایښودلوامرکړی وی ، خوکه دحجاج بن یوسف وینی سرې شوې وی نو ښایی زمادالیك هم بی اغیزې اوبې گټې وی .

زه دابوالحسن لوریم ، زه اووروړمی تراوسه دوښمن له منگولونه خوندی یو، خوزموړنورملگری دداسی دښمن په زندان کې دي چې په زړه کې ئې درحم اوکرم ځای نشته ، دزندان داسی تیاره کوټې په ذهن کی راولی چی دزندانیانوغوږونه داسلام دلښکروداسونودپښودغږاوریدوپه انتظاروی ، دابوه معجزه وه چی زه او ورورمی ددښمن له منگولوژغورل شوی یو خوزموړلټون دوام لری اوښایی موږهم همداسی یوی تیاری خونی ته ولیږدوی ، اوداهم امکان لری چی ترزندان دمخه زمـازخم مـادمـرگ په خـوب ویده کـړی اوددردناك انجام نه وژغورل شم ، خوپه ځنکدن کې به زمادا آرمان په زړه پاتی شی چی هغه توندا سونه چی سپاره ئی دافریقااوترکستان پر دروازوولاړدی دخپل قوم دمظلوموښواویتیمانومرستی ته راونه رسیدل، ایـادامـمـکـنـه ده چـی هـغـه تـورې چـی دروم اوایـران دمغروروشاهانوپرسرد تندرپرځیرراکوزی شوی دسندد مغروروراجه په وړاندی پخی شی ! زه له مرگه نه ویریږم خوای حجاجه ! که ته ژوندی وی نودخپل غیرتی قوم دیتیمانواوکونډومرستی ته راودانګه !!

«ناهیددیوه غیرتی قوم بی وسه لور»

محمد بن قاسم دسمال ونغښت زبیرته ئی ورکړاوحجاج بن یوسف ته ئی وکتل هغه له شاوخوانه بی پروانقشې ته کتل.

محمد بن قاسم پوښتنه وکړه: تاسوڅه پریکړه وکړه؟

حجاج بن یوسف خنجرراوبوست څوکه ئې دسندپه نقشه وربښخه کړه اوویی ویل:

زه دسندپرخلاف دجهاداعلان کوم.

محـمده ! ته نن دمشق ته ولاړشه زبیرهم له ځانه سره بوځه دالیك هم امیرالمؤمنین ته وروښیه څومره پوځ چی په دمشق کی تیارشو رائې ولې ، په

بیرته راتگ کې څنډ مه کوی که امیرالمومنین موافق نه و داولس خلك درسره همرازکری.زمابااوردی چی که داولس رایه مناسبه وګوری امیرالمونین به دسندپرخلاف دجهادپه اعلان کی ځنډونه کری زه تاته یوه لویه ذمه واری سپارم اوله دمشق نه ترراتلووروستــه ښایی تردې هم لوړه ذمــه واری دروسپارم.زمادلیك په ورښکارولوبه په لاره کې تلسوته تازه دمه اسونه درکری،اوس ولاړشه دتګ تیاری ونیســه زه به لیك ولیکم زبیره ! ته هم تیاریږه.

حجاج بن یوسف لاسونه وپړکول یوحبشی غلام په منډه ورننوت ، حجاج ورېل: دی میلمستون ته بوزه دودی ورکړه پاکې جامې ورکړه اودسفرلپاره ئې دوه غوره اسونه تیارکړه.

له بصری نه تر دمشقه

له څوورڅومزله وروسته محمد بن قاسم اوزبیرپوسهاردمشق ته څومیله نږدې دیوه وړوکی کلی نه بهرپوی پوځی تانې ته ورسیدل محمد بن قاسم دتانی افسرته دحجاج بن یوسف لیك ورکړاودتازه دمه اسونواوډوډی راوړوامرئی ورته و کړ.

افسرورته وویل ډوډی تیاره ده خواسونه به نن تیارنه شی ، له موږسره یوازی پنځه اسونه دی.

محمد بن قاسم ورته وویل: زموږیوازی دوه اسونه په کاردی.

افسر: په دغواسونودامیرالمومنین وروړسلیمان بن عبدالملك اودهغه ملګری دمشق ته روان دی سباته دجنګی فنونوننداره ده نن مابنام بایددوی ځانونه ورسوی زه نه دبصری دوالی له حکم نه سرغړونه کولی شم اونه دخلیفه ورورناراضه کولی شم تاسوپوهیږی چی هغه دډیرسخت طبیعت خاونددی.

محمد : هغه چیرته دی؟

افسر: هغوی دننه استراحت کوی، په غالب گومان به له ماسپښین وروسته روانیږی که ستاسوکارډیرضروری وی له هغه نه اجازه وغواړی ترماسپښین پوری به ددوی دخپلواسونو دمه جوړه شی هسې هم لوی مزل په مخکې نه لری تاسوډوډی وخوری بیاتری وپوښتی زه پخپله ستاسوپه مخکې نه دریږم اسونه بوځی خوزمابه حساب برابرکړی.

زبیراومحمدبن قاسم دیوې ونې لاندې کیناستل اوډوډی ئې وخوړه

اومحمد دننه تلوپه تکل اوچت شو ، خوزبیرورویل: آیاداضروری ده چې دسلیمان نه اجازه واخلو. دغه اسونه یوازې دپوځې ضروت لپاره دلته ساتل شوي ، اوسلیمان دسیل اوتفریح لپاره دمشق ته ځي ، هغه دپوځي ضرورتونوپه وړاندې دخندکیدوحق نه لري.

اسونه په طبیله کې دي اوسلیمان ترماسپښین پورې استراحت کوي بیابه ترښه ځنده آینه مخې ته کیږدي اوخدمتګارانونه به دخپل ښایست صفتونه اوري وروسته به دخپلوشعرونوپه بدل کې آفرینونه اوري بیابه دنیزه بازې او توري چلولوستاینې اورې بیابه ښايي ماښام سپاهیانوته امروکړي چې له اسونوزینونه لرې کړي سهارته به ځو.

محمد بن قاسم وخندل وئی ویل: ته لکه چې دسلیمان بن عبدالملك په باب زیات معلومات لرې.

زبیر: هوکې ! زه هغه پیژنم ، په اسلامی نړۍ کې ښایې له هغه نه زیات پرځان مین اومغرورسړی نه وي ، ځکه خوزه وایم چې له هغه نه مې دکوم به ځواب تمه نشته.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: زه یوازې په دې اندیښنه کې یم چې زموږله تلووروسته به دتانې پهره داران اوافسرپه جنجال کې کیوزي ځکه خوله هغه نه په پوښتنه کی څه تاوان نشته.

زبیر: ستاخوښه ! سمې ده ته ورشه ترڅغې به زه له طبیلې نه دوه اسونه زین راوباسم.

محمد بن قاسم دروازه خلاصه کړه اودننه ئی وروکتل سلیمان له خپلوملګروسره دیوال ته ډډه وهلی وه ، دووخدمتګارانوئی پښې چاپې کولې ، محمد بن قاسم السلام علیکم وویل اوکوتې ته ورننوت ، سلیمان په بې پروائې دسلام ځواب ورکړاووئی ویل:

ځوك ئې ، څه غواړې؟

محمدبن قاسم دهغه دتوندې لهجې پرواونه کړه وئی ویل: بخښنه غواړم ! زه ستاسوداستراحت مزاحم شوم، ماتاسوته یوازې داویل غوښتل چې دمشق ته یوضروري پیغام رسوم.

سلیمان وویل: ولاړشه ، ته چاپسارکړی یې ؟ دسلیمان ملګرودهغه په

دى خبره په کرس کرس وخندل خومحمد بن قاسم خپله سنجيدگي وساتله وئى ويل: زموږ اسونه ستومانه شوى دى اوزه له دى چوکى نه دوه تازه دم اسونه بيايم ، ددى لپاره ماته له تاسونه داجازى ضرورت نشته خوستاسوسره ليدل مى پردې ضرورى وبلل چى هسې دچوکى پهره داران ونه ځوروى اوهغوى ته بد ونه وائى.

سليمان لږراسنبال شوکيناست اووئى ويل: که ستاسواسونه ستومانه وى نوپلى تلاى شى.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: يوه سپاهى ته پلى تګ شرم نه دى خوزه اوس ډيرپه بيړه دمشق ته ځان رسول غواړم.

سليمان : ښه ! ته سپاهى يى ، په تيکى کى دى توره داوسپنى ده که دلرګې ؟ دسليمان ملګروپه دى خبره بياپه کرس کرس وخندل محمد بن قاسم بياپه ډاډځواب ورکړ: که په ستوکى زوروى له لرګى نه هم داوسپنى کاراخستل کيداى شى ، خوزه تاته ډاډدرکوم چى زماپه تيکى کى توره هم داوسپنى ده اوپه خپلوستومى هم بروسه ده.

سليمان يوه ملګرى ته وکتل وئى ويل: صالحه ! دغه هلك په خبروکى هوښيارښکارى ته ورجګ شه زه ئى لږسپاهيانه کمال ليدل غواړم .

يوغنم رنګى دځواکمنوستوخاوندداوچت شو ، توره ئى وکښله اودمحمدپه لوروړو وروړاندى شو.

محمد بن قاسم وويل: زه دلاروپه وړاندى دسپاهيانه کمالاتوپه ښکارولوعادى نه يم ، نه دومره وخت لرم ، که مى فرصت درلوداى هم زه دکرايى توکمارو سره دزړه خواله ديوه سپاهى له شان سره توهين اوشرم بولم.

محمد بن قاسم داوويل اوبهرته راووت خوصالح ئى مخى ته ودريداوپه توره ئى دهغه لاره بنده کړه وئى ويل: احمقه ! که ستاعمردرى څلورکاله نورلوړواى بيابه مادرښوولى ووچى کرايى توکماران څه ډول دى.

مخامخ زيبرپه يوه اس سپوروژاودبل ئى جلب په لاس کى ؤسليمان بهرته راووت اووئى ويل: داپريږده ، بيچاره خداى خبردى توره له کومه کړى اوراوړى يى ده ، بيائى زبيرته وکتل وئى ويل: هغه څوك دى راوئى ګرځوى.

صالح زبيرته پام واړاوه دسترګوپه رپ کې محمد بن قاسم توره وګښله اوونې ويل:داسې ښکارى چې دجاهليت دوخت عرب اوس هم شته خو دا واوره چې ته موږنه شې ايساروئى.

صالح دتورى څوکه دهغه دسينې په لوروراوږده کړه اوچيغه ئې وکړه: که دى له خولې يولفظ بل ووت نوزما توره به په وينوکى له رنګيـدوپرته ......

خودهغه دخبرى له بشپړيدووړاندې دمحمدبن قاسم توره په هواکې وځرخيده اوبياد دووتوروډتکرشرنګاشوه.

دسترګوپه رپ کې دصالح توره له لاسه ووته اولس ګامه وړاندې ولويده هغه اونوروملګروئى په حيرت اوتعجب محمد بن قاسم ته کتل.

سليمان دخپل ملګرى په بې وسۍ په زوره زوره وخندل خومحمدبن قاسم چې په آس پښه واړوله خنداې په ستونى کې بنده شوه اوپه غرهارئى وويل: ودريږه !

محمدبن قاسم دآس قيضه راکش کړه اوورته وئې ويل:

ستاملګرى په توره چلولونه پوهيږى خوزړوردى زمامشوره داده چې ددمشق له ننداريې نه وړاندې ئې کوم تکړه توره وهونکى ته وسپاره دائى وويل اوبيائى اس ته غبرګې لغتې ورکرى،دسترګوپه رپ کې دواړه دځنګل په ونوکى ترسترګوپناه شول.

صالح په غوسه شونډې وچيچلې دطبيلى په لورئې منډه کړه سليمان وويل: بس اوس ئى پريږده ته دهغــوى هيڅ نشى کــولى يوزلمى هلك زموږتولوخولې ماتې کړې اولاړ.

په لاره کې محمد بن قاسم ته زبيروويل: ودې ليدشهزاده سليمان ! زه به داهم درته ووايم چى هغه دخلافت اميدوارهم دى.

محمد بن قاسم وويل: خداى يې دې مسلمانان له شره ساتي .

زبيروويل: محمده ! مانن دلومړى ځل لپاره ستاپه څيره کې جلال وليد، دتورى ايستلوپه وخت کې ته له خپل عمرنه ډيرلوى ښکاريدې اوته پوهيږې هغه سړى چې تامات کرڅوك ؤ ؟ هغه صالح ؤ ، نژدې يونيم کال وړاندې هغه ما په کوفه کې ليدلى ؤ هغه په تيغ وهلوکى پرځان وياړکاوه خونن خپل

غرورپه ځمکه راپرې یوست.

*****

(۲)

ددمشق د جامع جومات په مخه کې زبیراومحمدبن قاسم دخلافت مانۍ ته ننوتل دخلیفه ولیدساتونکوددوی دورتګ خبرخلیفه ته ورکړاوبیائي دواړه دننه وروغوښتل ولیدبن عبدالملك دواړوته په ځیرځیروکتل اوونې ویل:

په تاسودواړوکې محمدبن قاسم کوم یودی؟

محمد: زه یم !

ددربارحاضرینوچې زبیرته کتل په حیرت ئې محمدبن قاسم ته پام شو ، اوبیائې په چوپتیایوبل ته کتل ددوی چوپوکتلویوله بله پسپسکی کولی ، دحجاج بن یوسف له پخوانی لیك څخه ولیدته ځرګنده شوې وه چې محمد بن قاسم تنکی ځوان دی خوپردې برسیره درباریانوزبیردحجاج بن یوسف وراره باله دوی دانه منله چې شپاړس، اوولس کلن زلمی به دقتیبه دضربتی ګروپ قوماندان وی.

دسترګوپراشاروبرسیره دربارینوژبی هم وخوځیدې اوولیدناڅاپه احساس کړه چې ددوی دکورنی دترتولولوی محسن حجاج بن یوسف په اړه څه وائی ، له کرسۍ‌نه جګ شو زبیر او محمدبن قاسم ته ئی لاس ورکړل اوهغوی نی له ځانه سره نژدې کینول وئی ویل:

دهغه مجاهدپه باب چې حجاج بن یوسف غوندې هوښیاراوقتیبه غوندې سالاراوچته رایه لری یقیناًماته ددرناوی وړدی بیا یې محمدبن قاسم مخاطب کړوئی پوښتل: دی ستامشرورودی؟

محمد: نه امیرالمؤمنینه! دازبیردی.

ولیدزبیرته په ځیروکتل وئی ویل: مابنایی پخواهم ته لیدلی یې.

بنایی ته دسراندیپ له استازی سره تللی وی ته څه وخت راغلی ماشومان چیرته دی؟

دخلیفه په خبر د دربارد‌نوروحاضرینوپام هم زبیرته شو ځینوهغه وپیژاند ، دزبیرتذبذب ئی چې ولیدمحمد بن قاسم خلیفه ته دحجاج بن یوسف لیك

ورکړونې ویل: امیرالمؤمنینه! ده یوضروري پیغام راوړی دی تاسوئی وګوري!
! ولیدلیك پرانست اووئی لوست اوله لړسوچ وروسته ئی ددربارحاضرین
مخاطب کړل وئی ویل: دسندراجه زموږکښتی لوټ کړی دی ، له سراندیپ
نه راغلی کونډی اویتیمان ئی بندیان کړی دی زبیره ! ته خپله ټوله کیسه
وکړه!

زبیرله پیله ترپایه خپل داستان واوراوه ، خوپه دربارکې ئې دجوش
اوجذبې پرځای چې دمایوسی آثاروليدل غږئی غلی شو ، بیایی له جیب نه
دسمال راویوست خلیفه ته ئې وړاندی کړونې ویل: دابوالحسن لوردغه لیك
دبصری دوالی په نوم دی راستولی ژ.

دحجاج بن یوسف په خبرولیدهم دلیك په لوستلوزیات خفه
شوددربارپانودپاره ئی دوهم ځل په لوړآوازدلوستلوهڅه وکره خودځوفقروله
لوستلووروسته ئی غږ خپ شو، بیائی لیك دمحمدبن قاسم په لاس کی
ورکړونې ویل: ته ئې ورته واوروه!

محمد بن قاسم لیك ولوست دمجلس رنګ بدل شوی
ؤدزیاتوحاضرینوخیری داسی وی لکه دجذباتوتوپان چې دعقل مصلحتونه
لاندې کړی وی خوچی ولیدنې چوپ لیده دټولوژبی ګونګی وی
دښاریوډاقاضی تردیره چوپتیاونه زغمله وئی ویل: امیرالمؤمنینه ! اوس ته
دکومی خبری انتظارکوی؟

دادسوچ وخت نه دی اوبه ترسراوښتی.

ولیدوپوښتل: ستارایه څه ده ؟

قاضی ځواب ورکړ: امیرالمومنینه! دفرض په معامله کی له رایی کار نه
اخستل کیږی له رایی نه هغه وخت کاراخستلی شی چی په مخ کی دوی
لاری وی خوزموږپه مخکی اوس یوازی یوه لاره ده.

ولیدوویل: زه ستاسوټولورایه غواړم.

یوه منصبد اروویل: موږیوهم په شاتګ نه یو روږدی.

ولیدوویل: خوزموږسره پوځونه نشته ، دموسی پیغام راغلی چی هغه په
اندلس حمله کول غواړی له بله پلوه په ترکستان کی قتیبه دعراق ټول
لښکرلږګئی موږدنوی جبهی لپاره یابایددی دوومحاذونونه یوکمزوری

کړواوياترڅه وخته انتظارو کړو.

قاضی ځواب ورکړ: یاامیرالمؤمنینه! ددی لیك په اوریدوپه موږ کی ښایی داسی څوك نه وی چی دانتظارمشوره ورکړی ، کـه تاسوخبره اولس ته وراندی کړی زمابارودی چی له ترکستان اوافریقانه دپوځ راغوښتلوضرورت نه پاتی کیږی.

ولید: کـه ته جهـادته داولس دتیـارولوذمـه واری اخلی زه تیـاریم چی همدااوس دجهاداعلان وکړم.

قاضی دوه زړی شوخپلوملګروته ئی وکتل.

ولید: زه له اولس نه مـایوس نه یم زمـایوازی له مـخوررونه شکایت دی هغوی ځان خوښی اومطلبی شوی دی.

تاسوپوهیږی چی کله موسی بن نصیرپه افریقاکی پرمختګ وکړدلوړی طبقی ډیروخلکوزموږمخالفت وکړکله چی قتیبه په «مرو» حمله وکړه نوزماوروروسلیمان مخالفت کاوه.

دازموږ له بدمرغی وه چی په مخوره طبقه کی چی څوك مخلص دی هغوی تنبل اوسست دی په کورکې ناست دی اوداسلام دغلبې لپاره یوازې دعاګانی کافی بولی.

که تاسوټول اولس ته ورشی په څوورځوکې به داسی پوځ تیارشی چې نه یوازی دسند بلکی دټولی نړۍ دفتحی لپاره به کافی وی خودمه منی تاسوترلږځنډه تراحساساتولاندی راغلی یاست تریودوورځوپوری به اولس ته اویامخوروته ددغه داستان په اورولویوډول لذت احساس کوی دسنددظالم راجه ظلمونه به بدیادوی، وروسته به بیادنیااو عقبادبنی اسرائیلوپه څیرخدای ته سپاری اوکراریه کښینی.

خوکه تاسوهمت وکړی زه داډه‌درکوم چی عام مسلمانان تراوسه ژوندی وی

که تاسوداشرافودتفریحی مجلسونوپرځای کورپه کورپه اولس وګرځی نودسنددزندان هغه اسیران به چی غوږونه ئی په دیوالونوایښی دی ډیرزرزموږداسونودپښوغږواوری اوخدای دی هغه پیغلی ته ژونداوروغتیاورپه برخه کړی، هغه به ووینی چی تراوسه پوری زموږتورې نه

دی پخې شوی.

محمدبن قاسم وویل: امیرالمؤمنینه ! که ستااجازه وی زه دی ذ مه واری ته تیاریم.

ولیدوویل: تاته زمااداجازی ضرورت نشته.

دمحمدبن قاسم نه وروسته ددربارهرمنصبدارځانگړی ځانگړی ولیدته داډورکړچی نوی پوځ به تولوی اوبیادربارررخصت شو.

دماسختن له لمانځه وروسته محمد بن قاسم اوزبیریوله بل سره گرېدل پواستازی ورغی اوورته یی وویل: چی محمدبن قاسم امیرالمومنین غواړی محمدله سپاهی سره روان شواوزبیرترلږځنډه دهغه په انتظارپه یوه اوږل اړخ واوښت خوبیا ورو ورو دخیالونوبکلی بڼ ته ورننوت له دمشق نه ډیرلرې هغه دسندپه ښارونوکی دناهیدپه لټه کې سرگردان ؤ دکلاگانوبرجو نه اودزندانونوپنجرې ئې ماتولی دزندانیانواوسپنیزې زولنې ئې ماتولې دناهیددتورواوځلیدونکوسترگواوښکی ئې پاکولی اوویل ئی : ناهیدی ! زه راغلم ته نوره آزاده نی ستازخم څنگه دی؟وگوره دبرهمن آبادپه کلازموږبیرغونه رپیږی.

ناهیدوویل: زبیره! زه روغه یم خوته ډیروځنډیدې زه مایوسه شوی وم دخوږواوزړه وړونکوخیالونو لړۍ ئې چی وشلیږی گوری چی ددېری بی وسی په حالت کی لاس اوپښی زولنی ولاړدی دراجه خوسپاهیان توره ایستلی تری چارپیردی اونورویی ناهیدله متونیولی وی اوزندان ته ئې بیایی.

هغه په هیله منوسترگوده ته ترشاراگوری ناهیدچی په زندان ننوزی دروازه پوری شی زبیرلاس اوښی وهی اوبالاخره خپلی زولنې وشکوی سپاهیان په یوه اوبله خواوغورځوی اودزندان دروازې ته ځان رسوی دروازه په زوره زوره وهې اودناهید، ناهید!!

چیغوسره چی سترگی وغړوی مخامخ محمدبن قاسم ورته دریدلی دی اوزبیربیرته سترگې پټې کړی.

محمد بن قاسم هغه دخوب په حالت کی ولیدچی لاس اوښی ئې غورځول اودناهید،ناهیدچیغی ئی وهلی خوله هغه سره ئې په دې اړه څه ویل مناسب نه بلل اوچوپ په خپله بستره کیناست زبیربیاسترگی وغړولی اووئی ویل: ته

راغلی؟

هغه ځواب ورکړ: هوراغلم بیائی له لږسوچ وروسته ورته وویل:

ته په توره چلولواونیزه بازی کې څنګه یې؟

زبیرځواب ورکړ: زماپه وروکتوب کی دلوبولپاره لینده خوښه وه خوچې په اسونودسپریدوشوم نوله نیزی پرته می له نورشی سره مینه نه وه دتوری په باب خوله عرب نه داپوښتنه کول چې ته ئې چلولی شی که نه اصلاًدهغه په عربی توب له شك سره برابردی.

تاسوباوروکړی چې زماتربیه اوروزنه هم ستاپه شان شوی محمدبن قاسم ورته وویل: سبازمااوستاازموبښت دی.

امیرالمومنین زه دهمدی په خاطروربللی وم دهغه هیله ده چې سباته دواړه دجنګی مهارتونوپه ننداره کی ګډون وکړو.

که موږپه دی مهارتونوکی بریالی شوودمشق په خلکوبه ښه اثروکړی اوموږته به دجهاددتبلیغ زمینه برابره شی دامیرالمؤمنین هیله ده چې موږله سلیمان اودهغه له اندیوالانوسره مقابله وکړو.

زبیروویل: دامیرالمؤمنین اټکل درست دی خدای موږته ښه موکه په لاس راکړی خودسلیمان اوصالح په باب څه غلطه اندازه مه لګوه په لاره کی دهغه ماتول هسی تصادفی خبره وه هغوی دواړه په نیزه بازی کې ساری نه لری خوبیاهم زه تیاریم.

محمد بن قاسم وویل: زموږمقصدخپل عزت اولوړوالی نه دی موږدیوه سپیڅلی هدف په خاطرپه دې ننداره کې برخه اخلوخدای به خامخازموږمرستندوی وی امیرالمومنین وویل چې خپل ترتولوغوره اسونه به راکوی.

*****

(۳)

سلیمان بن عبدالملك دیوی ستری آیینی په مخکی ودریدپرسرئی خول کیښودزغره ئی واغوسته خپلوملګروته ئی وکتل اوونی ویل:

څنګه صالحه! زه په عاموجاموکی ښه ښکارم که په پوځی جاموکی؟

صالح ځواب ورکړ: خدای تاته داسی ښه درکړی چې په هرلباس کی ښه

ښکاري.

سليمان آيني ته وکتل وئې موسکل اوبيائې له لږسوچ وروسته وويل: ماته دهغه هلك په ځواني غبطه راغله هغه به ننداري ته خامخاراشي که تاسوچاوليد ماته ئې راولي ، هغه يوتنکی سپاهي دی زه ئې له ځانه سره ساتم.

صالح داسې احساس کړه چې سليمان ئې ترخوړګوته نيسي وئې ويل:

ته ما زيات مه شرموه ، هغه وخت ماتوره کلکه نه وه نيولی اودامې په خيال کې نه تيريده چه هغه به زماله بې پروائې نه ګټه واخلي.

سليمان وويل: خپل مخالف کمزوري ګڼل دهرسپاهي دماتی دليل دی ،خيرداستالپاره ښه سبق ؤ ، ښه اوس ووايه چې نن به زموږمقابلې ته څوك راځي که نه ؟

صالح ځواب ورکړ: زماداګمه نشته چې څوك به دې سيالي ته دراوتوجرئت وکړي،تيرکال ټولونوميااليوسپاهيانوستاپه کمال اومهارت اعتراف کړی.

سليمان : خواميرالمؤمنين له مانه خوښ نه و.

صالح : دهغه يوازينی دليل دادی چې ستاشهرت اونوم په هغه ښه نه لګيږي ځکه ته يې ورورئې اودده دزوی دراتلونکی لپاره خطرياست.

خودخلکوپه زړونوکې چې تاسوکوم ځای پيداکړی هغه دنوروليپاره ممکن نه دی.

سليمان وويل: زماپه مخکی ترټولوسترخندحجاج بن يوسف دی هغه پرعراق دخپل اقتداردداوم لپاره غواړي چې زماله ورورنه وروسته زماوراره دخلافت په منصب کښيني.

صالح وويل: خدای دې زمادوروقاتل خوارکړي زماباوردی چې دهغه داآرزوبه بلکل پوره نه شي ، دخلکودتاثيرلاندې راوستلولپاره چې کومې ښيګړي په تاکې دی هغه نه ستاپه وروركې شته اونه په بل چاکې ، تاپروسږکال دجنګي مهارتونوپه دګرخپل کمال وښوداوخپله لاره دی صافه کړه ، عام اولس به دخلافت په معامله کې ستاحق تلفي ښه ونه ګڼي.

يوغلام راغي ئې ويل اسونه تياردي صالح وويل:

ـ ښ ځوتنداره پيليدونکې ده.

سپاهی اوشهزاده

دعربودجاهلیت په زمانه کې هم غشي ويشتل ، نيزه بازي اوتوره چلول ددوی دژوندترټولوغوره فرض بلل کيده، دسرداري، عزت اوشهرت ترټولوسترمعيارهمداوُدستارايانوپه وړاندې ترټولوښه شاعرهماغه وُچې دغشوشنهاراودتوروشرنګارئي ښه تصويرولی شوای ، اودکومې غرنی پيغلې دګرسندی خنداپرځای به ديوه تيزآس دپښوترپهارزياته اغيزه پرې کوله .

اوله لری نه به دخپل محبوب ډولی اوپه ګردونوکی پټ سپوريوشان اثرپری کاوه.

اسلام دعربودغه ځانګړی زړورتيادپاکانوپه يوه لوی ځواک بدله کړه، دروم اوايران په جګړوکی دعربودجنګ مهارتونه راپاخه اوسيقل شول، دسترخالد(رض)په وخت کی دجګړی دصفونوترلواونقل اوحرکت په طريقوکی زيات بدلونونه راغلل په عربوکی دزغرواغوستلورواج له پخوانه موجوؤ خودروم په جګړوکی زغرې اوخولونه دپوځي جامي مهم اجزاوبلل شول ، دکلابنديواواوږدومحاصروپه دوران کې دداسی آلی ضرورت احساس شوچې ديوالونه اودروازی ماتې کړی اودهمدی ضرورت په اساس منجنيق جوړشو.

دادلرګی يوه آله وه چی لويی لويی ډبرې به لرې پرې غورځول کيدای شوای، پردی به يرغل کوونکوپوځونودغشوله دم نه لری پرکلاکانی اورولی شوای ددی آلی خيال له ليندی نه اخستل شوی ژ خوپه څوکالونوکی ډيره مهمه جنګی وسله شوه.

په عربوکی دجگړی بله مهمه وسله دبابه وه داله لرگیونه جوړه یوه وړوکی کوټه وه چی لاندې به ئې عرابې ورته جوړې کړې څوتنه سپاهیان به پکی کیناستل اوځوئوروبه هغه په ډیکه دښارپه برج ورونښلوله ، بیابه پلی سپاهیان په زینه په همدی کوټه وروختل او د کلاپه دیوالونوبه ورواوښتل.

په اواروډگرونوکی عربوپه لومړی وخت کې توري زیاتې خوښولی خودزغرواغوستوله رواج سره ورو ورو په دوی کی دنیزی ارځښت زیات شواوپه څوکالوکی دتورې اولیندی په ځیرنیزه هم په عربوکې معموله شوه، په شـــام کی دروم ســـره دنژدې والی پـه وجـــه نیـــزه بازی ترتوره چلولواوخنجروهلوزیات رواج شول.

عربی آسونه اوسپاره په نړۍ کی مشهوروو، همدغسی هغوی په نیزه بازۍ کی هم په گاونډیوپښه واړوله.

*****

(۲)

ددمشق نه بهرپه یوه پراخ میدان کی هره ورځ دنیزه بازی لوبی کیدی په دغه لوبه کی دپخوانی یونان په ډول لوبی ډیرې مقبولې وې.

همت ازمویونکی سپاره به یودبل په مقابل کی ودریدل زغرې به یې اغوستی اوخولونه به ئی پرسرووخودخطرنه دبچ کیدولپاره به داصلی نیزی پرځای داسی نیزې وې چې څوکی به یې داوسپنوپرځای دلرگی اوپخی وی.

ریغـــری به په منځ کی بیـــرغ په لاس ولاړژاوپه یوه اشـــاره به دواړوسپرویودبل په لوراسونه وروزغلول هغه سپوربه چی دخپل حریف له وارنه ځان وژغوره اوپه هغه به ئی گوزاروکړدلوبی گټونکی ؤ، ماته خوړلی سپوربه دپخې نیزې په گوزارله آس نه راوغورځیداودنندارچیانودملنډوبه شو.

په دی کـــال ددی لوبودننداری لپـــاره له ډیرلرې لرې ځـــای نه خلک راغونډشوی وو دپراخ میدان شلوروواړولوریوته په زرگونوننداره‌چیان راټول وو ولیدبن عبدالملك په یوه کرسۍ ناست ؤ دهغه ښی اوکیڼی خواته دخلافت ددربارلوی لوی منصبداران ناست وو ، بل لوری ته دننداره‌چیانوپه کتارکی سلیمان بن عبدالملك له خپلوځوعقیدت مندانوسره ناست ؤ.

ننداره پیل شوه دوسلوجوړولوماهرانونوی نوی منجنیقونه اودهابی وبنودلی او انعامونه اوآفرینونه ئی وګټل.

غشوویشتونکواونیزه بازانوخپل خپل کمالات وبنودل اوله ننداره چیانونه ئی دادحاصل کړ.

دسلیمان درې ملګروپه غشوویشتلوکی برخه واخسته اویوئی دوهم لمبرښه غشی ویشتونکی وبلل شو، دهغه بل ملګری صالح په توره وهلوکې بوپربل پسی پنځه تنه مات کړل ، هغه په دی انتظارکی ؤ چی امیرالمومنین ئی وروغواړی اوله ځان سره ئې نژدې په کرسی کینوی خوناځاپه یوځوان دګرته راووت اوهغه ته ئې دمقابلی چیلنج ورکړله یوی اوږدې سیالی وروروسته ئې دهغه له لاسه توره وغورځوله .

دغه ځوان زبیرؤ. ننداره چیان یوتریله وراندی کیدل اوصالح ته د ماته ورکونکی ځوان لیدوته ئې تلوسه زیاتیده هغه ته دمسافحی لپاره لاسونه وراوږدیدل اوپه خلکوکی شوراواحساسات زیاتیده صالح له غوسې اوخجالت نه خپلې شونډې ژوولی.

ولیداوچت شوورولاندی شوزبیرته ئی لاس وړکړل بیاتې مبارکي ورکړه بیائی صالح ته وکتل ویې ویل: صالحه ! ته که په غوسه شوی نه وای نهایی نه وای مات شوی په هرصورت ددی ځوان په ځیرتاهم دانعام حقداربولم.

په پای کی دنیزه بازی لوبه پیل شوه له خوسیالیوورروسته اته تکړه نیزه بازان وتاکل شول اودلوبوورروستی پړاوپیل شوخومره چی دسیالی کوونکوشمیرکمیده هومره په خلکوکی جوش اوشورماشورزیاتیدوبالاخره یوی خواته یواویلی ته دوه تنه پاتی شول ، سپاره خول له سره لرې کړاوپه جوش اوخروش خلکومبارکی ورکره دغه ځوان یویونانی نوی مسلمان ؤ چی ایوب نومیده ایوب په میدان کی څلوروخواوته راوګرځیداوخپله نیزه ئی فاتحانه پورته کری وه هغه له یوی بشپړی دوری وروسته بیرته دډګرپه منځ کی ودرید.

یوه منادی غږوکړ: څوك شته چی له دی ځوان سره مقابلی ته تیاروی؟

دننداره چیانوسترګې سلیمان بن عبدالملك ته ورواوښتی سلیمان خول پرسرکړاویوه حبشی غلام ته ئې اشاره وکړه .

غلام چې يوبنکلي مشکي اس ترقيضه نيولي ؤ راوړاندي شو سليمان پر اس سپورشو ، دلمړيه وړانګوکي دسليمان زغره وځليده اودملايم شمال په څپوکي ئي دخول پرسردوبښتوتارونهٔ په يوه اوبله خوااوبهتل.

سليمان اوايوب يودبل په مقابل کې په ميدان ودريدل اونندارچيان چوپ دريفري دبيرغ داوچتيدوپه انتظارشول ريفري په بيرغ اشاره ورکړه اوله ميدان نه ووت دتوپان په څيرتيزاسونه يودبل په لوړيه زغاسته شول سپاره چې يوبل ته نژدي شول دځان ساتلواوپه حريف دګوزارپه تکل شول سليمان له مقابلي نه وړاندي دايوب دضربي نه دځان ساتلولاري سنجولي وي، ځکه خودايوب ګوزارتش ولاړ، اودسليمان نيزي دهغه په خول يوغټ تنبان پريښوداوتيرشوريفري دسليمان دفتحې اعلان وکړ ، وليدجګ شوورورته ئي مبارکي ورکړه اوايوب ته ئې هم شاباش ووېل:

سليمان خول لرې کړيه ميدان کې ئې چکروواهه اوله دوري بشپړيدووروسته دمعمول په شان په منځ کې ودريد.

منادي دري ځله غږوکړ: څوك شته چې دسليمان بن عبدالملك دمقابلي همت ورسره وي؟ خودخلکوباورشوي ؤچې نورلوبه پای ته رسيدلي اودوی داميرالمؤمنين داوچتيدوپه انتظاروو خوناڅاپه ټول دحيرت په سيندلاهوشول کله ئي چې وليدل چې په يوه سپين اس سپورنيزه په لاس کې مقابلي ته راووت هغه ته نندارچيان په دې حيران نه ووچې دسليمان مقابلي ته څوك راووتل بلکې پردې حيران ووچې ناپيژندوی سپورزغره نه وه اغوستي هغه توری جامي اغوستي وي اودخول پرځای ئي پرسرسپينه لونګی وه له سترګوپرته ئي نورمخ په توره پرده پوښلي ؤ.

له زغرې پرته په داسې مقابلوکې يوازې داسې چابرخه اخسته چې دحريف په کمزوري اوناتواني به ئي پوره باورؤخوسليمان دنن ورځې دلوبواتل ؤ اوخلکودهغه په مقابل کې بې زغرې حريف دزړه ورپرځای دماغي بيمارباله.

له وليداوزبيرپرته څوك نه پوهيدل چې دغه سپورڅوك دی.

دهغه په جرئت وليدهم پريشانه ؤ وروئې دزبيرپه غوږکي ووېل:

دامحمد بن قاسم دی که بل څوك؟

زبيرځواب ورکړ: اميرالمؤمنينه ! پخپله دی دی .

ولیدوویل: دی سلیمان څه بولی ؟ که دهغه پوښتی داوسپنی نه دی نودلرګی نیزه به یی هم بوته ترسینه وخیژی ته ورشه هغه لرې پرهوه.

زبیرځواب ورکړ: امیرالمؤمنینه ! ماهغه ډیروپوهاوه هغه پخپله هم دغه خطر حس کاوه خودی وائی چی په دی ډول که هغه لوبه ګټی په ځوانانوبه ئی اثربنه وی.اوهغوی ته به دسند حالات بیان کړواوجهادته به ئی آماده کړای شو،هغه وائی چی له زغرې پرته سرې چست هم وی.

دزبیرځواب ولیدداوه نکړای شو،پخپله اوچت شواودمحمد بن قاسم په لوری ورغی ننداړچیان هم زیات پریشانه ښکاریدل محمدبن قاسم سلیمان ته کتل ولیدورنژدې شواوغړئی پرې وکړېچیه: زه ستاپه زړورتیااعتراف کوم،خودازړورتوب نه دی ناپوهی ده ته له خول اوزغرې پرته دعربودغوره نیزه بازمقابلی ته وروتلی یی اوکه هغه دادخان توهین وباله زه ویرېږم چی ته به بیاپه اس دسپریدوتوان ونه لری.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: امیرالمؤمنینه! خدای پوهیږی چی زمادخپل شجاعت ننداره مطلب نه ده زه داخطرډیوه نیك اوسپیڅلی هدف په خاطرقبلوم،اودادومره لوی خطرهم نه دی زماپه نظرپه زغره اغوستلوسپورچست اوچالاك نه وی.

ولید: که ستاچستی ستاپښتی ونه ساتلای شی بیابه څه کیږی؟

محمد: بیابه زماهیڅ ارمان نه وی زه له خپلوپښتیونه دهغه ګجلی په چرت کی زیات یم چی ددښمن غشی ئی په سینه ناسورتپ جوړکړی، که خدای دهغی دمرستی اراده کړی وی زماباوردی چی مابه نن ددمشق دخلکوپه وړاندی دخلکودملنډونه ساتی اوداامکان لری چی زه دلوبی له ګټلووروسته دهغی پیغام همدلته خلکوته واوروم.په ځانګړی تبلیغ چی په میاشتوکی کوم کارکولی شو هغه به په یوه ځای شوی وی.

تاسوماته اجازه راکړی اودعاراته وکړی چی الله تعالی می مرستندوی شی.

ولیدوویل: لږ ترلږه خودی پرسربایدخول ایښی وای.

محمد: بده مه ګڼه کوم سپورچی پرسرګوزاراخلی دهغه په باب چندان ښه نظرڅوك نشی ورکولی زمالپاره همدالونګی کافی ده.

ولیدوویل: زویه ! که تانن له سلیمان نه میدان یوړنوانشاالله پرسندیرغل کوونکی لښکربیرغ به ستاپه لاس کې وی.

ولیدبیرته راوګرځیدریفری ته ئی څه وویل اوبیاپه خپله کرسی کیناست.

بل لوری ته دسلیمان په شاوخواځوننندارچیان راتول وو صالح ورووړاندی شو سلیمان ته ئی وویل: امیرالمؤمنین ستاماتول غواړی له هوښیاری نه کارواخله.

سلیمان وویل: دغه سرتیری څوك دی؟

صالح : ماته نه دی معلوم خوپردی می باوردی چی بیابه په آس دسپریدونه وی.

ریفری چیغه کره: حاضرینوااوس به دسلیمان بن عبدالملك اومحمد بن قاسم سیالی وی.

دتوروجامودزلمی عمرله اوولس کاله نه لړدی.

پردی خبره ننداړچیان نورهم حیران شول او پرځوان ئی سترګی ښخی شوی، ریفری بیرغ ورپاوه اونیزه بازان په ډیره توندی له یوبل نه تیرشول،ننداړچیانو له احساساتو ډکی چیغی پورته کړی.

تنکیوځوانانوترډیره وخته دمحمد بن قاسم په ملاترچیغی وهلی دپاخه عمرخاوندانوبیاویل چی دغه هلك ډیرچست اوچابك دی خودسلیمان غوندی پهلوان دسیالی نه دی په لومړی ځل سلیمان له هغه سره قصدأمراعات وکرخوکه له دوهم ګوزارنه هم بچ شودابه معجزه وی چیرته اوولس کلن هلك اوچیرته سلیمان غوندی تجربه کاراوجهان دیده؟

خودزلمیانواحساساتوآسمان لړزاوه اوس ددوی اتل اوولس کلن ناپیژندوی ځوان ؤچغوی اتل همدیؤ اودده په باب ئی دچااعتراض نه شواوریدای څوځایه په همدی اړه دننداړچیانوپه منځ کې ناندری ترلاس اچولوپوری ورسیدی.

درواج سره سم نیزه بازانوته دوهم ځلی موکه ورکړی شوه اویوځل بیادواړه یودبل په مقابل کی ودریدل هلکان اوتنکی ځوانان دخپل ځوان اتل خواته ورغلل دتپولوسترګی په نقاب کی پټ مخ لیدوته ناکراری وی ، ریفری خلك په شاکړل اوبیرته په خپل ځانګړی ځای ودرید ،دبیرغ له اشارې سره سم یوځل

بیاگرداوچت شو،اودلږخندلپاره چوپتیاخوره شوه.

محمد بن قاسم ناڅاپه یوی خواته تیټ شودسلیمان دنیزی له گوزارنه بچ شو ، سلیمان هم چپ لوری ته تیټ شواودخپل حریف له وارنه ئی د ځان ساتلوهڅه وکړه خوله ده نه هم په زیاته چالاکی محمد بن قاسم دخپلی نیزی څوکه دهغه په لوری ورواړوله اودهغه په ښی پښتی ئی گوزاروکړ.سلیمان خپل توازن ونشوساتلای اوله اس نه له غورځیدلوسره سم بیااوچت شوپه پښتی ئی لاس کیښوداودبی وسی په حال کی ئی یوه اوبله خواکتل.

له څلوروخواونه اسمان لړزوونکی چیغی اوچتې شوې ، محمد بن قاسم لړواندې تیرشوبیرته ئی آس راوگرځاوه له آس نه پلی شوسلیمان ته ئی په مصافحه لاس وراوږدکړخوهغه دلاس ورکولوپرځای مخ تری واړاوه اوپه توندی په یوه خواولاړدسترگوپه‌رپ کې په زرگونونندارچیان ترمحمدبن قاسم راچاپیرشول ایوب ورغی مبارکی ئی ورکړه اوورته وئی ویل اوس خودی له مخ نه نقاب وغورځوه داټول ستادڅیری دلیدوپه انتظاردی.

*****

(۳)

محمدبن قاسم نقاب لرې کړدزلمی څیره دخلکوله توقع نه زیاته سنگینه اوباوقاره وه دهغه په ښکلوتوروسترگو کې دشوخی پرځای دمعصومیت څلاپرکیده دخلکودتودواحساساتوپه ځواب کی دده سکون اوارامی دابنکاروله چی هغه دلوبولوبریوپه انتظاردی،او ترلوبونه لویی فتحی به نی هم بیځایه مغرورنه کړی کوموځوانانوچی غوبنتل دی په اوږوسپورددمشق په کوڅوکی وگرځوی اوس ئی په حیرت ده ته کتل.

ایوب خپل یوه ملگری ته ویل: زه رښتیادرته وایم مادیونان په مجسموکی تراوسه داسی ښکلی معصوم ساده اوباوقاره څیره نه ده لیدلی.

یوه عرب پوښتنه وکړه: ته له کوم ځایه راغلی یی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: له بصری نه.

وروسته بیاډیروخلکواصرارکاوه چی له موږسره ولاړشه، ده په ځواب کی ورته‌وویل چی ما د بغداد خلکوته یومهم پیغام راوړی او بیرته روانیږم که تاسوټول زماپیغام واوری دابه موله ماسره ډیره مهربانی وی.

اوس ډېرزيات خلك هغـــه ته ورتـول شـول ولیـــدبن عـــبـدالملك له ځومنصبدارانوسره وراندی ورغی خلکوچې امیرالمومنین ولیدیوی اوبلی خواته شول اولاره ئی پرېښوده ولیدچی محمدبن قاسم ته ورنږدې شوئې ویل: زماپه نظرداستاپاره ښه موقع ده په اس سپورشه چی خلك دی وويني.

محمدبن قاسم په اس سپورشوپه غونډه کې خوله په خوله داخبره له یوه سرنه تربل پوری ورسیده چی دغه ځوان یومهم خبراوروی، هغه خلك چی په مخکی صفونوکی وویوبربل پسی په څمکه کیناستل محمد بن قاسم په لنډوالفاظوکی دسرانديب ديتيمانواوکونډودردناك داستان واوراوه، بيائی له زیېرنه دسمال واخست اودناهیدلیك ئی خلکوته ولوست ، دیتیمانواوکونډود داستان له اوریدووروسته دناهیدلیك دخلکوپه زړونودنشترپه څیرداغونه لګول،دلیك له اورولونه وروسته محمدبن قاسم دسمال بیرته زیېرته ورکراوپه لوړغږئی وویل:

ای داسلام فدایانو! زه ستاسوددیروپه سترګوکې اوښکی وینم خوپه یادولری چی دانسانیت پر لمن دظلم داغونه په اوښکونه په وينومينځل کيږي،دجبراوستم کوم اورچی په پراخه سندکی بل دی موږله لری دهغه لړتودوخه محسوس کړی ده اوهغه داسی چی زموږځومیندی خوخویندی اوځووروونه پکی سوځیږي ، خوموږدهغویدنصیبونه ناخبره یوچی له ډیری مودی راهیسی دسنداستبدادی نظام په زولنوکی تړلی دی ،دغه غشی چی دیوی مسلمانی پیغلی په وجودکی ښخ ؤ دهغولکونوغشونه یوڅچی دسندمغروروپاچاڼی دخپل رعیت په سینوازمویی،نن که زموږمیندی ، خـــوینـدی دسنـدزنـدان په تیـــاروګـــوتـونوکی داســـلام دمـجـاهدینوداســونودپښــودغــږاوریدوپه‌انتظاردی نن کـه دوی داللـه اکـبـردهغــونـاروپـه انتظاردی چی اوس هم دډیبل دمـــزیـوتی کـلاپـه دیوالونودزلزلی راوســتــوتوان لری نوزمـــاباوردی چی دسنداولس له کلونوکلونوراسی دظلم اوستم په اورکی سوځیږي هغوی هم دلویدیځ له افق نه دداسی رڼادورتګ په انتظاردی.

چی دایران اورتون ئی کلونه وړاندې چوپ کړ.

دهغوی له تېپی سینونه دافریاداوچت دی چی کاشکی هغه مجاهدین چی

دبشریت په بن کې نې دمساوات ، عدل اوامن بوټي ته اوبه ورکړې دسندله ظالم پاچانه هم توره واخلې اوددوی آسونه هغه ازغن بوټي ترپښولاندې کړی چې دانسانیت اوازادی لمن پکی نښتی.

مسلمانانو! داخبرزموږلپاره بدهم دی اوښه هم، بدپردی چی موږدخپلومسلمانووروڼوخویندوحال واوریداوخفه شوو .ښه پردی چی دحق اوصداقت دتورې په مخکی دقیصراوکسری په څیریوه بل مغرورهم سراوچت کړی هغه ته وروبښئ چی زموږتوری تراوسه پوری نه دی پڅې شوی.

په تیروڅوکلونوکی زموږخپل منځی کشمکش موږته ډیرتاوان کړی، هغه پاچاهی چی زموږدنیکونو دنوموڼوپه اوریدولړزیدی اوس زموږپرخلاف دجنګ اعلان کوی که دیوی مظلومی پیغلې دغې لیك ستاسوپه رګونوکی وینی په غورځنګ نه کړی نوپه یادولری ! دځمکی پرمخ زموږدعزت اوعظمت ورغ ګرځیدلی ده ، خوزه مایوس نه یم ، زه ستاسودیوه په څیره کی هم مایوسی نه وینم زه یوزای داوایم چی بوغیرتی اولس دغفلت په خوب ویده دی اوددی اولس یوه غیرتی لوریه لوړغږوائې چې ای داسلام غیرتی زامنو!تاسودځمکی دسردهری نړوراولوړدعزت اوعظمت دساتلولپاره پیداشوی یاست ، اونن ستاسوداحال دی چی ستاسوخپلی خویندی اونړورانی زنځیرونه په پښنودبرهمن آبادپه بازارونوکی کشول کیږی.

خلکوداحساساتوپه جوش کی ولیدبن عبدالملك ته کتل یوپه عمریوخ سری راوراندی شوئی ویل: که زموږنه وړاندی دغه خبرامیرالمؤمنین ته رسیدلی وی نو موږحیران یوچی هغه تراوسه دسندپرخلاف دجهاداعلان ولی نه دی کړی ؟ ګنه ګونه داورغورځوونکی غره په څیرله احساساتوډکه وه تولوپه زوره زوره دجهاد! جهاد! چیغی وکړی محمدبن قاسم دواړه لاس اوچت کړل خلك ئی چوپ کړل اوبیائی خبری پیل کړی:

زماخبری هغوی ته نه دی چی دناځاپی احساساتوله امله څوناری ووهی اوبیاچوپ شی ژوندی اولسونه دناری اوشعاورکولونه وړاندې توري له تیکونه راباسی اودمقابلی ډګرته کوزیږی.

تاسوپه دمشق کی په احساساتی ناروډهغوسترګودوانشی کولی چی په زرګونومیله لری ستاسودتورودبریښنادلیدوپه تمه ناکراری دی امیرالمؤمنین

خپل مسؤلیتونه په احساسوي خوهغه تراوسه ستاسوناري نه وی اوریدلی کاشکی ددی ناروسره هغه توري هم ځلیدلی وای چی ستاسوپلرونوداسلام دعظمت داستانونه پری لیکلی.

زه دالیدل غواړم چی دقادسیی اواجنادین دمجاهدینوپه اولادوکی دژوندساه شته که نه؟

په دی کی شك نشته چی اوس زموږپوځونه ټول په افریقااوترکستان کی مصروف دی خوپه تاسوکی داسی څوك شته چی په توره چلولونه پوهیږي؟که همت وکړودسندپه میدانونودیرموك اودمشق یادونه بیاژوندی کولای شو.نن به تاسودخپلوپلرونو اونیکونوپه شان داثابتوی چی دضرورت په وخت کی هرمسلمان سپاهي دی . اوس چی زه ستاسوتوری وینم له امیرالمومنین نه دجهاد د اعلان هیله کوم.

محمدبن قاسم له آس نه راکوزشودهغه دخبروترپایه ډیروپوداګانواوځوانانوتوری اوچتی کړی وی یولس کلن هلك په زحمت خلك په یوه اویله خواکړل اوځان ئی امیرالمؤمنین/ته وروړساوه اوونی ویل: امیرالمومنینه ! آیاماته جهادته د تلواجازه راکوی؟

ماته معلومه نه وه که نه توره به می راوړه ، اوس لړتم شی زه به خپله توره راوړم.

ولیدپه مینه دهغه په سرلاس کیښوداوونی ویل: ته بایدڅوکاله نورهم انتظاروکړی.

هلك مایوس شواوبیادمحمدبن قاسم خواته نژدې ورغی اوودرید، دولیدپه اشاره یوه سړي یوه کرسی راوړه هغه په کرسي اوچت شواوونی ویل:

ددی ځوان له خبروروسته ماته دنورڅه ویلوضرورت نشته دخدای شکردی چی ستاسوغیرت ژوندی دی زه دسندپرخلاف دجهاداعلان کوم.

په ګڼه ګونه کی بیاچیغی اوچتی شوی ولیدخپلوخبروته دوام ورکړونې ویل: زه غواړم چی په یوه هفته کی ددمشق پوځ بصری ته روان شی که هلته هم دمحمدبن قاسم په خیرخوځوانان وی نوله بصری اوکوفی نه هم د زیات شمیرپوځیانوراتولیدل ممکن دی.په تاسوکی چی څوك اسونه نه لري، داسونواوچی وسله نه لری دوسلی بندوبست به ئی وشی زه تاسوته یومهم

اعلان داکوم چې دسنددلبنکروقوماندان اوسالاربه محمدبن قاسم وي اوماددغه مجاهدزلمی لپاره عمادالدين لقب غوره کړی تاسودعاوکړی چې دی په ربښتينی معنی عمادالدين شي.

*****

(٤)

دشپې په دريمه برخه کې محمدبن قاسم ددمشق په جامع جومات کې دتهجدله لمانځه نه وروسته لاس اوچت کړل اوپه ډيرعجزسوزاو رقت ئې دعاوکړه:

يارب العالمينه ! زماپه کمزوررواوږويودروندبوج لويدلی، ماته ددی مسؤليت دترسره کولو ډېری راکړه زماملګروته دپلرونواونيکونوعزم اوهمت راکړه دمحشرپه ورځ مې درسول الله دفدايانوپه منځ کې شرمنده مه کړی، ماته دخالد(رض)عزم اودمثنی «رض» ايثارراوبخښه چې زمادژوندهره شيبه ستاددين دسرلوړی لپاره وقف شي.

ددی دعاپه پای کې دزيبرنه پرته يوبل سړی هم دمحمد بن قاسم بنی څنګ ته ناست ژاوړده په دعائی آمين وويل: دوی دواړوهغه ته وکتل دهغه په ساده جامو اونورانی څيره کې غيرمعمولی جاذبه وه هغه لږور نژدې شودمحمدبن قاسم ترڅنګ کښيناست اوپه مينه ئې ورته وکتل وئی ويل: ته محمدبن قاسم يې:

هوکی ! ته څوك يې؟

زه عمربن عبدالعزيزيم.

محمدبن قاسم دعمربن عبدالعزيزدپاکی اوبزرګی په باب ډيرڅه اوريدلی وو په عقيدت اوارادت ئې ورته وکتل اووئی ويل:

تاسوماته دعاوکړی.

حضرت عمربن عبدالعزيز(رح)وفرمايل: خدای دی ستانيکی ارادی ترسره کړي.

محمدبن قاسم وويل: له ډيری مودی نه مې داارداده وه چې ستادمجلس سعادت حاصل کړم نن ستاسره ملاقات يوه غيبی مرسته بولم ماته يونصيحت وکړه.

عمربن عبدالعزيزوفرمايل: زه يوازې دومره وايم چې ستاغونډې د ځوان اوزړور لښکر سالارپه قيادت کې به انشاءالله ددښمن پرخلاف دتورې جنګ زرتزره پای ته رسيږي خوکه ته دجهادله سمې جذبې سره سندته ولاړشې نوبياخودخپل چلن اواخلاقوله لارې بايدخلکوته وروښيې چې ته دهغوی دغلام کولوپاره نه بلکې دباطل نظام دزنځيرونونه دخلاصون په خاطرورغلی يې ته به هغوی ته داورروښيې چې دتوحيدپه دايره کې چې څوک ګام کيږدي هغه ددنيا د هرډول غلامۍ نه آزاديږي، ته يوداسې هيوادته روان يې چې هلته دټيټ ذات خلك دخپلواشرافواو«لوړذاتو»ظلم اوستم دهغوی فطري حق بولي دسنددااستبدادي نظام دربښوله غوښولونه وروسته که تاسودااسلام دربښتيني مساوات عملي نمونه وښودلای شوه نوزماباوردی چې تاسوبه دهغوی زړونه هم فتحه کړی هغوی چې نن ستاسودښمنان دي سباته به مودوستان وي.

دمسلمانوبچيانواوکونډوپرسردسنددحکمران دظلمونوداستان په اوريدوځينې ځوانان له تاسوسره دانتقام اوبدل له جذبې سره ستاملګری دي خوهغوی ته په لويدلې دښمن دګوزاراجازه مه ورکوه.

خدای تيرې کوونکی نه خوښوي دظالم له لاسه توره واخله خوظلم مه پرې کوه بلکې که ئې توبه وکړه معاف ئې کړه.

که هغه دالهي دين منلوته غاړه کيښوده نوپه غيرکې ئې ونيسه که هغه زخمي وي اوله تانه پناه غواړي په زخمونوئې پټۍ ورکيږده زموږپه يتيمانواوکونډوظلم شوی خوته ددوی ديتيمانواوکونډوپرسر دميني اوشفقت لاس کيږده اودپه يادلره چې خدای پرګاونډيوهيوادونودعربو برلاسي نه غواړي بلکه دکفرپرخلاف دخپل دين برلاسي غواړي اوکه داکاردعربوله لاسه پوره شونوپه دنياکې به هم دعزت خاوندوي اوآخرت به ئې هم ښه وي.

دسهارداذان په اوريدوعمربن عبدالعزيزخپلې خبرې پای ته ورسولې، دسهارله لمانځه نه وروسته محمد بن قاسم له هغه نه درخصت په وخت وويل: زموږترروانيدوپورې پنځه ورځې نورې هم لګيږي په دې موده کې به زه ستادعلم اوفضيلت نه ګټه دځان نيکمرغي بولم خودورځې به زه دنويوسپاهيانوپه پوځي روزنه بوخت يم که تاسوته تکليف نه وي نودشپې په

کوم وخت کې به زه ستا په خدمت کې حاضربږم.

عمربن عبدالعزيز(رح)ځواب ورکړ: ته چې څه وخت وغواړې ماته راتلای شې،په ځانګړې ډول به دنن په خیرهره شپه په دې مهال زه همدلته یم ، اته ، لس ورځې وروسته زه هم مدینې منورې ته ځم.

محمدبن قاسم چې دحضرت عمربن عبدالعزيز(رح)نه رخصت شوله جومات نه ووت دځوانانویوه ډله ئې ورانده ي وروسته ملګرې وه ددروازې زینوته چې ورسیدوئې ویل: تاسومیدان ته ولاړشی زه هم له لږځنډوروسته دررسیږم.

*****

(۵)

دمحمدبن قاسم داوسیدوکوټې په مخکې دوه سپاهیان اسونه ترجلب نیولې ولاړوو، محمداوزبیرپه اسونوپښې واړولې اومتروکې ئې ورکړې،دښارله لویدیځې دروازې نه ووتل دشنوباغونوپه مینځ کې ولاړل دیوې ویالې په غاړه ودریدل له اسونونه راښکته شول اوپه اوبوکې ئې ځانونه وغورځول ، په رڼواوپاکواوبوکې ئې له ښې شیبې لامبووروسته جامې بدلې کړې اوترڅوشیبوپورې ئې په مخکې دغرونواوباغونوپه زړه وړونکې منظره سترګې میخ شوې،محمد بن قاسم چې خپل ملګرې دخیالونوپه سمندرډوب ولیدوئې ویل:سباته به وختي دلته راځو،اوس بایدولاړشوخلك به زموږپه انتظاروي.

زبیرتکان وخورمحمدبن قاسم ته ئې وکتل ویې ویل:

تا څه وویل؟

محمد: ناوخته کیږي څه چې ځو!

زبیر: درځه!

دواړوبیاپه اسونوپښې واړولې محمدبن قاسم وپوښتل: ته اوس په څه خیالونوکې دوب وې؟

زبیرپه غمجنه لهجه ځواب ورکړ: ماپه تصورکې دسرانديپ چمنونه اوځنګلونه لیدل.

محمد: زموږمنزل خودسندډښتې دي.

زبیر: هغه زه هروخت وینم خوکله کله دسراندیپ ښکلی اوشنه چمن اوځنگلونه هم رایادشی.

محمد بن قاسم: پرون تاپه خوب کی ناهیدته نارې وهلې ماهغه وخت ددې یاد ول لازم ونه ښلل اوس که بده نه منې راته ووایه چې تاپه خوب کی څه ولیدل؟

دزبیرپه شونډویوه غمجنه موسکاوځلیده وئی ویل:

ماپه خوب کې لیدل چې ددیبل څوتنه سپاهیان رانه چارپیروی توري ئې ایستلی وی.

څوتنونوروناهیدنیولی وی اودزندان په لورئې کشوی زه ورمنډه کړم اودهغی دخلاصولوهڅه کوم.

محمد بن قاسم وویل: زماپه خیال دناهیدیادونه ستاپه دماغ اوزره ژوراثرکوی.

زبیر: زه له دی انکارنه کوم په کوموحالاتوکی چی موږیوله بل سره ولیدل اوسره جداشوویه داسی حالاتوکی به هیڅوك هم هغه زړوری نجلی ته په زړه کی دځای ورکولونه انکارونه کړی.

یوه هوسی په منډه ددوی ترمخ تیره شوه محمد بن قاسم نیزه تیاره کړه وئې ویل: دهغه ورروستی پښی تپی وې کوم دوکه بازښکاری په غشی ویشتلی راځه وریسی ورشو.

زبیراومحمدپه هوسی پسی اسونه وزغلول زخمی هوسی ډیره وړاندی نه وه تللی چی وروړسیدل اوییادمحمد بن قاسم دنیزی په گوزارولویده ، زبیرله اس نه پلی شوهغه ئی حلاله کړه اوله ورروستی ورانه نه ئی غشی وکیښ وئی ویل: که موږنه وای لیدلی نودکوم بوټی په بیخ کې به ئې په زحمت ساه ورکړی وای.

څوسپاره دونوله منځه راښکاره شول محمد بن قاسم چی ورته وکتل سلیمان ئی وپیژاندوئې ویل:

اوهو! داخوزموږپخوانی دوستان دی!

سلیمان نژدی ورغی دآس جلب ئې کش کړوئې ویل: دازموږښکاردی.

محمدبن قاسم ورته وویل: تاسوئې درسره ورای شی موږیوازې دیوه

سخت مخکدن نه وژغورله ، پښی ئې تپی وې موږویل ښایی دکوم بوټی په بیخ کې به پټه شی.

صالح وویل: ته دروغ وایی لویدلی هوسی موحلاله کړی ده.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: داسمه ده چی هوسی لویدلی وه خوزمادنیزی په گوزار،اوتاسودخپل غشی نخښه دهغی په پښه لیدای شی.

صالح په غوسه شوتوره ئی وکښله ، خوسلیمان په زوره ورته وویل: تاددوی دواړوکمال لیدلی دی،اودخپل غشی ویشتلوپه باب دی چی څه دعوه کوله هغه هم نن درته څرگند شو،داني وويل بيائی محمد بن قاسم ته مخ واړاوه وئی ویل:

زمادادوست چی څومره احساساتی دی هومره بی عقل هم دی که ستاسوضرورت وی نوداهوسی درسره واخلی.

محمد بن قاسم ځواب ورکړ: نه ډیره مننه!

که زموږپه کاروای پخپله به موښکارکړی وه دانی وویل اوبیادواړوداسونوجلب راکش کړاوپه یوه تراټ وزغلیدل.

لومړی فتحه

دسهارله لمانځه نه وروسته ددمشق خلکوله بامونواوبازارونوڅخه دمحمد بن قاسم دپوځ دجلوس ننداره کوله ددنیاپه تاریخ کی دالومړی پیښه وه چی یوی لړې سیمی ته دپوځ قومانده دیوه (۱۷) کلن زلمی په غاړه وه له دمشق نه تربصری پوری له هرکلی اوښارنه له دی پوځ سره نوررضاکاران هم ملګری شول کوفی اوبصری ته دمحمدبن قاسم دروانیدوخبررسیدلی وځوانومیرمنوخپل میړونه میندوخپل زامن اوخویندوخپل ورونه له ځوان سالارسره جهادته هڅول دغیرتی قوم دیوی بیوسی لورفریادهرکورته رسیدلی وذبصری په ښځوکی دزبیدی دی تبلیغ اثرکړی وچی دناهیدمسئله دقوم دهری پوړاوخورمسئله ده ځوانی نجونی له هری محلی نه دزبیدی کورته ورتلی اوددی دخبروله اوریدووروسته به له یوی نوبی جذبی اواحساس سره بیرته ستنیدی،پرناروغی برسیره دمحمدبن قاسم موردبصری پر کورونوکوڅه کورګرځیده اوښځوته ئی دجهادتبلیغ کاوه زبیدی خوغازیانوته د اسونواووسلوپه خاطرخپل ټول زیوراوګانه ورپلورل دبصری دټولوامیراوغریبوکورنیوجونوددې په تقلیدهمداسی وکړل اودبصری بیت المال ئې له مجاهدینوسره دمرستی په نامه دطلااوسپینوزرونه ډک کړ.

دعراق دنوروښارونوښځودخپه دغه کارکی دبصری له ښځونه وروسته ګیدل نه خوښنول اوپه لکونوروپی یی راټولی کړي.

محمد بن قاسم په بصره کی دری ورځی پاتی شودده له راتګ نه دمخه حجاج بن یوسف ته دمکران دوالی محمدبن هارون داپیغام رارسیدلی وچی

دعبیدالله په مشرۍ چې کوم هیأت دوی دیبل ته استولی ؤله هغوی نه بوازې دووتنو بیرته ځانونه مکران ته رارسولی وو نورتول ددیبل والی وژلی وو.دی خبردبصری په خلکوکی دانتقام په اوردتیلوورا‌چولوکاروکړ.

له دمشق نه دروانیدوپه وخت دمحمدبن قاسم دلښکرشمیرپنځه زره کسه ؤخوکله چې له بصری نه دغه لښکرروانیدونوشمیرئی (۱۲)زرو ته رسیده چې شپږزره پکې دآسونوسپاره وودرې زره پلی اودرې زره داوښانوخاوندان.

*****

(۲)

محمدبن قاسم له شیرازنه مکران ته ورسید.دمکران دسرحدنه دتیریدونه وروسته «دلس بیلا» په غرنی سیمه کی دوی له ډیروستونزوسره مخ شول،بهیم سنګ له شل زره پوځ سره «دلس بیلا» دسندي والی مرستی ته رارسیدلی ؤهغه دیوی غونډۍ پرسریوه مزبوته کلاخپل مرکزتاکلی ؤاوپه تولولاروئی غشی ویشتونکی وټاکل دده دپلارله مخالفت سره سره بهیم سنګ راجه ته ډاډورکړی ؤچې دده شل زره پوځ به ۱۲زره مسلمانان له‌دلس۔ بیلاپه وراندی تګ ته پرې نږدی.

غرنیوسیموته دمسلمانانودننوتلوسره سم دبهیم سنګ لښکرهلته دلته پرغلونه پیل کړل‌دیرش څلویښت تنه پوځیان به ناڅاپه له یوه کندونه راښکاره شول اودستر ګوپه رپ کې به یې دمحمدبن قاسم په لښکرډډبرواوغشوباران وکړاوبیرته به وتښتیدل.داسونوسپاره خوبه له یرغل سره په یوه اوبله خواتیت شول اوله یرغل نه به په امان پاتی شول خوداوښانوسپاره به سخت پریشانه وو.کله کله به ترهیدلی اوښان بیرته راسمبالول دیرغل کوونکوله تعقیب نه زیات مشکل ؤ.

محمد بن قاسم ددی حملوپه مقابله کی پیاده ګروپونه رامخی ته کړل خویرغل کوونکی به بیادشاله خواپه لښکرراپریوتل یوه ډلګی به په کومه غونډۍ وختله اودمحمدبن قاسم دپوځ پام به ئی وروار اوه ، اوبلی ډلی به په کیڼ لوری حمله وکړه څومره چې دمحمدبن قاسم پوځ وراندی تلوهومره دغه حملی زیاتیدی دشپې به ئی دپړاواچولوپه وخت کی څلورمه برخه پوځ خامخادشاوخواغونډیوپرسرپهره کوله ترڅودښمن شواخون رانه وړی.

یوماپنام محمدبن قاسم ته یوجاسوس احوال راوړچې له دی ځایه شل«میله»لرې یوه مزبوته کلاددښمن دلښکرمرکزدی،هغه سمدستی دخپلوتجربه کاروسالارانوشوری جوړه کړه دځینوسردارانورایه داوه چې دغه لاره پریښودواودسمندرپه غاړه هواره لاره غوره کړومونږچې څومره له دی کلاته لرې شوهومره به‌دښمن له حملونه په امان وو،خومحمدبن قاسم له دی رایی سره موافق نه ؤویل ئی : ترڅودغه سیمه له دښمن نه پاکه نه شی زمونږوړاندی تګ له خطره خالی نه دی.

زمونږمقصددیبل ته رسیدل نه دی دسندفتحه کول دی اوداکلادسنددفاع مهمه مورچه ده،زماباوردی چې ددی کلاپه فتحه به دښمن ټوله سیمه پریږدی اوددښمن دپوځ کوم سپاهیان چې دیبل ته ولاړشی یوماته خورلی ذهنیت به هلته خپورکړی،خوکه موږله دی کلاته لاره کږه کړه اوپرمخ ولاړوددوی حوصلې به مزبوتې شی اوزموږشابه همدغسی له خطرونودکه پاتی شی.

زموږلومړنی هدف دهمدی کلانیول دی،که ددی کلاله فتحې نه وروسته په شاوخواسیمه کې ددښمن زیات پوځ پاتی وی نودوی به له موږسره دیوه فیصله کوونکی جنګ تکل کوی،داهم زموږپه ګټه ده زه پوهیږم چې ددی کلادپوځ زیاته برخه په شاوخواغوندیوکی زموږدپرمختګ دمخنیوی لپاره تیت دی ، زه غواړم همدانن شپه په کلاحمله وکړم اوددی هدف لپاره زه له ځانه سره یوازی پنځه سوه تنه پلی پوځ بیایم،پاتی پوځ به ټوله شپه پرمختګ ته دوام ورکوی ددی ګټه داده چې دښمن به ستاسودپرمختګ ددرولوپه خیال کې وی ، دسپوږمی په رڼاکی تاسوته وړاندی تګ خطرناک هم دی خوکه سهارتاسوته دکلادفتحی خبرراورسیدبیابه دریږی اوزمادامرانتظاربه کوی.

که دکلاله فتحی نه وروسته دښمن په کوم بل ځای کې دپوځ دبیاسمبالولوهڅه وکړه نوزه به دکلادساتنی لپاره څه سپاهیان پریږدم اوتاسو ته به ځان رارسوم.

اوکه دښمن پرکلادبیاتصرف لپاره حمله وکړه بیابه تاسوهلته راځی.

یوه بوډاسالاروویل: زماباوردی چې دسنددفتحی لپاره خدای ته ټاکلی یی

انشا ءالله ستاهیڅ تدبیربه هم غلط نه وی،خودلښکرمشربایدله لښکرسره یوځای وی دهغه ژوندډیرارځښتناك وی هغه دپوځ ورو‌ستی تکیه وی که په دی خطرناك مهم کی تاسوته څه خطرپیښ شی نوبیابه څه کیږی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: دقادسیې په جګړه کی ایرانیانودزبردست لښکراووسلوسره سره له دی لامله ماته وخوړه چی دوی دلښکرپرځای په رستم زیات حساب کاوه کله چی رستم ووژل شونوټول لښکردمسلمانانودلړلښکرپه مقابله کی تاب رانه وړاومات شوخوبالعکس دمسلمانانواعتماددومره ژچی دځپل سالاردنه موجودیت احساس ئی نه کاوه زموږپه تاریخ کی به داسی پیښه څوك ونه وینی چی دسالاردشهادت نه وروسته به لښکروارخطاشوی اومات شوی وی ، موږ د پاچاهانواوقوماندانانولپاره نه بلکی دخدای لپاره جنګیږو، پرپاچاهانواوسالارانوچی څوك تکیه کوی دهغوی له وژل کیدووروسته مایوس کیدای شی خوزموږخدای تل شته اوژوندی دی په قرآن کی زموږلپاره ددی احکام شته زه دادعاکوم چی خدای «ج» دی ماځپل قوم ته رستم نه کوی بلکی خدای دی ماته دمثنی(رض)دجوړیدوتوفیق راکړی چی په شهادت ئی دمسلمانانوپه زړونوکی دشهادت جذبه لاپه غوړځنګ شوه، ماته داسی قوماندان هیڅ ارځښت نه لری چی دځپلوسپاهیانودتوروپه سیوری کی غلی وی اوځپلومیرونوته دسربښندنی پرځای دځان ساتنی وصیت کوی.

که ددی کلافتحه کول ډیرمهم نه وای نوښایی مابل چاته دادنده سپارلی وای خوددی هدف لاندی کول اوخطرمنل دواړه ددی تقاضاکوی چی زه پخپله ددی کارترسره کول په غاړه واخلم.

زبیرووېل: زه له تاسوسره تلل غواړم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: نه ! زه ډیری کلالپاره ددوودماغونوضرورت نه وینم زماپه غیاب کی ته بایدپه پوځ کې وې زه پرځپل ځای محمد بن هارون پریږدم اوته به ئې نائب وی.

دماسختن له لمانځه نه وروسته محمدبن قاسم پنځه سوه تنه زلمیان انتخاب کړل دهغوی اسونه ئې لښکرته پریښودل اومحمدبن هارون ته ئې ډیرمختګ

قوماندہ ورکړه پخپله له خپلوپنځه سوه تنوملګروسره دیوی غوندی ترشاغلی پاتی شول.

نیمه شپه سپوږمی ولویده اومحمدبن قاسم دکلاپه لوروخوځید، دلاری تولی پوستی دلښکرد پرمختګ ددرولوپه خاطرختیځ لوری ته تولی شوی وی سندی سپروپه کلاکی بهیم سنګ دختیځ په لوری دمسلمانانودناځاپی وراندی تګ نه خبرکړهغه په کلاکی دری سوه تنه پوځیان پرېښودل اوپخپله هم دمسلمانانودلاری نیولولپاره ووت دشپی په دریمه نیمایی کی محمدبن قاسم دکلاته یومیل لرې یوی غوندی ته ورسیدلرې په ګرنګونوکې دبهیم سنګ دسپروداسونودپښوترپهارراغبرګیده.

محمدبن قاسم خپلوملګروته وویل: هغوی کلاخالی کړه اوولاړل راځی بیرہ په کارده خوپه کلاکی به لږیوځ خامخاپاتې وی ځکه خوبایدهیڅ دول شورماشوررونه کړوزموبلږتوخی اوپه زوره غږپه کلاکی ساتونکی بیداروی که دهغوی شمیربیایوازی (۴۰)تنه وی هم ترډیره ځنده به موبهرایسارکړی له دی هداياتووړکولونه وروسته هغه خپل ملګری په وړووړوګروپونوووېشل اودکـــلاپـه لـورورغـلـل، دروازی تـه چی ورنـژدې شـــــول پـه شاوخواپولواوکړلیچونوکی غلی شول،په دروازه اوبرجونوکی دپهره دارانوپه غږونوکې دستومانی اوخوب آثارجوت ووداسی محسوسیدله لکه هغوی چی غوږيږی نه هسی ګونګړوغږونه ئې ترخوله وتل.

محمدبن قاسم لس تنه ځوانان ورسره ملګری کړل اودکلايوی چوپې برخی ته ورنژدې شول کمندونه ئی وغورځول په دیوال وختل اوبیائی دپړی زینی وغورځولی پر دغه ځای دوه پهره داران ویده وودسترګوپه رپ کې دمحمدبن قاسم شپږتنه ملګری په زینووختل خواووم تن لاپاس نه وختلی چی څوګامه وراندی یوه سپاهی تکان وخوړ،مشال ئی اوچت کړونې ویل:

څوك يی؟

بل سپاهی چیغی کری: دښمن دی هوښیاراوسی!

محمدبن قاسم الله اکبرناره پورته کړه اوپه يوه زبردسته حمله ئې دبرج زیاته برخه ونیوله ددی ناری په اوریدودمحمدبن قاسم نورو ملګروهم دبرج په خوامـخـه کـړه کـمـندونه ئی واچول اوپه کـلاوروخـتـل په کـلاکـې

ویدوسپاهیانوترڅوتوری را اخستلی د محمدبن قاسم پنځوس تنه ملګری برج ته رسیدلی ووپهره دارانوپه برج کی له مقاومت نه داغوره ویلله چی دننه ولاړشی اوخپل ویده ملګری راویښ کړی.

ترلږمقاومت وروسته په یوه سمڅه ننوتل اودتیښتی په هڅه کی شول سمڅه ډیره تنګه وه اوسپاهیانوپه یوه وخت کی پری هجوم ورور،ځینی ناامیده شول اودروازه ئې خلاصه کړه اوځینی پلی ځنی پراسونوسپاره وتښتیدل.

دکلاددروازی له خلاصیدوسره سم مسلمانانوپردیوال دختلوپرځای په دروازه یرغل وروړدډیروسپاهیانودتیښتی لاره بنده شوه دښمن له ځلوروخواؤنه نامیده شواوتوری ئې وکښیښلی،خوله لږمقاومت وروسته ئې وسله کیښودہ.

دکلادننه په سمڅه کې ننوتلی پوځیان یوله بل سره لاس اوګریوان وومحمدبن قاسم چی شورماشورواوریده دیوه پهره دارله لاسه لویدلی مشال ئی رااوچت کړترڅوکوتودننه دیوی سمڅی په وره کې ودریداوپه فارسی ژبه ئی وویل:

په تاسوکې چې څوک تیښته کول غواړی دکلادروازه ئې پرمخ خلاصه ده وسلې وغورځوی بیاتلای شی.

دائې وویل بیاله دروازې نه یولوری ته شوپه سپاهیانوکی چی څوک په فارسی پوهیدل هغوی نوروته دمحمدبن قاسم مطلب روښانه کړهغوی بوشمیرراووتل اوپه شکمن نظریې محمد ته کتل.ځینوهمغه سمڅی ته ترجیح ورکړه خو د محمدبن قاسم په اشاره څوتنه پوځیان ورننوتل توري ئې وکښلی اودسمڅې په وره کې ودریدل.

محمدبن قاسم وویل:په داسی حال کی چی روښانه اولیه لاره موپه مخ خلاصه ده تاسوولی تیاره اوتنګه لاره غوره کړې؟په موږاعتبار وکړی،که موږتاسووژلی زموږتورې ستاسوله ورمیږونونه ډیرې لرې نه دي.دمحمدبن قاسم له دی خبرواوریدونه وروسته نوروسپاهیانوهم توری وغورځولی اوراووتل،محمدبن قاسم بیرته دکلادروازی ته راغی خپلوسپاهیانوته ئی امروکړچی له کلانه چی څوک بهرته دروحی مخه ئې مه نیسی.

دغه خلك سرتیتی بهرته ووتل غلی غلی ئی شاته راکتل اوورو ورو وراندی تلل،له مغلوب دښمن سره دغه چلن دسندد تاریخ نوی باب ؤ یوپه عمررسیدلی سپاهی ورو ورو گامونه اخستل دروازی ته ورسیدبیرته ئې مخ راواړاوه اوله څه سوچ وروسته بیرته راوگرځید.

محمدبن قاسم ورته وویل چی که په کلاکې څه شی درځخه ورك شوی وی لټولی ئې شې هغه په ځیرده ته وکتل اوپوښتنه ئې وکړه: آیاته دعربودپوځ قوماندان یې؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: هو! زه یم .

بوډاسپاهی! دښمن په هیڅ حالت کی درحم مستحق نه دی آیازه پوښتلی شم چی تاسوله موږسره ولی داسی سلوك وکړ؟

محمدبن قاسم : زموږهدف دډښمن وژل نه دی هغوی ته نیغه لاره وربښودل دی.

سپاهی : نوتاسوداډه اوسی چی هیڅوك به درباندی برلاسی نه شی.

دغه خلك چی نن تاسودرحم ورویلل سباته به ستاسوتربیرغ لاندی دهغومغروروپاچاهانوپرخلاف جنگیږی چی په لویدلی دښمن رحم کول نه پیژنی دائی وویل اوبیاهغه تردروازه بهرته ووت.

محمدبن قاسم دکلاچکرواهه خوسمځې دخوراکی موادونه ډکی وی په طبیله کی(۶۰)اسونه وو.

محمدبن قاسم په دی ډاډه ؤچی په محمدبن هارون پسې وتلی پوځ چی دکلاله فتحی نه خبرشی بیرته به راوگرځی هغه ځلورتنه سپاره محمدبن هارون ته واستول اوداپیغام ئی ورکړچی په یوه مناسب ځای کی واړوی اوزمادامرانتظاروکړی بیائی دروازه وتړله اوځلوروخواؤته ئی په برجونوکی غشی ویشتونکی کښینول اودکلاپه برجونواودیوالونوئی داسلام بیرغونه وربپول.

* * * * *

(۳)

محمدبن قاسم په یوه برج کی ولاړؤاودلرراختونندازه ئی کوله چی دختیځ نه ئی ددیرش ځلویښتوسپرویوه ډله ولیده هغوی کلاته راروان وودوی هغه

دسند دپوځ برخه بلله په لیندوکې ئې غشی کېښود ل اودراتږدې کېدوپه انتظارئې کېښناستل،هغوی له کلاته نږدې دری سوه ګامه لری ودریدل یوسپورله خپلوملګرونه جلاشواودکلاپه لوروړنږدې شوغشی ویشتونکی دمحمدبن قاسم داشاری په انتظاروهغه دوی دلاس په اشاره منعه کړل،سپورچې دبرج څنګ ته ورسیداس ئی ودراوه په عربی ئی وویل: موږدزبیرملګری یودننه موپریږدی.

محمدبن قاسم سرورلری کړوئی پوښتل: ستانوم خالددی؟

هغه ځواب ورکړ: هوکی!

محمد بن قاسم: خپل ملګری دی راوغواړه.

خالدمخ شاته واړاوه اودلاس په اشاره ئی ملګروته وویل چی راشئ محمد بن قاسم ددروازی دخلاصولوامروکړله کلاته ورووت له خالدنه ئی وپوښتل: ستاخورچیرته ده؟

خالدجواب ورکړ: هغه له موږسره ده بیائی زیاته کړه.

زبیرچیرته دی؟

محمدبن قاسم : هغه له پاتی پوځ سره دی تاسوته څه معلومه شوه چی موږپه دی کلاکی یو؟

خالد: موږته داخبررارسیدلی وچی تاسودمکران له سرحدنه راتیرشوی یی،موږدسندی پوځونوپه جامو کی دلته ځانونه رارسولی اوتاسوبه حیران شی چی موږته دراجه دلښکرویوه سالارله دی ځایه څلورمیله وړاندی دیوی پوستی دپهری دنده راسپارلی وه.

موږپه ډیره بی تابی ستاسی دراتګ انتظارکاوه نن له کلاته تښتیدلی پوځیان هلته راغلل هغوی موږته وویل چی کلافتحه شوه،موږتاسوته مبارکی وایوستاسوسالارچیرته دی؟

محمدبن قاسم موسکی شویوه سپاهی ته ئې وکتل هغه سپاهی ځواب ورکړ: ته دسپاهیانوله سالارسره خبرې کوی.

لږځندوروسته دخالدنورملګری هم وورسیدل له اسونونه پلی شول محمدبن قاسم پرهغوی له یوه سرسری نظرورروسته وویل: مګرستاخورخونشته؟

خالدموسکی شودنارینه جامویوه نقاب پوش ته ئې اشاره وکړه.

محمد بن قاسم وویل: دخدای شکردی چې اوس روغه یی،هوربښتیازیړله پاتی پوخ سره دی،دزبیردنامه له اوریدسره ناځاپه ناهیدې خپل غوږونه اوغومبوری تاوده احساس کړل.شاته ئی مخ واړاوه مایاته ئی وکتل مایاهم ددی په څیردنارینه جامې اغوستې وې هغې سترګې ښکته کړی دناهیدمخ ئی وچیچه او وروئې وویل:

ناهیدې مبارك دی شه.

*****

(٤)

محمدبن قاسم یوځل بیادخالدتول ملګری ترنظرتیرکړل یوه سپین ږیری دځواکمنومتوخاوندته ئی لاس وروغځول ویی ویل: ته به ښایی ګنګوی؟

زه ستااوستاله ملګرونه مننه کوم.

ګنګودمحمدبن قاسم لاس په لاس کی ونیواوخالدته ئی وکتل،هغه وویل:

ګنګواوملګری یی مسلمانان شوی دی ګنګوځانته سعدنوم غوره کړی دی.

محمدبن قاسم الحمدالله وویل اوبیایی یوپریل پسی یوه یوه ته لاس ورکړیوه ځوان ته ئی وویل: ته به غالبًاناصرالدین وې؟تازموږپه خاطرډیرمصیبتونه وګالل خدای دی اجردرکړی اودابه ستاخوروی!

خالدوویل: داهم مسلمانه شوی ده اوزهرانومیږی،زهراناصرالدین ته ورنژدی شوه په ټیټه لهجه ئی تری وپوښتل داڅوك دی؟ناصرالدین هغی ته دچوپ کیدواشاره وکړه اودغه پوښتنه ئی له خالدنه وکړه خالدپه لوړآوازوویل: دازموږدلښکرمشردی.

سعد«ګنګو»اودهغه ملګری ټول حیران شول اوټولومحمدبن قاسم ته وکتل له لری داسونودپښوغږونه اوچت شول اوپه برج کې یوه پهره دارچیغه وکړه:ددښمن پوځ په دی خواراروان دی.

دوی په بیړه په کلانوتل محمدبن قاسم په برج وخوت اوورواندی ئی ځاروکړله جنوب اوختیځ نه ددښمن په زرګونوپلی اوسپاره سپاهیان دکلاپه لورراروان وو.

محمدبن قاسم لس تنه سپاره خپل نائب ته دپیغام وررسولولپاره واستول اوامرئې ورته وکړچې ترمابنام دمخه بایدځانونه ورسوی.
سپاهیان په اسونوسپاره شول محمدبن قاسم هدایت ورکړچې دلویدیځ لوری ته ولاړشي اودلښکرترشاراتاوشي چې ددښمن له لښکرسره مخ نه شي خپل منزل ته ځانونه ورسوي، دروازه بیرته وتړل شوه ددښمن پوځ راننوځي شومحمد بن قاسم غشو ویشتونکوته دتیاری امروکړدبرج په یوه کونج کې خالداودهغه ملگروپه بې تابی دیرغل کوونکودورنژدی کیدوانتظارکاوه، محمدبن قاسم چې ددوی په منځ کې ناهیداوزهراولیدی وئې ویل: خالده دوی ښکته بوزه دلته ئې ضرورت نشته ناهیدځواب ورکړ: تاسوزمورږغم مه کوی مورږغشي ویشتلی شو.
محمدبن قاسم: ستاسوخوښه خوسرونه لړتیټ ساتي، دائې وویل اووړاندی ولاړ.
دبهیم سنگ لښکراسونه دغونډیوشاته پریښودل اوله ځلوروخواوونې کلاکلابنده کړه ددېرواوگټوشاته ئې مورچلونه ونیول اوپه کلاتې دغشوباران پیل کړ،دکلاپه برجونواومورچلوکې ناستوسپاهیانوته ددوی دغشوباران بی اثره‌ومحمدبن قاسم خپلو پوځونوته امروکړچې یوازی هغه وخت په غشي ولی چې هغوی رامخې ته شي اوله مورچوراووزی.
بهیم سنگ چې له کلاته دغشیوځواب ونه لیدده ژوندی دی وی راجه داهر! هناره ئې اوچته کړه اودتیږواوگټوترشاپټ لښکرپه کلاراودانگل.
اوچې کله دوی دکلادساتونکودغشودم ته راغلل محمدبن قاسم دتکبیرناره اوچته کړه داناره لادبرجونواودیوالونونه راغبرگیده چې له کلاته دغشوباران پیل شو،دبهیم سنگ سپاهیان تپې کیدل اولویدل خوشل زره پوځ دځوسوه سپاهیانوپرواونه کړه اوددیوالونوتربیخه پوری ورسیدل کمندونه ئې واچول اوپه دیوالونووروختل خودغشوپه باران کې ددوی هیڅ په لاس ورنه غلل له ښه ساعت د غشوباران نه وروسته دبهیم سنگ ددوه زره تنوپه شاوخواکې سپاهیان ددیوالونوپه بیخ کې مړه اوټپیان ولویدل اوهغه نورپوځ ته دشاتگ امروکړ.
ترماسپښین پوری دری ځلی بهیم سنگ یرغل راوړاوبیرته په

شاشوقضاماسپښین هغه دیوې پریکنده حملې تیاری نیوله چی له شانه دمحمدبن قاسم دپوځ دراتګ خبرورغی بهیم سنګ خپلوسپروته دشاته تګ قومانده ورکړه چی خپل اسونه سمبال کړی اوپیاده پوځ ته ئې په شاوخواکی دډبروترشادغشوویشتلولپاره دتیاری امروکړ.

محمدبن قاسم وپوهیده چی دښمن ته دمحمدبن هارون دپوځ دراتګ خبر رسیدلی هغه وویریده چی که پوځ همدغسی کلاته رانژدې شی له شاوخوانه به ددښمن دغشوویشتونکوتریرغل لاندی راشي.

هغه زرزرپه کاغذیوه نقشه رسم کړه اومحمدبن هارون ته ئې څه هدایات ولیکل بیائی وویل چی دغه لیك بایدمحمدبن هارون ته وررسولی شی اوس ددښمن توجه دشمال لوری ته کمه‌شوی که هغوی ټول پوځ هم لری کړی خوبیاهم ترمحمدبن هارون پوری وررسیدل خطرناکه لاره ده ددی خطرقبلولولپاره یوه رضاکارته اړتیاده.

خالدمحمدبن قاسم خبره پوره کیدوته پری نښوده وئې ویل: ماته اجازه راکړه.

ډیرونوروسپاهیانودخالدمخالفت وکړاوخپل نومونه ئې وښودل ، سعدوویل: ماوریدلی دی چی مسلمانان دخپل نوی مسلمان ورورهیله نه ردوی تاسوماته اجازه راکړی زماپه جاموځوك بدګومانه کیږی هم نه اوزه ددی ځمکی په لویشت لویشت کې بلدیم.

محمدبن قاسم خپل پوځ ددښمن دپوځ ترشا دری میله لری ولیدچی تریوه غونډۍ ښکته کیدل هغه لیك دسعدپه لاس کی ورکیښوداووئې ویل: ورځه خدای دی مرستندوی شه.

سعدپه منډه ولاړاودشمال په دیوال دیوی رسی په واسطه شاته کوزشو.

* * * * *

(٥)

محمدبن هارون له لری دبهیم سنګ دلښکرسپاره دیرغل لپاره تیارولیدل خپل پوځ ته ئې ددریدوامروکړاودمقابلې لپاره ئې صفونه تیارکړل هغه دوړاندی تلوامرورکاوه چی دلښکردښی لاس قوماندان په اس چارګام ځان ورورساوه هغه ته ئې یوکاغذورکړوئې ویل: داخود سالارلیك ښکاری

خوراوړونکی یوسندی دی هغه موږنیولی دی په عربی هم پوهیږی اوواٸی چی زبیرماپیژنی خپل نوم کله سعدبنیی کله گنگو.زبیرتکان وخوړویی ویل: زه هغه پیژنم محمدبن هارون درقعی له لوستلووروسته وویل: دسپاه سالاردلیك په لیدوبیادهغه په باب تاسوته دپلټنی ضرورت نه ؤکه تاله هغه سره بدسلوك کړی وی ورشه بخښنه تری وغواړه اوخپلوسپاهیانوته ووایه چی ماته ئی راولی.

زبیره ! زموږبنی اوکینږ لورته غونډی اوحاکمی خوکی تولی ددښمن دغشی ویشتونکوپه قبضه کی دی.

ته داوښانوسپاره پوځیان راټول کړه ټول پلی په دواړوخواؤیرغل وروړی اودکینږ لوری «میسره »ډلگی ته امروکړه چی دمخې له لښکرسره یوځای شی موږترخودواړه خواوی غونډی له دښمن نه ونه نیسووراندی تگ مومکن نه دی.

دبهیم سنگ نقشه ډیره کامیابه وه که هغوی مخامخ حمله کړی وای دبیهم سنگ بنی اوکینږ لورته په غونډیوکی ناستوغشی ویشتونکوبه پری یرغل کاوه اومسلمانانوته به دغه یرغل ډیرخطرناك ؤخودبهیم سنگ داتکل پرخلاف چی په بنی اوچپ لورغونډیودمسلمانانوپلی سپاهیان وروختل نوهغه هم زرترزره راوراندی شواودحملی امرئی وکړ.

د کلادننه محمدبن قاسم دهمدی وضعی په انتظارؤهغه پنځوس تنه سپاهیان دکلاپه ساتلوموظف پریښودل اوپاتی پوځ ددروازی سره راټول شوله شانه ئی پردښمن دیرغل تیاری پیل کړه محمدبن قاسم له یوه مورچل نه ددواړوپوځونووضعیت اونقل اوحرکت ترنظرلاندی نیولی ؤ.

خالد،ناصرالدین اودهغوی نوروملگروهم په کلاکی دپاتی کیدونکوسپاهیانونه زغری اوخولونه واخستل په اسونوسپاره شول ناځاپه ناهیداوزهره هم په وسلوسمبال له یوی کوټی راووتی اوله دروازی سره ودریدی.

خالدورته وویل: ناهید،زهرا!ځی تاسوته له کلانه بهردهیڅ کارضرورت نشته ناصرالدین دهغه خبره ورسره تائیدکره محمدبن قاسم مخ ورواړاوه اوورته وئی کتل بیایی وویل: زه ستاسودجهادجذبه ستایم خوتاسودکلاپه

ساتنه کې زموږدپوځ مرسته کولې شي دقوم دزړوروميندوشيدی تروينوزياتي ګران بيه دی.

په حساسووختونوکې ديو کورانګړدمات شوی قوم ورورستۍ مورچل کيدای شي،که تاسودلته ياست په کلاکي پراته سپاهيان به دوينوترورروستي څاڅکي له مقابلې مخ نه اړوي،خوپه خلاص ډګربه سپاهيان پردښمن دحملې پرځای ستاسودساتنې په فکر کې وي ستاسوديوې زخمي کيدل اولويدل دسلګونوسپاهيانوروحيه ماتوی اوداداسې جګړه نه ده چې موږستاسومرستې ته اړوو،تاسولږويدی شي ښايي دشپې دزخميانودپټي لپاره ويښې پاتي شي،خالده دوی دننه بوځه.

دائي وويل اوبيائي دمورچل له سوری نه بهروکتل کله چې دواړه پوځونه يوله بله سره کيوتل محمدبن قاسم په آس سپورشواوددروازی دخلاصولوحکم ئې وکړ.

خالدزهرااوناهيدپه کوټه کې پريښودی اوبيرته راوتلوهغه لاتردروازه نه وراوتلې چې زهراورپسې رامنډه کړه ترلمن ئې ونيووئې ويل:

دخدای په خاطرمادرسره بوځه زه په ژونداومرګ ستاملګری نه شم پريښودلای.

خالدپه غوسه ورته وويل: زهرا! بی عقله کيږه مه تادسالارامرواوريدماپريږده چې پوځ له کلاته بهرته وزی.

دزهری په سترګوکې اوښکی راغلې وئې ويل: دخدای لپاره مابي زړه اوبزدله مه ګڼه زه له تاسره مرګ ته تياره يم.

خالد: زهرا،زهراماپريږده دائي وويل اودزهرالاس ئې وښندل خوهغې ئې لاره ونيوه اوپه مخه کې ئې ودريده.

هغې بياورته وويل: که ته دانيکمرغي نشي پريښودلای ماولې تری محروموی؟

خالد: زهرا! دادلښکرداميرحکم دی اوپه جهادکې داميرله حکم نه سرغړاوی ترټولوسترجرم دی.

زهراماپوسه شوه دهغه لمن ئې پريښوده دناهيدغيږ ته ئې ځان وروغورځاوه په ژړااوسلګوشوه.

خالدپه منده ځان دروازې ته ورساوه سپاهیان تللي وواودروازه بنده وه خالدپهره دارته ددروازې دخلاصولووېل خوهغه ځواب ورکړ: ترڅوله بهرنه دسالارامرنه وي زه دروازه نشم بیرته کولی.

دخالدله پښوڅمکه وښوئیده هغه فکروکړچې شاید پرده دبې زړه اوډارن گومان وکړي په منده ئې ددروازې له سوریوبهروکتل.

دکلاپلې پوځ له شانه دبهیم سنگ پر پوځونیرغل کړی ؤ اودمحمدبن قاسم په مشرۍ (۶۰)تنوسپروددښمن په زړه حمله کوله.

خالدددښمن دلښکروپه تل کې هلالي بیرغ لیده لاس ئې ومروړل پهره دارانوته ئې ووېل: ماته دروازه خلاصه کړئ هغوی به زماانتظارکړی وي خوبیابه ئې گومان کړی وي چې زه له ویرې چیرته غلی شوم دخدای په خاطرماپریږدئ.

پهره داررته ووېل: ته داډه اوسه ! سالارپه تاداگومان نه کوي چې ته بزدل يي که نه نوستادوژلوامرئې کاوه هغه داوېل چې له مجنونسره ستاپاتې کیدل غوره دي مورږته ددروازې دخلاصولواجازه نشته.

خالدووېل: نوزه به په دیوال ښکته شم دائې ووېل اودبرج دزینوپه لوري وزغاست په لاره کې زهراولاړه وه هغې څه ویل غوښتل خوچې دخالدوضعه ئې ولیده چوپه پاتې شوه خالدهغې ته په غوسه وکتل وئې ویل: اوس به ته خوښه وي زهراورته ووېل: ماویخښه زه ښځه یم.

خالد: خدای دي یوژوندی قوم ستاغوندې ښځونه ساتي دائې ووېل په زینووخوت رسۍ ئې وغورځوله اودسترگوپه رپ کې شاته کوزشو.

زهراپه منده کوټې ته ننوته توره ئې واخستله ناهیدپوښتنه وکړه: زهراچیرې ځې؟

زهراځواب ورکړ: ناهیدې! ستاوروړتل په ماغلط گومان کړی که زه بیرته راونه گرځېدم وروړته دې ووایه چې زه بې زړه نه وم کاشکې زموږتولنې ښځې ته دمیړه دحکم منلوپرځای په کوم ښه هدف دقربانۍ حکم ورکړی وای.

ناهیدووېل: زهراودریږه! زهرا ،زهرا!!

خوزهرادتوندشمال په څیرکوټې ته ورننوته اوبیرته ووتله ناهیدله شاورپسې ورغله خوترڅوپه زینوورختله هغې رسۍ غورځولې وه اوله دیوال

نه دکوزیدوپه حال کی وه.

سپاهیانوغوښتل هغه راوګرځوی خودی ورته وویل که می چامخه ونیوله له برج نه به ځان وغورځوم.

سپاهیان اندیښمن ودریدل یویل ته ئی کتل اوزهراپه رسی لاندی کوزه شوه.

ناهیدبرج ته وختله په زهراپسی ئی چیغی کړی زهرااوګرځه لیونی کیږه مه،خودهغی ګامونه نورهم ګړندی کیدل ناهیدمایوسه شوه غوښتل ئی داهم ورپسی ورشی خویوه بوډاعسکرورته وویل: دښځی جوش ړوندوی که ته ورپسی ورغلی دابه ددښمن دپوځ زړه ته ورشی.

ناهیدمایوسه شوه له یوه سپاهی نه ئی غشی اولینده وغوښتل اودبرج په یوه مورچل کی کیناسته یوآس چی سپورئی دجګړی پر ډګرغورځیدلی ژیوی اوبلی خواته منډی وهلی زهراورچتکه شوه دهغه قیضه ئی ونیوه اوورپاندی سپره شوه ناهیدچی هغه په اس سپره ولیده لړداده شوه اودسلامتی دعایی ورته وکړه.

* * * * *

(٦)

دمسلمانانوپرپوځ دبهیم سنګ دپوځونولومړی حمله ډیره زوروره وه اوهغوی په یوه تنګه دره لړیه شاولاړل.

خوپیاده پوځ چی شاوخواغوندی ونیولی اودغشواورول ئی پیل کړل نودسندلښکرپام دووخواووته شوپه همدی وخت کی محمدبن قاسم دکلادروازه خلاصه کړه اوله شانه ئی حمله وکړه دخوسپاهیانوسره ئی دد ښمن پوځونه تاراومارکړل اودلښکرزړه ته ورسید.

محمدبن هارون چی ددښمن دلښکرپه زړه کی دهلال بیرغ ولیدخپل لښکرته ئی له دریولوریودعام یرغل امروکړ.زبیرذمحمدبن قاسم دمرستی لپاره پنځه سوه تنه ورسره ملګری کړل اوورپاندی شو اودسترګوپه رپ کی ورسره یوځای شول، دبهیم سنګ لښکروارخطاشواودکلاپه لورئی ماته وکړه په دره کی اوچت شوی ګردونه دماښام له تروږمیوسره یوځای شول اودشپی دراتګ خبرئی راوړبهیم سنګ دوروستی ځل لپاره دخپل مات ګوډپوځ

دراتولولواوسمبالولوهڅه وکړه خودزیږپه پله دمحمدبن هارون نوریوځ هم ددښمن نه دګرصاف کړاوله محمدبن قاسم دوی سره یوځای شول.

دبهیم سنګ لښکرګډوډشواوپه مختلفوډلوووېشل شودمسلمانانودفشارپه وجـه زیا تې دلګی په شاشـوی او کـلا ته نژدی ورسـیـدل اوکله چی دکلاساتونکوغشی پرې واورول وارخطاپه یوه اوبله خواوتښتیدل.

خالددتکبیرپه ناره له یوی غونډی نه رااوچت شواوددښمن په یوه ډله ئی حمله راوړه وارخطادښمن تیښتی ته مخه کړه خالدله خپلوملګرونه یوازی ددوی په تعـقیب پسی ورغی دښمن چی هغه یوازی ولیـدتری راچاپیـرشول اوخالدئی له څلوروخواوایسارکړناڅاپه یوسپوروراغی او د تکبیرپه ناره ئی پردښمن حمله وکړه خالدهغی غړوپیژاندتکان ئی وخوړهغه زهراوه دزهری توری یوپربل پسی ددوو سپروپه سرونوبریښناوکړه هغوی دواړه ولویدل اوپه خاوروکی ورپیدل،یوسپاهی راوړاندی شواوپه زهرائی دتوری ګوزاروکړدهغی آس ناڅاپه وتوریداوتوره ئی دمخی په پښه ولګیده اس څوخیزونه ووهل اوبیاوغورځیدمسلمانانوپوځونه ئی چی نژدی ولیدل دبهیم سنګ پوځونه له دی ځایه هم وتښتیـدل خالدپه منډه زهراته ورغی هغه پرمخی پرته وه خالدچی ورنژدی شولاس اوښنی ئی مره شـول دهغی په شادوینوخاپونه وودهغه ترخوله په یوه وخت دعـا، زګیـروی اوآهونه ووتل،ودریددوه زړی غوندی شوورپیدیده اوبیایی زهراراپورته کړه دزهری په تتردوینونخښی وی دوه غشی ئی په زغره کی ننښتی وودهغه ټول حواس په سترګوکی راټول شول یوپربل پسی ئی دواړه غشی وایستل اوونی غورځول زهراله یوی اوږدی ساه وروسته سترګې وغړولي اوجګه شوه کیناسته خالددسپوږمی په تته رڼاکی دهغی ژیړه څیره ولیده ونی ویل: ډیره خوږه په عذاب نه ئی ؟

دزهراپه شونډوفاتحانه موسکاغوړیدلی وه ونی ویل: نه مادغه غشی احساس کړی هم نه دی له آس نه دلویدوله امله می سرراباندی وځرخیدزه بلکل روغه یم دجګړی وضعه څه ډول ده؟

خالد: میدان خالي شوی دی خدای موږته بری راپه برخه کړخوناهیدچیرته ده ؟

زهرا: هغه په کلاکی ده زه له تانه یوه پوښتنه کوم .

خالد: څه پوښتنه ؟
زهرا: ته خویه له مانه خفه نه یې؟
خالد: اوف زهرې ! مامه شرمنده کوه زه په خپله تونده لهجه پښیمانه یم.
زهرې وویل: نه غلطي زماوه زه ویریدم چې ښایي ته بیرته راستون نشې خونن ماولیدل چې انسان ته له خپلې ټاکلې مودې نه وړاندې مرګ نه راځي ، زه دغشوپه باران کې میدان ته راورسیدم خوداسې مې احساسوله چې دقدرت مزبوت لاس مې ساتي .
دمسلمانانوپوځ دتکبیرنارې وهلې اودکلا په دروازه کې راتولیده خالدوویل: راځه زهرا اناهیدبه ډیره اندیښمنه وي.
زهرااوچته شوه له خالدسره ئې څوګامه واخستل بیائې سروڅرخیداوپرځای کیناسته.
له خالدنه ئې اوبه وغوښتې هغه دیوه لویدلی سپاهي پټك په خوله ورکیښودزهراڅوغوړپه اوبه وڅښلې اوکیناسته خالدورته وویل: زهرا ازه به دې اوچته کرم دډیرو وینودبهیدوپه سبب کمزورې شوې یې.
زهراوویل: نه ! دتندې له امله مې سروچورلیده ماته یوازې ستاتکیه کافي ده.
خالدهغه ته خپل مټ تکیه کړاوورو ورو ورسره روان شو،څوګامه وروسته ئې د ناصرالدین غرواوریدِ:زهرا! زهرا!
زهراخالدته وویل:ورورزماپه لټـه کې دی غـږورته وکـړه.خـالدپه لوړآوازوویل:زهرادلته ده له ماسره.
ناصرالدین زبیراوناهیدګړندی دوی ته ورغلل ناهیدورمنده کړه زهراته ورغاړه غړې شوه ویې ویل: زهرا ازهرا ازماخورې څنګه یې ؟
هغې ځواب ورکړ:زه بلکل روغه یم.
ناهیدخپلې ګوتې ګمجنې حس کړې دهغې په شانې لاس راتیرکړپه وارخطایي یې وویل: زهراته زخمي یې ناصرالدین وروره داکلاته ورسوه.
ناصرالدین وروړاندې شودزهراداوچتولوهڅه ئې وکړه څودې ورته وویل:
وروره! زه بلکل روغـه یم زه تلای شم بیـایي وویل: داڅوك دی؟ زړئی پخپله وویل: زبیره وروره ! ته ویځښنه ماونه پیژندی،زبیروویل: زماورورکی

خوری ! ته ځپل وروڼه خفه کوی اوس به مونږ ستاپه تپوښتی پړدو.
څوګامه وړاندی چی ولاړل سعدئی ولیدهغه په میدان کی پراته مړی لیدل خالدورغږکړ:کاکاڅوك لتوی موږدلته یو.
هغه په منډه ځان وروړساوه اوپه ناکراری یی وویل: زمابچیه ! زمابچیه تاسوچیرته وی.
خالدپه خنداورته وویل: موږستالټون کاوه.
سعد: تاسوزه لټولم! دروغجنه ! له ناهیدنه وپوښته موږڅومره په اندیښنه کی وو.
ناهیدوویل: دی ستالپاره ډیراندیښمن و،موږپه میدان کی یوځل راوګرځیدوخوده به دری ځلی راکتلی وی.
سعدوویل:یوازی دغه میدان نه ماخوشاوخواغونډی،هم پل په پل وکتلی تاخوبه غږکړی ؤزماپه ډیرونارونغږکیناست.
خالدوویل: ماستاغږنه دی اوریدلی که نه خامخامی ځواب درکاوه.
سعدوویل: ددی زخمیانوپه ژړااوکړیکوکې دچاغږاوریدل کیدای هم نه شی دوی په همدی خبروکی دکلادروازی ته ورسیدل ناهیدسعدپه غوږکی غلی څه وویل هغه په تائیدله سرخوځولووروسته ناصرالدین ته وویل: زه له تاسره ځانګړی یوه خبره کوم.
ناصرالدین له هغه سره څوګامه وړاندی ولاړاوبیائی وویل: وفرمایه څه وایی؟
سعدشاوخواته راټولوپوځیانوته وکتل ویی ویل: دلته نه دلته ډیرخلك دی.
ناصرالدین ورته وویل: ډیره ښه ده چیرته دی چی زړه وی درځه!
له کلاته نژدی پنځه سوه ګامه لری سعدپه یوه ډبره کیناست اوونی ویل: راځه ته هم کینه.
ناصرالدین دهغه په مخکی په بله ډبره کیناست.
سعدوویل: لومړی وعده وکړه چی زمادخبری له اوریدوسره به می سرنه راماتوی.
ناصرالدین ځواب ورکړ:که کومه دسرماتولوخبره وه نوخامخابه دی

سرماتوم.

سعدله لړسوچ وروسته وویل: خبره خوداسی نه ده خوپه پردیولاسونوڅه باوردی ښه زه درته وایم،خبره داده چی مایانه،نه زهراستاخورده اوزمالپاره هم ترلورکمه نه ده خالدهم په مادېرګران دی بلکل لکه زوی می اوله دی وراندی نه پوهیږم زه څه ووایم ؟ زه ویریږم خفه نه شی!

ناصرالدین وویل: زه وپوهیدم ته داوائی چی دخالداوزهراواده وشی؟

سعد: هوهوخدای دی له تاسره ښه وکړی ماهمداسی ویل غوښتل.

ناصرالدین بس دهمدی خبری لپاره دی زه دومره لری راکش کړم؟

سعدځواب ورکړ: ماویل که ته زمادېری شکولوکوشش وکړی نوځوک به موتماشا نه کوی .

ناصرالدین ځواب ورکړ: زه حیران یم چی تاولی دومره بدسری ګڼلی یم زماله ګنګونه کرکه وه له سعدسره می په زړه کی همدومره مینه اودرناوی دی چی دیوه «نوابزاده»په زړه کی له خپل پلارسره وی ته چی څه وخت غواړی ددواړو واده کولی شی.

زه غواړم چی همدااوس داکاروشی.

ناصرالدین : خوزهرااوس تپی ده.

سعدتکان وخوړونی ویل: زهراتپی ده ! ماته ولی چاونه ویل؟راځه چی ځو.

ناصرالدین هغه ته تسلی ورکړه وئی ویل:دویری خبره نه ده هغه بلکل معمولی زخمی ده.

د تولو دوست

ترنیمی شپی پوری دمحمدبن قاسم ستومانه پوځیان دزخمیانوپه پتی اودشهیدانوپه ښخولولګیاوودجنګ په میدان کی ځلوروخواووته ددښمن دزخمی سپاهیانوژړااوفریاداوچت ؤ،دشهیدانوله جنازی وروسته دمسلمانانواولس کلن مشرچی تولـه ورځ ئی په توره وهلواونیزه ویشتلولاسونه شل شوی وو ژی په اوږه کراوددښمن دزخمی سپاهیانودتندی ماتولولپاره ئی اوبه واخستی هغه سترګی چی دجګړی په وخت کی دقهراوغوسی لمبی پکی ځلیدی اوس دمات شوی اوبی وسه دښمن دتپیانوپه لیدوغمجنی وی اواوس هغوی ته دبخښنی اومهربانی ډیوی بلی وی ، هغه لاس چی ددښمنانوپرسرپی توره دتندرپه څیرراپریوته اوس ئی په زخمونوملهم ورایښود.

دمحمدبن قاسم سپاهیان له ستومانی نه بی سیکه شوی وو خودوی دخپل زلمی سالارپه څیرپورروحانی خونداحساساوه ، ددښمن زخمی پوځیان ئی اوچت کړل اودکلاپه مخ کی یی کتارکتارځملول ، ابن قاسم دیوی غونډی په لمنه کی دچادرګیروی غوراوریداومشال ئی اوچت کړهلته یی دځومرپوپه منځ کی یوزغره پوښ ځوان ولیدچی په زغره ئی څوځایه دینوځاپونه وو ، اوپه پوښتیونی یوغشی ننوتلی ؤ دهغه له بنی لاس نه توره لویدلی وه خوپه کیڼ لاس کی ئی لادسندبیرغ کلك نیولی ؤ ، له محمدبن قاسم سره زبیر ، ناصرالدین سعداویوشمیرنورهم وو هغه مشال یوه ملګری ته ورکړپخپله په تپی ورتیټ شو، دزخمی سرئی را اوچت کراوبه یی پری وشنبی دځوغورپه

اوبوله ښبلوورروسته ځوان ورو وروسترګی وغړولی اودمحمدبن قاسم اونوروملګروله لیدونه وروسته ئی بیرغ په دواړولاسوکی کلك ونیو.

ناصرالدین زبیرته وویل: زبیره! دی دی ونه پیژاند؟ هغه لړوړواندی شو زخمی ځوان ته ئی وکتل وئی ویل: آه! داخوبهیم سنګ دی.

بهیم سنګ سترګې وغړولی په شونډوئی یوه دردناکه موسکاراغله وئی ویل: فتحه مومبارکه شه!

دمحمدبن قاسم په پوښتنه زبیردبهیم سنګ خبره په عربی ترجمه کړه محمدوویل: زه حیران یم چی دداسی زړورقوماندان سره دسندپوځ مات شواوو تښتید.

بیائی زبیرته وویل: ته ده ته تکیه شه زه به ئی غشی وباسم.

زبیرراوړواندی شو بهیم سنګ ته ئی تکیه ورکړه محمدبن قاسم هغه ته لاس وراوږدکړ، بهیم سنګ بیرغ پرېښوداودهغه لاس ئی ونیو.

محمدبن قاسم ناصرالدین ته اشاره وکړه ، هغه دبهیم سنګ دواړه لاس ونیول غشی ئی تری ویوست اولری ئی وغورځاوه بیائی ناصرالدین ته دزغری دایستلواشاره وکړه.

دبهیم سنګ زخم زیات ژورنه ؤ خوددیری وینی دبهیدوله امله هغه زیات بی سیکه شوی ؤ ، محمدبن قاسم چی دهغه له زخم تړلوامرهم نه وزګارشوامرئی وکړچی دی کلاته ورسوی اوپخپله دنوروزخمیانوپه خدمت بوخت شو.

*****

(۲)

زهراخپلوتیونوته زیات اهمیت ورنه کړدپخواپه شان سهارجګه شوه اوله ناهیدسره دسهارپه لمانځه ودریده دلمانځه له اداکولووروسته بیرته په خپله بستره څملاسته ویی ویل: ناهیدې کاشکی زه ډیره تیې وای اوستادپتی لګولونه می خونداخستی.

ناهیدپه موسکاځواب ورکړ: ته زمادخدمت په خیال کې ئی که دخالد!

دزهراپه باړخوګانوکی دحیاسرخی وځلیده ، دروازه ناصرالدین وټکوله اوونی ویل: ماته دننوتلواجازه راکوی؟ ناهیداوچته شوه بلی کوټې ته دتګ

په حال کې نی ورته وویل: اوس جگه شه که نه !

زهراوویل: که نه نوڅه به وشی؟

ناهیدوویل: که نه نوواده به دی ددیبل ترفتحی پوری وځنډیږی.

دزهرازړه په درزاشو، جگه شوه دناهیدلمن ئی ونیوله وئی ویل: ناهیدی! ناهیدی خوری داڅه معامله ده ربښتیاراته وایه؟

ناهیدخپله لمن تری خلاصه کړه وئی ویل: ستاوروربهرولاړدی ماپریږده.

زهرا: نه ! ترڅوماته سمه خبره ونه کړی نه دی پریږدم بیاڼی په زوره وویل: وروره لړتم شه زه له ناهیدی خورسره څه خبره کوم ، ښه اوس ووایه !

ناهیدوویل: ښه ده درته وایم یی واوره:

دشپی چی سعدراغی ستاپوښتنه ئی وکړه ماتول حال ورته ووایه ستادزړه تول کیفیت می ورته تیرکړهغه ته دمخه هم ترډیره په دی اړه پته لگیدلی وه ستابه په یادوی چی کله کلاته راورسیدوهغه ستاوروریوی خواته ورسره گوښه کړ.

زهرا: نوهغه به زماورورته څه ویلی وی؟

ناهید: همداخبره چی بایددتااوخالدواده وشی.

زهرا: خوری ربښتیاوایه توکی مه کوه.

ناهید: لیونی توکی نه کوم ستاورورپه اوس زماخبری تائیدکړی دزهراپه سترگوکی دخوښی اوښکی وځلیدی ناهیدوویل:

اوهو! ته ژاړی ، زماوروردی خوښ نه دی ؟

زهراپه موسکاځواب ورکړ: نه !

ناهید: نوزه ستاورورته پخپله وایم چی تاپه واده مجبوره نه کړی ورته ووایم؟

ناهیدپه یوه شوخه موسکادروازی ته ورنژدی شوه خوزهراوروړاندی شوه اوورسره غیږپه غیږشوه وئی ویل:

زماخوری ؟ زمامشری خوری ، اواوښکی ئی پاکې کړې.

ناهیدوویل: نوته له خالدسره په واده خوښه ئی؟

زهراورته وکتل وئی خندل اوبلی کوټی ته ئې ورتیل وهله وئې ویل ورڅه ته ډیره شریره یی.

ناصرالدین له بهرنه وویل: زهراستاسوخبری به څه وخت خلاصی شی!
زهراپه خپله بستره کیناسته اووئی ویل:
راځه وروره ! ناهیدبلی کوټی ته تللی ده.

*****

(۳)

ناصرالدین چی په کوټه کی ښه کیښوده پوښتنه ئی وکړه: اوس دی زخمونه څنگه دی؟

زهراځواب ورکړ: هغه معمولی گریدلی وو، زه بلکل جوړه یم ناصرالدین دی ته نژدی په کټ کیناست ، دزهرازړه درزیده له لږسوچ وروسته ناصرالدین وویل: زهرا! خالدیوزړورځوان دی زمااراده ده چی ستاواده ورسره وکړم ، ستادارشته خوښه ده ؟

زهرادځواب پرځای مخ په دواړولاسوپټ کړناصرالدین له لږسوچ وروسته بیاوویل: زماآرزووه چی دسنددفتحی نه وروسته ستاواده ښه په ډنگ ډونگ شوی وای خومسلمانان داسی رواجونه بدگنی پردی علاوه له سندیانوسره اوس فیصله کوونکی جنگونه لاپاتی دی سپاهی په خپل ژوندهیڅ باورنه لری ، زه غواړم چی تاپه خپلولاسوخالدته وسپارم ناهیدله تاسره ډیره مینه لری هغه به ستاخیال ساتی اوزه به په زیات داډداسلام خدمت ته وزگاریم زهرا! په دی سرگردانی کی له ماسره تاته له دعاپرته نورهیڅ نشته که له ماسره دنړی تول دولت وای هم مابه په تابښندلی ژ زهرا: وروره ! وروره ! بیائی دناصرالدین په غیږکې سرورکیښوداوپه سلگوئی وویل: ماته دهیڅ شی ضرورت نشته.

ناصرالدین په مینه دزهراپه سرلاس راکش کرویی ویل:
زهرا ! زماخواراده ده چی همدانن ستاسوواده وشي پوځ دری څلوورځی نورهم دلته پاتی کیږی، خوداهم امکان لری چی ناڅاپه له دیبل نه دراجه دلښکردحملی خبراشی اوموږهم ناڅاپی روان شو.

سعدمحمدبن قاسم ته هم دغه خبره کړی اوهغه ډیرخوښ دی، سعدله خالدنه هم پوښتنه کړی اوناهیدخورته هم مبارکی ووایه سترسالارپخپله ددی ورور ورغوښتی اودهغه رضایت یی ترلاسه کړی، اوهغه په پخپله

دتاسودواړودنکاح خطبه لولي.

له بهرنه سعدناصرالدين ته غږوکړاوهغه له کوټی نه ورووت زهرااوچته شوه دمخامخ کوټی دروازه ئی خلاصه کړه اوونی ویل: ناهیدې ، ناهیدې ! تاواوریدل تن دی واده دی !

ناهیدوویل: زماواده ! اوپه مخ کې ئې دحیااوخوښی سرې اوسپینې څپې راغلی.

زهرا ! هوکی ناهیدی ! ستاواده اوس وواپه ستازبیرورور خوښ دی که نه!

اوزه به هم اوس هغه راوغواړم ورته وایم به چې ځانته کومه بله نجلی خوښه کړه.

ناهید : ته ډیره شوخه یی زهرا!

خالدکوټې دروازه وټکوله اوناهیدته ئې غږوکړزهراپه خنداورته وویل: ناهید ! زرورشه که نه واده به دی دسندترفتحی پوری وځنډیږی.

زه توکې نه کوم ستاورور به اوس زماخبره تائیدکړی.

ناهیدزهراته په مینه ناك نظروکتل اویابلی کوټې ته ولاړه دهغی زړه دخوښیوپه سمندرکې غوټې وهلې اوپښې ئې ریږدیدلې.

*****

(٤)

ماښام دلښکرتول قوماندانان دکلاپه یوه پراخه کوټه کی راغونډوواوزبیراوخالدته نی په ودونومبارکی ورکوله ناهیداوزهراپه خپله کوټه کې وی اویوله بله نی خبری کولې ، ناهیدوویل: زهرادنکاح په وخت کی دی ژبه ولی گونگه شوه؟

زهراوویل: ناهیدی! زه نه پوهیږم ته پوهیږی که نه خوزماپه دی باورنه ؤ چی داهرڅه به دومره زروشی زما په غوږونو کې انگازی وی ، په دی نه پوهیدم چی اوس چیرته یم بیاکه دنکاح دخطبی لوستونکی له محمدبن قاسم پرته بل څوك وای هم زه به دومره نه وای وارخطاشوی.

دهغه په څیره کی څومره جلال اوپه غږکې ئې څومره رعب ؤ.

رښتیاوایم هغه انسان نه دی «دیوتا» دی اوموږته ئی له دیوتا نه ویره

رابښودلی ده ناهیدی ! که ته له ماسره نه وای نوښایی زماژبه بلکل گونگه پاتی وای هغه پوښتنه وکړه: خالد دی قبول دی؟

زه له شرمه خولې خولې شوم ناهیدی تراوسه پوری زماباورنه کیده چی زماواده ستاله وروروسره شوی کله کله خوبه ذهن کی راگرځی چی زه یوخوب وینم آیاتاته خپل واده خوب نه ښکاری؟

زهراموسکی شوه اوناهیدئی په غاړه کی لاس وزامیل کړل اوبه غیږکی ئی ونیوه ، ناهیدزهراپه ښکلواوتورووبښتانوکی گوتی وهلی ناځاپه ئی یوځه په خیال کی وروگرځیدل بیائی له خپلی غاړی نه دغمیوهارراوکیښ اودزهراپه غاړه کی ئی ورواچاوه.

زهراوویل: نه ، نه ! داله تاسره ښه ښکاری.

ناهید ځواب ورکړ: زماسره بل شته ماته خالدراکړی دی .

دائی وویل اوبیائی دقیمتی غمی گوته هم راوایستله اودزهرااحتجاج سره ئی هغی ته وربه گوته کړه وئی ویل: گوره ! که ته زماخوښی غواړی نودامه لری کوه.

زهراغمجنه غوندی شوه ناهیدته ئی وکتل ناهیدوویل:

زهرا ! ته ولی خفه شوی ؟ زماگانه ښه نه ایسی اوس یی ستاسوپه وطن کی استعمال رواج دی.

زهراوویل: خوزموږپه وطن کی وریندار دخاوندخورته څه ورکوی تری اخلی ئی نه ، اوزه دکوره دومره لری .... !

ناهیدئی خبره ورغوڅه کړه وئی ویل: لیونی ! وریندارمی نن شوی تراوسه پوری می ډیره موده وړوکی خوروې.

زهراوویل: ناهیدی ! دسندله فتحې نه وروسته زمادورورارادہ ده چی خوورځی هلته ولاړه شم کاشکی ته هم له موږسره ولاړه شی زموږکوردسمندرپه غاړه په یوه کوچنی کلاکی دی دری خواوته ئی دآمونوپراخه باغونه دی په منځ کې ئې یوه ویاله بهیږی مابه ددی ویالی په غاړه په یوه ونه زانگواچوله اوتالونه به می خوړل دبرسات په موسم کی به ددی ویالی اوبه ډیری تیزی بهیدلی اوزه به له خپلوسهیلیوسره پکی لمبیدم په باران کی به موامونه راشکول اوخوړل مو، ترشاتوخواړه آم ، له باغ نه

لېوراندی یوښکلی لوی دنډ ،موږبه په اوبوکی لامبل اولوبی موکولی اوکنول «نیلوفر» گلونه به موراشکول ناهیدی ! زه به تاخامخاهلته بیایم .

ناهیدخواب ورکړ: خدای دی زموږپوځ ته بری ورکړی امکان لری له سندنه ورروسته زموږپوځ ستاسوښارته مخه کړی.

زهراوویل: خدای دی هغه ورځ زرراولی اوزه به په خپلولاسوپه هغه کلاداسلام بیرغ ورپوم ناهیدی ! زه حیرانه یم چی زماپه خیالونوکی دومره ژوربدلون څه ډول راغی زمالـه تیټ ذاتونه ډیرنفرت ؤ ، یوه ورځ زه له خپلوسهیلیوسره ددندغاری ته تللی وم هلته یوه تیټ ذاتی هلك لنبل موږهغه په ډبرودومره وویشت چی بی سده شو،یوه ورځ زموږدباغ ترخنگ یوتیټ ذات مسافرتیریده لاندی لویدلی ځوآمونه یی راټول کړل زموږمزدورانواته ورځی په ونه پوری ترلی وزه ځوځلی هلته ورغلم ته به حیرانه شی چی هغه به ماوړی تږی ولیدهیڅ می زړه وریاندې نه بدیده.

اوس کـه زه هلته ولاړه شم دشاوخواتولوتیټ ذاتوته به وایم چی راشی زموږدباغ امونه وخوری زموږدښاه یخې اوخوړی اوبه وڅښی ! دهغوی ترټولوسترارمان به داوچی زموږمندرونوته راشی اوزموږد «خدایانو» عبادت وکړی زه به اوس دوی ته داپیغام یوسم چی مسلمانان دی هیوادته دداسی عباځایونوجوړولولپاره راغلی دی چی یوغریب له یوه نواب سره یوځای پکی عبادت کولی شی بلکی یوغریب له نواب نه مخکی هم دریدلی شی ناهیدوویل:خدای دی ستادغه آرزوترسره کړی.

* * * * *

(۵)

محمدبن قاسم چی ولیدل په کلاکی تول پوځ نه ځانیږی له کلاته بهرنی خیمی ودرولی دخپل پوځ د زخمیانوپه څیرنی دبهیم سنگ دپوځ زخمیانوته هم په خیموکی ځای ورکړ، خپلوجراحانواوډاکترانوته ئی هدایت ورکړچی ددښمن دزخمیانوپه پتی اوعلاج کی سستی ونه کړی، هغه پخپله هم دجراحی اوطبابت په علم کی پوره لاس درلود، سهاراومابنام به دتپیانوپه خیموراگرځیده له هریوه نه به ئی ځانگړی دصحت پوښتنه کوله دوی ته به یی ډاډ ورکاوه .

ددښمن دزخمیانوپه پوښتنه کی به ئی سعدترجمان په حیث ورسره ملګری کړهغوی به ئی چی خفه ولیدل ورته ویل به ئی چی ډیرزربه روغ شی ، داهی فکرمه کوی چی تاسوزموږبندیان یاست کله چی روغ شی په هرلوری چی ځی تلای شی.

هغوی به ده ته په نیك نظرکتل اوویل به ئی : موږله شرمه تاته ددومره زحمت درکولوحق نه لروته ارام وکړه.

اومحمدبن قاسم به ویل: نه دازمافرض اومسؤلیت دی.

له بهیم سنګ سره دمحمد بن قاسم ژوره علاقه وه هغه به دوه وخته پخپله دده زخمونه کتل اوپخپله به ئی پټی پری لګولی ناصرالدین اوزبیرهم په هرډول دده تسلی کوله بهیم سنګ لومړی داګنله چی داچلن دده دملګرودتیرایستلولپاره دمسلمانانوپوچل دی خودری څلوروځی وروسته ئی دااحساس کړه چی په دی کی ریااودروغ نشته بلکی محمدبن قاسم اوملګری یی فطرتاًله نوروخلکوسره توپیرلری.

دهغه زخم ډیرخطرناك نه ؤخوددیرې وینې بهیدوپه وجه ډیرډیرهی سیکه اوکمزوری شوی ؤ دمحمدبن قاسم په دوااوپټی اودزبیراوناصرالدین په تسلی اوخدمت هغه په څلورمه ورځ دګرځیدوراګرځیدووړشو.

په پنځمه ورځ دپخواپه شان دماسختن له لمانځه نه وروسته محمدبن قاسم له سعدسره یوځای دزخمیانوپه خیموراګرځیده اودبهیم سنګ خیمی ته ورغی هغه په خپله بستره غځیدلی ؤ اودخوب په حال کی ئی خبری کولی ! نه نه ! مابیادهغه مقابلی ته مه استوه ! هغه انسان نه دی دیوتادی ګو بندیان پریږده دی به دی ګناه دروبخښی نه نه ! زه نه ځم ، دراجه دبدوپه سزاکی به څه ترلاسه کړم ! زه له مرګه نه ویریږم خوکه تاسوماووژنی راتلونکی مصیبت نشی پری دفع کولی ، ظالمه ! بزدله .... اوف بګوان «خدایه ! ».

بهیم سنګ له یوه ټکان سره سترګی وغړولی اوپه حیرانتی ئی سعداومحمدبن قاسم ته وکتل ، محمدبن قاسم ورته وویل: تا لکه چی کوم ویروونکی خوب لیده !

بهیم سنګ په چورت کی ډوب شو دهغه په تندی دخولوڅاڅکوښودله چی په خوب کی په سخت ذهنی کشمکش کی ؤ محمدبن قاسم ورورپاندی شو

لاس ئې ونيـواووئې ويل: ستـاوضـعيت خواوس ښـه دى له زخم نه خويه په تكليف نه يې؟

دهغه په شونډويوغمجن تبسم وځليدوئې ويل :

نه محمدبن قاسم وويل : زماپوخ سباته له دى ځايه كوچ كوى زه افسوس كوم چې دځينومصلحتونوپه وجه دلته زيات نشوځنډيداى كه نه نويوځوورځى به مى نورهم ستاعلاج اوپتې كـوله په هرصـورت په كلاكى پنځه سوه تنه سپاهيان پاتى كيږى هغوى به ستاسوخدمت كوى ، ستادپوځ هغه زخميان چې روغ شويدى سباته رخصتيږى خپلوكورونوته به ستانه شي ته ترځوږوري په آس دسپريدونه ئې همدلته به پاتى يې.

بهيم سنگ وويل: ستامطلب دادى چى تول بنديان به خوشي كوى؟

محـمدبن قاسم ځـواب وركـړ: زمـوږهدف دخلكوبنديان كـول نه دى بلكى موږهغـوى ديوه ظالم نظام له منگولونه خلاصوواوديوه داسې نظام سره ئى اشناكووچې بنيادى اصول ئې مساوات دى.ستاسوپوځيانوموږبيگانه يرغل كـونكى گڼلواومقابلى ته راغلل، هغوى ته دامعلومه نه وه چې موږدوطن په خاطرجگړه نه كـوو.زمـوږجگړه دقوم لپاره نه ده مـوږپرسنددعربوبرلاسى نه غـواړومـوږپه توله نړى دانسـان دغـوره ژوندانه لپـاره انقلاب غـواړو.داسى انقلاب چې دمظلوم دسراوچتولولپاره دظالم له لاسه متروكه اخلى زموږجگړه دپاچاهانواوتولواكانوجگړه نه ده.

اوزمـوږجنگ ددى لپـاره نه دى چى دسنددراجه له سره تاج واخلوږرخپل سرتې كيږدو.

موږداثابتول غواړوچې دتاج اوتخت هيڅ يوخاوندهم داحق نه لرى چې په دنياخپل قانون ومنى.

تاج اوتخت دخودغـرضـه انسـانانودخـپلولاسـوجوړكړى بت دى اوددوى قانون هم چې يوازى دهمدى بتانودعظمت دساتنى لپاره جوړشوى انسـانان په دووبرخـو ويشى ظالم اومظلوم تاسـودوى ته دپاچااورعـيت اصطلاح په كاروى.

دسندراجه زموږكېښتى لوټ كړى اوزمـوږيتيمان اوكونډى يې يوازى ددى لپاره بنديان كـړل چې هغـه ځان ددغـسى ظلم حقـداربولى ، ځكه پاچادى

اواوس هغه زموږ مقابله ددې لپاره کوي چې دده له لاسه دظلم دتورې لويدوخطردې دغه سپاهيان ددې لپاره زموږ مقابلې ته راوزي چې دوی ته ددې مقابلې بدل ورکول کيږي.

له دې بيچاره ګانونه همدغسې کاراخستل کيږي لکه سپاهي ئې چې له آس نه اخلي ، دوی مجبورووادېوی لږې اجورې په بدل کې ئې دسرونوپه بيه دظالم ملاترکاوه.

دوی په دې نه پوهيدل چې دوی دکوم انقلاب په مخه کې دريدلي هغه ددوی غوره والي غوارې دوی له موږنه ويرول شوي وو اوس له فتحې نه وروسته نه زه پخپله ځان ظالم کوم اونه له د ږمظلومان جوړوم.

بهيم سنګ ورېل: نوستاداباوردې چې دغه پوځيان به بيرته دراجه په پوځ کې شامل نه شي؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه په پوره باورنه شم ويلی چې دغه خلك ولاړشي بيابه دراجه په پوځ کې نه شامليږي،خوزه نورله دوی نه انديښنه نه لرم زمادخدای په رحمت باوردې د يوه لوړهدف لپاره دجنګيدونکوځواك ديريږي کميږي نه ، له دې نه ورانډې دږبروقومونوپاچاهان له موږسره جګړې ته راوتلي خوچې کله ئې دا احساس کړې چې زموږسره غوره نظام اودين دی تول له موږسره ملګرې شوي دي،ستا په پوځونوکې چې خدای چاته دحق اوباطل ترمنځ دتوپيرتوان ورکړې هغوی به هيځکله بياله ستنيدوروسته دظلم دږوبيدونکې بيرې دږغورنې هڅه ونه کړې اوکوم خلك چې بيازموږمقابلې ته راشي له يودووجګړووروسته به د دوی هم پر دې پوخ باورشي چې زموږتورې پخيدونکې نه دي.

بهيم سنګ ورېل: تاسودتاج اوتخت مخالف یاست اوږانسان دانسان دحکومت مخالفت کوي خوکه په هيوادکې حکومت نه وي امن کله راتلای شي ؟

محمدبن قاسم : که داستبدادږندنۍ داعتراض غږ دمظلوم په مرې کې خپه کړي،ددې معنی دانه ده چې امن راغی ماتاته مخکې هم ورېل: چې موږپه دنياکې دانسان قانون نه بلکې دخدای قانون غواړو.

بهيم سنګ ځواب ورکړ: قانون که دهرچاوې نافذکوونکې ئې انسان دي

که راجه اوپاچانه وی نوحاکم به ورته ویل کیږی اوترخوچی په دنیاکی باغی خلك وی دداسی قانون نفاذاوعملی کول له دندی اوزورپرته امکان نه لری.

محمدبن قاسم وویل: داسی ده خودقانون نافذونکی تولی بایدنیکانوډله وی توکومه وخته چی موږ د نیکانوډله ووخدای به دخپل قانون دپلی کولوکارله موږنه اخلی.که ستاسودقوم خلك سباته د نیکانوډ له شی نوددی قانون دپلی کولومسؤلیت به ددوی په اوږوشی ، خودزوردنده به دخپل اقتدار د ساتلو لپاره نه ددی قانون دساتنی لپاره کاروی.

دمسلمانانودامیراودنوروقومونودپاچاترمنځ همداتوپیردی چی هغوی زوریوازی دظالم پرخلاف دمظلوم دملاترلپاره کاروی اوپاچاهان ئی دخپل واك ددوام لپاره استعمالوی.

بهیم سنگ له لږسوچ وروسته پوښتنه وکړه: ماته هم له دی خلکوسره دتلواجازه شته؟

مامخکی هم وویل چی ته له رغیدووروسته چی کله وغواړی تلی شی.

بهیم سنگ وویل: زه بنه یم که دی خوښه وی سباته به ولاړشم .

محمدبن قاسم : تراوسه دی زخم نه دی روغ شوی بیادی هم خپله خوښه که ته غواړی ولاړشی موږدی نه ایساروو.

بهیم سنگ بیاله لږسوچ وروسته وویل: ښایی تاسوته معلومه نه وی زه دسندلښکرودمشرقوماندان زوی یم زماتگ هلته تاسوته زیات خطرناك کیدای شی.

ځکه خوکه تاسوماپه دی وعده پریږدی چی زه به بیاستاسومقابلی ته نه راوزم نوزه دی وعدی ته تیارنه یم.

محمدبن قاسم : ماتاته کله داسی شرط وراندی کړی ، هو ! زه تاته یوازی یوه خبره کوم ته راجه داهرته زمادایوپیغام ورسوه چی اوس موږله «ارور»نه ډیرلری نه یو که هغه له عربی بندیانوسره بدسلوك وکړدابه ورته ښه نه وی.

بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه داوعده کوم اوکه زه زموږله تپی سپاهیانوسره ستاسودچلن یادونه وکړم نوخامخابه پری اثروکړی.

محمدبن قاسم : زه دنیکی بدله نه غوارم ، زه غوارم چی ته دده له

سترگونه دغرورپردی لری کړه اوداورته ووایه چی داورغورځوونکی غره په ځنده ولاړیی.

ددی خبرواتروپه دوران کی ښایی ماکومه ترخه خبره کړی وی که ته په کومه خبره خفه شوی وی نوماانسان وبوله اوتری راتیرشه.

محمدبن قاسم داوویل اوله خیمی نه بهرته ووت بهیم سنگ په زړه کی داتکراروله ته انسان نه یی «دیوتا » یی.

دسهارستوری

څوورځې وروسته دمحمدبن قاسم پوځ ددیبل نه څومیله لری وارول،دشپې په دریمه برخه کې ئې دتهجدله لمانځه نه وروسته دزبیرپه ملګرتیاپه پړاوراوګرځید،دورځې په مزلونوستومانه سپاهیان په ژوراودرانده خوب ویده وو،پهره داران په خپل خپل ځای بیداراوځیرو،دسمندردنم په وجه په سړه هواکې دخوساعته خوب نه وروسته محمدبن قاسم په بدن کې سستی احساسوله زبیرته ئې وویل: راځه زبیره! په هغه غونډۍ به خیژوځوک به ئې څوکې ته لومړی ورسیږي بیائې وویل: پام کوه یو ، دوه ، دری!

دواړومنده واخستله دغونډۍ څوکې ته ورنژدی شوی ، محمدبن قاسم له زبیرنه څوګامه وراندی ژ خوله پاسه پهره دارچیغه کړه! ودریږه! څوك یې! محمدبن قاسم ودریدځواب ئې ورکړ: محمدبن قاسم یم پهره دارئې غږوپیژاندوی ویل: مشرسالاره! بې غمه اوسه موږبیداراوهوښیاریو.

په دې خندکې زبیرهم وررورسید.

محمدبن قاسم دسمندرپه تازه هواکې څوځلې ژوره ساه واخسته اوځلوروخواوته یې وکتل دشپارسمې سپوږمې رڼاته دستوروځلیدل پیکه شوې وو،دسپوږمې رڼانیلی سمندرته دیوی لویې اینې بڼه وربخښلې وه ، په ختیځ افق دسهارسترګه راختلې وه محمدبن قاسم زبیرته وکتل اووېې ویل: زبیره! وګوره ، دغه ستوری څومره مهم دی خوژوندئې څومره لنډدی.

داهرسهارنری والوته دلمر راختوپیغام راوړی اوورکیږي ، بلکې داسې بایدووایوچې دلمرپه راتګ دتیاروپرده پرمخ غوړوی اوځان پټوی خوپردی

سربیره کوم اهمیت چی دغه ستوری لری نورئی نه لری ، که دی هم دنوروستوروپه شان تولا شپه ځلیدلای بیا به ئی موږته دومره اهمیت نه ؤ پاته شوی، موږتوله شپه په اسمان کی په ملیونونوستوری وینوچی سترگکونه وهی خودغه ستوری ترتولوزیات زموږپام ورجلبوی ، دعاموستوریومرگ اوژوندموږته مهم نه دی کټ مټ دهغه انسانانو په څیرچی په دنیاکی بی هدفه ژوندوکړی اوبیامړشی هغوی نړی ته دمرگ اوژونددمفهوم له وربښودلونه ناتوانه دی.

زبیره! زماددغه ستوری په ژونددسیالی تلوسه په زړه کی راپیداشی ، دده ژوندچی څومره لنډوی هومره ئی مقصدبیالوړاومهم وی ، وگوره ! داپرنړیوالوغږکوی چی : زمادفانی ژوندانه پرپای افسوس مه کوی ، خدای زه دلمراستازی رالیږلی یم اوزه خپل فرض پوره کوم اوځم.

کاشکی زه هم په دی هیوادکی داسلام دلمردراختلونه وړاندی دسهاردستوری مسؤلیت اداکړای شم.

زبیرپه څیرمحمدبن قاسم ته کتل دهغه په څیره کی دماشوم معصومیت دسپوږمی جذابیت ، دلمرجلال اوعظمت اودسهاردستوری په څیرسپیځلتیااوښکلا وه.

څوگامه وړاندی یوه پهره دارغږوکر: ودریږی!

څوک یی؟

له لاندی نه غږوشو: سعدیم .

محمدبن قاسم څوگامه وړاندی ورغی هغه ئی په سندی جامه کی ولیدده پهره دارانوته وویل : هغه زموږخواته پریږدی سعدچی په موړچل پهره دارانوته وروخوت بل لوری ته یی دتیریدوتکل کاوه خوپهره دارئی په مخه کی ودریددمحمدبن قاسم په لورئی اشاره وکړه وئي ویل:

لومړی هلته ورشه .

سعدځواب ورکړ: نه زه دسالارنه پرته له بل چاسره خبره نه کوم .

محمدبن قاسم غږوکر: سعده ! زه دلته یم !

سعدټکان وخوردمحمدبن قاسم په لورئی وکتل اووړاندی ورغی محمدبن قاسم تری وپوښتل : ووایه څه احوال دي راوړی؟

سعدخواب ورکړ: ددیبل ساتونکی پوځ پنځوس زره ته نژد دی زما په گومان به دوی دسندله نوروښارونونه دنوری مرستی په انتظارپه کلاگانوکی د جگړی هڅه وکړی.

محمدبن قاسم وویل: ایاداامکان لری چی که موږدوه دری ورځی دلته پاتی شودوی به له ښارنه راووزی اوپه موږبه یرغل وکړی؟

سعدخواب ورکړ: ددی خبری څه نځښه نشته دوی د «لس بیلا» دغرنی کلاله فتحه کیدونه وروسته په هواروځمکوکی دجگړی زیات لیوال نه دی.

محمدبن قاسم وویل: نوبیاباید له ځنډپرته پرښاروروشو.

*****

(۲)

ددیبل دښاردکلابندی پنځه ورځی تیری شوی وی،په دې موده کې دمحمدبن قاسم پوځ څوځلې دښارپردیوالونودورپورته کیدوپه غرض د «دبابی» په واسطه حملی وکړی خوځه نتیجه نی ور نکړه دلرگیودبابه به چی دیوالونوته ورنژدی شوه له پاسه به دراجه پوځیانوجوشیدلی تیل پری ورتویی کړل اومسلمانان به دتیلوپه لمبوکی بیرته په شاشول،محمدبن قاسم یودیرلوی منجنیق راوړی ؤچی پنځه سوه کسوبه کشاوه ددغه منجنیق نوم «عروس» مشهورشوی ؤ دغرنیولاروده‌سکوټیتوپه وجه ئی عروس دسمندرد‌ځنډې په لاره دیبل ته راورساوه اودکلابندی په پنځمه ورځ دمحمدبن قاسم پوځیانوهڅه په کشولودجگړی میدان ته راورساوه له دی ورانډی څوووړکی منجنیقونه هم ازمایل شوی ووخوغوره نتیجه ئی لاس ته وره ورکړی دښاردننه پوځیانوچی دعروس لوی والی ولیدد‌هڅه په خطرناکتوب وپوهیدل له ماښام نه وړاندی ئی په «عروس ځوړدرنی ډبری ښارته ورووېشتلی اوراجه داالحساس کړه چی ددی هیبتناکی وسلی په وړاندی به ددیبل دمزبوتی کلادیوالونه اوبرجونه ډیرمقاومت ونکړای شي.

په شپږمه ورځ سهاروختی محمدبن قاسم په ښاردډبرویاران پیل کړدښارپه منځ کی دیوه درمسال په دنگه مناره یوسورببرغ رپیده ددرمسال دمنارپه څیردغه بیرغ هم ترنوررولوړؤمحمدبن قاسم ته ددغه جنډی اهمیت معلوم ؤیوروایت داسی ؤچی ددیبل دوالی له ظلم نه یوبرهمن محمدبن قاسم

ته راوتښتـېـداودوی ته ئی خبـرورکـړچی ترڅودغـه بیـرغ نه وی رالویدلی دښارخلك به همت ونه بایلی.

محمدبن قاسم دمنجنیق په ویشتلوکی غیرمعمولی مهارت درلود ،هغه دعروس مخه برابره کړه اوسپاهیانوته ئی دډبروغورځولوامروکړ،ددرنودبروپه گوزاردډرمسال دبرج لوتی تیت پرك شوی اوورسره سم سوربیرغ هم لاندی راپریوت.

ددی برج دنړېدواودبیرغ درالویدلوپه وجه دراجه په اوهام پالوسپاهیانوکی دویری اوماتې نخښې راڅرگندې اوحوصلې ئې ماتې شوې ، خوبیاهم هغوی ترماښامه دمسلمانانولښکرکلاته نژدې پرینښود،دماښام په خړه کی دبرجونوغشی ویشتـونکی کمزوری شول ، محمدبن قاسم دیوی پریکنده حملی امروکړاودمسلمانانوپوځ دالله اکبرپه نعروسره پرکلاددباواوکمندونوپه واسطه ورروخـوت ، دراجـه پوځ دشـپـی تردریمی برخی پوری جگړه وکـړه خوتردغه وخته دمسلمانانوپه سلگونوپوځیان کلا ته ننوتلی وو، دمنجنیق په گوزاردکلادیوال هم یوځای لویدلی ؤ.

راجه داهرچی دحالاتونزاکت ولیدد ښارختیځه دروازه ئی خلاصه کړه ، اودپیلانوپه مرسته ئی پوځ ته لاره خلاصه کړه اوبهر ووت مسلمانانودښارپه شاوخواکی دپوځ دتیت کیدوپه وجه په دروازه کی مقاومت ونکړای شو پیلانوپه ختیځه دروازه کې ددوی مورچلی تر پښولاندی کړی اوپه مخ ولاړل پرهغوپسی دراجه (۳۰)زره پوځ راووت دمسلمانانوپوځ له هری خواراټول شول اوپه دروازه کې ئې دپاتې پوځ دوتلومخه ونیوه،هغوی له راجه سره دمینی پرځای دځان ساتنی په خاطردتیښتی لپاره په دروازه څوزوروری حملی ورووری خومسلمانانودسترگوپه رپ کې ددوی د مړیو ډیری جوړی کړی هغوی مایوس شول اوپه شاولاړل اودمسلمانانوپوځ داوبودبوی زوروری ځپی په ځیرپه کلاورننوت په لږوخت کې دوی دکلاځلورواړه خواوی ونیوی . دراجـه پاتی پوځـونوچی دکـلاپه منځ کی له ځلوروخـواونه دالله اکـبرناری واوریدی وسلی ئی وغورځولی اوسلامی شول.

* * * * *

(۳)

محمدبن قاسم له خپل پوځ سره دديبل دوالي په محل کی دسهار لمونځ اداکړ، دلرله راختوسره سم دديبل ويريدليواوسيدونکوله خپلوباموونه داوولس کلن سالاردپوځ جلوس ليده، دکلاله فتحی نه وروسته محمدبن قاسم چی اسیرشوی پوځیان پریښودل اودزخمیانوپه تپونوئی پټی کيښودلی روغ ئی رخصت کړل هغوی هندوستان ته ديونوی «ديوتا» دراتګ پيغام ورکړ.

دهغه دزلمی توب ، زرورتيادعفوی اورحم په باب داسی داستانونه مشهورشوی ووچی داستبدادی حکومت ځوروړل شويوخلکوباورنشوپری کولای.

په تيروورځوکی دراجه پوځ دديبل ښاريان ډيرځورولی وودیبل ته دراجه دپوځونوپه راتګ ددوی کورونه تری پردی شوی وودشپی به دراجه پوځيانوشراب وڅښل اومست به په کورونوورننوتل هرڅه به ئی تالاوالاکړل اوبیرته به ووتل سهاربه دشرم اوحياخاوندانی نجونی په ځيروجامواوګډوډو ويښتانوددغه سپاهيانودافسرانوپه مخکې ولاړې وی دخپل مظلوميت کيسی به ئی ورته کولی خودشرمناکوکرسندوخنداګانونه پرته به ئی بل ځواب نه اوريده.

دخپل راجه دپوځ له دی چلن سره سره دديبل ښاريانوکه هرڅومره دمحمدبن قاسم درحم اوکرم داستانونه اوريدل له هغه نه ئی داتمه نه وه چی له دوی سره دی څه غوره سلوک وکړی خوکله ئی چی وليدل چی دمحمدبن قاسم په ځيردده پوځ هم په بازارکی دتيريدوپه وخت کې سترګې ښکتی ته ښکته نيولی وی ورو وروئی بدګومانی لری کیدی،ددوی ننداری ته دنارينه ؤ پرڅای ښځی هم دباموونوسرته راوختی کله چی دوی دښاردوره وکړه اوبيرته دحاکم محل ته راورسيدل یوه ځوانه نجلی په منډه ورغله دمحمدبن قاسم داس جلب ئی ونيواوپه هيله من نظر ئی ورته وکتل ، دهغې ويښتان جرووپه ښکلی ځيره کې ئې دنوکانونخښی وی اوسترګی ئی له غم اوغوسی نه سری اوښتی وی محمدبن قاسم ته هغه ديوه داسی ګلاب ګل ښکاره شوه چی په کوم بی رحمه لاس کی مړوړل شوی وی.

هغه ديوه ترجمان په مرسته نجلی ته وويل: نجلی ! که زمادپوځ کوم سپاهی له تاسره ظلم کړی وی زه به ئی ستاپه مخکی ووژنم.

مجلی دنه په ځای سروخوځاوه شوندی ئې ورپړیدې اوله سترګونه ئې داوښکوچینې وخوټیدې.

یوپه عمرپوخ سړی را ورآندی شولاس ئې په نامه ونیول اوویې ویل : «زموږسرداره!» دادهغه بې شمیره مجرمونوله ډلې نه یوه ده چې د راجه پوځیانوتیری وړباندې کړی له تانه انصاف غواړی.

ناصرالدین دهغه خبری ترجمه کړی اوونې ویل چې داددیبل مذهبی مشردی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: تاسوماته لاس په نامه مه دریږی ددې مجلی انصاف په موږفرض دی دراجه« ۱۲ »زره پوځیان له موږسره بندیان دی تاسوئې وګوری که مجرم پکی وی تاسوته به ئې وسپاروکه نه ژ دسندترورستی بریده به زه ددی مجرم لټوم.

مجلی وویل: زمامجرم ددیبل والی دی ورمه شپه ئې زمابابابندی کړی ژ اوزه ئې ....

تردی ځایه ئې خبره ورسوله اوبیائې غږپه ژړاکی چوپ شوله سترګونه ئې یوځل بیااوښکی راوخوټیدی محمدبن قاسم خپل یوسالارراوغوښت اوونې ویل: زه ددیبل دټولوبندیانودپریښودوامرکوم.

دزندان دروازې خلاصی کړه.

*****

(٤)

بله ورځ ددیبل دټولونه د لوی درمسال مشرپه درمسال کی عبادت کوونکوته دعربودیوه ځوان په جامه کی دخدای دیوه نوی شکل تبلیغ کاوه ددیبل ترټولولوی بوت تراش دمحبت اوعقیدت داحساساتوله جوشه دبناردلوی درمسال دزینت لپاره دعربوکم عمره اوځوان سالاردبوت جوړولوکارپیل کړ، محمدبن قاسم په جګړه کی دوژل شویوکورنیوته مناسبه تنخواه وټاکله ناصرالدین ئې ددیبل والی وټاکه یوه زیاته اندازه پیسی ئې دهغه درمسال دجوړولواوترمیم لپاره وټاکلی چی په منجنیق وران شوی ژ.

لس ورځې وروسته ئې دنیرون په لوری مخه کړه،په دې موده کی ددیبل له خلکوسره ددوی غوره چلن ددوی دتوروزخمونه ورجوړکړی وو،درخصت په

وخت په زرګونونارينه، ښځو، ځوانانواوبوډاګانوهغه ته دميني اوخلوص خداى پاماني وېله اوپه سترګوکې ئې دمينې اوخلوص اوښکي وې،ددوى له پوځ سره دديبل له پوځ نه پنځه زره تنه شامل شوى وو.

محمدبن قاسم غوښتل له رخصتيدونه وړاندى زبير، ناهيد، زهرااوخالدله ناصرالين سره په ديبل کې پرېږدي خوهغوى دښارترارام محل نه دجګړوناآرامى اوشپه ورځ ستومانى اوسرګردانى غوره کړه ، بياهم زبيراوخالددمحمدبن قاسم مشوره غوره وېلله اوناهيداوزهرائى له ناصرالدين سره په ښارکې پرېښودل.

دسند نوی پوځی مشر

دنیـرون په یوه پراخـه کـوټه کی راجـه داهرپه یوه طلایی کـرسۍ ناست ؤ دسنددپوځونومشـراودهے سنگ اودسندولی عـهدجی سنگ دهغه په مخکی لاس په نامه ولاړوواودهے سنگ وویل: تولواکه ! که اجازه وی بهیم سنگ دننه راوغواړم.

راجه په ترخه لهجه ځواب ورکړ: زه ئی لیدل نه غواړم که هغه ستازوی نه وای نودمستوپیلاتوپښتوته به می غورځولی وای.

اودهی سنگ وویل: تولواکـه ! هغـه بی گناه دی کـه مـوږپه پنځوس زره پوځ دیبل ونشوساتلای ده به په شل زره پوځ څه ډول دهغوی مخه نیولی وه.

راجـه داهر: خـوهغـه په دی لاپه وتلی ؤچی دښـمن به له غـرنیـوسیـمـونـه مخکی تری رانه شی هغـه داویلی ووچی ترڅوددښـمن پوځ ددوی دشل زره پوځ د ډبروترباران لاندی په ځمکه کی ښخ نه شی بیابه دلته نه راځی اومخ به نه راښکاروی.

اودهی سنگ : ماکله هم دهغـه تائیدنه دی کـړی له مـاسـره ددښـمن په زروږتیـاکی هیڅ شك نه ؤ،کـه پـه دیبل کی هغـوی زمـوږدپنځـوس زره پوځ دغشوپه باران کی پرکلاکمندونه راغورځول اوپه دیوالونو را اوښتلای شوای ، نوددوی دشل زره پوځ دډبروباران هغوی دغونډیواولوړوڅوکوله نیـولونه شوایسارولای.

راجه وغوریداوونی ویل: ماته ددیبل پنځوس زره پوځ مه یادوه په هغوی کې نژدې نیـمایی ددیبل دارن سوداگرووکاشکی مـاته دامعلومـه وای چی

پرتاب ددیبل له خزانی نه دسپاهیانوپرځای پسونه روزلی.

اودهے سنگ وویل: تولواکه ! زه دیبل ته ستاله تگ سره مخکی هم مخالف وم ، دراجه ماته اوتیښته په پوځ بداثرغورځوی .

راجه وویل: د«بهگوان»شکردی چی ماستاخبره ونه منله که نه نودادیرش زره پوځ به هم نه وژغورل شوی.

اودهے سنگ وویل: تولواکه ! که تاپه تیښته کې لېعجله نه وای کړی نو......

شهزاده جی سنگ داودهے سنگ خبره پوره کیدوته پری نښودله اوپه چیغه ئی وویل: اودهے سنگه ! په سدخبری کوه تولواك ځکه دیبل پریښودچی ملگری یی ستاپه شان ډارن وو.

داودهے سنگ حوصله ختمه شوی وه خوبیائی هم له زغم نه کارواخست وئی ویل: شهزاده ! ته پوهیږی چی بهیم سنگ ډارن نه دی هغه له تاسره دیرلوبیدلی دی.

شهزاده: هغه ډارن نه دی خواحمق دی بیاهم زه له پلارجان نه غوارم چی هغه دلته راوبولی.

پاچاجی سنگ ته وکتل وئی ویل: راوئی غواړی !

اودهے سنگ په دروازه کی یوه سپاهی ته اشاره وکړه هغه بهرووت اولږځنډوروسته بهیم سنگ دننه ورغی اوداحترام دپرځای کولونه وروسته لاس په نامه ودرید.

راجه پوښتنه وکړه: ته له ماتی وروسته ولی نیغ دیبل ته رانه غلی؟

بهیم سنگ ځواب ورکړ: تولواکه ! زه نه وم خبرچی ته به دیبل ته راځی اومادخوضروری خبرولپاره نیرون ته ځان دررسول غوښتل .

پاچا : مگرستامسؤلیت داؤچی پاتی پوځ دیبل ته بوځی !

بهیم سنگ : تولواك ته ښایی دانه وی څرگنده چی زه ځوورځی ددښمن په لاس کی زخمی پروت وم اوکله چی آزادشوم یوازی ځوتنه سپاهیان راسره پاتی وواوزمامسؤلیت دچی هغوی یوی امن سیمی ته ورسوم.

پاچاوویل: بهیم سنگه ! ددیبل اولس بیلاپه جگړوکی زموږدماتی پره ستاپه غاړه ده که تاپه غرنیوسیموکی ددښمن مخه نیولی وای موږبه په

دبیل کې دماتی له ذلت سره نه مخ کیدوماتاته ستاد پلاردخوښی پرخلاف دامـوقع درکړه اوس مـادا پریکړه کـړی چی په راتلونکی کی به تاته هیڅ مسئولیت نه سپارم .

بهیم سنگ ځواب ورکړ: زه پخپله هم دځه مسولیت اخستلوته تیارنه یم.

راجه سترگی برگی کړی بهـیم سنگ ته ئې وکتل اوپه لوړغږئې وویل: نوته دلته دځه غوښتلولپاره راغلی یی؟

اودے سنگ دزوی له ځواب نه اندیښمن شـوریی ویل: تولواکه ! دبهـیم سنگ مطلب دادی چی مـاته دلوړمنصب اوذمـه واری ضـرورت نشـتـه هغـه ستادبری لپاره دیره سپـاهی په خیرخدمت دځان ویاړبولی بهـیم سنگه ! تولواك درنه خفه دی په پښوئی ورپریوزه !

بهیم سنگ وویل: پلارجانه ! دپاچااحـترام په سرسـترگـو! خوزه دهغـه دوراندی دروغ نه شم ویلی زه تپی وم اوددښـمن دلښکرومـشـرپـخـپـل لاس زماپه زخمونوپټی ایښودی زما ژوندئې له خطره وساته اوزه ئې له دې وعدې نه پرته پریښـودم چی بیـابه ددوی مـقـابلی ته نه ورځم مـاته ئې خـپـل آس راکړ.

اودهے سنگ مداخله وکړه: تولواکه ! زموږدښـمن دیرهوښیـاردی هغوی داخیال کړی چی په دی چاپلوسی به بهیم سنگ وغولوی خوهغوی ته داځه معلومـه ده چی دبهیم سنگ پلاراونیکه ستاسوغلك خوړلی اوپه رگونوکې ئې دنوابزاده «راجپـوت» وینه چلیـږی،هغـوی به دوینی تروروسـتی ځـاځکی ستاسونه دفاع کوی.

بهیم سنگ وویل: پلارجانه ! که هغه زماژوندنه وای بچ کړی زماوینی به تروروستی څاڅکی دجگړی په میدان تویی وی،زه نه پوهیږم چی هغه په څه نیت زماژوندوژغوره خوزه دهغه پرخلاف توره نه شم اوچتولی.

بهیم سنگ توره وکښله اوراجه ته ئی وړاندی کړه وئی ویل: تولواکـه ! داتاماته رابخښلی وه بیرته ئی واخله.

پاچاله غوسی نه ولړزیده شهزاده دبهیم سنگ له لاسه توره واخستله وئی ویل: ډارنه ! مکاره!

اودهے سنگ وویل: بهیم سنگه ! په تاڅه وشول؟ له تولواك نه بخښنه

وغواړه ! هغه به ستاګناه وبخښي بهیم سنګه ! مامه شرموه دنیابه څه وایی تاخوویلی چی زه تولواک ته دجګړي په اړه یوه ضروری مشوره ورکوم.

تولواکه ! تولواکه ! زمازوی بی ګناه دی دښمن په هغه کوډي کړی دی.

بهیم سنګ وویل: هوتولواکه ! هغوی په ماکوډی کړی دی،که تادهغوی دپیژندلوهڅه ونه کړه نویوه ورځ به دهغوی کوډی دسندپه تولوخلکواثروکړی تولواکه ! زه تاته ددوی دکوډوله تاثیرنه دژغورنی لاردرښیم.

اودهے سنګ په زوره چیغه کړه : بهیم سنګه ! دبهګوان «خدای» په خاطرولاړشه.

راجه وویل: اودهے سنګه ته اوس چوپ شه ستازوی زماپه اجازه دلته راغلی دی اوزماله اجازی پرته له دی ځایه اوس نشی تلی هوبهیم سنګه ! تاددښمن له کوډونه دخلاصون لاره راښودله !

بهیم سنګ وویل: تولواکه : هغه داده چی عرب اودسراندیپ بندیان دوی ته وسپاره که نه وی له عربونه چی زموږپرخلاف کوم توپان راالوتی هغه به هیڅکله هم تم نشی.

پاچاناڅاپه له کرسۍ نه اوچت شوودریدویی ویل: ته ددښمن پلوي شوی یی اودهغه له څواک نه ماویروی؟ بهیم سنګ په ډاډځواب ورکړ: تولواکه ! تاپه دیبل کی هغوی لیدلی دی.

راجه په چیغوویل: دیبل ! دیبل ! ماته دیردیبل مه یادوی هلته څودرمسال دمناری له لویدوسره ستاپه شان ډارن وویریدل اوهمت ئی بایلود.

بهیم سنګ : تولواکه ! زه ډارن نه یم.

پاچا: ددی مطلب دادی چی زه ډارن یم څوک شته !

اودهے سنګ لاس په نامه ودریدپه ریږدیدلی غږئی وویل: تولواکه ! تولواکه ! دده ګناه وبخښه موږله اوپښتوستاسودکورنی خدمتګاران یو.

پاچاپه غوسه ځواب ورکړ: ماته ستاسودکورنی دخدمت ضرورت نه شته.

پنځلس ، شل سپاهیان ایستلی توری کوټی ته ورننوتل اودپاچادامرپه انتظارشول پاچا«راجه» بهیم سنګ ته اشاره وکړه ویی ویل: دی پوځی اودنیرون دبندیخانی په تیاره خونه کی یی واچوی.

اودهے سنګ وویل: تولواکه ! دده ګناه وبخښه دازمایوازینی زوی د

جی سنگ راوړاندی شودپاچاپه غوږکې ئې څه وویل: اوهغه اودهے سنگ ته ځواب ورکړ: ته هم له ده سره تلای شی سندتاغوندی دلښکرومشرته ضرورت نه لری.

دشاکوتی نه پرده پورته شوه اوملکه لادهی په بیړه راووته دپاچاپه مخکی ودریده وئی ویل: داته څه کوی اودهے سنگ دپوځ مشردی پوځ به له هغه سره بدسلوك ونه زغمی.

جی سنگ په بیړه ځواب ورکړ: چی پوځ ته دامعلومه شی چی دغه پلاراوزوی له دښمن سره ملگری شوی دی هرڅه به وزغمی.

ملکی وویل : زویه ! دښمن پرسرولاړدی دغه وخت داختلاف نه دی.

جی سنگ ځواب ورکړ: ددښمن وروستی منزل دیبل ږ هغوی به دسندله دریاب نه هیڅکله هم راپوری نه وزی پلارجانه غم مه کوه په ځوورځوکی به له قنوج نه ترملتان پوری ټول سرداران اوراجه گان زموږمرستی ته راورسیږی اوموږبه دښمن ته داسی ماته ورکړوچی په خوب اوخیال کې ئې نه وی لیدلی زمانظردادی چی دوی دواړه اروړته واستوه.

سپاهیانو! څه ته گوری تاسودپاچاامروانه ورید! دوی بوزی ! سپاهیان راوړاندی شول خواودهے سنگه دلاس په اشاره ودرول خپله توره ئی خلاصه کړه اوجی سنگ ته ئی وویل: داواخله دادپوځ دمشرتوره ده زه پردښمن دسنددپوځ له بری پرته بل څه نه غواړم .

جے سنگ دهغه له لاسه دتوری اخستلوپرځای توره تری کش کړه اوونی ویل: دبری لپاره موږستادعاته ضرورت نه لروماښام اودهے سنگ اوبهیم سنگ دځوپوځیانوپه منځ کی اروړته روان شول اودنیزون په درمسالونوکی دپوځ دقوماندان جی سنگ دبری دعاگانې کیدلې.

* * * * *

(۲)

دپاچادامرسره سم ئی اودهے سنگ اوبهیم سنگ داروړپه بندیخانه کی په یوه سمځه کی بندیان کړل په دی سمځه کی یوبندی پخوانی بل هم ږهغه چی دوه نوربندیان ولیدل په ماته گوده سندی ژبه ئی ورته وویل: ځای تنگ دی بیاهم موږدری واړه گوزاره پکی کولای شوتاسوڅوك یاست اوولی بندیان

شوی پاست.

اودهے سنگ اوبهیم سنگ دځواب پرځای سترګې بوږ اوبلې خواته نه ځیرځیرغړولی اودبندی دلیدوهځه ئې کوله.

بندی ورته وویل: ښایی تاسومی نه وینی ! ډیرزیه موسترګې له تیاروسره عادت شی کښینئی تاسوستومانه ښکاری او که غلط نشم ماته تاسودواړه پلاراوزوی ښکاری.

اودهے سنگ اوبهیم سنگ لاس وخوځول اوورو ورونې ورآندی گامونه واخستل ددیوال شاته کښیناستل.

بندی بیاوویل: معلومیږی چی تاسوهم ماغونډې بی گناه پاست ویخبی په تاسویه زماخبری بدی لگیږی خوځومیاشتی می له کوم انسان سره خبری نه دی کړی،ځکه خومی ستاسوپه لیدودخپل سرگذشت اوروڼ اوستاسودحال اوریدل زړه غواړی زه لومړی شپږمیاشتی ددی سمڅی پرسرپه یوه بله کوټه کی وم هلته له ماسره ستاسودهیوادشپږتنه نوربندیان هم ووماستاسوژبه له هغه نه زده کړه که څه هم سم نه پری پوهیږم خوزماباوردی چی تاسویه زمادخبروپه مطلب پوهیږی تاسومی په خبره پوهیږی!

بهیم سنگ وویل: ته په سندی ښه پوهیږی.

بندی دبهیم سنگ پلتونکی نظراحساس کړونی ویل : ښایی زه موتراوسه سم نه یم لیدلی زه نژدې درځم ،بیاهغه له یوه گوټ نه رااوچت شودبهیم سنگ ترڅنگ کیناست ونی ویل: اوس به ماوینی ! زه یوعرب مسلمان یم تاسوته نژدی کیناستل خویه بدنه دریاندی لگیږی؟

بهیم سنگ وویل: ته عرب یی ! دعربوبندیان خویه برهمن آبادکی وو.

بندی ځواب ورکړ: هغه به بل ځوك وی زه له پیله په دی بندی خانه کی یم.

اودهے سنگ پوښتنه وکړه: ته له سراندیپ نه راغلی وی؟ ستاکښتی په سمندرکی ډوبه شوه اونوم دی ابوالحسن دی؟

بندی ورته وویل: هوکی خوکښتی مودوبه نه شوه ډوبه کړای شوه هوتاپه برهمن آبادکی دعربوبندیانوپه باب خبره کوله ! هغوی دلته ولی راغلی وو؟ زموږپه کښتی کی خوځلورتنه پاتی شول دوه تنه زخمیان ووچی له دیبل نه

ترارورپورې په لاره کې مړه شول یوبل تن چې لږتپی ؤدلته په بندیخانه کې مړشو زه یوازې پاتې شوم.

بهیم سنګ ځواب ورکړ: هغوی له سراندیپ نه خپل هیوادته تلل.

تاته دهغوی دکوم یوه نوم په یاد دی ؟

دهغوکښتیودکپتان نوم پیژنم زبیرنومیږی اوهغه له زندان نه هم خلاص شوی دی.

ابوالحسن: زبیر ! په سراندیپ کې په دې نامه عرب ځوك نه ؤهغه ښایی دبل چاکښتی وی.

بهیم سنګ وویل: زبیردبصری حاکم له سراندیپ نه دلاوارثه ښځواوماشومانودراوستلولپاره استولی ؤ.

بندي بی تابه شوونی ویل: ښځی اوماشومان ! په هغوکی دچانوم پیژنی؟

بهیم سنګ: په هغوی کی دیوه ځوان نوم خالدؤهغه هم بندی نه دی.

بندی: خالد! خالد! زمازوی هغه اوس چیرته دی؟

بهیم سنګ : هغه به اوس په دیبل کې وی.

بندی: په دیبل کی ! هغه هلته څه کوی ؟ رښتیاووایه تاهغه لیدلی ؟

بهیم سنګ : ماهغه په «لس بیلا» کې له مسلمانانوسره لیدلی ؤاوس هغوی دیبل فتحه کړی دی.

په ابوالحسن ترلږځنده سکته راغله اودهے سنګ اوبهیم سنګ ته ئی کتل له لږځندوروسته ئی په لړزیدلی آوازوویل: رښتیاووایه توکې مه راسره کوه.

اودهے سنګ وویل: له چاسره چی قدرت توکی کړی وی هغه اه نوروسره دټوکوجرئت نه شی کولی دمسلمانانوپوځ دیبل فتحه کړی اودی ځای ته په رارسیدوکی ئې زیات ځنډنه وزی.

ابوالحسن تردیره ځنده څه خبره ونه کړای شوه له سترګونه ئی اوښکی روانی وی دخوښی اوښکی دشکرانې اوښکی خوییانی ناڅاپه دبهیم سنګ مټی ونیولی اوپه زوره زوره ئی وخوځاوه ویې ویل: په سراندیپ کی زمامیرمن اویوه لورهم وه ته دهغه په باب څه معلومات لری؟

بهیم سنګ ځواب ورکړ: ستادمیرمن په باب نه یم خبرښایی هغه دبرهمن

آبادله بندیانوسره وی خوزه چی په لس بیلاکی له زخمی کیدووروسته له مسلمانانوسره بندی وم همغه وخت دخالدله خورسره دزبیرواده وشو.

ابوالحسن وویل: سلمی به هم له دوی سره وی خامخابه له دوی سره وی.

اودهے سنگ وویل: سلماڅوک ده؟

ابوالحسن : زمامیرمن ده تاسوراته ووایی چی مسلمانانوپرسندڅه وخت اوولی حمله وکړه؟

اودهے سنگ دده په ځواب کی دمحمدبن قاسم دحملی لنډجریان ورته ووایه بهیم سنگ لړپه تفصیل کیسی ورته وکړی اوله دی وروسته ابوالحسن خپل سرگذشت واوراوه ترمابنامه دغه دری واړه بندیان خواړه دوستان شول اودبندیخانی نه دراوتلوپه سوچ کې شول.

*****

(۳)

له دیبل نه دنیرون په لوری چی محمدبن قاسم پرمختگ پیل کړراجه داهرخپل دپوځ سرداران اومشران راوغوښتل اومشوره ئې ترې وغوښته تولودجے سنگ وړاندیزتائیدکړچی له مسلمانانوسره به دسندله دریاب نه پورې غاړې ته دبرهمن آبادپه شاوخواکی فیصله کوونکی جگړه کوی، په نیرون کې دې دومره پوځ پریښودل شی چی څوورځی دمحمدبن قاسم دلښکروپرمختگ ودروی په دی فرصت کې به راجه اودلښکرومشرپه برهمن آبادکی دیولوی لښکردتیارولوموکه مومی.

دتودوخی موسم هم رارسیدلی ؤوراجه داهرداتمه درلوده چی دسنددریاب دمستی په وخت کی به محمدبن قاسم دسینددڅوپه لیدوداجرئت ونه کړی چی راوړاندی شی دی به دسندله ساره اواړدوپرته له گاوندیوریاستونوهم مرسته ترلاسه کړای شی څکه خونی دنیرون دښاریودنفوذخاوندبرهمن چی دښارترتولولوی مذهبی مشرهم ؤاوپه پوځی چاروکې ئې هم لاس درلوددښاردساتنی لپاره پریښودهغه ته ئی اته زره پوځ پریښوداونورپوځ ئی له جی سنگ سره برهمن آبادته وخوځاوه.

محمدبن قاسم دنیرون دښاردنوی حاکم دهیلی پرخلاف پنځه ورځی وړاندی ښارکلابندکړدمنجنیق په درنودبرودښارمزبوت دیوالونه ولړزیدل

اودریمه ورځ چې دمسلمانانولښکرد «دیبل» په واسطه دښاردیوالونوته ځانونه رسول اودښاردساتونکوحوصلې ماتې شوې وې دښارساتونکوداحساس کړه چې راجه داهرددغه سرلښکر په پوځی کمال غولیدلی ؤپه ځلورمه ورځ مسلمانانوپریکنده حملې ته ځانونه چمتوکول چې دښاردروازه بیرته شوه اوځوتنه پنډتان «مذهبی مشران» راووتل په لاسوکې ئې دسولې بیرغونه رپول.

د ښارله نیولو وروسته محمدبن قاسم دښاریانوسره همغه چلندوکړچې ددیبل له ښاریانوسره ئې کړی ؤاودهغوی زړونه ئې تسخیرکړي وو، دنیرون له نیولونه وروسته محمدبن قاسم دسیون په لورمخه کړه دسیون والي دراجه داهروراره باج رای ؤدښارزیاتره اوسیدونکې هندوملایان اوسوداگروله یوې هفتې مقاومت نه وروسته دشپې مهال وتښتیداوښاریانوسولې کیښودې.

دسیون له نیولووروسته محمدبن قاسم ته ځینوتجربه کاروپوځي افسرانومشوره ورکړه چې بایددسندله دریاب نه پورې وزواوراجه ته دلښکروراتږلوفرصت ورنه کړوخومحمدبن قاسم وویل چې دسنددریاب په غاړه یوښاریسوستان دی په دې مهال کې چې دراجه ټول پام له برهمن آبادنه دفاع ته اوښتی موږبه دنیرون اوسیون په څیرینوستان هم آسانه فتحه کړای شوکه موږله دیبل نه نیغ دبرهمن آبادپه لوری پرمخ ځونودنیرون اوسیون پوځ ته به دراجه تریبرغ لاندې دتولیدومو که په لاس ورشي،زموږفتحې زموږپوځی ځواك زیاتوی اودراجه کموی ، دفتحه شوی ښاریوه برخه پوځیان تیت پرك کیږی یوه برخه ئې له موږسره یوځای کیږی اوپاتې لږاودیرچې په ماته وتښتي اوله راجه سره یوځای کیږی هغه له ځانه سره یوماته خوړلی ذهنیت وړی اوهغه پوځ چې په سلوکی یوسپاهي پکې دماته خوړلی ذهنیت مالك وی کــه په لکونوتنه وی هم زموږمقابله نشي .کولی کله چې موږدسندخاوری ته ننوتلودلښکرشمیرمو« ۱۲ » زره تنه ژاوس ددیبل «اولس بیلا » له زیانونونه وروسته بیاهم زموږدلښکروشمیردشل زره تنوپه شاوخواکې دی.

زموږسندی ملگروداثابته کړی چې ددوی توري چې دحق په وړاندې پخې وی دباطل په وړاندې پوره تیرې دی.

دمحمدبن قاسم له خبرواوریدووروسته دپوځ تول مشران ورسره همنظره شول باج رای له سیون نه دتښتیدونه وروسته سوستان ته ولاړاودجتهانوراجه کاکاته ئی پناه وروړه راجه کاکادراجه داهرسخت ملګری ؤدهغه دزړورتیاداستانونه دسندپه اوږده اوساره کې مشهوررو.

خوبیاهم په دیبل نیرون اوسیون کی دمحمدبن قاسم فتحوهغه تریوه حده ویرولی ؤ.

دسوستان برجونه ډیرمزبوت ووخوهغه دکلابندشوی پوځ په مقابل کی منجنیق اودبابه خطرناکه وسله ګڼله اوبهرئی په اوارمیدان جګړه غوره بلله.

*****

(٤)

محمدبن قاسم چی سوستان ته ورسیدراجه کاکاپوځ ئی له کلابهرصف ترلی جګړی ته تیاروليدکاکاترزړورتیازیات له جوش اواحساس نه کارواخست محمدبن قاسم ته ئی دجګړی دتیاری موکه لازمه ونه بلله اوناڅاپی حمله ئی وکړه محمدبن قاسم چی دحملی توندوالی ولیدولښکردتل خوا ك ته ئی دشاته تګ امرورکړدکاکاپوځ دجګړی په دغه چال ونه پوهیدفتحی په امیدوراندی ولاړل کاکاپه خپله غلطی هغه وخت پوه شوچی دحریف دشاته تلونکی پوځ دلګی ناڅاپه ودریدل اوبواوسپنیزدیوال ئی جوړکړاودیوه اوبل اړخ پوځی دستی دتوپان په څیرددوی ترشاروګرځیدل دکاکاپوځ له څلوروخواودیرغل تاب رانموړدباج رای مرګ دکاکادپوځ مورال نورهم خراب کړکاکادخپل پوځ دماتی روحیی درااوچتولوزیات زیارویوست خوچی په ماته یی باورشوله یوه ګروپ سره ئی په یوه خوا تونده حمله وکړه اووتښتیدخودمحمدبن قاسم پوځونوهغوی یوځل بیاراګیرکړل چی له خپلوپاتی پوځیانوسره ئی وسله کیښوده.

او چی کله ئی هغه دمحمدبن قاسم په مخکی حاضرکړل حیران شوتری ویی پوښتل : ددی پوځ مشرته یی؟

محمدین قاسم په موسکاځواب ورکړ: هو ! زه یم.

کاکانورهم حیران شوهغه ته ئې سرترپایه په څیروکتل وئی ویل: ماته دی څه سزاټاکلی ده؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: پرسندله حملی وروسته ته دوهم سړی یی چی دیوه زرورسپاهی په څیرمی په جګړه اومقابله کی لیدلی یی زه له تاسره همغه سلوك کوم چی له بهیم سنګ سره می کړی دی.

ته آزادیی.

کاکاپه ځواب کی وویل: ددی ازادی قیمت به زه څه شی ورکوم؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: موږدازادی دقیمت ترلاسه کولولپاره نه یوراغلی .

کاکا: نوتاسودڅه لپاره راغلی یی؟

محمدبن قاسم : دظلم دلاس نیولواودمظلوم دسراوچتولولپاره، کاکاسرځوړندکړله لږسوچ وروسته ئی وویل : که ستایقین وی چی زه ظالم یم بیامی ولی آزادوی؟

محمدبن قاسم : ددی لپاره چی له مغلوب انسان سره سخت چلن همغه ظلم ته هڅوی اصلاح اونیکی ته ئی نه هڅوی.

کاکاله لږسوچ وروسته وویل: مااوریدلی ووچی ته ډیرلوی جادوګریی ته له دښمن نه ددوست جوړولوپه چل پوهیږی ایازه هم ستاددوستانوپه ډله کی راتلای شم ؟ دائی وویل اودمصافحی لپاره ئی لاس وغځاوه.

محمدبن قاسم په خوښی لاس ورکړاوورته وئی ویل:

زه پخواهم ستادښمن نه وم.

دراجه داهر وروستى ماته

راجه کاکا په ځوورځوکې خپل تيت اوپرك لښکرراټول کړاوله محمدبن قاسم سره ملګرى شومحمدبن قاسم دبرهمن آبادپه لورى مخه کړه اوله ښارنه څوميله لرې ئې دسيندپه غاړه واړول له درياب نه دپورې وتلولپاره ئى څوورځې په تيارى ولګيدى دغه مهال سعد«ګنګو» دوى ته ديرپه ښه ورغى دهغه ملګرى دسمندرپه غاړه دکب نيوونکوپه کليوکى تيت شول اوهغوى ته ئى دسنددژغورونکى پيغام ورساوه په ځوورځوکى زيات شميرماڼوګان له خپلوبيړيوسره دمحمدبن قاسم مرستى ته حاضرشول خوله درياب نه دپورى وتلونه وراندى دمحمدبن قاسم په آسونوکى څه ويناګڼه شوه اوپه ځوورځوکى يوزيات شميرمړه شول٬حجاج بن يوسف چى داخبرواوريدله بصرى نه ئى په دوه زره اوښانوسرکه بارکړه ورويى ليږله اودغه سرکه خطرناکې ناروغى ته ګټوره ثابته شوه.

د۷۱۳هـ په جون کې محمدبن قاسم بيله څه مزاحمت نه دسندله درياب نه پورى وت.

راجه داهرپر(۲۰۰)پيلانوعلاوه په خپل پوځ پنځوس زره سپاره اوزيات شميرپلى ګروپونه ورزيات کړى وودجون په وروستيوشپوورځوکى درياب ډيرمست ژاوداځه نه وه چى محمدبن قاسم به دومره چټك ترى تيرشى٬راجه ـ داهرلښکرته دپرمختك قومانده ورکړه اودمحمدبن قاسم له لښکرنه دوه ميله لرى ئى پړاوواچاوه څوورځې ددواړوپوځونودګزمى ترمنځ تکرونه پيښ شول بالاخره يوماښام محمدبن قاسم دپريکنده جګړى تصميم ونيودماسختن

له لمانځه نه وروسته ئی دخپلی میرمنی په نامه یولیك ولیکه اواستازی ته ئی ورکړپه لیك کې ئې لیکلی وو:

زمادژوندملگری !

خدای دی تاته دیوه مجاهدمیرمن عزم اواراده درکړی.

زه له دښمن سره سهارته دیوه پریکنده جنگ لپاره ځم اوددی لیك تردررسیدوپوری به دسنددقسمت پریکړه شوی وی زمازړه گواهی راکوی چی خدای تعالی به موږته بری راکړی زه په خپلوملگروویارم اوترخپلوپوځیانوپه هغوعربی میندوزیات ویارم چی شیدی ئی ددوی په رگونوکی په وینوبدلی شوی اوپه رگونوکی ئی چلیږی په هغومیندوچی په ماشومتوب کې به ئې خپل بچیان زنگول اوویده کول.نودبدراوحنین کیسی به ئی ورته کولی، زه په هغومیرمنوویارم چی میړونوته ئی دغازیانودژوند اودشهیدانودمرگ هیله ورښودلی ده هغه میرمنی چی محبت ئی دمیړونودپښوزنځیرنه دنړی دفتحه کولوسبق دی اوزماباوردی چی ترڅوددغه غازیانوله رگونونه وروستی څاڅکی وینه نه وی څڅیدلی داسلام بیرغ به نسکوریدوته پرینږدی.زه ستااودمورجانی له جدایی نه خفه نه یم خوستاسوله یادنه هم غافل نه یم خوکله چی له ځان سره په زرگونوهغه غازیان وینم چی دمیندومیرمنواونوروعزیزانوبیلتون ئی دخدای په لاره کی په صبراوشکر زغملی دی زه په دې دیرخوښ شم چی ددوی له ډلی نه یم په تیروجگړوکی چی زماکوم ملگری شهیدان شول دهغوی میندوماته لیك رااستولی اوداپوښتنه ئی کړی چی ددوی دزامنووینه خوبه په کومه ژوره کنده کی نه وی توبی اوکه زه شهیدشم نوزماهیله ده چی زماموربه هم زماله ملگرونه همدغسی پوښتنه کوی.

ماله تاسره وعده کړی چی ترڅوکوندی تورسربی اویتیم ماشومانله بنده خلاص نه کړم خپل مزل به گړندی ساتم اوزه به خپله دغه وعده پوره کوم تاله ماسره وعده کړی وه چی زماپه شهادت به اوښکی نه تویوی ته هم خپله وعده ترسره کړه مورجانی ته می احترامانه سلام وایم زه هغی ته یوځانگړی لیك دراستوم .

«ستامحمد»

مورته ئی ددوهم لیك له لیكلووروسته دجگړی دنقشی په لیدوبوخت شو.

*****

(۲)

دسهارله لمانځه وروسته دمسلمانانولښکرزغری واغوستی اوپه وسلوسمبال په کتارونوکی ودریدل محمدبن قاسم په آس سپورشواوخپل لښکرئی مخاطب کړ:

«دالله تعالی اورسول الله صلی الله علیه وسلم سپاهیانو ! نن ستاسودزړورتیا ، ستاسودایمان اوستاسودسرښندنی دازموینښت ورځ ده، ددښمن له شمیرنه ونه ویریږی،تاریخ گواه دی چی دحق اوباطل په تیروشویوجگړوکی دحق دلښکروپه نسبت تل دباطل دلښکروشمیرزیات ؤاومسلمانانوتل داثابته کړی چی دبوځی طاقت رازدلښکروپه زیاتوالی کی نه دی بلکی ددوی دایمان په مزبوتی اودهدف په لوړوالی کی دی، زموږجگړه دکوم قوم پرخلاف نه ده، دکوم هیواد پرخلاف نه ده بلکی دهغوتولوسرکشانوپرخلاف ده چی دخدای په ځمکه کی فسادخوروی، موږدځمکی پرمخ خپل حکومت نه بلکی دخدای نظام غواړوموږله خپلی سلامتی سره دټولوانسانانوسلامتی اوآرامی غواړواودخدای په ځمکه دامن اوسلامتی لاره یوازی اسلام دی.

داهغه دین دی چی له نړۍ نه دباداراوغلام توراوسپین عربی اوعجمی توپیرلری کوی ،زموږهدف ددی دین بری دی ددی هدف لپاره مرگ اوژونددنیاترټولولویه نیکمرغی ده زموږپلرونه اونیکونه دهمدی مقصدلپاره جنگیدل خدای «ج» دهغوی دگوتوپه شمیرتولی ته ددنیادستروستروپاچاهانوسرونه ټیټ کړل.

دعربو شاه ځلمیانو !

تاسویایدپه خپل نصیب وویاړی چی لوی خدای تاسودخپل دین دخپرولولپاره غوره کړی یاست.

تاسودخدای په لارکی سرونه په تلی کی ونیول اوخدای تاسوته دځمکی اواسمان نعمتونه انبارکړل، هغه وخت دریادکړی چی خدای خپل دری سوه دیارلس تنه بی نظمه تولگی ددښمن په غوره وسله سنبال پوځ بریالی کړیه

قادسیه ، یرموك اواجنادین کی دحق دیوی توری په وړاندی دباطل لس اوکله کله ترلسوهم زیاتی توری راوتلې،خوخدای تل حق پالونکوته بری ورپه برخه کړی خدای به نن هم ستاسومرسته کوی، خوپه یادولری!

دخدای فیصلی نه ماتیدونکی اونه بدلیدونکی دی خدای یوازی دهغوی مرسته کوی چی پخپله دځان مرسته کوی تاسودخپلومسؤلیتونودترسره کولونه پرته دخدای دمرستی مستحق کیدای نه شی دخدای دشفقت لاس یوازی دهغوپه لوری ورغځیری چی دغشوپه باران کی سینه ډال کړی هغوی چی په کندوکې له خپلولاشونونه تیریږی دقدرت نعمتونه دهغولپاره دی چی دتاریخ هره پاڼه ئی دشهیدپه وینورنګینه وی.

په یادولری ! بنی اسرائیل هم دخدای نازولی امت ؤخوکله چی دوی دخدای په لارکی دجهادمسؤلیت خدای اودهغه پیغمبرته پریښودآرام کیناستل نوخدای هغوی ورتل هغوی اوس دخدای په هغه ځمکه دآرام ځای نه لری چی یووخت ئی داقبال بیرغ پری رپیده.

خدای دی داسی ورځ نه راولی چی تاسوهم دبنی اسرائیلوپه څیردخپل ژوندله کتاب نه دجهادباب لری کړی.

زماورونواودوستانو ! نن ستاسولپاره دسخت ازمویښت ورځ ده،تاسوبه دبدراوحنین دغازیانوسنت ترسره کوی،تاسوبه دقادسیی اویرموك دشهیدانوپر پله پل ږدی زماباوردی چی خدای پاك نن ورځ کوم تولی دفتحی لپاره ټاکلی هغه تاسویاست.

زماباوردی چی دحق دتوروپه وړاندی به دسنداوسپنی دفارس اوروم له اوسپنی نه ځواکمنی نه وی ظالمان هیڅکله زړورنه وی زه یوځل بیاهدایت درکوم چی دحق له لاری دکفردازغیودلری کولوپه وخت کی داخیال ساتی چی کوم گل تربښولاندی نه کړی، په لویدلی دښمن گوزارمه کوی په تورسریو، بوډاگانواوماشومانولاس پورته نه کړی،زه پوهیږم چی دسندراجه له عربوښځواوماشومانوسره ډیربدسلوك کړی او زه ویریږم چی دانتقام جذبه تاسوظلم ته آماده نه کړی، دخدای په قانون کی دتوبه کوونکی لپاره هروخت درحم ځای شته دښمن مات کړی اوداورته ثابته کړی چی زموږغیرت دخدای غیرت دی اوزموږتوری دخدای توری دی،خوکله ئې چی ماته وخوړه

اوخپله ماته ئی ومنله پناه یی وغوښته نوهغه ته بیاغیرزورکړی ورته ووایی چی داسلام درحمت دروازه دهیچاپرمخ بنده نه ده.

تاسوپوهیږی چی په دی دنیاهیڅوك چادومره نه دی ځورولی ځومره چی دمکی کفاروداسلام پیغمبرصلی الله علیه وسلم ځورولی دظلم په گرت کی بل داسی غشی نه ؤچی په رسول الله صلی الله علیه وسلم نه ؤازمویل شوی د رحمة للعلمین په وړاندی ئی دهغه دوفاداروملگروپه سینوتودی شوی دبری ایښودل کیدی اوکله چی هغه صلی الله علیه وسلم هجرت وکړنوظالمانوبیاهم پرینښودمدینی په جگړوکی دهغه صلی الله علیه وسلم دیربښتینی یاران شهیدان شول خودمکی له فتحی نه وروسته چی رسول الله صلی الله علیه وسلم له خپلودښمنانوسره کوم چلن وکړهغه ددنیاپه تاریخ کی بل ساری نه لری اوهمدغه سلوك ؤچی درسول الله صلی الله علیه وسلم بدترین دښمنان دده ترټولونژدی سرښندویان شول. نن دترکستان اوافریقااوسیدونکی چی یووخت زموږپرخلاف جنگیدل داسلام دفتحی لپاره زموږسره اوږه په اوږه جنگیږی داځوك ویلی شی چی سنداوټول هندوستان به یوه ورځ دایران شام اومصرپه څیردحق دین په ملاترزموږسره ولاړنه وی زمادوستانو! نن زموږهدف برهمن آباددی راځی دبری لپاره دعاوکړو.

محمدبن قاسم داوویل لاس ئی اوچت کړل اودعابی وکړه:

ای دجزااوسزامالکه ! موږستاد دین بری غواړوموږته دخپلونیکونوجذبه راکړه رب العلمینه ! دمحشرپه ورځ زموږمیندی مه شرموه موږته دغازیانوزړودند اودشهیدانومرگ راکړه.

* * * * *

(۳)

ترماښامه دسندپوځ پرراجه داهرسربیره ډیرش زره مړی په میدان پرېښودل اوپه شاولاړ، دپوځ هغه ټولگی چی ترقضاماسپښین پورې نې پخپله ماته باورشوی ؤاروړته مخه کړه پاتی پوځ دراجه داهرپه وژل کیدو روحیه وبایلله اودبرهمن آبادپه لوری وتښتید.

مسلمانان ترلړاوډیرتعقیب وروسته بیرته خپل پړاوته راستانه شول په جگړه کی دمسلمانوشهیدانواوزخمیانوشمیردری نیم زره تنه

ووسپاهیانوزخمیان اوچتول اوکتارکتارئی څملول محمدبن قاسم دطبیبانوپه ډله کې دزخمیانوپه زخمونوپټی ترلی، زبیریوتپی په اوږه کړی ؤاومحمدبن قاسم ته نژدی ورغی زخمی ئې په څمکه پری یوست اومحمد بن قاسم ته ئی وویل: ته لړدغه وګوره ډیربدزخمی شوی.

محمدبن قاسم ورنژدی شوزخمی ته ئی وکتل ویی ویل څوک دی سعد!

دسعدمخ په وینوسوروؤمحمدبن قاسم په یوه توته دهغه دمخ پاکولوهڅه وکړه خوهغه ئی لاس ونیوپه شونډوئی پیکه موسکاخپره شوه وئی ویل: اوس ددی ارتیا نشته مایوازی دوروستی ځل لپاره ستالیدل غوښتل زبیراومحمدبن قاسم یوه اوبله خواوکتل خالدخوګامه وراندی زخمیانوته اوپه ورځنبلی زبیرورغږکړاوهغه په منډه سعدته ورغی دهغه له خولې بې اختیاره ووتل : کاکاته ....!

سعد خپل لاس هغه ته وروغځاوه اوهغه ئې لاس په دواړولاسوکی تینګ ونیو.

سعدوویل: زه نورله مرګه نه ویرېږم خوزه ډیرګناهګاریم .

ستاسوپه دی باوردی چی خدای به مابخښی !.

محمد بن قاسم وویل : دشهیدانووینی دهغوی ټول ګناهونه مینځی .

سعدخالدته وکتل اوپه کمزوری غږیی وویل: زویه ! دزهراخیال ساته اوزبیره ! تاته دناهیدپه اړه دڅه ویلوضرورت نشته ترلږڅنډه دوی یوبل ته وکتل اوبیاسعدسترګی دمحمدبن قاسم په لورواړولی دهغه دسترګوڅلالړشوه څوځلی ئی بنده بنده ساه واخسته اوبیائی دخالداومحمدبن قاسم لاسونه پریښودل په دی څنډکی دهغه یوشمیرنورملګری هم ورغوندشول محمدبن قاسم ئی په نبض لاس کیښود ، اناالله وانااليه راجعون ئی وویل: اوپه خپل لاس ئی سترګې وربنې کړې.

*****

(٤)

محمدبن قاسم جګ شوبیائی نوروتپیانوته پام اړاوه چی یوه سپاره یوزخمی په اس رااړولی ؤ دوی ته راورسیدل.

محمدبن قاسم چې هغوی ولیدل پوښتنه ئې وکړه.
بهیم سنګه ته ... داځوك دی ؟
یوه سپاهي زخمي له اس نه راکوزکړاوپه ځمکه ئې څملاوه بهیم سنګ هم له آس نه پلی شوونې ویل: خالده ! پلارته دي وګوره !
خالدچې سربښکته اچولی ژاودسعدترڅنګ ناست ؤهغه چې داواوریدل راپورته شوپه تپي پلارئې منډه وروکړه سرئې په زنګون کېښودویې ویل: پلاره ! زماپلارجانه ! دتپې له خولې ئې چې څه وانه وریدل بهیم سنګ ته ئې وکتل ویې ویل :تادې له کومه ځایه راوړولی زخمي شو؟
بهیم سنګ ځواب ورکړ: زه او پلارمې اودې داروړله زندان نه دیوه پوځی افسرپه مرسته راوتښتیدوکله چې دلته نژدې راورسیدودراجه تښتیدلی پوځ په مخه راغی ده زمادپلارجان دځوځلي پوهولوسره سره دسپاهیانوپه یوه ډله حمله وکړه مااوپلارجان مې له مجبوری دده ملاتړوکړاوپه مقابله ورګډشووپلارجان مې یوغشي وخوړاوله آس نه ولویداودیوه پیل ترپښولاندې ستې شوبهیم سنګ چې داوویل چوپ شوپه سترګوکې ئې اوښکې راغلې له بڼه څنډوروسته بیرته راسنبال شوویې ویل: ده بې اختیاره پرمخ اس وځغلاوه پنځه شپږکسه یې ووژل خوبیاپخپله هم تپي شوله آس نه ولویددهغه وروستې هیله داوه چې له زوی سره ئې وګوری زماګومان دی چې دی تراوسه پوری ژوندی دی.
محمدبن قاسم ځوسپاهیانوته اشاره وکړه اوویې ویل: تاسوله ده سره ولاړشي دده د پلارجان مړی راوړی اوپخپله ابوالحسن ته متوجه شودهغه نبض یې ونیوویې ویل دی بیهوښه شوی دی اوبه راوړی.
یوه سپاهي له خپل پتك نه پیاله ډکه کړه وروړاندې ئې کړه محمدبن قاسم دابوالحسن خوله خلاصه کړه اولړاوبه ئې وروڅښلې په هوښ راغی اوورو ورو ئې سترګې وغړولې خوچې خالدیې وپیژاندځوشیبولپاره بیرته بې سده شودهغه تریاراپه خودکیدوپورې محمدبن قاسم دهغه دسینې په زخم پټې ولګوله.
چې کله بیاراپه خودشوله خالدنه یې لومړنی پوښتنه داوه چې : ستامورچیرته ده؟

خالدوارخطاغوندی شویوی اوپلې خواته ئې کتل وئې ویل: هغه ... هغه ... !

دابوالحسن په شونډویوه دردوونکی موسکاوځلیده ویې ویل : زویه ! ویریږه مه زه وپوهیدم هغه ژوندی نه ده .

ناهیدچیرته ده ؟

خالد: هغه په دیبل کې ده .

ابوالحسن : نوستامیرمن به هم په دیبل کې وی ! کاشکې ماله مرگه وراندی یوځل لیدلی وای خوهغوی ډیرلری دی اوزه دځوکړیومیلمه یم.

محمدبن قاسم تسلی ورکړه ورته ویې ویل: ته غم مه کوه زه اوس ځوك وراستوم راغوارم یې انشاالله هغوی به ترسباپوری راورسیږی.

ابوالحسن له مننی نه په ډك نظرورته وکتل ویې ویل : شکریه ! خوزه بنایی تربل سباپوری ژوندی نه وم.

محمدبن قاسم وویل: ستاتپ زیات خطرناك نه دی که خدای ته ستاسوملاقات منظوروی نودوی به راورسیږی په ځلورمه ورځ دلمرختونه لږوروسته دابوالحسن تربستره محمدبن قاسم ، زبیر ،خالد، ناهیداوزهراراچاپیروو، ناهیداوزهراسره له دی چی مزله پوره ځپلی ووتوله شپه دهغه په خدمت په ویښه سباکړه دځنکدن نه لږړاندی دناهیداوزهراپه ځیردخالدپه سترگوکی هم چی ابوالحسن اوښکی ولیدی ویی ویل: زویه ! ماځانته تردی دښه مرگ دعانه شوای کولای په مرگ اوښکی تویول ددنیایورواج دی خودشهادت په مرگ ددی رواج ترسره کول په شهادت پوری ملنډی وهل دی،دغسی په ډکوسترگوماته مه گوره زماله اوښکونه کرکه ده دژوندپه سختوپراوونوکی دمسلمان توښه اوښکی نه وینی دی.

خالداوښکی پاکې کړی ویې ویل: پلارجانه ماویخښه ! ماسپښین مهال ابوالحسن دمرگ بلنی ته لبیك ووایه.

له برهمن آباده تر اروره

جی سنگ چی برهمن آبادته ورسیدځلوروخواوته یی ځری واستول دراجه داهرله ماتی نه وړاندی له راجپوتانه ترملتان پوری زیات راجه گان اونوابان له خپلوپوځونوسره دهغه مرستی ته راخوځیدلی ووخودنیرون له فتحی نه وروسته چی محمدبن قاسم دبرهمن آبادپرځای سیون اوسوستان ته مخه کړه نه هغوی په دی داډه شول چی برهمن آباد ته نږدی دپریکنده جگړی لپاره زیات فرصت لری.

په جون کی دریاب هم مست ژاوهیچاداتمه نه درلوده چی محمدبن قاسم به داوبوترلږیدوپوری انتظارونه کړی ځکه خوهغوی ډیرآرام وخوځیدل اوپراوونه ئی په کراری وهل راجه داهرهم له خپل اتکل نه وړاندی دمحمدبن قاسم له مقابلی سره مخ شواوله لری ځایونونه هم دیو لږمرستندوی لښکررارسیدلی ؤ.

دسنددلښکروماته اودراجه داهردوژل کیدلوخبرچی مرستندویوپوځونوپه نیمه لاره کی واوریدزیاتره ئی مایوس شول اودجی سنگ دمرستی اودبرهمن آبادنه دتگ پرځای ئی بیرته دخپلوخپلوښارونوپه لورمخه کړه جی سنگ ددغی مرستندویوپوځونوپه مرسته دیوی بلی پریکندی جگړی اراده درلوده ځکه خوهغه داآوازه واچوله چی راجه داهروژل شوی نه دی له ماتی وروسته دسندجنوب ته دراجه گانونه دنوی لښکرتولولپاره تللی دی په څوورځوکی به له لوی پوځ سره بیرته برهمن آبادته راورسیږی.

دجی سنگ څریودغه خبرهغه مایوسوپوځونوته هم ورساوه چی له نیمی

لاری نه بیرته خپلوسیموته روان وواوهغوی په وروستی فتحه کی دوندی اخستلوپه تمه یوپربل پسی دجی سنگ ترقوماندی لاندی راټول شول.

محمدبن قاسم ته چی داخبرورسیدنوسمدستی یی پوځونه راوراندی کړل دجی سنگ تربیرغ لاندی پنځوس زره پوځ راټول شوی ؤځکه هغه له ښارنه بهردمحمدبن قاسم دپوځ مقابلی ته راووت دمحمدبن قاسم په پوځ کی هم دسندزیات شمیرسرداران یوځای شوی وودهغوی مشری دبهیم سنگ په غاړه وه دبرهمن آباددکلانه بهرسخته جګړه ونښته دبهیم سنگ نوابزاده گان ملګری ښه په زړه ورتیاوجنګیدل دسندلښکروچی له عربی لښکرسره دخپل وطن زیات شمیرپوځیان ملګری ولیدل هغوی هم روحیه وبایلله اودبهیم سنگ یوشمیرپخوانیوملګرودهغه بلنې ته لبیك ووایه اودجګړې له پیل نه وړاندې دمسلمانانوله پوځ سره یوځای شول جی سنگ اوملګرویی په میړانه جګړه وکړه اوله ماسپښین نه وروسته ئی بالاخره شل زره تنه مړه اوټپیان په ډګرپریښودل اودجنوب په لوروتښتیدل.

*****

(۲)

دبرهمن آباددشاهی محل په یوه کوټه کی دراجه داهرترټولوکشره اوترټولوګرانه ملکه په زرین تخت ناسته وه دملکی نوم «لادهی» ؤدهغی په ښکلی څیره دغم اوخفګان نخښې وی.

څوتنه خدمګاران اوسرداران شاوخوالاس په نامه ولاړوو.

پرتاب رای سرکوزی ورو وروقدم اخست اودربارته ننوت رانی ته نژدې ورغی اوورویی وویل: معظمی ملکی ! جی سنگ ماته وخوړه اودښمن ترلږځنډه په ښارقبضه کوی اوس موږته له تیښتی پرته بله لاره نشته موږدتونل له لاری ستنیدلای شو.

ملکی په غوسه ځواب ورکړ: دماتی دخبرراوړودپاره په محل کی ښځی ډیری وی تامیدان ولی پریښود اودلته راغلی ؟

پرتاپ رای : دمعظمی ملکی ساتنه زمافرض ده نوردخبروفرصت نشته راځه مادتونل په بله خوله کی داسونوبندوبست کړی ته له کوم خطرسره دمخ کیدونه پرته اورورته رسیدلای شی.

ملکی په توندی ځواب ورکړ: زه ستاغوندې ډارن په مرسته دځان ژغورلونه ديوه زړه وردښمن په لاس مرگ غوره بولم.

پرتاپ رای جگ شوويي ويل: دازماسره انصاف نه دی زه ستاسويووفادارخادم يم.

ملکی وويل : ستاسره دانصاف وخت رارسيدلی دی دايي وويل اوملکه له تخته اوچته شوه.

پرتاپ رای انديښمن شوويي ويل: معظمی ملکی ! داته څه وايي زه ستادښيگړی خبره کوم.

ملکی په درانه غږوويل : ته دسندترټولوسترغليم يي پرسنددامصيبت ستاله لاسه نازل شو ټولواك له عربوسره جگړی ته ستاله لاسه تيارشو.

جی رام تازموړدښمن کړ، بهيم سنگ اواودهے سنگ غوندی زړورسپاهيان ستاله لاسه له دښمن سره يوځای شول په تيروجگړو کی له ميدان نه ترهرچاوړاندی ته وتښتيدی اواوس ته زمادځان ساتنی لپاره نه بلکی زماپه واسطه دخپل ځان دژغورلوپه تکل يي عرب په ښځولاس نه پورته کوی اوزموږپه خاطربه ښايي تاته هم څه ونه وايي.

پرتاپ رای وويل: معظمی ملکی ! داته څه وايي غوږونيسه ! دښمن په کلاراننوزی اوس هغه په شببه کی دلته رارسيدونکی دی که ته ددوی دزندان له ذلت نه نه ويريږی نوزه څم.

پرتاپ رای داوويل بيرته ني گرځيدل غوښتل خوملکه راوړاندی شوه په مخ کی ني ودريده اويوځليدونکی خنجرني وروښودويي ويل: ودريږه ! تراوسه ستاپريکره نه ده شوی.

پرتاپ رای خلك ايستلی توری شاوخواوليدل يوی خواته يي توپ کړاوتوره يي وکښله ملکی له يوه درباری نه توره واخستله اووروړاندی شوه اوويي ويل: بزدله، ډارنه ستالاس دتوری چلولولپاره نه دی دښنگرواچولولپاره دی پرتاپ رای ديوه ټپی ځناورپه څيرپه ملکه حمله وکړه خوهغه ناڅاپه يوی خواته شوه خوپخواله دی چی هغه دوهم ځلی توره اوچته کړی دځلوروسپاهيانوتورې نې پرتېترښخې شوې.

*****

(۳)

دکلاڅلوروخواوته دالله اکبرناری اوریدل کیدی ملکی دشاهی محل دیوی بالاخانی له یوی کړکی نه څلوروخواوته نظروزغلاوه دکلاپه دروازه دسنددبیرغ پرځای اسلامی بیرغ رپیده، لاندی په پراخ انګړکې دمسلمانانوپوځ راټولیده ترټولوورانډی یوزلمی په سپین آس سپورڅاودسندبی شمیره پوځونود«ژوندی دی وی محمدبن قاسم !» ناری وهلی، یوه درباری په سپین اس سپاره زلمی ته اشاره وکړه ویی ویل : محمدبن قاسم هغه دی ملکی په قهرجن نظرهغه ته وکتل یوبوډاسردارملکی ته ورنژدې شو ویې ویل : معظمی ملکی ! اوس هم دتیښتی فرصت لاشته دی.

ملکی له یوه سپاهی نه لینده اوغشی واخستل دمحمدبن قاسم په لورئی نخښه ونیوله ویی ویل : تښتیدلیوپاچاهانواوملکوته په نړۍ کی هیڅ دپناه ځای نشته .

خوناڅاپه یی دچادپښوغږواوریددملکی پام دیوې شیبې لپاره بنی لوری ته دیوی دروازی په لوری شو له دروازی نه بهیم سنګ له څونوروسردارانوسره راښکاره شورانی چی هغوی ولیدل بیرته ئی مخ وګرځاوه اوپه محمدبن قاسم یی نخښه ونیوه لاندې څوسپاهیانوشورماشورګډکړاومحمدبن قاسم ناڅاپه یوی خواته تیټ شوتردې وړاندی چی بهیم سنګ وررسیدلی وای اودملکی لاس یی نیولی وای غشی له لیندی نه وتلی ؤملکی چی خپل ګوزارخطاولیدبل غشی یی په لینده کی کیښودخوبهیم سنګ ورورړاندی شوغشی اولینده ئی له لاسه واخستل ویی ویل: محترمی ملکی ! داته څه کوی ؟ دبهګوان «خدای» احسان دی چی دغشی ویشتلوپه وخت دی لاس ولړزیده که نه نوته دیوه فاتح لښکردکسات تصورنشی کولی که ته ګومان کوی چی ددوی دلښکرودمشرپه مرګ به ددوی مورال مات شی نوغلط ګومان کوی داهغه پوځ نه دی چی دقوماندان په مرګ له میدان نه وتښتی ددوی هرسپاهی دپوځ سالاردی.

ملکه احساساتی شوه په سترګوکې ئې اوښکې ډنډشوی اوبهیم سنګ ته ئی وویل: بهیم سنګه ! ته نورڅه غواړی ! آیاتا تراوسه پوری خپل بدل نه دی اخستی ؟

بهیم سنګ ځواب ورکړ: زه یوازې داپوښتنه کوم چې عربي بندیان چیرته دي؟ په زندان کې خویوازې دسراندیپ مانوګان وړماته هلته داخرګنده شوه چې دپاچاله مرګه وروسته عربي بندیان له زندان نه دلته شاهي محل ته راوړل شوي.

زماباوردی چې تابه له هغوی سره بدسلوك نه وي کړې خوپهره داروانه وویل: چې پرتاپ رای هم له تاسوسره دي اوزه په دي ویریږم چې تادهغه په خوله له بندیانوسره خه بدسلوك نه وي کړی.

ملکې وویل: فرض کړه چې ماله هغوی سره بدچلن کړی وي نو!

بهیم سنګ : مسلمانان په بنځولاس نه اوچتوي خوپرتاپ رای بنایي دبخښنې ورونه بولي.

ملکې وویل: که ماپه خپل امرهغوی وژلی وي نوبیا ! بهیم سنګ تکان وخوړځواب یې ورکړ: نوبیابه زه وپوهیږم چې سندبه لابدي ورځې وویني خوزه له تانه دداسې کارتمه نه لرم مامحمدبن قاسم ته ویلی دي چې دبندیانوپه اړه به ملکې تل دپرتاپ رای اوپاچادخطرناکوارادومخالفت کاوه اوهغه پردي له تانه خوښ دي.

راني له لږسوچ وروسته وویل: که زه دغه بندیان دښمن ته وسپارم دوی به له دي ځایه ولاړشي؟ بهیم سنګ ځواب ورکړ: فاتح لښکرخوك په شرطونومنلونشي مجبورولای موږچې له دوی سره دسولې کوم فرصت درلودهغه مودزوږپه نشه کې له لاسه ورکړاوس دوی دخپلوفتحودسیلاب څپه دهندوستان ترورروستي ګوټ پورې رسول غواړي

ملکه : ستایقین دي چې دوی به په اروړحمله وکړي؟

بهیم سنګ : هو! دوی بنایي په درې څلوروورځوکې داروړپه لورروان شي زه دلته ستاپه حضور ته د دې لپاره حاضر شوم چې په اروړ کې شهزاده «فني» دي اوته به بنایی دانه خوښوی چې هغه دي دمسلمانانوداسونوترپښولاندی خپ ځپ شي، که بندیان محمدبن قاسم ته وسپاری دهغه ژوندبخښلی شي اوس خوله محمدبن قاسم سره دسندپوځیان زموږدشهزادګانوله پوغ نه زیات دي شهزاده چې څومره زړوردی هومره بې تجربي دي هغه دعربومقابله نشي کولی هغه یوازې په دې ژوندی پاتې

کیدای شی چی له جگړې لاس واخلي اووسله کیږدي.

ملکې بیاله لږدوه زړه تویه وویل: مااوریدلي دي چې له عربوسره دمال اودولت ډېره ده.

که هغوی بیرته درومي زه دبرهمن آباد پر خزانې برسیره داوروزخزانه هم ورکوم.

بهیم سنګ ځواب ورکړ: هغوی داصولولپاره جنګیږي دلته دسوداګرۍ اومالي ګټې لپاره نه دي راغلي .

ملکه: ستاپه زړه کې دعربولپاره ډیرعزت دی هغوی پرتاکوډې کړې.

بهیم سنګ ځوګامه وړاندې ولاړلاندې یې وکتل ویې ویل: کوډې ! هلته وګوره دهغه کوډوپه چااثرنه دی کړې ؟ ملکې لاندې وکتل دبنارمخوراوددرمسال پنډتان له محمدبن قاسم نه راچاپیرشوي وودهغه دپښودمچولوهڅه ئې کوله اوهغه په لاس دوی منع کول.

بهیم سنګ وویل: معظمې ملکې ودې لیدل ! داهغه خلك دي چې ترلږشیبووړاندې یې هغه خپل ترټولولوی دښمن باله کله یې چې زموږپه هیوادحمله وکړه له هغه سره ټول لس دوولس زره پوځ ؤاوس دازموږاوستاسو له هیواده دیرش، څلویښت زره پوځیان دهغه په لښکرکی ورګډشوي دي زموږسره دځان ساتنې لپاره ډالونه ووخودزړونودتسخیرونکواخلاقودمقابلې لپاره هیڅ هم نه لرو، دسندراتلونکې نسلونه به محمدبن قاسم ددښمن پرځاې دښه اوغوره دوست په نامه یادوي.

ته پوهیږې چې زه ډارن نه یم زه په دې نیت «لس بیلا» ته نه وم تللې چې ماته وخورم اوبیرته راستون شم خوکاشکې زه هغو زخمي په سینه پوري نه واې نیولي.کله چې زه له زخمونوبې تابه وم دوی زه دمرګ له خولې لرې کړم زماپه تپونوئې پټې کیښودې زماخدمت یې وکړاوماداحساس کړه چې ددنیاهیڅ ځواك زموږددې دښمن مقابله نشي کولی.

زه ټولواك ته ددې لپاره راغلم چې هغه په اورکې دورلویدونه راوژغورم خوهغه له ماوزماله پلارجان سره داسې سلوك وکړچې مسلمانان یې له دښمن سره هم نه کوي اوس زماپه زړه کې له خپل اولس سره درددې اوزه تاته ددې لپاره راغلی یم چې ستازوی له مرګه وژغورم،که بندیان ستاپه

اختیارکی وی نوماته یې وسپاره هغوی دادی ستادمانۍ دروازې ته رارسیدلی دی کله چې هغوی ته څرګنده شوه چې په مانۍ کې ته «ملکه» یې پوځ ته یې امروکړچې بوسپاهی هم دننه پښه کیښږدی.

ملکی یوې کوټې ته دننوتلوپه حال کی وویل: په ماپسی راځه ! بهیم سنګ خپلوملګروته وویل: چې دلته انتظاروکړی اوپخپله له ملکی سره ملګری شو.

ملکی هغه لومړی هغی کوټې ته ورووست چې دپرتاپ رای مړی پروت ؤاوکله چې رانی وویل چې پرتاپ رای ددی په امرووژل شو نوبهیم سنګ وویل:

دبهګوان «خدای» شکردی چې تاته ددوست اودښمن توپیرمعلوم شو.

ملکی ځواب ورکړ: ماهغه له پیله دښمن باله خوکاشکی چې تولواك می خبره منلی وای،که ته اوس دعربوبندیان لیدل غواړی نودکونج په کوټه کی دی تولواك په ژوندزماخبره ونه منله دهغه له مرګه وروسته مابندیان میلمانه کړی ماله پیله دا احساس کړه چې له دوی سره تیری شوی پرتاپ رای دهغوی دوژلومشوره ورکوله که دهغه په توان کی وای نووژلی به یی وو.

بهیم سنګ وویل : دارن تل ظالم وی بندیان اوس څه احساسوی ؟

ملکی ځواب ورکړ: ترکومه ځایه چې زماوس رسیدلی ماځه تکلیف نه دی ورکړی راځه ته یې پخپله وګوره ! بهیم سنګ وویل: دابه غوره نه وی چې محمدبن قاسم پخپله راشی دوی وویني دهغه ډیره اندیښنه وه.

ملکی ځواب ورکړ: ورشه هغه راوله !

*****

(٤)

دملکی په لاربوونه محمدبن قاسم ، زبیر ، خالد، ناهیداوزهراله څونوروسردارانوسره دمحل دکونج پراخې کوټې ته ورننوتل علی چې خالدولیدورغی اوورترغاړی ووت ملکې پخوادوی ته دخپلولښکروماته اودمسلمانانودبری کیسی کړی وی، خالداوزبیریوپربل پسی له نارینه ؤسره غیرپه غیرشول اوناهیداوزهراته ښځی ورترغاړی وتی اودخوښی اوښکی یې

تویولی محمدبن قاسم دهلکانوپرسردمینی لاس راتیرکړاو له نارینه ؤسره یی یوپربل پسې سترې مشی وکړل اوبېځوته ئی تسلي ورکړه په پای کی ئی ملکی ته وکتل ویی ویل: نیك زړی ښځې ! زه ستامننه کوم.

ملکی په ځیرمحمدبن قاسم ته وکتل دهغه په سترګو کې ئې ولوستل چی دغه الفاظ رسمی نه وواداشوی.

محمد بن قاسم، خالداوزبیرته وویل: زماپه مخکی نوردیرکارونه دی تاسودوی خپل هستوګنځی ته درسره بوځی.

ملکی لږپه تذبذب وویل : دوی همدلته په محل کی اوسیدای شی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: شکریه خودلته تاسوته تکلیف دی.

ملکی وویل: که زه ستابندی نه یم نوسباته به اوروته ولاړه شم اودامحل به تول تاسوته تش شی.

محمدبن قاسم وویل: تاته داګومان له کومه پیداشوچی مسلمانان دمیلمه پالنی بدل داسی ورکړی ! که ته اوروته ځی دبرهمن اباد ځوسرداران به درسره استوم.

ملکی محمدبن قاسم ته سرترپښووکتل ویی ویل: که زه اوروته ولاړه شم ستاپوځ خوبه نه راپسی راځی؟

محمدبن قاسم : اروردظلم دپاچاهی وروستی کلاده زه داروردفتحه کولواراده نشم پرېښودی،مااوریدلی دی چی هلته یوداسی زندان دی چی دابوالحسن په ځیردیرزندانیان دځنکدن په حالت په کی پراته دی.

ملکی وویل : ابوالحسن خوتښتیدلی دی اوداروپه بندی خانه کی نوربندیان زموږخپل رعیت دی دهغوی په اړه فکر زموږکاردی که ستاسوقانون ترموږغوره دی ځی په خپل هیوادکی ئی پلی کړی موږپرخپل حال پرېږدی، له عربوسره دبدسلوك په‌سبب موږترلازمی هم زیاته سزاولیده.

محمدبن قاسم : موږددی هدف په خاطراوچت شوی یوچی دخدای پرځمکه بایددخدای قانون پلی شی موږدپاچااورعیت ترمنځ توپیرلری کوواوټول انسانان په یوه کتارکی درول غواړوموږدظلم اوتیری پرځای دعدل اوانصاف حکومت غواړو.

ملکه : خودپاچااورعیت جګړه دهندوستان په هره پاچاهی کی شته

اياداسی نشی کيدای چی تاسولکه نورهندوستان موچی پرخپل حال پريښی اروره‌م پرېږدی.

محمدبن قاسم : زمونږ په باب موگومان غلط دی اوروزمونږوروستی منزل نه دی زه ددی انقلاب پيغام دهندتروروستی گوټ پوری رسول غواړم.

سندته څکه ترتولوړومبی زمونږپام شوچی له دی ځايه دستم ترژرنده لاندی انسان فريادله ټولونه وړاندی زمونږغوږوته راورسيد.

ملکی يوڅل بياپه څيرمحمدبن قاسم ته وکتل اوويی ويل: نوته دټول هندوستان دفتحه کولوخوبونه وينی ؟

محمدبن قاسم : هو ! په ټول هندوستان داسلام بری غواړم اوداخوب نه دی.

ملکی وويل : سکندرهم له يونان نه په همدغه تکل دلته راغلی ژاوتاسوپه عمرله هغه نه ډيرکشرياست .

محمدبن قاسم : مگرسکندردپاچاهانومقابلی ته دټولواك په نامه راوتلی و،دهغه مرام دانه ؤچی خلك دپاچاهانوله غلامی نه وژغوری بلکی هغه غوښتل خلك دځان غلامان کړی زه دخدای په څمکه دانسان دپاچاهی نه منکريم ،سکندرپه خپل څواك نازيده زماتکيه دخدای په رحمت ده هغه دانسانانوپه پوځ بروسه درلوده زمادخدای په مرسته ده،دهغه ترټولوستره ماته داوه چی خپل پوځ يی مخالف شوزماستربری دادی چی ترپرون پوری می دښمن ؤنن می ملگری دی اودازمابری نه دی داسلام دصداقت اوبری نخښنه ده .

ملکه مايوسه شوه ويی ويل : نوددی مطلب دادی چی ته به خامخاپه اروريرغل کوی؟

محمدبن قاسم : دازمامسؤليت دی.

ملکی په عذرهغه ته وکتل ويی ويل: زه پوهيږم چی دبرهمن آباداوارورترمنځ داسی کنده نه شته چی ته تری تيريدای نه شی خوکه ته مادخه بنه چلن وړگتی نوزماپه زوی رحم وکړه هغه به ترورروستی سلگی ستامرسته کوی ته ماته دا فرصت راکړه چی ارورته ورشم اوهغه پوه کړم هغه ته چی سنگ داډاډورکړی چی راجه داهروژل شوی نه دی ژوندی دی.

زه به هغه ته داوايم چې اوس له جگړې نه هيڅ نشې ترلاسه کيداى.
خوته به داوعده کوې چې دوسلې ايښودونه وروسته به له هغه سره بدچلن نه کيږې هغه زمايوازينې زوى دى که هغه تاسوته په سندکې ښه نه درلگيږې زه به يې چيرته لرې بوځم.
محمدبن قاسم وويل : زه وعده درکوم چې له هغه سره به هيڅ بدسلوك نه کيږې بلکې دحق په مقابل کې له مقابلې نه دلاس اخستلوپه وجه به دهغه درناوې کيږې ته څه وخت روانيږې ؟
ملکه : زه سهاروختې روانيږم.

*****

(٥)

که څه هم دسندپايتخت اروړ خوبرهمن آبادپه سياسي اوپوځې اهميت کې ترې زيات ؤدنفوسوپه حساب هم دادسندترټولوآبادښارؤله بري وروسته دخليفه وليداوحجاج بن يوسف په نامه محمدبن قاسم چې ليکونه واستول دايې ورته وليکل چې په عملي ډول دسنددفاعې ځواك ختم شوى دى داروړپه باب مې باوردى چې له جگړې پرته به وسله کيږدى که فرضاًوسله کې نژدې نودابه دسنددنوروجگړوپه پرتله ډيره کمزورې مقابله وى.
دسندوروستې اومزبوت ښارملتان دى اوددى ښاردمذهبي حيثيت په خاطرښايي دهندنورراجه گان هم ددى دساتنې لپاره پوځ راواستوى خوزمادخداى په مرسته تکيه ده.
دبرهمن آبادله فتحې نه وړاندى محمدبن قاسم ته دحجاج بن يوسف هدايت رارسيدلې ؤچې دى بايدددښمن بې ځايه نازونه وانه خلې،خوهغه په خپل ليك کې داوضاحت هم کړى ؤچې دسندخلك دترکستان اوهسپانيې له اوسيدونکوسره ډيرتوپيرلرى دوى مسلمانان خپل ژغورونکې بولې اوله بدچلن نه وروسته دهغوى دبغاوت ويره نشته اوددى ترټولولوى دليل دادى چې پرون کوم پوځيان زموږپه مقابل کې جنگيدل نن زموږسره ملگرى دى.

*****

(٦)

ملکه لادهی دبرهمن آباد دخوسردارانو په ملګرتیا اروره ورسیده هغې دخپل زوی ددی بدګومانی دلری کولوهڅه وکړه چې دهغه پلارژوندی دی خود هغه ناسکه موردوسلی ایښودلو له مشوری سره مخالفت وکړهغه ته یې پیغورورکړچې موردی له دښمن سره ملګری شوی ده اودهغوی دلاس آله ده له دې سره دښارمذهبی مشرداآوازه هم په ښارکی خپره کړه چې لادهی ملکی دمسلمانانوله مشرسره په خبروکي دخپل دین اووطن سره غداری کړی ده(۱)

(۱)ددی پیښی په اړه ځینی تاریخ پوهان ددې خبرې ثابتولوهڅه کوی چې «لادهی دیوی » داسلام له قبلولونه وروسته له محمدبن قاسم سره واده کړی دی اودهغی اسلامی نوم«عایشه » دی.

خودا داستان زیاتره دهغوتاریخ لیکونکودطبعی زیږنده ده چې دهرلوی سړی سره دمینی اوعشق یوداستان منسوبول ضروری بولی.

همدغسی یویل داستان هم محمدبن قاسم ته منسوب دی اوهغه داچې محمدبن قاسم دارورله فتحی وروسته دراجه داهردوی لوڼې خلیفه ولیدته واستولی یوی ځجلی دپلاردوژلودبدل په نیت ولیددمحمدبن قاسم پرخلاف وپاراوه اوورته ویی ویل چې محمدبن قاسم دخلافت دربارته له رااستولونه وړاندی ددوی «دواړوخویندو »عصمت لوټلی اوولیدپه غوسه شومحمدبن قاسم ئې وواژه دهغه له وژلووروسته بیاځجلی وویل چې مادبدل په خاطرداکیسه جوړه کړه اوولیدبیاهغه هم ووژله لومړی کیسه ځکه دروغ ده چې «لادهی دیوی» داسلام له قبلولونه وروسته دمسلمانانوپه پناه کې وه اودمسلمانانودامیردمیرمنی په حیث بیاددی منصب داسی هیڅکله نه ژچې بیادسفیرپه حیث ارورته تللی وای که داومنوهم چې هغې له خپل زوی سره ډیره مینه درلوده خوداځنګه امکان لری چې یوداسی اوولس کلن ځوان چې دټول هندوستان دفتحی اراده ئې درلوده داروردوړوکی مهم په خاطرخپله نوی مسلمانه میرمن دارورډ دربارته استوی بیاپه داسی حالاتوکې چې داورخلك ددی په مسلمانیدوراپاریدلی هم شوای.

اوددوهمی کیسی په باب همدومره کافی ده چې ددی راویان هغه تاریخ پوهان دی چې داهم نه ده ورمعلومه چې خلیفه ولیددمحمدبن قاسم نه وړاندی وفات شوی ؤ.

له ډول ډول کيسوسره دغه خبره دځنګله داوربه څيربه ټول ښارکې مشهوره شوه داوروڅوتته منصبداران دپرتاپ راى خيښان وو له دوى نه يوه د«لادى ديوى» نه دبدل په خاطربه ډك دربارکې وويل: چې ملکې دمحمدبن قاسم دخوښې لپاره پرتاپ راى ووژه دى پيښو زوى دخپلې موربه خلاف وپاراوه اولادى ديوى ته ئې وويل: کاشکې ته زماموړنه واى.

دملکې له خپل يکې يوازې زوى نه دداسې خبرې تمه نه وه،دغه جملې دښسترپه څيردهغه ترزړه وختلې بيايې يوپربل پسې، زوى، ښې ، اودرباريانوته وکتل اوپه ريږديدونکې آوازيې وويل: زويه ! وشرميږه زه ستاموريم که ددې خلکوپه مرسته زه ستاکاميابى ته يوه زره هومره اميدواره واى نومابه تربصرې پورې ددښمن دتعقيب مشوره درکړې واى.

خواخلك مکارهم دى اودارن هم چاچې ستاله پلارسره وفاونکړاى شوه ستاسره يې نه کوى،کوم دښمن چې لکونوپوځونوته ماته ورکړې ستالس ، شل زره پوځ يې په مخه کې نشې دريداى دسندنيمايې پوځ له هغه سره دريدلې دى مابه خپلوستر گوتردى سردارانوزيات غيرتى مشران وليدل چې دمسلمانانودمشرانوبه پښوورتيتيدل.

ستاخيربه دى کې دى چې خپله ماته ومنه.کـه نه نودوى به تاته په ډيرنازك وخت کې دوکه درکړې تراوسه پورې زيات احساساتى هغه خلك دى چې لاله دښمن سره نه دى مخ شوى.

«ففى» په جوش راغى وېى ويل: مورې چوپه شه ! زماملګرى به دمرګ ترشيبوزماملګرى کوى.

لادهى ديوى : نوزويه په يادولره ! په دى جګړه کې به له مرګه پرته بل څه ترلاسه نه کړى.

يوه مياشت وروسته محمدبن قاسم دبرهمن آبادله انتظام نه فارغ شواوداروربه لورى يې پرمختګ پيل کړففى ته دامعلومه شوه چې دمرګ ترشيبوپورى له ده سره دملګرى لاپه وهونکوپه باب يې دمورخبره رښتياشوه دمحمدبن قاسم پوځ به نيماى لاره وهلې وه ففى ته يوسهارمعلومه شوه چې څوتنه سرداران يې دشپې له پنځه زره پوځ سره تښتيدلى دى.

اوکله چې ارورته يوازى يومنزل ورنژدى شول نودرى زره پوځيانودشپې په

تیــاره کی چی دروازه ترلی ولیـدله له دیوالونونه په کـمندونوکـوزشـول اووتبنتیدل.

دففی زړه مات شواوله پاتی پوځ سره یی دتیښتی لاره ونیوه .

محمدبن قاسم یونوی مسلمان شوی سندی سرداردښارحاکم وټاکه اوله ځوورځوتیاری ورروسته یی دملتان په لوری پرمختگ ته دوام ورکړ.

نوی دیوتا «رب النوع»

دملتـان دکلابندی په وخت محمدبن قاسم دحجاج بن یوسف دوفات خبرواورید، له دی سره جوخت یی دمیرمنی لیك هم وروررسیدچی هغی دخپل پلاردوفات په یادولوبرسیره داهم ویلی ووچی دده دمورصحت یوڅل بیاخراب شوی خوددی هیله داده چی ته په هندوستان کی ترڅوخپل کارپای ته ونه رسوی کورته مه راستنیږه.زبیدی دځان په باب لیکلی ووچی : زه دهغوزړگونوتورسریوپه څیریم چی میړونه یی په ترکستان ، سند اواندلس کی په جهادکی بوخت دی اودسنددمجاهدینودمشردمیرمنی په صفت دازمامسؤلیت دی چی دعادی مجاهدینوله میرمنونه زیات صبراوحوصله ولرم،تالیکلی ووچی دملتان له فتحی نه وروسته به تاسودلته راوغواړم خودمورناروغی ښایی ترراتلونکوڅومیاشتوپوری هغی ته دسفراجازه ورنه کړی،زه ویریږم چی دکورپه باب اندیښنه دی دفتحوپه گړندیتوب اثرونه غورځوی دډیرزیات تکلیف په حالت کی چی هغه ستادبری زیری واوری څیره ئی تازه، شی کله چی هغه خفه وی په خوله یی تل دادعاجاری وی : یاالله ماته دلوړیوپیړیودمجاهدینودمیندوصبراوزغم راکړه اوکله چی هغه ماخفه وینی نووایی چی : زبیدی ! ته دیوه مجاهدمیرمن یی ناهیداوزهرا ته زماسلام وایه زه هغه خویندی بختوری بولم چی هره ورځ دسندپه میدانونوکی دغازیانوداسونوگردونه وینی په بصره کی دهغوماشومانواوښحوانتظارکیږی چی تاسودبرهمن آبادله زندان نه راخلاص کړی دی .

هغه څه وخت رااستوی ؟ زه له دی پرته بله څه دعاکولی شم چی ستاهرګام دی دلوړتیاپه لوروی اوزمادنظرهراسمان دی ستاداقبال دستوری پښنی مچوی . . . . . .

له څوورځی مقاومت نه وروسته دملتان خلکوسلی کیښودی اومحمدبن قاسم امیرداودنصردملتان اعلی امیروټاکه اوبیرته ارورته ستون شوپه لاره خبرشوچی دقنوج⁽¹⁾ راجه هری چندرراجکمارجی سنګ ته پناه ورکړی اوپرسنددحملی تیاری کوی،ددی خبرپه اوریدومحمدبن قاسم ارورته ورسیدخوهلته ایسارنه شواوپه قنوج یی حمله وکړه دسنداوراجپوتانه په سرحدکی دواړه لښکریویل ته مخ شول راجه هری چندرته جی سنګ ویلی ووچی دبهرنیویرغل کوونکولښکروشمیرترلس زروزیات نه دی اوهغه څکه دده مرستی ته تیارشوخوکله چی هغه ولیدل چی د«ژوندی دی وی محمدبن قاسم » ناری اوچټوونکی ترعربوسندیان زیات دی نوجی سنګ ته یی کنځلی وکړی اوله میدان نه وتښتیددجی سنګ ځینوملګروهغه ته له محمدبن قاسم سره دسولی مشوره ورکړه خوهغه سره له دی چی له هری خوناامیده شوی ؤ دامشوره ونه منله اودجنوب په لوری وتښتیدله هغه سره یوازی دوه تنه سرداران وتښتیدل اونوروتولومحمدبن قاسم ته پناه یوړه.

له دی نه وروسته محمدبن قاسم دسنددنظم جوړولواوپه ګاوندیوریاستونودوردانګلونه وړاندی دخپلوپوځونوله سره تنظیمولولپاره ارورته ستون شوهغه چی ارورته ورسیدبوه ورځ وروسته له بصری نه استازی ورته راغی هغه چی محمدبن قاسم ته ورغی ویی ویل: لوی سالاره ! مایوډیربدخبرراوړی د ی.

دمحمدبن قاسم په آرامه څیره داندیښنی کرښی جوړی شوی په شونډویی یوه غمجنه موسکاخپره شوه ویی ویل: زمادموریه باب خوبه خبرنه وی ؟

استازی په اثبات سروخوځاوه له جیبه یی لیك راویوست اومحمدبن قاسم ته یی ورکرمحمدبن قاسم په بیړه لیك پرانیست ویی لوست اواناالله وانااليه راجعون ط یی وویل سریی ښکته واچاوه ،ماښام مهال دشاهی محل په هغه

⁽¹⁾ قنوج دجنوبی هندمشورښارنه دی بلکی موجوده اودهی پورته نژدی دهغه وخت دیوه څواکمن ریاست مرکزؤ.

برخه کې چې محمدبن قاسم دهستوګنې لپاره ټاکلې وه دښارسپین روبې اویوشمیرتورسریې راتول وودوی په نظردسندفاتح دیوه ښه زړې وروراودیوه مهربانه پلاردرجه ګټلې وه چې دوی دخدایانوپه سیمه کې دیونوی خدای په څیرسپیڅلی ګانه.

محمدبن قاسم له محل نه راووت اوپه لنډه وینایې ددوی دخواخوږې مننه وکړه دشپې یې یوځل بیادمشال په رڼاکې دزبیدی لیك ولوست دهغه سترګې ډیروخت په هغوالفاظوګنډلې پاتې شوې دمورجانې دځنکدن وروستي الفاظ داوو:

زماارواچې دبدن له قیدڅخه ازاده شي هغومیدانونوته به والوزي چې زمازوی داسلام دبری بیرغونه پرې رپولي دي.

* * * * *

(۲)

دری میاشتې وروسته محمدبن قاسم له عربوسپاهیانونه پرته یولك سندي مسلمانانواوهغه نامسلمانوپوځیانوته پوځې تربیه ورکړه چې داسلام له نه منلوسره سره یې دهندوستان تروروستي کونج پورې ددغه کم عمره سالارترقومانده لاندې جګړه دانسانیت لوی خدمت ګانه.

دهغه عدل اوانصاف دفتحه شوې سیمې دهراوسیدونکي په نظرله هغه نه یونوی دیوتا«معبود» جوړکړی ؤهغوی دې خپل ژغورونکي باله اودنورهندوستان لپاره یې دداسې ژغورونکي ضرورت احساساوه.

یوه ورځ داروریوه مشهوربت تراش دښارپه یوه څلورلارې کې خپل یوشاهکاردننداری لپاره کېښود.

دغه شاهکادمرمردبرې یوبوت ؤچې لاندې ترې دغه الفاظ کیندل شوي وو«هغه دیوتاچې په دې هیوادکې یې دعدل اوانصاف حکومت ټینګ کړ.»

دښارپه زرګونواوسیدونکي تربوت راچاپیرشول اوبوت یې له سره ترپښوپه ګلونوکې وپوښه داروزیات سرداران بت تراش ته دخپل کوردښکلالپاره پربت ډیرلوړقیمت ورکولوته تیاروو‌خودښاردمذهبي مشرانو«پروهت» پردې پریکړه اتفاق ؤچې دمحمدبن قاسم غوندې دیوتابت ځای دسردارانومحل نه دی بلکې زموږدرمسال دې بت جوړوونکي هم دخپل

شاهکاراهمیت ته وکتل اوپریکړه یې وکړه چې هغه به په کوم درمسال کې ږدي.

مذهبی مشرانودهغه لپاره د«بُد»یوپخوانی درمسال وټاکه مابنام مهال یې بت ددرمسال په لوړوړچې دبناردمذهبی مشرانواواوسیدونکودله دشاهی محل له مخې تیریده بهیم سنگ په منډه محمدبن قاسم ته خبرورکړچې خلك ستامجسمه په درمسال کې دایښودلولپاره وړي.

محمدبن قاسم اندیښمن شوبهرته راووت خلکوچې دی دمحل ددروازې په زینوکې ولیدودریدل دښارلوی مذهبی مشرراوړاندی شوویې ویل: دغه خلك تردې زیات ستادرناوی نشی کولی دادیوه بت تراش کمال دی خوددوی په زړونوکې ستاتصویرتردې زیات ښایسته دی.

محمدبن قاسم په لوړغږگنې گونی ته په خطاب کې وویل: ودریږی ! زه تاسوته څه وایم !

دناقوس اوشهنایی آوازچوپ شوپرگنه گونه سکوت خپورشو.

محمدبن قاسم په خپلوخبروکې داسلام له نظره دبت پالنی په اړه څرگندونی وکړې اوپه پای کې یې له خلکونه وغوښتل چې :

«مامه گناهگاروی په ماکی که څه ښیگړه ده هغه اسلام رابخښلې که زه د اسلام په پیروی دانسانیت یوښه مثال کیدای شم دالارستاسوپه مخ هم خلاصه ده تاسوزماعبادت مه کوی بلکې دهغه چابندگی اوعبادت وکړی چې زه یې جوړکړی یم هغه چې زه یې ځانځنه کوم هغه ذات چې دین یې انسان ته دعدل مساوات اوحریت درس ورکوی.

خلك که څه هم احساساتی شوی ووخودبت په وړاندی یې دژوندی دیوتاله حکم نه سرغړاوی نشوکولی اوکله چې محمدبن قاسم وویل: چې ماچې داهرڅه وویل روحانی تکلیف راورسیدنویت تراش ورووړاندی شولاس په نامه ودریداوویې ویل: یویت جوړوونکی یوازی بوت جوړولی اوخپل احساسات څرگندولی شی،مادديوتاگانونومونه اوریدلی اودهغوی خيالی بتان می جوړکړی مگراوس می چې ته ولیدی نوزماباوردی چې که زه دهردیوتاتصویرجوړوم څیره اوبنه به یې ستا په شان وی .

زمازوی د «لس بیلا»په جگړه کې تپی شوی ؤتادنوروزخمیانوپه

ځیردهغه زخمونه هم ورتړلی وواوزخمونه یې روغ شوی ووخوکله چې دلته راستون شوناروغ شواوځوورځې وروسته مړشودمرګ په وخت کې یې هغه دسمال مچاوه چې تایې زخمونه وریاندې تړلی ووهغه له مانه وعده اخستې وه چې زه به ستابت جوړوم خواوس چې ته پرې خفه یې بنایي دهغه ارواهم آزرده شوی وي.

زه دخپل زوی دیوتادعبادت پرځای دهغه حکم منل ضروری بولم که ستاامروی زه دبوت ماتولوته تیاریم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: دابه ستاپرماډیراحسان وي.

بت جوړوونکی: احسان! داسې مه وایه ددې بت له ماتولووروسته به هم زه تادیوتاګڼم اودسندپه لکونواوسیدونکی ټول تادیوتابولي.

محمدبن قاسم وویل: خوزماهیله ده چې زه په دې هیوادکې یوازې دانسانیت دیوه خدمتګارپه نامه وپیژندل شم.

بت جوړوونکی په زړه دبره کیښوده اودتیشې په یوه ګوزارېی بت ټوټه ټوټه کړخوګټې ګونې دغه ټوټې دجواهراتوانبارپاله اوپړې ورپریوتل.

له دې نه وروسته داروردخلکوداسلام له تعلیم سره مینه پیداشوه اودسندپه ساره اواوړدو کې هره ورځ دمسلمانانوشمیرمخ په زیاتیدوشو.

*****

(۳)

له اوررنه ځوتنه سرداران رخصتیدل دهغوی اراده وه چې بال اوبچ راولی اوپه سندکې دایمی هستوګنه غوره کړي.

محمدبن قاسم زبیدی ته ولیکل چې له بصرې نه دنوروتورسریوسره ملګری شي اوراشي، د بصرې حاکم ته یې هم ولیکل چې هغه له نوروبنځوسره دسپاهیانوپه حفاظت کې اوررته راواستوي له دې نه وروسته ځوورځې دپنجاب اوراجپوتانه دنیولوپه اراده په نقشوجوړولومصروف شو له ځوورځې غوراوفکروروسته یې له پنجاب نه وړاندې دراجپوتانه نیول ضروري وبلل دهغه اراده وه چې دزبیدی تروړتګ پورې به دراجپوتانه له نیولونه وزګارشي اوله هغه وروسته به ملتان مرکزوټاکي اوپه پنجاب به وروړاندې شي ځکه هغه دبصرې په لورې دسپاهیانوله روانیدونه اوه ورځې

وروسته یوماښام له ښارنه بهرپه یوځی قرارګاه کی خپل پوځ ته له لومړی وینا وروسته امروکړچی سهاروختی دکوچ لپاره تیاراوسی.

خودیوه لویدیځ مؤرخ له قول سره سم دمحمدبن قاسم داقبال لمردغرمی په مهال ولوید، سهارله لمانځه نه وروسته چی دارورراوسیدونکی په قرارګاه کی محمدبن قاسم ته دمخه ښی ویلولپاره راټول شوی وواوښځی به یوترپله وړاندی کیدی اوسپاهیانوپه غاړوکی یی دګلونوامیلونه وراچول ناڅاپه له یوه لوری په فضاکی ګردونه ښکاره شول اوبیادسترګوپه رپ کی پنځوس تنه عرب سپاهیان راښکاره شول محمدبن قاسم په خپل سپین اس سپورژاودپوځ په صفونوراګرځیدګله ئی چی له لری دسپاهیانوداسونوګړندیتوب ولیدتندی یی ګونځی شواوله خپلوخوملګروسره له پوځ نه لړیوی خواته دهغوی درارسیدوپه انتظارشول په هغوسپاهیانوکی دمحمدبن قاسم هغه سالارهم ؤچی یوه هفته وړاندی یی دبصری په لوری رخصت کړی ؤیوسپورراوړاندی شومحمدبن قاسم ته یی یولیك ورکړاوویی ویل: داداامیرالمؤمنین سلیمان بن عبدالملك لیك دی.

محمدبن قاسم تکان وخوړویی ویل: امیرالمؤمنین ... سلیمان ! ؟

هغه ځواب ورکړ: هو ! خلیفه ولیدوفات شو.

محمدبن قاسم اناالله وانااالیه راجعون وویل اوپه بیړه یی لیك پرانست ، ویی لوست اوترلړشیبی پوری یی سرپه چورتونوځوړندشوبیایی سراوچت کړله سپاهی نه یی پوښتنه وکړه: زماله سلیمان نه همداتمه وه یزیدبن ابوکبشه څوك دی ؟

یوپه عمرپوخ سری آس راوړاندی کړویی ویل : زه یم !

محمدبن قاسم آس وروړاندی کړیزیدبن ابوکبشه ته یی لاس ورکړاوویی ویل: تاته دی دپوځ مشرتوب مبارك وی ، زه دامیرالمومنین زولنواچولو ته تیاریم .

پریزیدبن ابوکبشه دمحمدبن قاسم غمجنی موسکااثروکړهغه په پراوکی هغوبی شمیروپوځونوته وکتل چی دامیرحکم اوریدوته منتظروویبانی هغوسالارانوته وکتل چی دولیددوفات اودسلیمان دخلافت خبریی واوریدتول په محمدبن قاسم راټول شول یزیدبن ابوکبشه داسی احساس کړه چی دیولك

سربندویاتوپه وړاندی دیوه مجرم په حیث ولاړدی دمحمدبن قاسم دغه خبره چی «زه دامیـرالمؤمنین زولنواچولو ته تیـاریم» یی په واروارپه غـوږوکی کړنگیدله هغه داسی گنله لکه په اوږویی چی دځمکی اوآسمان بوج لویدلی وی دمحـمـدبن قـاسم په لوریی خـوواری سـتـرگی واړولی خـوبیـرته به یی نظرځمکی خواته ښکته شوبیایی خپلوملگروته وکتل دهغوی تولوسرونه تیټ ووخوځلې یی الفاظ ترژبی پوری راغلل اوبیاودریدل بالاخره یی وویل : یاره! ! تقدیرداذلت زماپه برخه کښلی ؤ.

محمدبن قاسم وویل: ته مه اندیسمن کیږه ته خپوازی استازی یی خالده ته دوی محل ته ورسوه اوزبیـره ! لسکرته امـروکـړه چی نن زمـورکـوچ وځنډیده.

بهیم سنگ راوړاندی شوویی ویل : که په دی لیك کی څه درازخبـره نه وی نوموږتول یی اوریدوته ناقراریوچی دخلافت له درباره تاسوته څه حکم شوی دی ؟ محـمـدبن قـاسم لیك مـحـمـدبن هارون ته په لاس کی ورکړویی ویل: دی به یی درته ولولی .

*****

(٤)

مانښام مهال دارورله هری کوڅی نه فریاداوکړیکی پورته وی٬دحجاج بن یوسف له کورنی سره دسلیمان دپخوانی دښمنی خبره مشهوره شوی وه په هرکـورکی دسنددنوی والی اودمـحـمـدبن قـاسم دسـتنیـدوخـبـره یادیده دښارزرگونه نارینه ښځی اوماشومان ترشاهی مانۍ راچاپیروواوشوراوزوږیی اوچت کړی ؤ.

دمانښام له لمانځه نه وروسته دمحمدبن قاسم دپوځ تول لوی منصبداران په یوه پراخه کوټه کی راتول شوی وومحمدبن قاسم یی دهغه دخوښی پرخلاف په دی غونډه کی شریك کړی ؤهغه په خپلولنډوخبروکی وویل:

ماسهارته دمشق ته دتلوپریکړه کړی ده او په دی پریکړه بیاغورته تیارنه یم دیوه سپاهی ترتولوروميی فرض دخپل امیراطاعت دی تاسوله دی پیښی نه مه خفه کیږی اودخپل نوی حاکم پوره مرسته اوملاتړوکړی، امیرالمومنین سلیمان غالباًداازموینت کوی چی زماپه زړه کی دامیرداطاعت جذبه شته

که نه ! له دمشق نه دارروانیدوپه وخت هغه پرمابدگومانه شوی ژخوهغه داسی وخت ژچی پرهغــه هیڅ دول مــــسؤلیت نه ژ اوس هغــه دمسلمانانوامیردی اوزماباوردی چی په مزاج کې به یې خامخابدلون راغلی وی، دیرامکان لری چی مــاپه هندوســتــان کی دخــپل نیــمگړی کــاردپوره کیدولپاره بیاراواستوی خوکه مادهغه بدگومانی لری نکړای شوه اوماته یې دوهم ځلی دلته دراتگ اجازه رانکړه دابوکبشه اطاعت پرتاسوفرض دی.

بهیم سنگ وویل: ستاهرحکم منلوته موږتیاریوخوټول سرداران وایی چی ته ترهغـوله دی ځایه مه ځه ترڅودخلیـفه له نیك نیت نه داده شوی نه وی ماله زبیرنه ددمشق کیسی اوریدلی دی اوزمازړه گواهی راکوی چی سلیمان به له تاسره دیربدچلن کـوی،مـوږځانونه دسلیـمـان رعـیت نه بولوبلکی تادخـپلوزړونوپاچابولو، مــوږســتــاپه اشـاره اورته ځـانونه غــورځـولی شوخوداتشوزغملی چی زموږترسترگولاندی تاته زولنی درواچوی.

کــه ســتــا د عــربی ملکروپه زړوکی دخـلافت ددرباراحـتـرام وی وی به، خوموږدداسی خلیفه درناوی ته تیارنه یوچی سندله خپل سترنیکی کوونکی نه مـحـرومـول غــواړی موږپه مرگ اوژوندله تاسره دملگری وعــده کــړی ده اوزموږداوعده به ماته نشی.

تاســوپه سندکی واوسی سندتاته ضــرورت لری کــه ســتــاعــرب ملگری ستاملگرتیاپریږدی هم دسندیولك توری ستــادســاتنی لپاره له تیکووتلی تیــاری دی اویوازی دانه بلکی دسندهربچی اوبوداخطرپه وخت ســتــاپه مخکی سربندلوته تیاردی دبگوان په خاطرته مه ځه ! اولږترلږه ترهغوپوری مه ... چی ترڅــومــوږپه دی داده نه شوچی سلیـمـان به له تاسره بدسلوك نه کوی که زماالفاظ په تاسواثرنه کوی نوتاسوله محل نه لاندی بوځل وگوری اوبیــاپریکړه وکړی چی هغه زرگــونه یتـیــمـان چی تاپلاربولی هغه زرگــونه بوداگــان چی تازوی گنی اوهغه کــوندی چی تــاوروروگنی پرتاڅه حق لری کــه نه؟

په پای کی بهیم سنگ ژړه غونی شواوسردارانویویل ته سره کتل.

زبیــروویل: ته بنه پوهیــږی چی سلیـمـان به له تاسره بنه سلوك نه کــوی تاســوهمدله پاتی شی اوماتــه اجازه راکړی چی دامیرالمومنین په خدمت کی

حاضرشم زماژوندد ومره ارځښت نه لری خوتاته دسنداواسلامی نړی زیات ضرورت دی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه دخپل هرپوځی ژوندترخپل ژوندارځښتناک بولم اوبهیم سنگه ! ستااوستادملگرونه دمننی لپاره الفاظ اوجملی نه لرم ته زماذات ته ترهدف په زیات اهمیت قایل یی خوته نه پوهیږی چی دخلافت له دربارنه بغاوت اصلاًدهغه سترارمان نه بغاوت دی چی له تیری بوی پیړی راسی یولك تنومسلمانانوخپلی وینی پری بهولی دغه یولك تنه دټول هندوستان دفتحی لپاره کافی دی اوزماژونددومره مهم نه دی چی زه دسندیولك توری داسلامی نړی‌له یولك توروسره دجنگولواجازه ورکړم په داسی بغاوت کی به زمابری هم دمسلمانانویده ماته وی‌آیازه داخوښولی شم چی په ترکستان اواندلس کی په جهادبوخت پوځونه ټول بیرته ددی لپاره راوغوښتل شی چی دسنددپوځونومشردخپل ځان له ویری داسلامی نړی پرخلاف بغاوت کړی.

که دامسئله یوازی زمااودسلیمان ترمنځ وای نومابه هغه ته وسله نه اینښوده خوزه هغه قوم ته وسله ایږدم چی سلیمان یی خپل خلیفه تاکلی که زمامرگ مسلمانان له یوه لوی انتشاراواختلاق نه ژغوری نوزه داخپله نیکمرغی گنم تاسوداوویل چی زماپه یوه اشاره ځان قربانولوته تیارياست . زه له تاسونه دکومی قربانی غوښتلوحق نه لرم.خوکه تاسوغواړی چی له سندنه درخصتی په وخت زما په زړه بوج نه وی اوزه له دی ډاډسره ولاړشم چی سندکې زماکوم کارنیمگړی پاتی نه شونوهغه دین موچې عملامنلی دی په خوله یی هم دمنلواقرارورکړی.

زمادابلنه خپلوټولوهغودوستانوته ده چی دلته موجوددی.

ستاسوغوندی خلکوداسلام قبلول به په سندکی دکوم محمدبن قاسم پاتی کیدوته ضرورت پری نږدی اوس دماسختن دلمانځه وخت دی اوزماحالت دهغه مسافردی چی دیوه اوږده سفرنه وروسته سرمنزل ته ورسیږی اوویده کیدل غواړی زه نه غواړم چی زماپه باب بیړنی پریکړه وکړی خوکه تاسودزړه له تل نه داسلام په ښیگړواعتراف کوی نوستاسوپراعلان به ماته روحی خوښی حاصله شی.

بهیم سنگ په لوړغږ د توحید کلمه وویله او بیایي وویل چې که ماد اسلام په بنیگنو اعتراف نه کولای هم ستابلنه مې نشوای ردولای زماپه خیال داسلام ترټولو ستره بنیگنه داده چې ستاغوندي خلك مسلمانان دي .

محمدبن قاسم ورجگ شو بهیم سنگ یې په غیږکې ونیواو وېې ویل: په مسلمانانوکې به زماپه خیرپه زرگونو تنه ووینې.

اتو تنو نورو سردارانو د بهیم سنگ په تقلید کلمه وویله او د اسلام په دایره ورننوتل او کله چې دغه خلك د ملانځه لپاره د کوټې نه ووتل د محل له یوی بلې کوټې نه دارور ترټولو لوی مذهبي مشر «پروهت» په مشرۍ د بناردسپین روبو هیئات له یزید بن ابوکبشه سره له خبرواترو وروسته بیرته راستون شو دغه هیئات په مړاو وخیرو د یزید بن ابوکبشه کوټې ته ننوتلی وواوپه موسکیو بنو بیرته راووتل.

یزید د دیوتاد ساتنې وعده ورکړې وه او دوی داسې احساسوله چې د سند د لمرپه شاوخوا راتول شوی گردونه بیرته لرې شول.

مذهبي پیشوا او دغه ملگري چې له محل نه بهرووتل نوبې شمیره خلك پرې راتول شول د زرگونو پوښتنو په ځواب کې پیشوایوازې دومره وویل: تاسوخپل خپل کورته ستانه شی د سند د تقدیر له ستوري نه د بدمرغیو سیوری لرې شول ستاسو دیوتا به ستاسو شي.

د سلیمان بندی

دماسخوتن له لمانځه نه وروسته چی کله محمدبن قاسم خپل هستوګنځی ته ننوتلویزیدبن ابوکبشه وریاندی غږکړ، خالد،زبیراوبهیم سنګ هم له ابوکبشه سره وو، محمدبن قاسم په دروازه کی ودریداوهغوی ته یی وکتل یزیدچی ورنژدی شوخالد،زبیراوبهیم سنګ یی رخصت کړل دمحمدبن قاسم لاس یی په لاس کی ونیواودواړه کوټی ته ننوتل.

په کوټه کی مشال بلیده علی په کرسۍ ویده شوی ؤمحمدبن قاسم یزیدته په یوه کرسۍ دکیناستلواشاره وکړه ویی ویل: ددی هلك له ماسره ډیره مینه ده دی هم په برهمن آبادکی بندی ؤ.

یزیدوموسکل ویی ویل: په دی خاوره داسی څوك شته چی له تاسره یی مینه نه وی؟

محمدبن قاسم په چوکۍ له کیناستلوسره دموضوع دبدلولپاره وویل: ماغوښتل چی له سندنه دتلونه وړاندی تاته ددی ځای ټول حالات بیان کړم اراده می وه چی سهاروختی تاووینم خوداښه وشول چی ته پخپله راغلی.

یزیدوویل: زه تاته دسنددحالاتودپوښتنی لپاره نه یم راغلی زه تاته ددی لپاره راغلی یم چی ته به همدلته پاتی کیږی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: ستادهمدردی نه مننه خوزه دامیرالمؤمنین دحکم نه سرغړونه نه شم کولی .

یزید: مګرته نه پوهیږی چی سلیمان ستادوینوتږی دی.

محمدبن قاسم : ماته معلومه ده خوزه نه غواړم چی

دخپلو څوځاځکو وینولپاره اسلامی نړۍ په دووبرخووویشم.
یزید: ته په دی عمرکی زماله اټکل نه زیات دحکمت خاوندیی،بیاهم که زه پخپله ولاړشم اوسلیمـان ته ووایم چی په سندکی تربولك زیات پوځ دمحمدبن قاسم ملاترکوی نوهغه به له تاسره دجګړی خیال پرېږدی .
محـمـدبن قـاسم : بیـابه هم ددی نتـیـجـه داوی چی زه اوله مـاسره دمـسلمـانانوبیوه لویه ډله به له مـرکـزنه جـلاشی مـوږبه په دې نړۍ دتولنیزواوګډوهڅواوجهادنه محروم شوزه تاته ددې تکی بنودل لازم نه بولم چی دنړۍ دېرلوی لوی څواکـونه ګـډوډی اودیوه مـرکـزیت نه درلودلوډوب کړل.
یزیدوویل : ماته له ماڼخه نه دمخه داروردمخورویوهیأت راغلی وهغوی ویل چی،له موږنه خپل دیوتامه لری کوی،که سلیمان له تاسره څه بدسلوکی وکړی نودوی به ټول هندوستان دهغه پرخلاف وپاروی.
محمدبن قاسم : ته ددوی غم مه کوه زه به یې وپوهوم.
یزیددمـحمدبن قـاسم تصمیم نه ماتیـدونکی ولیدچوپ شووروسته بیا محـمدبن قـاسم هغه ته دسندټول حالات وویل اوده ته یی له دی اولس سره دښه سلوك اوچلندغوره کولواوپه سختوحالاتوکی ددیبل له والی ناصرالدین اوبهیم سنګ نه دهدایت اخستلومشوره ورکړه .
یزیدله ځایه جګ شوویی ویل: زه تاته یوه بله خبره کول غواړم اوهغه داچی تاسـودسلیمـان دحکم دتعـمیل لپاره دلتـه زولنی مـه اچوی اوپرېدی اصرارمه کوه، پردی به دزړګونومسلمانانوزړونه زخمی شی اوامکان لری خلك پری وپاریږی.
محمدبن قاسم : که تاسودامصلحت بولی نوزه به اصرارنه کوم.
که نه نوماخودامیرپه اطاعت کی دزولنواچول وپاړیاله.
یزیدلاس ورکړویی ویل: زه یوه بله پوښتنه کوم، دعـربوپه سردارانوکی ستاترټولونږدی دوست څوك دی؟
محمدبن قاسم : ټول زمانږدی دوستان دی خوترټولوزیات چی زمادژوندپه ټولورازونوخبردی هغه زبیردی هغه به تل له تاسره یوځای وی.
یزید: نه زه هغه دیوه ضروری کارلپاره په بیړه مدینی ته استوم تاسوهغه

زماکوټې ته راواستوی محمدبن قاسم علي پاځاوه اوورته ويې ويل: دی خپلی کوټی ته ورسوه اوزبیرهم ورواستوه.

* * * * *

(۲)

یزیدبی په خپله کوټه کی پریښودعلی دزبیردراغوښتلولپاره ولاړاویزیددمشال په رڼاکی کیناست په لیك لیکلوبوخت شولږځندوروسته زبیرکوټی ته ورغی یزیددلاس په اشاره هغه ته دکیناستلوویل.

زبیرترډیره ناست ؤدلیك ترلیکلووروسته یزیدهغه ته مخ ورواړاوه اوورته ويې ويل:

ته دیوه اوږده سفرتیاری ونیسه دالیك ولوله ، یزیدلیك زبیرته ورکړهغه چی لیك ولوست په مړاوی څیره یی تازگی راغله یزیددحضرت عمربن عبدالعزیز«رح»په نامه لیك لیکلی ؤچی په هغه کی یی محمد بن قاسم داسلام سترمجاهدبللی ؤاوله حضرت عمربن عبدالعزیزنه یی غوښتی ووچی دسلیمان له انتقام نه یی دژغورلوممکنه هڅه وکړی .دیزیددلیك وروستی الفاظ داسی وو:

محمدبن قاسم غوندی مجاهدهروخت نه زیږیږی . ماپه ژوندکی ډیرلوی لوی خلك لیدلی دی خوددی زلمی دعظمت سم اټکل نشم کولی چی په ۱۷ کلنی کی یی سندفتحه کړاواوس دیولك اودوولس زره سربښندویانوپه موجودیت کی په خوښی دامیرداطاعت لپاره زولنواچولوته چمتودی،محمدبن قاسم داسلامی نړۍ په بدن کی یوداسی زړه دی چی هرڅکان یی زماغوندی انسانانودټول عمرله ریاضت اوعبادت نه ارځښتناك دی،ته اسلامی نړۍ دیوه نه جبرانیدونکی زیان څخه ژغورلی شی زبیرچی لیك ولوست یزیدته یی وکتل اوویی پوښتل : ستاباوردی چی هغه به په سلیمان اثرولری؟

یزید: زماباوردی هغه اوس په مدینه کی دی ته ورشه خو په لاره کی یوه شیبه هم مه ضایع کوه،دسلیمان دمشاورینوله محمدبن قاسم سره یوازی پردی دښمنی ده چی هغه دحجاج بن یوسف زوم دی هغوی به ددی هڅه وکړی چی دمحمدبن قاسم په باب زرترزره پریکړه وشی،سلیمان به هم دومره دنفوذخاوندزیات ژوندی پریښودل خطرناك وګڼی عمر بن عبدالعزیز«رح» که

په مدینه کې نه ځې هرځای ځان وررسوه.اوهځه وکړه چې دمحمدبن قاسم په باب دوروستې پریکړې نه دمخه دمشق ته ورسیږې زماپه نظرداډېول هندوستان ترفتحې هم مهم دی.

زبیرچګ شوویی یل: زه همدااوس روانیږم.

یزید: ورځه خدای دې مل شه.

زبیردیزیدله کوټې نه ووت په منډه خپلې کوټې ته ورسیدناهید،زهرااوخالدیې انتظارکاوه ټولوپه یوه غږترې وپوښتل : څه خبردې راوړي؟

زبیر: زه مدینې ته روانیږم دومره یې وویل اوبلې کوټې ته دجامویدلولوپاره ننوت لږځندوروسته یې جامې بدلې کړې اوراووت ناهیدبیله دی چې څه ترې وپوښتې پردیوال ځوړنده توره راواخستله اوپه لاس ئې ورکړه .

خالداوچت شوویی ویل: زه هم درسره ځم، زبیرتوره ترملاوتړله ویې ویل: نه ته ناهیداوزهره درسره کړه اوله محمدبن قاسم سره بصرې ته روان شه .

زهراوویل: ووروه په مدینه کې ستاځه کاردی؟

زبیرځواب ورکړ: زه داسې چاته دیزیدلیك وړم چې دمحمدبن قاسم ژوندژغورلی شي خالده ! ته چې بصرې ته ورسیدې سیده دمحمدبن قاسم کورته ورشه اوزبیدې ته تسلي ورکړه زه امیدواریم چې زربه هلته دوررسیږم.

ناهیدې ! دخدای په امان زهرا ! زمادبرې دعاکوي زبیرداوویل اوله کوټې ووت .

په لاره کې دمحمدبن قاسم کوټه وه ، دننه مشال بلیده په دروازه کې ودرید، دننه یې وکتل اوبیاله څه سوچ وروسته چوپ کوټې ته ننوت . محمدبن قاسم په درانده خوب ویده ؤاوپه شونډویې دیوه معصوم ماشوم سپېڅلې موسکاغوړیدلې وه . هغه موسکاچې زبیردهغه په شونډوتل غوړیدلې لیدله ، ترسرپورې یې په دیوال هغه توره راځړیدلې وه چې کم عمره سالاردسندمزبوتې کلاوې اوداوسیدونکوزړونه پرې تابع کړې وو.دزبیرپه زړه کې نامعلوم احساسات په غورځنګ شول، په سترګوکې یې اوښکې راغلې اوپه ریږدیدونکې غږیې په وروغږ ____________

وويل : زماوروره ! زمادوسته . زماسالاره خداى دى مل شه .
له محل نه دوتلوپه وخت زبيرخپل ويريدلى زړه ته په واروارتسلى ورکوله اوويل يى : نه! نه !
موږبه يوځل بياهم خامخاسر گورو.

* * * * *

(۳)

سهاردمحل ددروازوپه مخکى دپښى ايښودوځاى نه ؤ، کله چى محمدبن قاسم بهرراووت نوخلك يوه اوبله خوا شول اوددروازى دمخى زينى يى خوشى کرى ، دپوځ منصبداران دښارمخور او مذهبى مشران يوپربل پسى راغلل اوهغه ته يى لاس ورکړل ، چى دبهيم سنگ وارراغى هغه بى اختياره په غيږکى ځان وروغورځاوه ويى ويل : تازمااسلامى نوم کينښود!
محمدبن قاسم ځواب ورکړ: که ستاخوښ وى نوزه ستانوم سيف الدين ايږدم ،زينوپه پاى کى يوه سپاهى اس ترقبضه نيولى ولاړو، محمدبن قاسم په آس سپورشو، يزيد بن ابوکبشه ورمنده کړه جلب يى ونيو، دمحمدبن قاسم داحتجاج سره سره خلکومندى وروهلى اوپښى به يى نيولى ، په آس له سپريدووروسته محمدبن قاسم ځلوروخواووته وکتل هغه داسى سترگى ونه ليدى چى په اوښکولمدى نه وى سپين ږيروبوداگانوداسى احساسوله چى ديرگران زوى يى ترى رخصتيږى، کونډو او يتيمانو داسى گڼله چى تقديرددوى يوه ستره تکيه ترى اخلى ، ځوانوځونواوپيغلوويل چى ددوى دعصمت اوآبروساتونکى ترى درومى،داروږپه ديوالونواوکوڅودويرباران اوريده دخپل پلارپه اشاره دښاردسترمذهبى مشر«پروهت» پيغله لوروروړاندى شوه اومحمدبن قاسم ته يى دگلونواميل ونيوويى ويل: وروره ! زه داروردتولوپيغلوپه نمايندگى تاته داسوغات درکوم.
محمدبن قاسم هغه ته دمننى په نظروکتل اواميل يى واخست.
دديبل له بازارونونه دسليمان بن عبدالملك دبندى آس گلونه ترپښولاندى کړل اوترى تيرشوداروراوسيدونکوتراوسه پورى دکوم تولواك دومره شانداره بدرگه نه وه ليدلى اودکوم عزيزپه بيلتون يى دومره اوښکى نه وى بهولى.
هغولاسونوچى دوه کاله وړاندى يى دسندفاتح خپل ديرددښمن باله

اودتورواونیزوگوزارونه یې پری کول اوس یې دهغه په بدرګه او مخه ښه ګلونه پری شیندل علی، خالد، ناهیداوزهرادمحمدبن قاسم سره دملګری لپاره له څوسپاهیانوسره یوځای له ښارنه بهرولاړودغه قافله ټوله «۶۰» تنه ووپه دوی کی«۴۰»تنه هغه سپاهیان ووچی له یزیدبن ابوکبشه سره راغلی وواوپردی ګومارل شوی ووچی محمدبن قاسم بایدلاس اوپښی زولنی دمشق ته بوځی د «واسط» کوتوال مالك بن یوسف دصالح په سپارښت ددی دلی مشرؤمالك بن یوسف ته صالح داهدایت ورکړی ؤچی دمحمدبن قاسم به هیڅ مراعات نه کوی ،مالك پخپله هم دحجاج بن یوسف پخوانی دښمن ؤخوکله چی اروړته ورسیدیزیدبن ابوکبشه په څیردمحمدبن قاسم دشخصیت په جادوکی راګیرشو، دهغه ځینی ملګری هم د اروردخدای پامانی دننداری په لیدودومره احساساتی شول چی دسلیمان بن عبدالملك په غلطواحکاموئی اعتراض کاوه یزیدچی دوی رخصتول هدایت ئی ورکړچی محمدبن قاسم په عزت اودرناوی بصری ته ورسوی دامیرالمؤمنین څواب زه وایم .

غرمه مهال سیف الدین «بهیم سنګ» دارورله مذهبی مشرسره په یوه لوړه غونډی ولاړؤاولری یې دلاری په ګردونوکی یوه قافله لیدله چی ورکیدله مذهبی مشر«پروهت» یوسوړاسویلی وکیښ اوویی ویل: دسندلمرپه غرمه کی ولوید.

لمرلويدل

حضرت عمربن عبدالعزيز«رح» دماسپښين لمانځه له اداكولونه وروسته له نبوي جومات نه راوت چي ناځاپه يوسپړپه دروازه كي ودريدسپاره ځيره په گردونوكي پټه او دلوږي تندي اوستوماني نه مراوي شوي وه.

هغه عمربن عبدالعزيزدلاس په اشاره ځان ته متوجه كول غوښتل خوحلق يي وچ ژاوهيـــڅ غـږيي ترخـوله ونه وت، له آس نه راكـوزشـودليك دراايستلولپاره يي لاس په جيب كي ننه ويست اودعمربن عبدالعزيزپه لوري ورورواندي شوخودوه دري گامه وروسته يي تيندك وخوړاوپه ځمكه راپريوت اوله دي سره ستومانه آس هم راوغورځيدخولغتي يي ووهلي اومرشودغه سپورزيرژخلكوهغه پورته كړدجومات حجري ته يي يووړلږځنډ وروسته چي هغه بيرته راپه خودشواوسترگي يي وغړولي دغه مهال عمربن عبدالعزيز «رح» دهغـه په مخ اوبه ورشيندلي هـمـه پياله ونيوه اوداوبوڅښلوهڅه يي وكړه خوعمربن عبدالعزيزورويل: لږصبر وكړه تااوس هم ډيري اوبه څښلي دي داسي ښكاري چي تاله ډوډۍ ځوراسي څه نه دي خوړلي لومړي لږڅه وخوره.

دعمربن عبدالعزيزپه اشاره يوه سړي دهغه مخ ته خواړه كيښودل خوهغه وويل: نه زه تږي يم اوبيـايي وارخطاغـوندي لاس جـيب ته يووړويي ويل: ماپخواهم ډيروخت تيركړي دي ... داليك .. خو .. ؟

هغه خپل جيب تش وليدحيران شو.

عمربن عبدالعزيزوويل: ستاليك مالوستي دي ستاداس دمړكيدواوستادبي هوښي نه باوري شوم چي تاڅه ضروري پيغام راوړي دي.

زبیرووېل: نوته به دمحمدبن قاسم لپاره څه وکړی؟

حضرت عمر«رح» : زه دمشق ته ځم دایی ووېل اویوه ملګری ته یی وکتل ویی ویل: زماآس تیاردی ؟

هغه ځواب ورکړ: هوکی !

زبیرووېل: زه هم درسره ځم.

هغه ځواب ورکړ: نه ! ته استراحت وکړه ته سفردېرځپلی اوبی سیکه کړی یی .

زبیر: نه ! نه ! زه بلکل روغ رمټ یم زمادبی سیکی لامل سفرنه زماانديښنه اوناآرامی ده اوس که دلته پاتی کیږم انتظارراته ترسفردېرسخت دی .

عمربن عبدالعزیزووېل: ډیره ښه ده ته ډوډی وخوره .

زبیرپه ېیره ېیره خومړی وخوړی اوابه یې ورپسې پرسرواړولی اوجګ شوویی ویل: زه تیاریم.

عمربن عبدالعزیزیوه عرب ته دبل آس دتیاری امروکړاوزبیرته یی ووېل: ته لږکېنه.

زبیرووېل: که ستاحکم نه وی زه ترناستی په ولاړه ښه یم په ناستی پرسړی دستومانی اوخوب حمله زیاته تونده وی.

عرب وپوښتل : تاپه لاره بلکل خوب نه دی کړی؟

زبیرځواب ورکړ: دورځی مې نه دی کړی خودشپې به کله کله بې هوشه غوندې شوم.

عمربن عبدالعزیزپوښتنه وکړه په لاره کې دې څوآسان بدل کړل؟

زبیر: له اروړنه ترېصرې پورې مې دلارې په هره پهره کې اس بدلاوه خوله بصری نه وروسته می دوخت دکمی په خاطرنیغه دسارالاره غوره کړه اوکله کله به می څلورېنځه منزله په یوه آس مزل کاوه، له دی آس نه پرته ماته څلورنورآسان هم په لاره کې مړه شول.

عمربن عبدالعزیزووېل: خلکودمحمد بن قاسم دفتحوداستانونه په تعجب اوریدل خودکوم سالارسره چی ستاپه شان پوځیان وی دهغه لپاره داسی کلانشته چی فتحه یې نشی کړای.

خادم راغی ویې ویل: آسونه تیاردي اوعمربن عبدالعزیزاوزبیرله حجرې نه راووتل اوپه اسونوسپاره شول.

******

«۲»

سلیمان ته له سندنه دمحمدبن قاسم دروانیدوخبررسیدلی ؤهغه ته داهم معلومه شوې وه چې له اروره ترمکران اوداپران په هرښارکې دهغه تود هرکلی شوی.

اویزید د بغاوت له ویرې هغه ته دزولنواچولوجرئت نه دی کړی، دې خبرونودبدل اوکسات په اوردتیلوکاروکړیده خپل ټول غشي ولیدل اوپه دې کې چې ترټولودیرتیره اوخطرناك ؤهغه ته یې دمحمد بن قاسم دبرخلیك ټول اختیارورکړاوبصرې ته یې واستاوه.

داغشي صالح ؤدغازي محمدبن قاسم بدترین دښمن دبصرې خلکوچې په څومره ناکراری اوانديښنه دمحمدبن قاسم دورتګ انتظاریوست صالح وپوهیده چې که دلته له هغه سره څه بدسلوك وکړې خلك به بغاوت ته تیارشي هغه محمدبن قاسم په زنځيرونوکې تړلی له بصرې نه «واسط» ته بیول غوښتل خوکله یې چې دبصرې دخلکواحساسات جوش اوجذبه ولیده خپله اراده یې بدله کړه.

یومابښام دمحمدبن قاسم قافله دیرش میله بصرې ته نژدې یوه کلي ته ورسیده،دکلي خلکوته معلومه شوه چې دسندفاتح اودسلیمان بندي محمدبن قاسم یوه شپه دلته پاتې کیږي،دکلي نارینه ، ښځې اوماشومان دپوځي چونې په مخه کې راټول شول ښځې دمحمدبن قاسم نه پرته دهغه ځلې دلیدولیوالي وې چې فریادیې دسندتاریخ بدل کړدمحمدبن قاسم په لیدودیرځوانان پرې ورټول شول ډیرلاسونه په یوه وخت دهغه دآس دجلب په لوروروغځیدل ښځوله پوځي چونې نه لرلرې هغه اوښان ودرول چې دښځودولي پرې باروې اودوی زهرااوناهیدخپلوکورونوته بوتلې.

دچونې ساتونکومالك بن یوسف ته وویل چې صالح په لاره کې له محمدبن قاسم سره دخلکودښه سلوك اوهرکلي نه سخت خفه اواندیښمن دی هغه داخطراحساسوي چې دبصرې خلك ښایي په زیات جوش اوجذبه دهغه

هرکلي وکړی له هغه سره داانديښنه هم ده چې دناهيدغوښه ددوی پرخلاف سخت خطرراولاړکړی،څکه خوهغه پریکړه کړی چې محمدبن قاسم سيده واسط ته بوځي اودغه ځجونی هم بايدبصری ته ونه رسيږی بنايي هغه ترسهاره پخپله دلته راورسيږی.

دچونی مشردصالح هغه ليك مالك ته ورکړچې دوی ته يې هدايت کړی ؤچې دده تروړتگ پوری محمدبن قاسم بايدهمدلته ايسارکړی مالك بن يوسف دتيرسفرپه دوران کی محمدبن قاسم له نژدې وليداوله هغه سره يې زياته مينه پيداشوی وه دهغه داگومان ؤ چې دبصری دخلکوجوش اوجذبه به دمحمدبن قاسم په اړه دسليمان اراده بدله کړی،واسط دوليدله وفات نه وروسته يوځل بايدبهرنيودسيسومرکزشوی ؤدهغه داڅه نه وه چې هلته به دمحمدبن قاسم په ملاتردچاغړاوچت شی .

مالك دماسخوتن دلمانځه نه وروسته په ناکراری يوی اوبلی خواته قدم واهه ، بالاخره په يوه مزبوطه اراده دمحمدبن قاسم خيمی ته ورننوت محمدبن قاسم دشمی رڼاته څه ليکل مالك ورته وويل: تاسوکه دچاپه نامه څه پيغام استوی زه به ئې بندوبست وکړم.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: نه ! داليك نه دی زه ديونوی ډول منجنيق نقشه کاږم زماپه گومان به په دی ډېرې ډېرې لرې اوپه نخښه برابری وويشتل شی.

مالك ځواب ورکړ: په دی وخت کی ته بايدځان په باب څه فکروکړی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زه يوفرديم اومنجنيق ته ديوه قوم ضرورت دی که يې زه بندی کړم ته پخپله دغه نقشه اميرالمؤمنين ته وروړه .

مالك وويل : ستا دبرخليك پريکړه شوی ده ته به دبصری پرځای نيغ واسط ته ځې.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زماپخواهم داگومان ؤچې دوی به بصری ته زما دبيرلوغلطی ونه کړی.

مالك وويل: اوس ته دځان په باب پريکړه کولای شی دواسط ډيرلږخلك به ستاپه ملاترغږاوچت کړی خوپه بصره کي به زرگونه مجاهدين ستاپه خاطرسربندنی ته تياروی.

صالح به نن شپه یاسباسهارته څه وخت دلته راورسیږي بیا به زموږهرتدبیرېی نتیجې وي اوس همدایوه لاره شته ته دغه مجونې درسره ملگري کړه اوبصري ته ولاړشه هلته هرکور ستالپاره مزبوته کلاده اوس جگ شه وخت ډیرنازك دی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: زمادژوندساتنې لپاره ته دخومره مسلمانانودژوندقربانول رواگڼې؟

آیاله دی نه وراندی دبصري دخلکوبغاوتونواسلامي نړۍ ته پوره زیان نه دی رسولی ؟

آیازماژونددومره ارځښتناك دی چې بایددلکونومسلمانانوتوري پرې بوپربل وراوچتې شي ؟ په زرگونوښځې کونډې اوماشومان یتیمان شي ؟ که زه ددومره مسلمانانودتباهی دمخنیوي لپاره قربان شم هم نوستاپه گومان زماژوندخوشی له لاسه ووت ؟ دادمسلمانانوبدمرغی ده چې خلافت یی په پاچاهی بدل شوخودمسلمانانواکثریت اوس هغه دخلیفه په نامه دمنلوغلطي کړي ده اواوس به زمابغاوت یوازې دخلیفه سلیمان پرخلاف نه وي بلکې دهغه اکثریت قوم پرخلاف به وي چې سلیمان خپل خلیفه بولي،خوامکان لري چې زماله قرباني نه وروسته خلك په خپله دی اشتباه وپوهیږي اوپه دوي کې داسې تولنیزه بیداري راشي چې سلیمان سمې لاري ته راواړوي اویالږترلږه له سلیمان نه وروسته دخلیفه په انتخاب کې دمره هوښیارشي چې سلیمان غوندې بل څوك به راوړاندې نه شي که زماانجام په خلکوکې ډاثروکړي اوخلك دااحساس کړي چې امارت یی دکورنې میراث بلل غلطي وه اودوي له سلیمان نه وروسته ددوي دکورنې دکوم سړي پرځای دمسلمانانویوصالح سړي ته دخلافت منصب وسپاره نودایوداسې مقصددی چې زه پرې قرباني دژوندترټولوستره نیکمرغي اوسعادت بولم.

مالك بن یوسف بې ځوابه شوویې ویل: ستاپریکړه نه بدلیدونکې ده زه خپله ماته منم خودهغومجونوپه باب تاڅه سوچ کړي؟ دچونې مشرماته وویل چې صالح دبصري دخلکو د بغاوت له ویرې دوي هم واسطه ته بیول غواړي.

خوزماپه گومان که دوي بصري ته ونه رسیږي خلك به لازیات وپاریږي دبصري په هرکور کې دناهیدوروتگ انتظاردی ایاداغوره نه ده چې دلته

دصالح له رارسیدونه مخکی دوی بصری ته واستول شی؟

محمدبن قاسم له لږسوچ وروسته وویل: زماسره یوازی داغم دی چی ناهیدذبیرمیرمن ده اوصالح زماپه څیرزبیرهم خپل دښمن گڼی، خوبیاهم زه ددی امیدنه لرم چی هغه به له ناهیدسره دبدسلوك جرئت وکړی.

مالك ځواب ورکړ: ماخوکاله له صالح سره تیرکړی دی هغه انسان نه دی ماردی،که دهغی مجنونوپه باره کی دده ترخوله یوه بده کلمه ووزی نوزماپه شمول زماملگری مرگ ته تیاریوځکه خوزمامشوره ومنه اودغه مجنونی له خالدسره بصری ته واستوه زه خوتنه سپاهیان هم درسره استوم که تاته داسلام راتلونکی ربنتیاهم زیاته گرانه اومهمه وی نودوی ته هدایت وکړه چی په بصره کی دکوم بغاوت مرسته ونه کړی.

دمحمدبن قاسم په زړه کی ناڅاپه یوسوچ راپیداشواودده په سینه کی ډب شوی احساسات راوخوځیدل جگ شواوپه ناکراری یی په خیمه کی قدم وهل پیل کړل.

مالك دده حرکات په غورکتل محمدبن قاسم په وارووارلاس موټی کول اودیوی ځواکمنی ارادی په وړاندی په جگړه کی زړه خیمه کی له څوځله چکرنه وروسته بی له دی چی مالك ته څه ووایی له خیمی نه ووت اودڅنگ په خیمه کی یی خالدته غږوکړخالدپه منډه بهرته راووت هغه ورته وویل: خالده ! زهرااوناهیدله کلی نه راوغواړه زرکوه.

خالدپه منډه کلی ته ولاړمحمدبن قاسم مالك ته وویل: ته زرترزره څلورآسان تیارکړه بیایی سمدستی وړیسی زیاته کړه نه پنځه آسونه ، علی هم له موږسره بایدولاړشی.

مالك چی دده خبره واوریده امیدوارشوویی ویل: نوته هم له دوی سره ځی؟

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: که ستااجازه وی زه به هغوی بصری ته ورسوم اوبیرته به راستون شم زه به انشا ءالله ترسهاره بیرته راورسیږم.

مالك ځواب ورکړ: دبیرته راتلونوم مه اخله غوره داده چی تاسوبیرته سندته ولاړشی زه به په خوشپوکی ستامیرمن هم هلته ورواستوم.

محمدبن قاسم وویل: زمادوسته ! زماپه باب په وارووارغلط گومان مه

کوه زماشخصیت داسی نه دی چی چیرته پټ شی زه یوازی دخوشیبولپاره کورته ځم اوهغه هم په دی صورت کی چی ته زماپه وعده باوروکړی اوکه صالح نن شپه له بصری نه نه وی راخوځیدلی نووعده کوم چی دهغه تررارسیدودمخه زه بیرته راورسیږم .

مالك : صالح غوندی سړی په داسی حالاتوکی دشپی سفرنه کوی هغه دورځی په عراق کی په ځارځارقدم اخلی زه اسونه تیاروم که ته بصری ته ورسیدی اودبیرته راتګ اراده دی بدله کړه زماپروامه کوه.

زه له تاسره یوسپاهی استوم ته دهغه په لاس پیغام راواستوه زه به له خپلونوروملګروسره بیرته سندته ولاړشم.

محمدبن قاسم لږپه غوسه وویل: مالکه ! ته په واروارمامه پښیمانه کوه که ستاپه مااعتبارنه وی نونه ځم .

مالك پښیمانه شوویی ویل: نه نه ! زه داسونوبندوبست کوم تاسوتیارشی.

لږځنډوروسته محمدبن قاسم ، خالد، ناهید ،زهرااوعلی په ګرندیواسونوسپاره دبصری په لورروان شول محمدبن قاسم په لاره کی له صالح سره دمخامخ کیدودخطرنه دبچ کیدوپه خاطر عامه لاره پریښوده اونسبتاًاوږده بله لاره یی غوره کره.

******

«۳»

نژدی نیمه شپه خدمتګاره په منډه دزبیدی کوټی ته ورننوته هغه یی وخوځوله اوویی ویل: زبیدی ، ز بیدی ! هغه راغی ! هغه راغی !

پرزبیدی سکته راغله خدمتګاری لږپه لوړغږوویل:

زبیدی محمدراغی .

دزبیدی حالت هغه مسافرته ورته ؤچی په وچ بیابان کی لاره ورکه کړی له تندی بیهوشه شی اوپه بیهوشی کی یی څوك یوه سمسورښ ته یوسی چی درنواویوویالی پکی بهیږی.

داحساساتوله زوره هغه یوه شیبه له هرڅه نه بیګانه شوه سترګې یې توری شوی خدمتګاری مشال بل کړویی ویل جګه شه له هغه سره خوتنه

میلمانه هم دی.

په دی څنډکی زبیده په خپلوحواسوقابوشوه ویی ویل: چیرته دی؟

خدمتګاری وویل: نارینه په طویله کی اسونه تړی اوښځی په انګړکی ولاړی دی.

زبیده بهرراووتله دسپوږمی په رڼاکی یی ناهیداوزهراته وکتل اوویی ویل: تاسودلتــه ولی ولاړی یی دننه راځی همــدااوس مــاخــوب لیــده تاسوناهیداوزهرایی؟

ناهیدبیله دی چی ځواب ورکړی وروړاندی شوه اوورترغاړی وتله دزهراپه سترګو کی له صبرسره سره اوښکی ډنډشوی له ناهیدنه لری شوه اوزبیدی زهراته وکتل له هغی نه یی داوښکودسبب پوښتنه خوپه دی څنډ کی محمدبن قاسم ، خالداوعلی رانژدی شول.

له محمدبن قاسم سره چی هغی دوه نورناپیژندوی نارینه ولیدل غوښتل یی زهرااوناهیدله ځانه سره کوټی ته بوزی هغی ورته وویل: موږیوی بلی کوټی ته بوزه ډیری بی خوبه اوستومانه یو.

زبیدی وویل: ډیرښه تاسوویدی شی.

خدمتګاری دزبیدی په اشاره زهرا او ناهید بلی کوټی ته بوتللی محمدبن قاسم خالداوعلی په کوټه کی پریښودل اوپخپله دزبیدی کوټی ته ورغی.

*****

(٤)

دشپی په وروستی برخه کی محمدبن قاسم په خپله کوټه کی له زبیدی سره خبری کولی دکوټی دروازه خلاصه وه، زبیدی کله کله دخپل خاوندله خبری نه نظرلری کاوه اوبهرته به یی کتل اوپه سترګوکی به یی اوښکی ډنډشوی دسهارسپیدودبیلتون دمابنام پیغام ورکاوه دچرګ بانګ نه لوړاندی محمدبن قاسم دمزله لپاره تیارشو.

دزبیدی موردمحمدبن قاسم په باب دسلیمان له ارادونه خبره وه دزبیدی دمامااودبصری له ځونوروملګروسره دمشق ته تللی وه محمدبن قاسم اوچت شوویی ویل: افسوس ماهغوی ونه لیدل زبیدی ! زماامیددی چی ناهید او زهرابه دی خفګان ته پری نژدی اوس تریوځوورځوپوری ته داهغه وکړه چی

ځوك ددوی په راتگ خبرنه شی.

دزبیدی شونډی په ژړاورانی شوی سلگی یې راقابوکړی خوسترگویې ویل : ته رېښتیاځې ؟!

محمدبن قاسم وویل: زبیدی دخدای پامان !

زبیدی په هیله منوسترگوورته وکتل ویې ویل: که ته اجازه راکوی نوترطبیلی پوری به درسره ولاړه شم.

هغه ځواب ورکړ : نه ته همدلته پاتی شه اوماته داسی مه گوره !

دزبیدی په سترگوداوښکوپردی راغلی هغی سترگې پټې کړی ویې ویل: ځه ولاړشه !

محمد یوه شیبه داوښوهغودوڅاڅکوته کتل چی دمینی اواطاعت په زرگونوسمندرونه پکی ایساروویبایی دسمال راویوست دزبیدی داوښکوپاکولولپاره یی لاس وروغځاوه خوهغی بیاوویل : ورځه خدای دی مل شه! محمدبن قاسم دوه گامه وراندی ولاړیوځل بیایی مخ راواړاوه زبیدی ته یی وکتل اوبیایی اوږده اوږده گامونه اوچت کړل اودطبیلی په لوری بهرته ووت.

دطبیلی په مخ کې یې خالداوعلی ولیدل هغه پوښتنه وکړه : خالده ! تاسوتراوسه ویده نه یاست ؟

هغه ځواب ورکړ: په موږکی یوهم نه دی ویده شوی .

محمدبن قاسم وویل: ورځی ویده شی.

خالدوویل: زه له تاسره ځم.

محمدبن قاسم دهغه په اوږه لاس ورکیښوداوځواب ئی ورکړ: زه ستاله احساساتونه خبریم خوپه دی کی مصلحت دی چی ته همدلته پاتی شی دازمادژوندداسی جهاددی چی نوروملگروته می پکی ضرورت نشته .

خالد: زه دخپل سالاردامرله منلونه سرغړاوی نشم کولی خودلته به زماپاتی کیدل ستاپه انتظارهره شیبه کلونه شی.

محمدبن قاسم ځواب ورکړ: داستادسالارامرنه دی ستاددوست هیله ده په داسی حالاتوکی له ماسره ستاملگری بنه نه ده ته ورو‌سته هم راتلی شی.

خالدمایوس شوعلی ته یی وکتل اوهغه له طبیلی نه آس رابهرکړ.

محمدبن قاسم په آس سپورشواودوی ته یې لاس ورواوږدکـر خالدتراحساساتولاندی راغی دهغه په لاس ئی شونډی ورکیښودی ویې ویل: زمادوسته ! زماورورہ ! زماآغاخدای پامان !

دخالداوښکی دمحمدبن قاسم په لاس ورو څڅیدی بیایې لاس لری کړاوعلی ته یې پام شوعلی ته یې لاس ورکړهغه یې لاس په خپلولاسوکی ټینګ ونیوپه ریږدیدلی آوازیې وویل: خدای پامان اوبیاپه سلګوشومحمدبن قاسم چی له دروازی نه ووت شاته یې وکتل په انګړکی دری تورسرپی ولاړی وی .

کوم وخت چی دبصری په جوماتونوکی دسهارآذانونه کړنګیدل محمدبن قاسم له هغه بازارنه تیریده چی څه موده وړاندی دبصری خلکوپرسنددحمله کوونکی لښکرداوولس کلن سالارپرتمین جلوس ېدرګه کاوه، له ښارنه لرلری هغه دیوی ویالی په غاره دسهارلمونځ اداکړاوبیایی چارګام آس وزغلاوه....

خلیفه سلیمان دماښام له لمانځه نه وروسته دخلافت قصرته دننوتلوپه حال کی زچی له شانه چاورغږکړ: سلیمانه ! په دی غږکی غوسه هم وه اوجلال هم، سلیمان څك شوشاته یې وکتل اوویې ویل: څوك یې ؟ عمربن عبدالعزیزدخواب پرځای دسلیمان مټ ونیوویې ویل: سلیمانه ! خدای ته به څه ځواب وایې ؟ سلیمان سره له دی چی دیرزیات پرځان مین ؤخودعمربن عبدالعزیزپه وړاندی غلی پاتی شوزبیرخوګامه وړاندی ؤخودماښام په خره کی یې ونه پیژاند، هغه بوه اویله خواوکتل ویې ویل: ماته ستاخبری اتری حساسی ښکاری ایادادی لپاره لرجلاځای غوره نه دی ؟ راځه دننه ولاړشو.

عمربن عبدالعزیزورته وویل: ماخوپه جوماتکی ته ترلمنی رانیولی خواوس راځه بیره کوه زبیره ته هم راځه لاځوګامه وړاندی دری واړه یوی پراخی کوټی ته ننوتل سلیمان دمشال په رڼاکی زبیرته وکتل اوویې ویل: ته می پخواهم چیرته لیدلی یې.

عمربن عبدالعزیزوویل: اوس ددیروخبروخت نه دی زه دمحمدبن قاسم په باب څه ویلوته راغلی یم.

دمحمدبن قاسم دنوم په اوریدوسلیمان دغوسی اوانديښنی په حال کی عمرته وکتل اوویې ویل : هن دهغه دسیمی ترمدینی پوری ورسیدلی ؟

اودی دهغه دوست دی ؟ زبیرو ویل: زه دهغه له دوستی نه منکرنه یم خوداغلطه ده چی هغه ستاپرخلاف څه دسیسی جوړوی زه دیزیدبن ابوکبشه داستازی په حیث مدینی ته تللی وم .

سلیمان څه ویل غوښتل خوعمربن عبدالعزیز دیزیدبن ابوکبشه لیك هغه ته په لاس کی ورکړویی ویل: لومړی داولوله یزیدستاله نژدی دوستانونه دی که هغه دمحمد بن قاسم معصومیت داسی لیك ته تیارولی شی نوله مانه دانمه مه کوه چی تادمسلمانانوپه مری چاړه ایښی وینم او چوپ پاتی یم، ته به په دی خبره ښایی دیرخوښ یی چی خدای دبدل اوکسات واك درکړخوته دهغه زړلی د عظمت اټکل نه شی کولی چی سرښندویان یی ستاله سرښندویانونه زیات دی دهغه توره ستاله توری نه زیاته تیره اودهغه غشی ستاله غشیونه زیات ترسینوبوت وزی خوبیاهم دیوه بی پرواامیرپه مخ کی داطاعت سرټیټوی، تاپنځوس تنوته له سندنه دهغه دلاس ترلی راوستلوامرکړی ژ خوته ووایه که ته دهغه پرځای وای تربولك زیات پوځ دی په واك کی وای تا به له هغوپنځوسوکسانوسره څه ورچلن کاوه چی غوښتل یی تازنځیر اوزولنی راولی ؟ ستاخپل ورورستاامیرژخوتاتول عمردهغه مخالفت وکړاوډول ډول دسیسی دی جوړولی خومحمدبن قاسم ته ښه پیژندلی وی دهغه له تانه دڅه نیکی تمه نه وه که هغه غوښتی نودسندهرکورده لپاره کلاوه که هغه ستااستازی وژلی وای هم ښایی تادهغه بووښته نه وای کوډکړی خوپردی تولوبرسیره هغه ستاله اطاعت نه سرونه غړاوه، تاله خپل انتقام نه وړاندی هیڅ سوچ ونکړای شودهغه په وړاندی داسلامی نړی راتلونکی ده آیاته له ده نه دابدل اخلی چی هغه دحجاج بن یوسف زوم دی ؟ اودجګړی په فنونوکی هغه پرتابرلاسی شوی ژ؟ کاشکی لکه څنګه چی هغه دیوه سپاهی مسؤلیتونه پیژنی تادیوه امیرمسؤلیتونه پیژندلی وای.

دهغه پوځونودهندوستان دوروستی ګوټ دفتحه کولواراده درلوده که تا نه وای رابللی ښایی تراوسه به راجپوتانه فتحه شوی وای.

نن چی زه دمشق ته راورسیدم راته معلومه شوه چی تاهغه دصالح ترڅارنی لاندی واسط ته لیږلی دی اوتاهغه ته ډیره بده سزاتاکلی ده خوپه

[stamp]

یادولره ته له هغه نه دهغه ستر توب اوعظمت نشی اخستی، خلك دجلادتوره هیرولی شی خودشهیدونه نشی هیرولی.

سلیمانه ! مابه تاته دیرخه دربنودلی ووخواوس دخبرووخت نه دی که دسنددفاتح په سینه کی بنخیدونکی غشی تراوسه ستاپه لاس کی وی نوهغه راایسارکره اوکه نه په یادولره چی راتلونکی تاریخ لیکونکی به چی محمدبن قاسم ددی عصرترټولولوی مجاهدبولی تابه داسلام ترټولوستردبنمن یادوی که ته زماخبره ونه منی نوبنایی ترسهاره پوری ددمشق خلك پردی مجبورشی چی دمسلمانانودله ستاپه څیرامیرته ضرورت نه لری.

دسلیمان غوسه په پښیمانی بدله شوی وه داندیښنی په حالت کی یی لاسونه سره ومروړل په کوټه کی له قدم وهلووروسته دشمال ترڅنګ ودرید،بیایی عمربن عبدالعزیزاوزبیرته وکتل او له ویری نه په ډکه لهجه یی وویل: کاشکی ! تاسودوی ورځی دمخه راغلی وای زماغشی له لیندی نه وتلی دی اوس زه هیڅ نه شم کولی !

عمربن عبدالعزیزوویل: نوتادهغه دوژلوامرکړی دی؟

سلیمان په «هو» سروخوځاوه.

زبیروویل : که ته بل حکم ولیکی زه بنایی پروخت وروروسیږم،سلیمان لاسونه وپرقول یوغلام دحکم ترسره کولولپاره حاضرشو،سلیمان وویل: زماله طبیلی نه غوره آس زین کړه .

غلام چی روان شو،سلیمان دلیك په لیکلوبوخت شو.

دلیك له لیکلووروسته یی عمربن عبدالعزیز ته ورکړاوویی ویل: تاسویی ولولی !

عمربن عبدالعزیزپرلیك له سرسری نظرتیرولووروسته هغه زبیرته ونیوویی ویل:

اوس دی خدای وکړی چی داپروخت ورسیږی ته دیرستومانه یی دابه غوره نه وی چی بل څوك واستوو؟

زبیرځواب ورکړ: ددی لیك له ترلاسه کولوسره زماستومانی لرې شوه زه تاته داډادرکوم چی په لاره کی دارام نه پرته به واسط ته ورسیږم که ماته په لاره کی آسونه تیارشی نوزه به داوړدی لاری پرځای نیغه دبیابان لاره

ونیسم .

سلیمان یویل فرمان دلاری چونیوته ولیکه ماں دلاری جوړکړغلام راغی ویی ویل آس تیاردی زبیرسلیمان ته له لاس ورکولونه وروسته عمربن عبدالعزیزته وکتل اویی ویل: تاسوماته دعاوکړی.

عمربن عبدالعزیزخدای پامان وویل زبیرته یی په حیروکتل دهغه څیره چی خوشیبی وړاندی دیوه اوږده سفردستونزوله امله مراوی وه دامیدرناپکی وځلیده لږوروسته زبیرپه یوه ګړندی آس دواسط په لورروان شو.

*****

(٦)

له بیابان نه چی تیرشویوه شپه سهارته نژدی زبیرله یوی سمسوری اوشنی سیمی نه تیریده دپرلپسی بی خوبی له امله یی دبدن غړی شل شوی غوندی ووسرېیی له درده چاودیدوته نژد ی شوی ؤدشپی دوروستی برخی دسړی هواله څپوسره سره چی یخې ئې په تندی لګیدی هغه به کله کله په زین سرکیښودواودیوی شیبی لپاره به له دنیااومافیهانه بی خبری ته مجبورشواودیوی نه تسخیریدونکی ارادی سر بیره به کله کله دهغه سترګی پخپله بندی شوی قیضه به ئی له لاسه سسته شوه خوبیابه یی بوخیال دنشترپه څیرپه زړه ورننوت تکان به یی وخوړاوآس به یی ګړندی کړ.

دهغه منزل رانژدی شوی ؤهغه به په تصورکی دسلیمان لیك صالح ته ورکاوه دبندی خانی په دروازه کی به له محمدبن قاسم سره غاړه غړی شوهغه به ویل: محمده ! زه نورویده کیږم ، دکومی ویالی په غاړه چیرته دونوتریخ سیوری لاندی اوګوره ترڅوزماخوب پوره نه شی اوراویښ نه شم مامه پاڅوه ! خوب څومره عجیب شی دی دهرغم دوا، دهرددرعلاج، زه لږترلږه یوځل بنه ترمړسته ویده کیدل غواړم .

مګرنه ! زمادوسته ! زه چی تاروغ ووینم خوب اوستومانی به می پخپله لری شی.

پرختیځ افق دسهارستوری راوخوت زبیریی خپلوتصوراتودیرلری ورسره وری ؤهغه یوځل بیاددیبل په یوه غونډی ولاړؤاودخپل زلمی سالاردغه خبری یی په غوږوکی وکرنګیدی:

«زبیره ! ددغه ستوری پرژوندرشك کوم ددی ژوندچی څومره لنډی هومره یی هدف لوړدی وګوره !
دغه ستوری دنیاته مخاطب دی وایی چی زماپه دی موقتی ژوندافسوس مه کوی،خدای زه دلمراستازی رالیږلی یم اوزه خپل فرض پوره کوم اوځم.
کاشکی زه هم داسلام دلمراختلونه وړاندی دسهاردستوری دنده ترسره کړم.»
دزبیرپه زړه یوځل بیادپریشانیوځپه راغله اودآس رفتاریی ګړندی کړپه ختیځ افق شپی خپل توریپڅول ورټولول دسهارستوری درناپه تیکری کی پټ شول او لمردوینوقبا اغوستی راپورته شو.
زبیرپه ورروستی،چونی کی آس بدل کړله دوه میله نورمزله وروسته یی دواسط دښاردجوماتونومناری ولیدی هغه په هرګام کی دویری اواندیښنی په توپانونوکی دامیددیوی بلولی.
دښارپه لویدیځه دروازه کی یی دخلکوګڼه ګوڼه ولیده زبیرداس قیضه راکش کړه دخوځوانانوپه اوږویی جنازه ولیده له اس نه پلی شوپه پښوکی یی دبدن دباراوچتولوسیك نه ؤبیایی هم همت وکړله یوه عرب نه یی وپوښتل :
صالح چیرته اوسی !
عرب هغه ته په سپکه وکتل ویی ویل: ته څوك یی !
له هغه بی رحمه سره ستاڅه کاردی ؟
زبیردخوځوانانوپه اوښکولړلی سترګی ولیدی بیایی نوموړی عرب ته وکتل اوپه لړزیدونکی زړه یی لاس کیښودویی ویل: له دمشق نه می دخلیفه یوضروری پیغام راوړی دی .
عرب بیاپوښتنه وکړه : خلیفه اوس دچادوژلوامرراليږلی؟
زبیرپه وارخطایی عرب ته وکتل ویی پوښتل : داجنازه دچاده ؟
عرب په ځواب کی وویل : تادسنددفاتح نوم اوریدلی ؟
دزبیرله لاسه داس قیضه خطاشوه اوله تیندك نه وروسته په ځمکه راپریوت .
دیرخلك په هغه راټول شول یوه ځوان چیغی کړی زبیره ! زبیره! اوورته رانژدی شودهغه سرته کیناست اودرا په هوش کولوهڅه یی وکړه دهغه په

سترګوکې اوښکې وې اوپه دردناکه لهجه یې ویل:
زبیره ! جګ شه دعمادالدین محمد بن قاسم جنازه درومي.
زبیردېې هوشی په حالت کې ګرېده :
محمده ! زه اوس ویده کیږم دکومې ویالې په غاړه، دکومې ګڼې ونې دیخ سیورې دلاندې اوترڅوپخپله راویښ نه شم مامه پاڅوه ....
ځوان هغه په زوره وښوراوه ویې ویل: زبیره ! زه خالدیم ! ماته وګوره محمدولاړساه یې ورکړه دسندلمردواسط په خاوره کې مخ پټوي جګ شه خلك ستاددوست جنازه وړي.
زبیرسترګې وغړولې اوپه اندیښنه یې وویل:
خالده ته ! زه چیرته یم ؟ اف ښایی زه بې هوښه شوی یم هغه جنازه ! ؟
ماته چاویل چې .... نه نه !! هغه دمحمدبن قاسم جنازه نه شي کیدای !
وګوره مادهغه دپریښودلوفرمان راوړی زبیرلیك راویوست خالدته یې ورکړخالده ! داپه بیړه صالح ته ورسوه .
خالدپه بې پروایی کاغذته وکتل اوپه ځمکه یې وغورځاوه زبیرحیران خالدته کتل .
بوپه عمررسیدلی عرب ورتیټ شولیك یې راپورته کړ، خلاص یې کړاوویې لوست:
دامیرالمؤمنین حکم ژچې محمد«رح» په عزت اودرنښت دمشق ته ورواستوی ، صالح هغه پرخپل سروژلی امیرالمؤمنین داسی حکم نه شي ورکولی دواسط مسلمانانو! دمحمدبن قاسم اروادانتقام چیغې وهي تاسوڅه ته ګوري راځئ زماسره !
دګنې ګونې له لرې کیدونه وروسته خالدزبیرته داوړې ورکولوهڅه وکړه خوهغه وویل: زه اوس روغ یم څه !
دواړه جګ شول هدیرې ته ولاړل اوکوم وخت چې خلکوپه هدیره کې محمدبن قاسم په لحدکې کیښوداوخاورې یې وربادې اړولې دپنځوسوتنوپه شاوخواکې ځوانانودصالح دکوردروازه ماته کړه ورننوتل اوپه ایستلوتوروپرهغه وربریوتل .
دوشنبه د ۱۳۷٦ لمریز د حمل ۱۸ مه نوټ هېه صدرکرایی کور

د ژباړن لنډه معرفي

نوم یې محمد زبیر «شفیقي» د جنت ګل خان زوی په وردګو ولایت چك ولسوالۍ کې زیږېدلی. په ۱۳۵۷ کال چې د کابل پولیتخنیك محصل ؤ د کمونستي کودتانه وروسته پاکستان ته مهاجر شوی.

د ۱۳٦۳ کال څخه را په دې خوا په ادبي او مطبوعاتي چارو بوخت دی، له مختلفو ادبي او خپرنیو ادارو سره یې همکاري درلوده.

په شهادت، امید، حریت، شفق، جهاد هنداره او نورو جهادي خپرونو کې یې زیات ادبي او سیاسي مضامین خپاره شوي دي، اوس نژدې له دوو کالو را په دېخوا د سهار ورځپاڼې سرمحرر دی.

مهم آثار یې دا دي:

۱ - د وینو پیغام (شعري مجموعه)

۲ - د تیارو په تل کې (د لنډو کیسو مجموعه)

۳ - میړنه ګرنګونه (منځنی داستان)

٤ - ناتمامه کیسه (تکلونه) خواره واره چاپ شوي.

٥ - له تکبیره تر فریاده (تکلونه) خواره واره چاپ شوي.

٦ - شاهین (ژباړه، چاپ)

٦ - محمد بن قاسم (همدغه اثر)

۷ - د غازي کیسه (چاپ ته چمتو)

۸ - وروستی کمر (چاپ ته چمتو)

۹ - وروستی جګړه (ناچاپ)

او یو شمیر نور (ناچاپ آثار)

د چاپ حق محفوظ دی

د هیواد او نړۍ د
شهکار او معیاری
آثارو د خپرولو
مرکز
پرله پسی نومره ...(لومړی)